Episcop CALINIC BOTOŞĂNEANUL

BIBLIA ÎN FILOCALIE

Antologie de texte biblice tâlcuite în Filocalia românească

- vol. II -

Carte tipărită cu binecuvântarea
I.P.S. DANIEL
Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei

Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei

"Pocăiţi-vă că s-a apropiat Împărăţia cerurilor".

Matei III, 2

De la pocăinţă ne vine spălarea întinăciunii faptelor ruşinoase. După ea primim împărtăşirea de Duhul Sfânt. Dar nu în chip simplu, ci după credinţa, simţirea şi smerenia celor ce s-au pocăit din tot sufletul. Însă numai după iertarea deplină a păcatelor de mai înainte, primită de la părintele care ne-a luat asupra sa. De aceea bine este să ne pocăim în fiecare zi pentru porunca ce s-a dat. Iar îndemnul "pocăiţi-vă" ne arată lucrarea aceasta ca fiind fără hotar. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 75).

"Îmbrăcămintea lui era din peri de cămilă şi mijlocul lui era încins cu un brâu de piele. Şi trăia în pustie".

Matei III, 4

Acestea sunt semne ale neplăcutei pătimiri. Aceasta curăţeşte întâi pe om şi, de lucrează, o câştigă pe aceasta şi, de o câştigă, se sileşte să vină la cruce. Crucea e semn al viitoarei nemuriri, când va închide mai întâi gurile fariseilor şi saducheilor. Căci saducheii îşi însuşesc chipul necredinţei şi al deznădejdii, iar fariseii, al vicleniei şi făţărniciei şi al slavei deşarte. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 104).

"Adevărat, adevărat zic ţie: De nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va putea să intre în împărăţia lui Dumnezeu".

Matei III, 14; Ioan III, 5

Unii se renasc din apă şi din duh, alţii primesc botezul în Duh Sfânt şi foc. Dar aceste patru: adică apa, duhul, focul şi Duhul Sfânt sunt unul şi acelaşi Duh al lui Dumnezeu. Căci unora Duhul

Sfânt le este apă, întrucât îi spală de întinăciunile din afară ale trupului, altora numai duh, întrucât lucrează în ei bunurile virtuţii; altora iarăşi foc, întrucât le curăţă petele dinlăuntru, din adâncul sufletului şi, în sfârşit, altora, ca marele Daniil, le este Duh Sfânt întrucât le dăruieşte înţelepciune şi cunoştinţă. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 189).

"Zi ca să se facă pietrele acestea pâini".

Matei IV, 3

Altceva este adică momeala (atacul), altceva însoţirea, altceva lupta, altceva patima, altceva învoirea (consimţirea) care e aproape de faptă şi se aseamănă ei, altceva lucrarea şi altceva robirea.

Momeala este gândul adus simplu în minte de vrăjmaşul, ca de pildă: fă aceasta sau aceea [...], iar aceasta nu atârnă de la noi. Însoţirea este primirea gândului strecurat de vrăjmaş, preocuparea cu el şi convorbirea plăcută a voii noastre cu el. Patima este deprinderea cu gândul strecurat de vrăjmaş, care se naşte din însoţire şi învârtirea necontenită a cugetării şi a închipuirii în jurul lui. Lupta este împotrivirea cugetării fie la stingerea patimii din gând sau a gândului pătimaş, fie la învoire [...]. Luarea în robie este ducerea silnică şi fără voie a inimii, stăpânită de prejudecată şi de o îndelungă obişnuinţă. Învoirea este consimţirea cu patima din gând. Iar lucrarea însăşi împlinirea cu fapta a gândului pătimaş încuviinţat. (Sf. Ioan Damaschin, Filocalia 4, pag. 191).

"Fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăţia cerurilor".

Matei V, 3

Mulţi săraci cu duhul are lumea, dar nu cum se cuvine. Şi mulţi care plâng, dar pentru pagube de bani sau pentru pierderi de

copii. Şi mulţi blânzi, dar faţă de patimile necurate. Mulţi care flămânzesc şi însetoşează, dar pentru a răpi cele străine şi a câştiga din nedreptate. Mulţi milostivi, dar faţă de trup şi cele ale trupului. Şi curaţi cu inima, dar pentru slava deşartă. Şi făcători de pace, dar prin aceea că supun sufletul trupului. Mulţi prigoniţi, dar fiindcă sunt fără rânduială. Mulţi ocărâţi, dar pentru păcate ruşinoase. Fericiţi sunt însă numai aceia care fac şi pătimesc aceasta pentru Hristos şi după pilda lui Hristos [...] pentru că *"a lor este Împărăţia Cerurilor"* şi pentru că *"aceştia vor vedea pe Dumnezeu"*.

Aşadar, nu fiindcă fac acestea şi le pătimesc sunt fericiţi, căci şi cei mai înainte pomeniţi fac acelaşi lucru. Ci pentru că fac şi pătimesc acestea pentru Hristos şi după pilda lui Hristos. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 85).

"Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia".

Matei V, 4

Adică, bine este a se plânge cineva pe sine însuşi şi pe aproapele din dragoste şi râvnă. E ca cel ce plânge pentru un mort sub puterea gândurilor înfricoşătoare, dinainte de moarte, pentru cele ce vor fi după moarte. El suspină din adâncul inimii şi în tânguire multă şi negrăită. Şi nu se îngrijeşte nici de cinste, nici de necinste, ci dispreţuieşte chiar viaţa însăşi, ba uită adeseori şi de mâncare din durerea inimii şi a tânguirii neîncetate. În felul acesta harul lui Dumnezeu şi Maica de obşte a tuturor îi va dărui lui blândeţea şi începutul urmării lui Hristos. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 53).

Fericiţi deci cei curaţi cu inima, că nu este timp în care să nu se bucure de desfătarea aceasta a lacrimilor şi în ea pururea vor vedea pe Domnul. Şi încă fiind lacrimi în ochii lor, se învrednicesc de vederea descoperirilor Lui în înălţimea rugăciunii lor şi nu este

în ei rugăciune fără lacrimi [...]. Căci de la plâns se trece la curăţia sufletului. De aceea spunând Domnul că ei se vor mângâia n-a tâlcuit înţelesul mângâierii. Căci de se va învrednici cineva să treacă prin lacrimi de ţinutul patimilor şi să ajungă în şesul curăţiei sufletului, îl întâmpină această mângâiere. De trece deci cineva de la cele ce o pricinuiesc pe aceasta aici, în aceasta se întâlneşte cu mângâierea care nu se află aici.

Şi atunci înţelege că mângâierea ce o primeşte la sfârşitul plânsului e mângâierea pe care o dăruieşte Dumnezeu, prin curăţie, celor ce plâng. Pentru că nu poate plânge cineva neîncetat, până nu e tulburat de patimi. Deci acest dar (această harismă) al lacrimilor şi al plânsului e al celor nepătimitori. Şi dacă pe cel ce plânge şi se jeleşte pentru un timp lacrimile pot nu numai să-l conducă la nepătimire, ci şi să şteargă cu desăvârşire patimile din mintea lui şi s-o izbăvească pe aceasta de amintirea lor. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 443).

"Fericiţi cei blânzi, că aceia vor moşteni pământul".

Matei V, 5

Unul ca acesta se face întărit ca o stâncă şi nu mai e clintit de nici un vânt sau val al vieţii, ci e pururea la fel, în prisosinţă şi în lipsă, în bună stare, în cinste şi în ocară. Şi, simplu vorbind, în orice lucru el cunoaşte, cu bună pătrundere, că toate trec, şi cele dulci şi cele dureroase şi că viaţa aceasta este cale spre veacul viitor; şi că, chiar dacă nu vrem noi, se fac cele ce se fac, şi în zadar ne tulburăm şi ne păgubim de cununa răbdării şi ne arătăm potrivnici voii lui Dumnezeu, fiindcă toate câte le face Dumnezeu sunt foarte bune şi noi suntem neştitutori. *"Căci va îndrepta, zice, pe cei blânzi întru judecată"* (Psalm XXIV, 10), mai bine zis, întru pătrunderea lucrurilor.

Dar nici în vreme de mânie nu se tulbură unul ca acesta, ci mai degrabă se bucură că a aflat vreme de câştig şi de înţelepţire,

socotind că ispita n-a venit fără pricină, ci a supărat mai înainte, în cunoştinţă sau în necunoştinţă, fie pe Dumnezeu, fie pe fratele, fie pe altcineva [...].

Cel ce s-a învrednicit să păzească porunca a treia din fericiri, desprinzându-se întru toată pătrunderea, nu va mai râde de nimeni, nici întru cunoştinţă, nici întru necunoştinţă. Ci, luând darul smereniei, se socoteşte pe sine, ca nefiind nimic. Căci blândeţea e materia smereniei, iar aceasta este uşa nepătimirii. Şi prin aceasta, cel ce-şi cunoaşte firea sa intră la dragostea desăvârşită, care nu cade. Căci acela ştie ce-a fost înainte de a se naşte şi ce va fi după moarte. El îşi dă seama că omul nu este nimic decât un scurt miros urât, pierdut într-o clipă, şi mai rău decât toată zidirea. Fiindcă nici o altă făptură, însufleţită sau neînsufleţită, n-a călcat voia lui Dumnezeu vreodată, ci numai firea omenească care, bucurându-se de multe binefaceri, mânie pe Dumnezeu necontenit. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 54).

Când toate cele de pe pământ se vor uni în întregime cu cele cereşti, atunci şi drepţii vor moşteni acel pământ reînnoit, pe care îl vor moştenicei blânzi, fericiţi de Domnul. Acum unele s-au unit cu cele cereşti, altele se vor uni. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 143).

"Fericiţi cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate, că aceia se vor sătura".

Matei V, 6

Căci ajunge ca acela ce însetoşează şi flămânzeşte după toată dragostea, adică după virtutea trupească şi morală, sau sufletească. Dacă n-a gustat cineva dintr-un lucru, nu ştie ce-i lipseşte, cum zice Vasile cel Mare, dar cel ce a gustat mult îl doreşte. Aşa şi cel ce a gustat din dulceaţa poruncilor, ştie că poruncile îl duc treptat la

urmarea lui Hristos. Acela doreşte mult dobândirea celorlalte, încât pentru ele dispreţuieşte adeseori şi moartea.

Simţind puţin din tainele lui Dumnezeu ascunse în dumnezeieştile Scripturi, însetează mult să le cuprindă. Şi cu cât capătă mai multă cunoştinţă, însetează şi arde şi mai mult, ca unul ce bea flacără. Iar fiindcă dumnezeirea nu poate fi cuprinsă de nimeni, rămâne pururea însetat. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 56).

"Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui".

Matei V, 7

Milostiv este cel ce miluieşte pe aproapele din cele ce le-a primit el de la Dumnezeu, fie bani, fie mâncări, fie tărie, fie cuvânt spre folos, fie rugăciune, fie putere de a mângâia pe cel ce are nevoie de ea. El se socoteşte datornic, fiindcă a primit mai mult decât se cere şi fiindcă s-a învrednicit să se numească milostiv, ca Dumnezeu; iar aceasta de către Hristos, în veacul de acum, şi în cel viitor, faţă de întreaga zidire. De asemenea el socoteşte că prin frate Dumnezeu însuşi are trebuinţă de el şi se face îndatoratul Lui; apoi că fără ceea ce se cere de la el, săracul poate trăi, dar că fără să-l miluiască pe acela, după puterea sa, nu poate el să trăiască şi să se mântuiască. Căci dacă nu vrea să-şi miluiască el firea lui, cum va ruga pe Dumnezeu să-l miluiască pe el? Şi aşa socotind alte multe, cel ce s-a învrednicit de porunci îşi dă nu numai ale sale, ci şi sufletul pentru aproapele. Căci aceasta este milostenia desăvârşită, precum ne-a arătat Hristos care a răbdat moartea pentru noi, dându-se tuturor o pildă şi un chip, ca şi noi să murim pentru alţii, nu numai pentru prieteni, ci şi pentru duşmani, când vremea o cere. Şi nu e de lipsă ca să aibă cineva un lucru ca să facă milă. Aceasta e mai degrabă o mare neputinţă. Ci, neavând peste tot ceva cu ce să miluiască, să aibă înduioşare pentru toţi, ca să ajute pe cei ce au trebuinţă din cele ce poate, desfăcut de orice împătimire faţă de

lucrurile vieţii, dar având împătimire faţă de oameni. Ba nici nu trebuie să înveţe pentru slava deşartă cel ce nu şi-a arătat mai întâi mila cu lucrul zicând că foloseşte sufletele celor mai slabi, în vreme ce e cu mult mai slab decât cei pe care crede să-i folosească. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 56).

"Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu".
Matei V, 8

Aceştia sunt cei ce au dobândit toată virtutea, după sfintele cuvinte, şi au ajuns să vadă lucrurile după fire. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 58).

Inima curată nu o poate înfăptui nici o virtute, nici două, nici zece, ci toate împreună fiind, aşa zicând, ca una singură şi dusă până la capătul din urmă. Dar nici acestea nu pot face singure inima curată fără venirea şi lucrarea Duhului. Căci precum fierarul îşi poate arăta meşteşugul prin uneltele sale, dar fără lucrarea focului nu poate isprăvi nimic, aşa şi omul toate le face şi se foloseşte de virtuţi ca de nişte unelte, dar fără venirea focului dumnezeiesc, ele rămân fără rod, şi fără folos, neizbutind să curăţească pata şi întinăciunea sufletului. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 69).

Fiica virtuţii este lucrarea în continuare. Iar rodul şi fiica unei cugetări mai continue la virtute este deprinderea. Iar fiica deprinderii este calitatea bună a fiinţei.

Iar calitatea binelui este maica fricii. Sf. Isaac Sirul numeşte *"frica toiagul duhovnicesc care ne călăuzeşte până vom ajunge în raiul bunătăţilor celor duhovniceşti. Şi când vom ajunge acolo, ne lasă şi pleacă".*

Frica naşte la rândul ei păzirea poruncilor cereşti şi pământeşti. Iar păzirea poruncilor este dovada iubirii. Începutul iubirii este mărimea smereniei. Iar mărimea smereniei este frica nepătimirii. Agoniseala acesteia este plinătatea iubirii sau desăvârşita sălăşluire a lui Dumnezeu în cei curaţi la inimă, din pricina nepătimirii, pentru că aceştia vor vedea pe Dumnezeu. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 377).

Smerenia şi reaua pătimire slobozesc pe om de tot păcatul. Cea dintâi taie patimile sufletului, cea de-a doua pe ale trupului. [...] *"Vor vedea pe Dumnezeu"*, adică pe El şi visteriile ascunse în El, când se vor curăţi pe ei prin dragoste şi înfrânare. Şi aceasta cu atât mai mult cu cât vor întinde curăţirea. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 60).

Curat cu inima este acela a cărui inimă nu-l osândeşte pentru călcarea vreunei porunci a lui Dumnezeu sau pentru întrelăsarea ei sau pentru primirea vreunui gând potrivnic. (Teodor al Edesei, Filocalia 4, pag. 229).

"Fericiţi făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema".

Matei V, 9

Aceştia sunt cei ce au făcut pace în sufletul şi trupul lor, supunând trupul duhului, ca să nu mai poftească trupul împotriva duhului, ci să împărăţească harul Duhului Sfânt în suflet, şi să-l călăuzească precum voieşte, dăruindu-i cunoştinţă dumnezeiască.

Prin aceasta, unul ca acela poate să rabde prigonirea, batjocorirea şi tot cuvântul rău pentru dreptate şi se bucură că *"plata lui multă este în ceruri"* (Matei V, 10). Căci toate Fericirile

fac Dumnezeu după har pe omul care a ajuns blând, doritor a toată dreptatea, milostiv, nepătimitor, făcător de pace, răbdând toată durerea cu bucurie pentru dragostea lui Dumnezeu şi a aproapelui. (Cuv. Petru Damaschinul, Filocalia 5, pag. 58).

"Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune şi să mărească pe Tatăl vostru cel din ceruri".

Matei V, 16

Precum mirul de mult preţ, chiar închis în vas răspândeşte în aer buna sa mireasmă şi umple de ea nu numai pe cei ce stau aproape, ci şi pe cei dimprejur, aşa şi buna mireasmă a sufletului virtuos şi iubitor de Dumnezeu, răspândindu-se prin toate simţurile trupului, arată privitorilor virtutea aşezată înlăuntru. (Teodor al Edesei, Filocalia 4, pag. 229).

"Legea a spus: să nu ucizi, iar Eu zic: nici să nu te mânii".

Matei V, 21-22

" Legea a spus: să nu preacurveşti, iar Eu zic: nici să nu pofteşti".

Matei V, 27-28

Domnul ne-a dat porunci care ne curăţesc chiar de patimile noastre însăşi, de însăşi relele înclinări ale omului nostru dinlăuntru. Căci îi sădeşte lui deosebirea binelui şi a răului, îl trezeşte, îi arată pricinile din care vine el la păcat. [...] Căci de pofteşti, chiar dacă astăzi nu preacurveşti, pofta dinlăuntru nu va înceta să te tulbure, până ce nu te vei năpusti la lucrarea ei. De te mânii şi te superi împotriva fratelui tău, vei ajunge şi la clevetirea lui şi apoi la uneltirea împotriva lui. (Avva Dorotei, Filocalia 9, pag. 482).

"Împacă-te cu pârâşul tău până când eşti încă pe cale cu el, nu cumva să te predea judecătorului şi judecătorul slujitorului şi să fii aruncat în temniţă. Amin, amin, zic ţie, nu vei ieşi de acolo până ce nu vei fi dat şi cel din urmă ban".

Matei V, 25-26

Să nu dăm pricină de sminteală conştiinţei noastre, ci să luăm aminte la noi înşine întru frica lui Dumnezeu, până când se va dezrobi şi ea dimpreună cu noi, ca să se facă între noi şi ea unire deplină. Ea va fi atunci paznica noastră, arătându-ne fiecare lucru de care trebuie să ne ferim. Dacă însă nu o vom asculta, se va depărta de la noi şi ne va părăsi şi vom cădea în mâinile vrăjmaşilor care nu vor mai avea milă de noi. [...] Pârâşul este conştiinţa fiindcă se împotriveşte omului ce vrea să facă voia trupului, iar dacă acesta nu vrea să o asculte, îl dă pe mâna vrăjmaşilor săi. (Isaia Pustnicul, Filocalia 1, pag. 394).

Să stăruim în frica lui Dumnezeu păzind şi păstrând făptuirea virtuţilor nepricinuind sminteli conştiinţei noastre, ci luând aminte la noi înşine în frica lui Dumnezeu. Să facem aceasta până se va elibera şi ea împreună cu noi ca să se producă între ea şi noi o unire încât să ajungă paznica noastră, arătându-ne orice lucru în care e primejdie să cădem. Dar de nu ascultăm de ea, se va despărţi de noi, lăsându-ne să cădem în mâinile vrăjmaşilor noştri şi nu ne va mai ajuta. [...] Spune de conştiinţă că e pârâş, fiindcă se împotriveşte omului care voieşte să facă voile trupului său şi de care dacă nu ascultă omul, îl predă pe el duşmanilor lui. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 60).

"Dacă ochiul sau mâna ta te sminteşte, scoate-le pe ele şi le aruncă de la tine".

Matei V, 29

Ceea ce spune parabola în chip întunecos se poate înţelege şi despre prieteni, care ne sunt ca nişte ochi, şi despre rudenii care ne sunt ca nişte mâini, şi de slugi care ne slujesc ca nişte picioare. Scriptura porunceşte să-i scoatem pe aceştia toţi dacă ne smintesc şi ne vatămă sufletul. Dar porunca poate fi înţeleasă şi altfel, într-un sens mai înalt. De ai o cunoştinţă contemplativă, ca pe un ochi, dar te face să te mândreşti, scoate-o de la tine. [...] De asemenea de ai o destoinicie într-o slujbă, iar aceasta e piciorul, dar te face să te fuduleşti, desparte-te de ea. Căci îţi e mai de folos să fii fără aceste părute virtuţi, decât să mergi prin îngâmfare şi mândrie la pierzarea totală. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 226).

"Căci îţi este mai de folos să pierzi unul din mădularele tale şi să nu fie aruncat tot trupul tău în gheenă".

Matei V, 29

De te desparţi de rudeniile după trup şi te întristezi pentru Dumnezeu, să nu laşi să intre plăcerea lor în tine. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 53).

"Eu însă vă spun vouă: nu vă împotriviţi celui rău; iar cui te loveşte peste obrazul drept, întoarce-i şi pe celălalt".

Matei V, 39

Când dracii te ispitesc, prin gândurile ce ţi le aduc la obrazul drept, făcându-te să te mândreşti pentru faptele cele de-a dreapta, întoarce celălalt obraz, adică scoate la vedere faptele de-a stânga săvârşite de noi. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 219).

E propriu celor evlavioşi să dea tot celui care cere. Iar celor mai evlavioşi, să dea şi celui ce nu cere. Dar a nu cere de la cel ce a luat mai ales când pot, e propriu numai celor nepătimitori. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 336).

"Celui care cere de la tine dă-i; şi de la cel ce voieşte să se împrumute de la tine, nu întoarce faţa ta".

Matei V, 42

Precum poruncile cuprinzătoare au în ele pe toate celelalte mai restrânse, aşa şi virtuţile cuprinzătoare îmbrăţişează în ele pe cele restrânse. Căci cel ce a vândut averile sale şi le-a împărţit săracilor şi s-a făcut dintr-o dată sărac, a împlinit deodată printr-una toate poruncile restrânse. Fiindcă nu mai are trebuinţă să dea celui ce cere sau să întoarcă faţa de la cel ce vrea să se împrumute de la el.

La fel şi cel ce se roagă neîncetat, a cuprins toate în aceasta şi nu mai trebuie să laude de şapte ori în zi pe Domnul sau seara, dimineaţa şi la amiază ca unul ce împlineşte toate rugăciunile şi cântările câte trebuie să le facem după rânduială la vremea şi ceasurile hotărâte. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 95).

"Iar Eu vă zic vouă: iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă, faceţi bine celor ce vă urăsc şi rugaţi-vă pentru cei ce vă vatămă şi vă prigonesc".

Matei V, 44

Aceasta a poruncit Domnul ca să te slobozească pe tine de ură, de întristare, de mânie şi de ţinerea minte a răului şi să te învrednicească de cea mai mare avuţie care este dragostea desăvârşită. Căci este cu neputinţă să o aibă pe aceasta cel ce nu iubeşte pe toţi oamenii la fel asemenea lui Dumnezeu care iubeşte

pe toţi oamenii la fel. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 46).

Cel ce iubeşte din simţire lăuntrică pe cei care-l vorbesc de rău, sau îl nedreptăţesc, sau îl urăsc şi-l păgubesc, şi se roagă pentru ei, ajunge în scurtă vreme la o mare sporire. Căci făcând aceasta întru simţirea inimii, îşi coboară socotinţa în adânc de smerenie şi în izvoare de lacrimi, în care se scufundă cele trei părţi ale sufletului. Acela urcă mintea în cerul nepătimirii şi o face văzătoare şi, prin gustarea bunătăţii de acolo, ajunge de socoteşte toate ale vieţii de aici gunoaie. Şi însăşi mâncarea şi hrana n-o mai primeşte cu plăcere şi des. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 25).

"Luaţi aminte să nu faceţi milostenia voastră înaintea oamenilor, ca să fiţi văzuţi de dânşii, iar de nu, plată nu veţi avea de la Tatăl vostru Cel din Ceruri".

Matei VI, 1

"Când vă rugaţi, nu fiţi ca făţarnicii ce iubesc a se ruga prin adunări şi prin târguri, ca să se arate oamenilor că postesc. Amin zic vouă că îşi iau plata lor".

Matei VI, 5

"Când postiţi nu fiţi ca făţarnicii, trişti că îşi smolesc feţele lor, ca să se arate oamenilor că postesc. Amin zic vouă, îşi iau plata".

Matei V, 16

Nu va putea să alunge de la sine amintirile pătimaşe, omul care n-a avut grijă de poftă şi mânie, pe una stingând-o cu posturi, cu privegheri şi cu culcatul pe jos, iar pe cealaltă îmblânzind-o cu îndelungă răbdare cu suferirea răului, cu nepomenirea de rău şi cu milostenii. [...]

Prin milostenie tămăduieşte mânia, prin rugăciune curăţeşte mintea, iar postul vestejeşte pofta. Din acestea se alcătuieşte noul Adam, înnoit după chipul Ziditorului său, nemaifiind în el, datorită nepătimirii, bărbat şi femeie, elin şi iudeu, tăiere şi netăiere împrejur, barbar şi schit, rob şi slobod, ci toţi una şi întru toţi Hristos. (Evagrie Ponticul, Filocalia 1, pag. 49).

"Şi ne izbăveşte de cel viclean".

Matei VI, 12

Vicleanul este împreună-vorbitor cu diavolul şi de un nume cu el. De aceea şi Domnul ne-a învăţat să-l numim pe el aşa zicând: *"Şi ne izbăveşte de cel viclean".*

Viclenia este ştiinţă sau, mai vârtos, urâciune drăcească, străină de adevăr, care socoteşte că rămâne ascunsă celor mulţi. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 295).

"Căci de nu veţi ierta oamenilor greşalele lor, nici Tatăl vostru cel ceresc nu va ierta greşalele voastre".

Matei VI, 14

Sufletul raţional care nutreşte ură faţă de om, nu poate avea pace cu Dumnezeu, dătătorul poruncilor. [...] Iar dacă acela nu vrea să se împace, păzeşte-te măcar pe tine de ură, rugându-te pentru el sincer şi negrăindu-l de rău faţă de cineva (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 104).

"Spală faţa ta şi capul tău îl unge".

Matei VI, 17

Faţa noastră este viaţa, arătând ca şi vederea, cum suntem, după omul dinlăuntru. Aceasta porunceşte Scriptura, să o spălăm, adică să ne curăţăm viaţa de toată pata păcatului. Iar capul este mintea noastră pe care Scriptura porunceşte să o ungem, adică să o facem să strălucească de cunoştinţa dumnezeiască. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 232).

"Căci unde este comoara ta, acolo e şi inima ta".

Matei VI, 21

Când vezi mintea ta ocupându-se cu plăcere cu cele materiale şi zăbovind pe lângă chipurile lor, cunoaşte că le iubeşti pe acestea mai mult decât pe Dumnezeu.

Mintea unindu-se cu Dumnezeu şi petrecând în El prin rugăciune şi dragoste, se face înţeleaptă, bună, puternică, iubitoare de oameni, milostivă, îndelung răbdătoare şi, simplu vorbind, poartă în sine aproape toate însuşirile dumnezeieşti. Dar despărţindu-se de El şi lipindu-se de cele materiale sau se face dobitocească, ca una ce a devenit iubitoare de plăcere, sau sălbatică războindu-se cu oamenii pentru acestea. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 66).

"Să nu socoteşti că iubirea de argint stă numai în a avea aur sau argint, ci orice lucru de care se lipeşte gândul", spune Sfântul Isaac. [...] De aceea tuturor li se cade să fie fără griji şi să se liniştească după Dumnezeu, fie în parte, ca cei din lume, cum s-a zis, ca să vină pe încetul la înţelepciunea şi cunoştinţa duhovnicească, fie în întregime, ca cei ce pot să se oprească de la toate, ca să aibă toată grija să placă lui Dumnezeu. Şi Dumnezeu va vedea hotărârea lor şi le va dărui odihnă duhovnicească şi îi va face să ajungă să mediteze (să cugete) la prima vedere (contemplaţie) spre a dobândi frângerea negrăită a sufletului şi a se face săraci cu duhul. Apoi îi va înălţa pe încetul până la celelalte

vederi, învrednicindu-i de păzirea fericirilor, până ce vor ajunge la pacea gândurilor, care este *"locul lui Dumnezeu"*, cum zice Sf. Nil, luând cuvântul din Psaltire: *"şi s-a făcut în pace locul Lui"* (Psalm LXXV, 2). (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 70).

"Nimenea nu poate să slujească la doi Domni".

Matei VI, 24

"Nimenea nu poate să slujească lui Dumnezeu şi lui Mamona".

Luca VI, 13

Căci în măsura în care mintea noastră se alipeşte de lucrurile lumii, e robită de ele şi nesocoteşte porunca lui Dumnezeu, călcând-o. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 5).

Mamona este semnul a toată lucrarea lumii acesteia. Şi de nu o părăseşte omul pe aceasta, nu poate sluji lui Dumnezeu. Iar slujirea lui Dumnezeu ce este dacă a nu avea ceva străin în mintea noastră când Îl binecuvântăm pe El, nici vreo plăcere când ne rugăm Lui, nici vreo răutate când îi cântăm Lui, nici vreo ură când ne închinăm Lui, nici pizmă rea care ne tulbură când ne preocupăm de El, nici plăcere urâtă în mădularele noastre când aducem aminte de El? Căci toate acestea sunt ziduri întunecate care înconjoară nenorocitul suflet, de nu se poate ruga în chip curat lui Dumnezeu având-le pe acestea în el. Căci îl împiedică în văzduh şi nu-l lasă să se întâlnească cu Dumnezeu şi să binecuvânteze în ascuns şi să se roage Lui cu dulceaţa iubirii în bucuria inimii şi cu voirea sfântă, ca să fie luminat de El. De aceea mintea se întunecă totdeauna şi nu poate înainta spre Dumnezeu, când nu se îngrijeşte să le taie pe acestea, întru cunoştinţă. Dar nu se poate îngriji să le taie pe acestea dacă nu se face fără grija de cele ale veacului acesta. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 190).

"Nu vă îngrijiţi pentru sufletul vostru ce veţi mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veţi îmbrăca; au nu este sufletul mai mult decât hrana şi trupul decât îmbrăcămintea?"

Matei VI, 25

Omul înţelept se nevoieşte cu pricepere să-şi micşoreze, pe cât posibil, micile trebuinţe ale trupului, ca prin aceasta să ajungă să se îngrijească de puţine, sau să nu aibă grijă deloc, ca să păzească poruncile [...]. Fiindcă în grija de multe, nici pe sine însuşi nu se poate vedea cineva. Cum poate să vadă atunci cursele vrăjmaşului, gătite înainte de vreme? Căci vrăjmaşul nu obişnuieşte totdeauna să facă războiul la arătare. [...]

Când vrea să arunce pe cineva în cele mari, îl face să nesocotească întâi cele mici şi nearătate: înainte de curvie, privirea deasă şi neînfrânată; înainte de ucidere, mânia uşoară; înainte de întunecarea cugetării, împrăştierea scurtă; şi înainte de aceasta iarăşi aşa-zisa trebuinţă neapărată a trupului. Pentru aceea Domnul ştiind mai dinainte toate, ca unul ce este înţelepciunea Tatălui, luând înaintea uneltirilor diavolului, porunceşte oamenilor să taie dinainte de vreme pricinile, ca nu cumva socotind că cele mici sunt fără primejdie, să cadă jalnic în păcatele cele mari şi înfricoşate. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 124).

"Nici Solomon nu s-a îmbrăcat ca unul din aceştia, cu toată slava lui".

Matei VI, 29

Fiecare dintre noi, pe cât de mult se va învrednici prin credinţă şi sârguinţă să fie părtaş al Duhului Sfânt, tot pe atât se va slăvi în ziua aceea şi cu trupul lui. Căci ceea ce a adunat înlăuntrul sufletului, atunci se va descoperi şi în afară de trup. Pilda o avem la pomi. Când trece iarna şi soarele străluceşte mai luminos şi mai puternic, iar vântul adie, aceia odrăslesc în afară şi se îmbracă cu

frunze, cu flori şi cu roade ca şi cu un veşmânt. Asemenea şi floarea ierbii răsare în acea vreme din pământ şi pământul se acoperă cu ea şi se îmbracă cu ea ca într-un veşmânt măreţ. [...]

Toate acestea sunt chipuri, pilde şi icoane ale slavei ce-o vor avea cei ce se mântuiesc la înviere. Din această pricină, cea dintâi lună pentru toate sufletele iubitoare de Dumnezeu, adică pentru creştinii adevăraţi, este Xanticus, care este aprilie, prin care se arată puterea învierii. Căci zice dumnezeiasca Scriptură: "*Această lună va fi vouă cea dintâi dintre lunile anului*" (Ieşire XII, 2). Aceasta va îmbrăca pomii goi cu slava pe care au avut-o mai întâi ascunsă înlăuntrul trupului. Aşa se vor slăvi şi aceştia prin lumina negrăită care este încă de acum în ei, adică prin puterea Duhului. Aceasta le va fi atunci veşmânt, mâncare, băutură, veselie, bucurie şi peste tot viaţă veşnică.(Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 329).

"Căutaţi mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi acestea se vor adăuga vouă".

Matei VI, 33

"Nu purtaţi grijă de trup...".

Romani XIII, 14

Există o nădejde în Dumnezeu care se naşte prin credinţă, din inimă. Aceasta este nădejdea cea bună şi cu dreaptă socoteală şi întru cunoştinţă. Şi există o alta mincinoasă, ce se naşte din nelegiuire. Nădăjduieşte bine şi înţelept în Domnul, acela care nu e deloc prins de grija lucrurilor pieritoare, ci e dăruit ziua şi noaptea în întregime lui Dumnezeu, neîngrijindu-se de nici un lucru lumesc pentru multa îndeletnicire cu virtuţile şi toată preocuparea lui e îndreptată spre cele dumnezeieşti şi de aceea nu se îngrijeşte să-şi pregătească mâncarea şi hainele şi să-şi înfrumuseţeze locul sălăşluirii trupului şi de toate celelalte. Căci Domnul îi va pregăti lui cele de trebuinţă. Aceasta este cu adevărat nădejdea cea adevărată şi atotînţeleaptă.

Drept este ca unul ca acesta să nădăjduiască în Dumnezeu, deoarece s-a făcut robul Lui şi stăruie cu sârguinţă în lucrul Lui, fără nici o lenevire care-i vine din vreo pricină oarecare. Şi drept este ca unuia ca acesta să îi arate Dumnezeu în chip deosebit grija Lui, pentru că a păzit porunca Lui. [...] Căci când ne purtăm astfel, lumea ne pregăteşte toate ca o roabă şi se supune în chip neşovăitor, ca unui stăpân cuvintelor noastre şi nu se împotriveşte voii noastre. Iar unul ca acesta nu încetează a sta neîncetat înaintea lui Dumnezeu şi nu se predă pe sine grijilor celor de trebuinţă ale trupului. Şi de nimic altceva nu se îngrijeşte decât numai să se oprească pentru frica lui Dumnezeu de la toată grija măruntă şi mare de felul acesta, prin care tinde la plăcere şi se îndeamnă la împrăştiere. [...]

Dar cel ce are inima scufundată cu totul în cele pământeşti şi mănâncă pururea ţărână împreună cu şarpele şi nu se îngrijeşte deloc de cele ce plac lui Dumnezeu, ci se osteneşte cu toate cele trupeşti şi e desprins şi gol de toată virtutea din pricina întâlnirilor neîncetate şi a împrăştierii din mândrie, căutând alte şi alte pricini pentru acestea, e cu adevărat căzut de la bine din pricina acestei nepăsări şi nelucrări. [...]

Către unii ca aceştia a spus Dumnezeu, prin proorocul, ruşinându-i: *"Din zi în zi Mă caută şi voiesc să înveţe căile Mele; ca unii care au făcut dreptatea şi judecăţile Dumnezeului lor nu le-au părăsit, cer de la Mine judecată şi dreptate"* (Isaia 58, 2). (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 117).

"Nu judecaţi şi nu veţi fi judecaţi".

Matei VII, 1

Una şi singură este calea cea mai scurtă, dintre căile ce duc la iertarea greşalelor: să nu judeci. [...] Pe cât de străin este focul de apă, pe atât de străin este a judeca, celui ce voieşte să se pocăiască. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 201).

"Bateţi şi vi se va deschide".

Matei VII, 7

Apropiindu-se îngerul, se depărtează grămadă toţi cei ce ne tulbură şi mintea se află în multă odihnă, rugându-se curat. Alteori ameninţându-ne obişnuitul război, mintea se luptă şi nu poate să se liniştească, deoarece s-a amestecat mai înainte cu felurite patimi. Totuşi cerând şi mai mult va afla. (Evagrie Ponticul, Filocalia 1, pag. 78).

"Cereţi şi vi se va da vouă".

Matei VII, 7

Cele mai multe dintre darurile Duhului şi aproape toate se ivesc în cei vrednici în vremea rugăciunii - ştie singur oricine cugetă drept. [...] Deci nu numai răpirea până la al treilea cer, ci fiecare dintre darurile Duhului. Iar că unele dintre ele se lucrează şi prin trup, o arată felurile limbilor şi tălmăcirile lor, care de asemenea se primesc prin şi în rugăciune, cum spune Pavel: *"Cel ce grăieşte în limbi, să se roage ca să le tălmăcească"* (I Corinteni XIV, 13). Dar nu numai acestea, ci şi cuvântul învăţăturii şi darurile tămăduirilor şi faptele puterilor şi punerile mâinilor lui Pavel (II Corinteni I, 6) prin care se dădea Duhul Sfânt (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 240).

Iconomia venirii lui Hristos este reîntoarcerea firii noastre la ea însăşi şi restaurarea ei. Căci a redat firii omeneşti demnitatea lui Adam, cel întâi zidit. Dar pe lângă aceasta i-a dăruit ei şi o moştenire cerească, scoţând-o din temniţa întunericului, i-a arătat calea vieţii şi uşa prin care celui ce intră şi la care celui ce bate i se dă putinţa să ajungă înlăuntrul împărăţiei. [...] Prin această uşă nimănui din cei ce voiesc nu-i este cu neputinţă să afle libertatea

sufletului său şi acesta să-şi primească gândurile proprii şi să se îmbogăţească cu Hristos, avându-l sălăşluit în sine şi să-i fie ca un mire prin împărtăşirea Duhului cel bun. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 387).

"Căci toate câte voiţi să vă facă vouă oamenii, asemenea şi voi faceţi lor, că aceasta este Legea şi proorocii".

Matei VII, 12

Cel ce-l are pe aproapele ca pe sine însuşi nu rabdă să aibă nimic mai mult ca aproapele. Iar dacă are şi nu dă cu inimă largă până ce se face şi el sărac şi asemenea cu aproapele, nu e împlinitor al Stăpânului; la fel nu e nici cel ce, vrând să dea tuturor celor ce cer, va respinge pe cineva din cei ce cer, până mai are un obol sau o bucată de pâine, nici cel ce nu face aproapelui câte vrea ca altul să i le facă lui. De asemenea cel ce a hrănit, a adăpat, a îmbrăcat şi a făcut toate celelalte fiecărui sărac şi fiecărui frate prea-mic, dar a nesocotit pe unul singur şi l-a trecut cu vederea, se va socoti şi el ca cel ce l-a trecut cu vederea pe Hristos-Dumnezeu când flămânzea şi înseta.(Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 95).

"Intraţi pe poarta cea strâmtă, căci largă este poarta şi lată este calea care duce la pieire şi mulţi sunt cei care o află.
Şi strâmtă este poarta şi îngustă este calea care duce la viaţă şi puţini sunt cei care o află".

Matei VII, 13-14

"Căi" a numit Scriptura virtuţile.

Să luăm aminte la noi înşine, ca nu cumva, spunând că umblăm pe calea strâmtă şi plină de necazuri, să ne rătăcim ţinând pe cealaltă lată şi largă. Calea strâmtă ţi-o va pricinui întristarea

pântecelui, starea de toată noaptea în picioare, apa cu măsură, puţinătatea pâinii, băutura curăţitoare a necinstirii, batjocurile, luările în râs, tăierea voilor proprii, răbdarea certărilor, primirea în tăcere a dispreţuirii, silnicia înjurăturilor, răbdarea neclintită a nedreptăţirii, suportarea bârfirilor fără supărare, răbdarea fără mânie a neluării în seamă, primirea ocărilor cu smerenie. Fericiţi sunt cei ce umblă pe calea amintită, că a lor este Împărăţia cerurilor.

Calea lată şi largă e cea a iubirii de sine şi a căutării plăcerilor proprii. Căci iubirea de sine nu e strâmtorată de luarea în considerare a altuia. Iar *"necazurile şi primejdiile omoară dulcea împătimire, iar odihna o hrăneşte şi o creşte"* (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 64).

"Păziţi-vă pe voi de prooroci mincinoşi, care vor veni la voi în piele de oaie, iar pe dinăuntru sunt lupi răpitori".

Matei VII, 15

Să nu stăruim în gânduri care ne prezintă păcatele noastre micşorate şi care ne spun ca nişte oracole că am primit iertarea. [...] Căci câtă vreme mintea noastră este încă tulburată de păcat, încă n-am primit iertarea lui, fiindcă n-am făcut încă roade vrednice de pocăinţă. Şi roada căinţei este nepătimirea sufletului; iar nepătimirea înseamnă ştergerea păcatului. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 34).

"Au doară culeg oamenii struguri din spini sau smochine din mărăcini?"

Matei VII, 16

Bine este a nu îngădui minţii să zăbovească în cele trupeşti şi în patimi. Căci *"nu culeg nici din ciulini smochini"*, adică din

patimi virtuţi, *"nici din scaieţi struguri"*, adică din trup cunoştinţa care dă bucurie.(Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 153).

"Căci nu cel ce-mi zice Mie: Doamne, Doamne, va intra întru Împărăţia cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu".

Matei VII, 21

"Cel ce Mă iubeşte pe Mine şi păzeşte poruncile Mele...".

Ioan XIV, 15

Cel ce iubeşte pe Hristos, desigur că-L şi imită, după putere. Astfel Hristos n-a încetat să facă bine oamenilor; iar răsplătit cu nerecunoştinţă şi hulă, se purta cu îndelungă răbdare; în sfârşit, bătut şi omorât de ei, răbda, neînvinuind pe nimeni. Aceste trei sunt faptele dragostei faţă de aproapele, fără de care cel ce zice că iubeşte pe Hristos sau că va dobândi Împărăţia Lui, se amăgeşte pe sine. [...]

Tot scopul poruncilor Mântuitorului este să slobozească mintea de necumpătare şi de ură şi să o ducă la dragostea Lui şi a aproapelui, din care se naşte în mod efectiv lumina sfintei cunoştinţe.(Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 107).

"În dar aţi luat, în dar să daţi".

Matei X, 8

Cel ce ascunde darul în pământ, bârfeşte pe Stăpân că e aspru şi-şi cruţă trupul, ocolind virtutea. Iar cel ce vinde duşmanilor adevărul, pe urmă, neputând suporta ruşinea, ca unul ce e chinuit de slava deşartă, se spânzură. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 132).

"Nici traistă pe drum, nici două haine, nici încălţăminte, nici toiag; că vrednic este lucrătorul de hrana sa".

Matei X, 10; Luca IX, 3

Cum a poruncit Domnul ucenicilor să nu aibă două cămăşi, El însuşi având cinci [...] şi care sunt aceste haine?

Mântuitorul n-a avut cinci cămăşi, ci una singură şi învelitoarea de deasupra. Dintre acestea cea de dedesubt e numită **hitonion**, iar învelitoarea din afară **imation** (togă sau pallium).

Dar prin termenii istorisirii, Evanghelistul Ioan a redat în chip tainic un înţeles ascuns, desprins printr-o cunoaştere contemplativă. [...]

Cămaşa Mântuitorului, ţesută de sus în jos ca un întreg, pe care n-au rupt-o cei ce L-au răstignit, deşi li s-a îngăduit să-L dezbrace de ea, este conexiunea şi împletitura neîmpărţită a virtuţilor întreolaltă sau cugetarea noastră, potrivită şi adecvată Cuvântului (raţiunii) sau harului omului nou, al celui după asemănarea lui Hristos, ţesut de sus prin Duhul Sfânt.

Iar învelitoarea din afară este lumea sensibilă împărţită în patru stihii, pe care o rup, ca pe haina lui Iisus, în patru bucăţi, cei ce răstignesc în noi în chip spiritual pe Domnul.

Deci dracii sfâşie creaţiunea văzută a celor patru stihii, făcându-ne să o privim prin simţuri în chip pătimaş şi să ignorăm raţiunile divine din ea. Dar altceva este cu cămaşa virtuţilor, căci pe aceasta chiar dacă o smulg din noi, în urma lenevirii noastre spre cele bune, nu pot totuşi să ne convingă că virtutea este viciu. Să nu facem deci cele cinci haine ale lui Iisus prilej de lăcomie, ci să cunoaştem care este intenţia Scripturii şi cum e răstignit şi dezbrăcat Domnul în noi, care ne lenevim spre cele bune, tocmai din pricina acestei trândăvii, în lucrarea virtuţilor; cum împart dracii, ca pe o haină, creaţiunea Lui, ca să ne facă să slujim patimilor. Să devenim paznici de încredere ai bunurilor hărăzite nouă de Dumnezeu şi creaţiunea să o privim cum se cuvine, numai spre slava Lui. Să păstrăm nerăpită cămaşa Cuvântului (raţiunii) cunoştinţei, adică virtuţile prin silinţa spre faptele bune. [...]

Pe lângă cele spuse - cămaşa cea ţesută de sus este lumea fiinţelor netrupeşti şi spirituale, iar învelitoarea de din afară pe care a împărţit-o Scriptura în patru părţi, ca în patru elemente, este firea cea trupească. [...] Dintre acestea, trupul l-au risipit prin stricare, luând putere asupra noastră din călcarea poruncii, dar sufletul nu l-au sfâşiat, având înrudire cu cele de sus. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 27).

"Că nu voi sunteţi cei ce grăiţi, ci Duhul Tatălui Meu, Care grăieşte în voi".

Matei X, 20

Căci am ajuns curaţi, primind arvuna Duhului şi cuvântul cel înăuntru sădit ca o sămânţă, cum zice Iacob, fratele Domnului (Iacob I, 21), sădită şi întărită prin împărtăşirea cea neîmpărtăşită, care ne îndumnezeieşte în chip neamestecat şi fără să se micşoreze Cel preaplin de bunătate. Dar nepurtând grijă de porunci, ca păstrătoare ale harului, am căzut iarăşi în patimi, şi în loc de -äsuflarea Duhului Sfânt, ne-am umplut de suflarea duhurilor rele. Şi e vădit că de la acestea vine căscatul şi lenea, cum zic părinţii. Dar cel ce a dobândit Duhul şi a fost curăţit de către El, a încălzit şi primeşte de la El suflarea vieţii dumnezeieşti şi de la El grăieşte, prin El cugetă şi se mişcă. [...] Dar cel ce are pe cel dimpotrivă şi e stăpânit de el, face şi grăieşte cele dimpotrivă. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 174).

"Cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui".

Matei X, 22

Sf. Ioan Gură de Aur spune despre Apostoli că de aceea le-a spus Domnul de necazurile cele multe şi a adăugat: *"Cel ce va*

răbda până la sfârşit, acela se va mântui" ca niciodată să nu rămână fără grijă, ci să se nevoiască din temere. Căci nu va folosi cineva nimic de la celelalte virtuţi, măcar de ar fi cu petrecerea în cer, dacă e stăpânit de mândrie, prin care diavolul şi Adam şi alţi mulţi au căzut. De aceea niciodată nu trebuie să părăsească temerea, până ce nu ajunge la limanul dragostei desăvârşite şi iese afară din lume şi din trup.

Căci unul ca acesta nu lasă temerea de bună voie, ci din marea credinţă, care-i face mintea să nu aibă grijă de viaţă şi de moartea trupului. El vine la temerea curată a dragostei. Despre aceasta zice marele Atanasie către cei desăvârşiţi: *"Nu te teme de Dumnezeu ca de un tiran, ci te teme din dragoste faţă de El"*. Aceasta ca să nu se teamă omul, numai pentru că păcătuieşte, ci şi pentru că e iubit fără să iubească şi primeşte binefaceri cu nevrednicie. Prin temerea de asemenea bunătăţi, el vrea să-şi atragă sufletul la iubire şi să se facă vrednic de binefacerile de care a avut şi va avea parte, prin recunoştinţa sa faţă de Binefăcător. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 262).

"Când vă vor izgoni pe voi din cetatea aceasta, fugiţi în alta".

Matei X, 27

Cetăţile au rostul să păzească şi să asigure lucrurile de preţ. Deci în înţeles alegoric cetatea este nevoinţa constătătoare din diferite virtuţi, ca de pildă: înfrânarea de la vin, reţinerea de la mâncări, care sunt spre pază şi siguranţă. Deci când ne izgonesc dracii din una din acestea, strecurând în noi înfumurarea şi slava deşartă, pentru o astfel de nevoinţă, e bine să dăm înapoi dintr-o asemenea silinţă ce ni se pare osârduitoare, ca să nu cădem în mândrie, şi să fugim la altă virtute, slobodă de slava deşartă, până va veni la noi puterea nepătimirii.

Sau în alt înţeles, cetăţi numeşte sufletele omeneşti. Căci la acestea fiind trimişi Apostolii de Mântuitorul, când sunt alungaţi de

la cele nevrednice, trec la sufletele altora, care s-au făcut în stare să primească învăţătura lor. Şi aceste cetăţi ale lui Israel nu le vor isprăvi de cercetat, fie că în unele sunt primiţi, fie că în altele sunt alungaţi, până nu va veni Fiul omului, împlinind toate la venirea Lui cea întru slavă. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 234).

"Temeţi-vă mai mult de cel ce poate să piardă şi trupul şi sufletul în gheenă".

Matei X, 28

"Temerea Domnului este curată, rămânând în veacul vecilor".

Psalm XVIII, 10

Odată ce ştim că temerea este îndoită, [...] trebuie să ne punem întrebarea cum desfiinţează iubirea temerea, dacă aceasta ţine în veacul veacului şi cum mai rămâne Dumnezeu înfricoşat în veacurile nesfârşite pentru toţi cei din jurul Lui? [...]

Temerea este îndoită: una curată şi alta necurată. Astfel temerea ce se naşte din aşteptarea pedepsei pentru greşeli, având drept pricină a naşterii sale păcatul, întrucât nu e curată, nu va rămânea pentru totdeauna, ci va dispărea împreună cu păcatul, prin pocăinţă. Dar temerea curată, care stăruie întruna, chiar fără amintirea păcatelor, nu va înceta niciodată, fiindcă este fiinţială. Ea ţine oarecum de raportul lui Dumnezeu cu făptura, ca Unul ce-şi face vădită tuturor mărirea Sa naturală care e mai presus de toată împărăţia şi puterea. Cel ce nu se teme aşadar de Dumnezeu ca judecător, dar Îl venerează pentru slava covârşitoare a puterii Sale nemărginite, cu drept cuvânt nu are nici o lipsă, fiind desăvârşit în iubire, ca unul ce iubeşte pe Dumnezeu cu sfiala şi cu evlavia care se cuvine. Acesta este cel ce a dobândit temerea care rămâne în veacul veacului şi nu va avea nici o lipsă niciodată. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 40).

"Două paseri se vând pe un asariu".

Matei X, 29

Zic unii că asariu cuprinde zece bănuţi. Iar prin zece se arată litera I. Dar această literă e începutul numelui Domnului Iisus Hristos. Deci prin numele Domnului se răscumpără noul şi vechiul popor şi omul dinlăuntru şi cel din afară.(Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 211).

"Nu socotiţi că am venit să aduc pace pe pământ; n-am venit să aduc pace, ci sabie".

Matei X, 34

N-am venit, zice Domnul, să aduc pace pe pământ şi iubirea părinţilor faţă de fii şi a fraţilor faţă de fraţi, care se hotărăsc să nu-Mi slujească Mie, ci luptă şi sabie; adică să despart pe iubitorii de Dumnezeu de iubitorii de lume; pe iubitorii de cele materiale de iubitorii de cele nemateriale; pe iubitorii de slavă de cei smeriţi la cuget. Căci Domnul se bucură de împerecherea şi de dezbinarea ce se naşte din iubirea faţă de El. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 72).

"Cel ce voieşte să vieţuiască în lumea aceasta se va pierde pe sine din viaţa adevărată; iar cel ce se pierde de aici pentru Mine se va afla pe sine acolo".

Matei X, 39

Precum cel ce s-a pregătit să se suie pe cruce nu mai ţine în cugetarea sa decât gândul morţii şi porneşte ca un om ce nu se gândeşte să mai aibă vreo părticică din viaţa veacului acesta, aşa e

şi cel ce voieşte să împlinească ceea ce s-a spus. Căci crucea este voinţa care este gata să primească orice necaz. Şi, când a voit să ne înveţe iarăşi de ce trebuie să facem aşa, Domnul a zis: *"Cel ce..."* (Matei X, 39). Acesta e cel ce păşeşte pe calea crucii şi-şi pune paşii săi pe ea. [...]

Cel ce se îngrijeşte de viaţa aceasta s-a pierdut căzând din nădejdea prin care a pornit spre suferirea necazurilor. Pentru că grija aceasta nu-l lasă să primească necazul pentru Dumnezeu, ci-l atrage pe încetul din stăruirea în el şi-l scoate din mijlocul luptei pentru viaţa cea fericită şi face să crească în el gândul acesta până ce-l biruieşte. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 427).

"Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum, împărăţia cerurilor se ia prin străduinţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea".

Matei XI, 12

Zicând acestea Mântuitorul Hristos vorbeşte despre voia noastră, vrând ca fiecare din noi să se silească potrivit cu Botezul ca să nu se abată spre rău, ci să stăruiască în bine. Desigur, precum omul pătimea de sila sau robia Stăpâniilor (rele), Dumnezeu putea să ne slobozească şi să ne facă neschimbători tot cu sila. Dar n-a făcut aşa, ci prin Botez ne-a scos cu sila din robie, desfiinţând păcatul prin cruce şi ne-a dat poruncile libertăţii, dar a urma sau nu poruncilor a lăsat la voia noastră liberă. Drept aceea, împlinind poruncile ne arătăm dragostea faţă de Cel ce ne-a eliberat, dar nepurtând grijă de ele sau neîmplinindu-le ne dovedim împătimiţi de plăceri. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 277).

Căci nici o lucrare trupească şi duhovnicească nu dă roadă, dacă nu e săvârşită cu durere sau cu osteneală. [...] Silă a numit simţirea dureroasă a trupului, în toate. Căci altfel sunt poate mulţi care au lucrat sau lucrează ani îndelungaţi, dar fiindcă nu au pus

osteneală şi durere prin râvna fierbinte a inimii, s-au lipsit de curăţie şi de împărtăşirea Duhului Sfânt lepădând asprimea durerilor. Cei ce lucrează fără grijă şi cu moleşeală ostenesc poate mult la arătare, dar niciodată nu vor culege roadă, din pricină că nu au pus durere în ea, rămânând în adâncul lor lipsiţi de ea. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 183).

"Veniţi la Mine, toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi".

Matei XI, 28

Nu este înţelept să nu aibă smerenie. Şi cel ce nu are smerenie nu se va înţelepţi. Nu este om smerit la cuget care să fie lipsit de pace. Şi cel lipsit de pace nu e nici smerit la cuget şi nu are cineva pace dacă nu se bucură. Pe toate căile pe care umblă oamenii în lume nu au pace în ei până ce nu se vor apropia, prin nădejde, de Dumnezeu. Nu dobândeşte inima pace din osteneală şi din sminteli, până ce nu se va sălăşlui în ea nădejdea şi până ce aceasta nu va da inimii pace şi nu va revărsa din sine bucurie în ea. Aceasta este ceea ce a numit Domnul gură în stare de închinăciune şi plină de sfinţenie. [...]

Nădejdea în Dumnezeu înalţă inima, iar frica de gheenă o zdrobeşte. Lumina minţii naşte credinţa şi credinţa naşte mângâierea nădejdii. Iar năzuinţa întăreşte inima. Credinţa este descoperirea înţelegerii. Şi când se întunecă cugetarea, se ascunde credinţa şi pune peste noi frica şi taie nădejdea noastră. Nu credinţa cea din învăţătură eliberează pe om de mândrie şi de îndoială, ci cea care vede şi răsare din înţelegere şi se numeşte recunoaşterea şi arătarea adevărului. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 306).

"Învăţaţi de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi găsi odihnă sufletelor voastre".

Matei XI, 29

Cel smerit nu se simte niciodată înteţit, grăbit şi tulburat. În el nu sunt gânduri înfierbântate şi uşuratice. În toată vremea se află într-o odihnă lipsită de încordare. De s-ar ciocni cerul cu pământul, el nu s-ar speria. Dar nu tot cel liniştit este şi smerit în cugetare. Însă tot cel smerit cu cugetul este şi liniştit. Cel ce nu e smerit cu cugetul nu e adunat în sine; dar vei afla mulţi adunaţi în ei înşişi, fără să fie smeriţi cu cugetul. [...]

Cel smerit cu cugetul este în toată vremea în odihnă, pentru că nu e ceva care să-i tulbure sau să-i înspăimânte cugetarea. [...]

Cel smerit la cuget nu se întâlneşte niciodată cu vreo silă care să-l facă să se tulbure. Cel smerit la cuget se ruşinează de sine, ori de câte ori se află singur. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 403).

Lumina zorilor se iveşte înaintea soarelui şi blândeţea este înainte-mergătoarea smeritei cugetări. De aceea auzim şi Lumina, orânduindu-le pe acestea astfel după treptele lor. Deci se cade să fim luminaţi de lumină înainte de răsăritul soarelui, ca astfel să putem privi limpede spre soare. Căci cel ce nu cunoaşte mai înainte lumina, nu poate privi soarele. [...]

Blândeţea este starea neclătinată a minţii care rămâne la fel în cinstiri şi necinstiri. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 290).

Blândeţea păzeşte iuţimea netulburată, iar smerenia slobozeşte mintea de fumul mândriei şi de slavă deşartă. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 50).

Smerita cugetare este un har fără nume al sufletului, având un nume numai pentru cei ce au primit cercarea (experienţa ei). Ea este

o bogăţie negrăită; ea este numirea lui Dumnezeu şi darul Lui. Căci zice: *"Învăţaţi de la Mine"*; deci nu de la înger, nici de la om şi nici de pe hârtie, ci *"de la Mine"*, adică din sălăşluirea, din luminarea şi din lucrarea Mea în voi. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 298).

Iată cum ne-a învăţat aici pe scurt, printr-un singur cuvânt, rădăcina şi pricina tuturor relelor şi leacul ei în vederea tuturor bunătăţilor: ne-a arătat că mândria e cea care ne-a doborât şi că este cu neputinţă să fim miluiţi altfel decât prin ceea ce e contrar ei: prin smerita cugetare. Căci mândria naşte dispreţuirea şi neascultarea pierzătoare, precum şi smerita cugetare naşte ascultarea şi mântuirea sufletelor. [...] Prin smerita cugetare se înţelege cea adevărată, nu smerenia în cuvântul simplu şi în arătare; deci starea lăuntrică smerită, născută în chip propriu în inima însăşi, în cugetul însuşi.

Deci cel ce voieşte să afle adevărata odihnă a sufletului său să înveţe smerita cugetare şi va vedea că în ea este toată bucuria şi toată slava şi toată odihna, precum în mândrie sunt toate cele dimpotrivă. (Avva Dorotei, Filocalia 9, pag. 483).

"Omul cel bun din comoara lui cea bună scoate afară cele bune, pe când omul cel rău, din comoara lui cea rea scoate afară cele rele".

Matei XII, 35

Un izvor bun nu poate izvorî apă tulbure şi rău mirositoare, duhnind de conţinut lumesc; nici inima care este în afară de Împărăţia cerurilor nu poate izvorî râuri de viaţă dumnezeiască care să împrăştie buna mireasmă a mirului duhovnicesc. [...] Tot aşa nici izvorul unic al inimii nu poate naşte deodată cuget rău şi cuget bun. Ci omul bun din vistieria bună a inimii sale scoate cele bune

iar cel rău din vistieria rea a inimii sale scoate cele rele. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 254).

Roada Duhului Sfânt este dragostea, bucuria, pacea, bunătatea, îndelungă-răbdarea, credinţa, blândeţea, înfrânarea. Iar roadele duhului potrivnic sunt ura, întristarea lumească, nestatornicia sufletului, tulburarea inimii, răutatea, cugetul iscoditor, descurajarea, mânia, necredinţa, pizma, multa mâncare, beţia, bârfirea, osândirea, pofta ochilor, îngâmfarea şi trufia sufletului. Deci din aceste roade se cunoaşte şi pomul. Şi în felul acesta vei cunoaşte neîndoielnic al cărui duh este cel ce te întâmpină. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 268).

"Şi când a ieşit duhul necurat din om, umblă prin locuri fără apă, căutând odihnă şi nu găseşte".

Matei XII, 43

Dar dacă am slujit patimilor din tinereţe şi ne-am nevoit cu toată râvna întru răutate şi vicleşug, este cu neputinţă să ne izbăvim de asemenea rele fără osteneală, fără vreme şi fără Dumnezeu ca să putem dobândi astfel acea vedere. Mai întâi trebuie să iubim virtuţile înainte pomenite şi să ne îngrijim de ele cu lucrul şi cu cuvântul întru toată sârguinţa. [...]

Precum ocărârea de sine înseamnă o sporire ascunsă, pentru faptul că înaintăm bine şi nu simţim, aşa şi părerea de sine şi plăcerea de sine înseamnă o pierzanie ascunsă, pentru faptul că ne-am întors înapoi şi nu ştim. Şi cu adevărat aşa este. Căci în sufletul iubitor de slavă deşartă se întorc şi patimile curăţite de har, iar Domnul zice: *"când a ieşit duhul necurat..."*. Pentru că nu are lucrare duhovnicească locul de unde a ieşit, nici smerenie. De aceea se întoarce pentru ca să-l robească cu adaos de multe alte rele şi se aşează acolo. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 232).

"Mama Ta şi fraţii Tăi stau afară căutând să-Ţi vorbească".
Matei XII, 47

Ca în toate celelalte, aşa şi în aceasta ni s-a făcut învăţător Domnul. Căci şi El se arată părăsind adeseori pe părinţii Săi după trup. Pentru că auzind pe unii spunându-I: *"Mama Ta şi fraţii te caută"*, bunul nostru Învăţător îndată ne-a arătat nouă ura nepătimaşă, zicând: *"Mama Mea şi fraţii Mei sunt cei ce fac voia Tatălui Meu cel din ceruri"*.

Să-ţi fie ţie tată cel ce poate şi voieşte să se ostenească împreună cu tine în uşurarea sarcinilor păcatelor sale; maică, străpungerea inimii, care poate să te spele pe tine de întinăciune; iar frate, cel ce se osteneşte împreună cu tine şi se întrece cu tine pe drumul cel ce duce în sus. Agoniseşte-ţi ca soţie nedespărţită aducerea aminte de moarte; copii prea iubiţi să-ţi fie suspinurile inimii; ca slujitor agoniseşte-ţi trupul tău; iar ca prieteni Sfintele Puteri, care în vremea ieşirii (sufletului) pot să te ajute, dacă se vor face prietenii tăi. *"Acesta e neamul celor ce caută pe Domnul"* (Psalm XXIII, 6). (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 71).

"Pentru că vi s-a dat să cunoaşteţi tainele Împărăţiei cerurilor".
Matei XIII, 11

Cel ce a primit darul luării aminte la dumnezeieştile Scripturi, cum zic Părinţii, aflǎ tot binele ascuns în toate Scripturile. [...] Sau în liniştea cea după Dumnezeu şi în citirea dumnezeieştilor Scripturi ştie că altă faţă arată Scriptura celorlalţi oameni, chiar dacă par că o cunosc, şi altă faţă celui ce s-a închinat pe sine rugăciunii neîncetate, sau are gândul tot timpul la Dumnezeu, încât să-l aibă în loc de răsuflare în toate, chiar dacă pentru lume este simplu şi neînvăţat în ştiinţele omeneşti. [...]

Dumnezeu se arată mai degrabă simplităţii şi smereniei, zice Scărarul, şi nu ostenelilor şi înţelepciunii ajunsă fără folos. Ma

degrabă o leapădă Dumnezeu pe aceasta, dacă nu are smerenie. Căci mai bun e cel simplu la cuvânt şi nu la cunoştinţă după Apostol (II Corinteni XI, 6). Fiindcă cunoştinţa duhovnicească este un dar, iar ştiinţa cuvântului este o învăţătură omenească ca celelalte învăţături ale lumii acesteia şi nu ajută la mântuirea sufletului.(Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 125).

"De aceea le vorbesc în pilde că, văzând, nu văd şi, auzind, nu aud, nici nu înţeleg".

Matei XIII, 13

Lumea e moartă pentru sfinţi şi cei din ea la fel pentru ei. De aceea văzând nu văd faptele lor cele bune şi auzind, nu pot înţelege cuvintele lor dumnezeieşti grăite în Duhul Sfânt. Dar nici cei duhovniceşti nu pot primi în ei faptele cele rele sau cuvintele pătimaşe ale oamenilor lumeşti sau răi, ci văzând şi ei cele din lume nu le văd şi auzind cele ale oamenilor lumeşti, rămân cu simţirea ca şi când nu le-ar auzi. Şi astfel nu se înfăptuieşte nici o părtăşie a acestora cu aceia, sau a acelora cu aceştia.(Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 73).

"Împărăţia cerurilor este asemenea grăuntelui de muştar, pe care luându-l omul l-a semănat în ţarina sa,
Şi care este mai mic decât toate seminţele, dar când a crescut este mai mare decât toate legumele şi se face pom, încât vin păsările cerului şi se sălăşluiesc în ramurile lui".

Matei XIII, 31-32

Cuvântul lui Dumnezeu asemenea grăuntelui de muştar, pare foarte mic înainte de a-l cultiva. Dar după ce a fost cultivat cum trebuie, se arată aşa de mare încât se odihnesc în el raţiunile măreţe

ale făpturilor sensibile şi inteligibile, ca nişte păsări.

Căci raţiunile tuturor încap în El; iar El nu poate fi încăput de nici una din făpturi. De aceea a zis Domnul că *"cel ce are credinţă cât un bob de muştar, poate muta muntele"* (Matei XVII, 10) cu Cuvântul adică poate alunga stăpânirea diavolului de la noi şi să o mute de pe temelia ei.

Grăuntele de muştar este Domnul, asemănat prin credinţă în duh, în inimile celor care-L primesc. Cel ce Îl cultivă, cu grijă prin virtuţi, mută muntele cugetului pământesc, depărtând de la sine deprinderea anevoie de clintit care-l stăpâneşte şi dă odihnă în sine, ca unor păsări ale cerului, raţiunilor şi modurilor poruncilor sau puterilor dumnezeieşti. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 169).

Omul este grăuntele de muştar, iar păsările sunt virtuţile lui. Omul trebuie să urmeze grăuntelui de muştar în toate. Căci spunând: *"Este mai mic decât toate seminţele"*, o spune aceasta deoarece trebuie să se coboare mai jos decât orice om. Dar el este prin aceasta desăvârşit, pentru blândeţea şi îndelunga lui răbdare. Şi este înfocat (în creştere) pentru curăţia lui, pentru că nu are nici o întinăciune în trup. Iar cele din el sunt puternice pentru ura faţă de patimi. Căci este supărător celor ce iubesc lumea. Şi are însuşirea de-a fi lucrător, de nu e lovit şi apăsat. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 100).

"Asemenea este Împărăţia cerurilor ca un năvod aruncat în mare, care adună tot felul de peşti şi care a fost tras când s-a umplut".

Matei XIII, 47

Cel ce crede că este o Împărăţie a celor sfinţi, va avea grijă să se păzească pe sine până şi în cele mai mici şi mai de pe urmă

fapte, ca să fie vas ales. Şi cei buni au fost aleşi pentru Sfânta Lui Împărăţie, iar pe cei răi i-a aruncat în gheenă. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 114).

"Iar El le-a zis: De aceea orice cărturar cu învăţătura despre Împărăţia cerurilor este asemenea unui om gospodar care scoate din visteria sa noi şi vechi".

Matei XIII, 52

Cărturar este cel ce a învăţat cele ale Împărăţiei lui Dumnezeu, adică tot cel ce prin faptă se îndeletniceşte cu vederea (contemplarea) lui Dumnezeu şi stăruieşte în linişte (isihie). Acesta scoate din vistieria inimii sale noi şi vechi, adică învăţături evanghelice şi prooroceşti sau din Noul şi Vechiul Testament, fie lucruri de învăţătură şi lucruri de făptuire, fie învăţături ale Legii şi învăţături apostolice. Căci acestea sunt tainele cele noi şi vechi pe care cărturarul făptuitor le scoate la iveală, învăţându-se vieţuirea cea plăcută lui Dumnezeu. Cărturar este tot cel ce se îndeletniceşte cu lucrarea, cel ce se ocupă încă trupeşte cu faptele. Iar cuvântător dumnezeiesc e tot cel ce se îndeletniceşte cu cunoaşterea firii, care stă în mijlocul cunoştinţelor şi al raţiunilor lucrurilor şi dovedeşte toate în Duh prin puterea deosebitoare a raţiunii.(Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 148).

"Şi dacă orb pe orb va călăuzi, amândoi vor cădea în groapă".

Matei XV, 14

Tot cel ce nu vede, dar se încumetă să călăuzească pe alţii, e un înşelător şi duce pe cei ce-l urmează în prăpastia pierzaniei. [...] Orbul faţă de Cel Unul, e orb în întregime faţă de toate. Iar cel ce vede pe Unul are vederea tuturor. El se reţine de la vederea tuturor,

dar are vederea tuturor, fiind în afară de cele văzute. Fiind astfel în Unul le vede pe toate. Şi fiind în toate, nu vede nimic din toate.(Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 31).

"Căci din inimă ies gânduri rele, ucideri, adultere, furturi, mărturii mincinoase, hule.
Acestea sunt care spurcă pe om".

Matei XV, 19-20

Suntem datori să păstrăm nu numai trupul curat şi nepătat de păcat, ci şi inima şi mintea şi cugetarea şi conştiinţa. Căci omul este îndoit din suflet şi trup şi de aceea trebuie să aibă şi lupta îndoită. De aceea nu ajunge nevoinţa noastră trupească ca să dobândim virtuţile de Dumnezeu iubitoare, ci înainte de toate smerenia sufletului şi zdrobirea inimii şi rugăciunea întinsă. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 278).

Cel ce păzeşte capul şarpelui şi prin mânioasă împotrivire se foloseşte de cuvinte curajoase, lovindu-l cu pumnul în faţă, a alungat vrăjmaşul de la sine. Căci zdrobind capul, a pus pe fugă multe gânduri rele şi fapte şi mai rele. Şi astfel cugetarea rămâne netulburată, Dumnezeu primind privegherea ei asupra gândurilor şi dăruindu-i în schimb să ştie cum trebuie să biruiască pe cei ce o războiesc şi cum trebuie inima să se cureţe pe încetul de gândurile care spurcă pe omul dinlăuntru. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 86).

"Milă îmi este de mulţime, că iată sunt trei zile de când aşteaptă lângă Mine".

Matei XV, 32

Pustia este firea omenească sau lumea aceasta în care stăruie pe lângă raţiunea virtuţii şi a cunoştinţei cei ce rabdă osteneli şi necazuri plini de credinţă şi de nădejdea bunurilor viitoare. Iar cele trei zile sunt, după unul din înţelesurile spirituale ale lor, cele trei puteri ale sufletului prin care stăruind pe lângă raţiunea dumnezeiască a virtuţii şi a cunoştinţei, primesc drept hrană nestricăcioasă şi întăritoare de minte, cunoştinţa lucrurilor.

După alt înţeles, cele trei zile însemnează cele trei legi mai generale: cea scrisă; cea naturală; cea duhovnicească sau cea a harului.

Pentru că fiecare lege luminează, potrivit cu ea însăşi firea omenească, având ca Făcător al luminii ei Soarele dreptăţii. Căci precum fără soare nu se poate face nicidecum ziuă, la fel fără Înţelepciunea fiinţială şi de sine subzistentă nu poate fi o lege a dreptăţii. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 133).

"Mergi înapoia Mea satano! Sminteală îmi eşti".

Matei XVI, 23

Domnul nu l-a numit pe Petru satana în înţeles injurios. Toate cele de care s-a lipsit Domnul ni s-au făcut nouă pricină de bunuri pozitive; moartea Lui ni s-a făcut nouă viaţă, ocara Lui ni s-a făcut nouă slavă. Aceasta neştiind-o, Apostolul Petru, când a spus Domnul că va pătimi, a socotit potrivit cu firea lucrurilor, că e cu neputinţă să moară viaţa, sau să fie necinstită Slava cea atât de mare.

Domnul înlăturând aceasta judecată şi vrând să arate că nu trebuie căutată o ordine a firii în cele mai presus de fire, a hotărât să pricinuiască bunuri pozitive prin cele contrare lor: prin moarte viaţă; prin ocară slavă. Deci acestei judecăţi ce i se opune, îi zice: *"Mergi înapoia Mea"* în loc de *"Urmează hotărârii Mele şi nu păşi înainte, luându-te după ordinea lucrurilor"*. Căci numele de satana se tălmăceşte: cel ce se opune. Deci Domnul nu l-a rostit în mod

injurios, ci oarecum a zis: tu, cel ce te opui intenţiei Mele! (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 213).

Cumplită şi greu de biruit e patima hulirii. Izvoarele ei sunt în cugetul trufaş al satanei, şi ea supără pe toţi cei ce vieţuiesc după Dumnezeu în virtute, dar mai mult pe cei ce au sporit în rugăciune şi în vederea lucrurilor dumnezeieşti. De aceea trebuie să-şi păzească cu toată străjuirea simţurile şi să fie cu sfială faţă de toate înfricoşătoarele taine ale lui Dumnezeu şi de rânduielile şi de cuvintele sfinte şi să ia aminte la apropierea acestui duh. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 237).

"Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie".

Matei XVI, 24

Cel ce n-a ajuns nepătimitor, nu ştie ce este nepătimirea, ba nici nu poate crede că este cineva astfel pe pământ. Căci cel ce nu s-a lepădat mai întâi de sine şi nu şi-a golit cu bucurie sângele său pentru această viaţă cu adevărat fericită, cum va bănui că a făcut cineva acestea ca să dobândească nepătimirea? [...]

Altceva este nepătimirea sufletului şi altceva nepătimirea trupului; cea dintâi sfinţeşte şi trupul prin strălucirea ei şi prin revărsarea de lumină a Duhului; iar cea de a doua singură nu poate să folosească prin sine întru nimic pe cel ce o are. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 44).

"Căci Fiul Omului va să vină întru slava Tatălui Său, cu îngerii Săi şi atunci va răsplăti fiecăruia după faptele Sale".

Matei XVI, 27

Va veni cu slavă multă şi cu putere (Matei XXIV, 30) preadoritul şi preadulcele nostru Împărat şi Dumnezeu Iisus Hristos, ca să judece lumea şi să dea fiecăruia după faptele lui. După aceea, aşa cum într-o casă mare sau în palatul împărătesc sunt multe locuri de odihnă şi de locuit şi în amândouă aceste feluri de locaşuri preadumnezeieşti este o mare felurime, aşa va face şi în noua creaţie multe împărţiri, dând fiecăruia moştenirea lui după vrednicia lui şi strălucirea şi podoaba ce i se cuvine pe temeiul virtuţilor şi faptelor lui. Dar pentru că ei vor fi duhovniceşti şi străvezii şi uniţi cu acele dumnezeieşti locaşuri şi locuri de odihnă, Împărăţia cerurilor le va fi o locuinţă singură şi aşa se va arăta tuturor drepţilor şi nu vor vedea decât pe Împăratul pretutindeni. El va fi în faţa fiecăruia şi fiecare în faţa Lui şi va lumina în fiecare şi fiecare va lumina în El.(Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 143).

"Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care am binevoit; pe Acesta ascultaţi-L".

Matei XVII, 5

Celor ce au sporit în credinţă ca Petru, au ajuns la nădejde ca Iacob şi s-au desăvârşit în iubire ca Ioan, Domnul li se schimbă la faţă, urcându-se pe muntele înalt al cunoştinţei lui Dumnezeu (al teologiei). Şi îi luminează, arătându-li-Se şi înfăţişându-li-Se ca Cel ce e Cuvântul curat asemenea soarelui, iar prin înţelesurile înţelepciunii tainice li se face strălucitor ca lumina. Şi Cuvântul se arată în aceştia stând în mijlocul legii şi al proorociei, unele legiuindu-le şi învăţându-le, iar altele descoperindu-le din vistieriile adânci şi ascunse ale înţelepciunii, ba uneori mai înainte văzând şi mai înainte vestind. Pe aceştia îi şi umbreşte Duhul ca un nor luminos şi un glas de tainică cunoştinţă a lui Dumnezeu vine din acel nor la ei învăţându-i taina dumnezeirii în trei ipostasuri (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 329).

"De veţi avea credinţă cât un grăunte de muştar, veţi zice muntelui acestuia: Mută-te de aici dincolo şi se va muta; şi nimic nu va fi vouă cu neputinţă".

Matei XVII, 20

Dacă toată ţinta omului este să placă lui Dumnezeu, îl va învăţa Dumnezeu Însuşi voia Lui, încunoştiinţându-l fie prin înţelegere, fie prin vreun om sau prin Scriptură. Şi dacă îşi va tăia voile sale pentru Acela, Însuşi Acela îl va face să ajungă cu bucurie negrăită la desăvârşire, cum nu ştie el; iar văzând aceasta se minunează cum începe să izvorască de pretutindeni bucuria şi cunoştinţa şi cum din tot lucrul găseşte folos. Iar Dumnezeu va împărăţi în el, ca în cel ce nu mai are voie proprie, fiindcă s-a supus voii Lui celei sfinte. Şi se face ca un împărat, încât orice gândeşte se săvârşeşte fără osteneală şi îndată de către Dumnezeu, Cel ce are grijă de dânsul. Aceasta este credinţa de care a grăit Domnul. [...]

Şi pe această credinţă se zidesc celelalte virtuţi (Evrei cap. XI). (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 119).

"De nu vă veţi întoarce şi nu veţi fi ca pruncii, nu veţi intra în Împărăţia cerurilor".

Matei XVIII, 3

Când mintea, întorcându-se, tinde în întregime spre Dumnezeu şi lucrarea ei văzătoare se scufundă în razele atotstrălucitoare ale frumuseţii dumnezeieşti şi urcă fără închipuire la simplitatea şi nehotărnicia Unului ascuns şi fără chip şi se face una cu sine însăşi prin întinderea şi privirea ei spre Unul, sub adierea Duhului, ajunge cu cugetul, în starea vădită a pruncului şi gustă Împărăţia negrăită şi mai presus de fire a lui Dumnezeu. [...]

Căci atunci mintea iese din orice legătură şi din relaţia cu toate, înălţându-se peste hotarele a toată cunoştinţa, a oricărui fel de

înţelegere, a toată compoziţia şi felurimea şi întinzându-se la Cel negrăit, mai presus de minte şi necunoscut. De aceea, păstrează în chip firesc tăcerea, din pricina stării sale care e nu numai mai presus de cuvânt, ci şi mai presus de lucrarea înţelegătoare şi care are în sine pe Cel ascuns şi mai presus de fire şi fără chip, împreună cu bucuria şi dulceaţa Lui, într-o împărtăşire înţelegătoare. (Calist Catafygiotul, Filocalia 8, pag. 464).

"Că unde sunt doi sau trei, adunaţi în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor".

Matei XVIII, 20

Simţirea şi conştiinţa să se însoţească cu cuvântul rostit, pentru ca Cuvântul dumnezeiesc care a zis că se va afla în mijlocul lor, să nu fie ruşinat de obrăznicia sau lipsa de măsură a celor spuse sau făcute.(Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 283).

Rugăciunea înlătură toate piedicile, netezeşte cărarea virtuţii şi o face uşoară celui ce o caută. Ia aminte la modul rugăciunii cu cugetul: convorbirea cu Dumnezeu depărtează gândurile pătimaşe; căutarea minţii la Dumnezeu alungă înţelesurile lumii; umilinţa sufletului izgoneşte dragostea de trup.

Rugăciunea rostind neîncetat dumnezeiescul nume, se vădeşte ca o conglăsuire şi unire a minţii cu raţiunea şi cu sufletul. [...] Deci rugăciunea, adunând din învrăjbirea prin patimi şi legând între ele şi cu sine cele trei părţi ale sufletului, uneşte sufletul cu Dumnezeu, Cel în trei ipostasuri. Întâi şterge din suflet ruşinea păcatului prin chipurile virtuţii, apoi zugrăvind iarăşi frumuseţea trăsăturilor dumnezeieşti prin sfânta cunoştinţă dobândită în vremea ei, înfăţişează sufletul lui Dumnezeu. (Teolipt al Filadelfiei, Filocalia 7, pag. 58).

"Nimeni nu este bun fără numai Dumnezeu".

Matei XIX, 17

Tot aşa nimic şi nimeni nu se împărtăşeşte de Dumnezeu decât numai cei buni dintre îngeri şi aceia dintre oameni care au primit iarăşi în mod tainic în suflet însuflarea dumnezeiască, care s-a depărtat de la Adam pentru nesocotirea poruncii dumnezeieşti.(Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 390).

"Iisus i-a zis: Dacă voieşti să fii desăvârşit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor şi vei avea comoară în cer; după aceea, vino şi urmează-Mi".

Matei XIX, 21

Domnul a poruncit tânărului să vândă averile sale şi să le dea săracilor şi să-şi ia crucea sa şi să-i urmeze Lui. Prin aceasta ne-a arătat că a ne mântui înseamnă a ne tăia voia noastră. Iar auzind acela s-a întristat foarte şi a plecat. Căci a aflat că nu este o osteneală, nici o virtute, a da ale sale săracilor şi că aceasta o face omul prin purtarea crucii. Iar crucea e oprirea oricărui păcat şi naşte iubirea, şi fără iubire nu e cruce. Căci prin tăierea voii sale câştigă cineva nepătimirea şi de la nepătimire vine cu Dumnezeu la desăvârşita nepătimire.(Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 62).

Legea porunceşte figurat să lucrăm şase zile, iar a şaptea să ne odihnim. Lucrarea sufletului stă în facerea de bine prin bani şi lucruri. Iar odihna lui în a vinde toate şi a le da săracilor [...]. Cel ce a ajuns astfel la odihnă prin lepădarea de averi, petrece în nădejdea mintală. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 263).

"Mergi, vinde-ţi repede averile tale", căci *"vinde-ţi"* cere timp. *"Şi le dă săracilor"* ca să-ţi ajute prin rugăciune spre linişti re. *"Şi ia-ţi crucea ta"* şi purtând-o prin ascultare şi răbdând cu tărie povara tăierii voii tale, vino *"şi-Mi urmează Mie"* spre dobândirea liniştii prea fericite şi te voi învăţa lucrarea şi vieţuirea nevăzută a puterilor înţelegătoare. Aceştia nu se vor sătura în vecii vecilor să laude pe Făcătorul şi nici cel ce a intrat în cerul liniştii, să laude pe Ziditorul. Nu se îngrijesc de cele materiale, cei nemateriali; nici de hrană cei nemateriali dar întrupaţi. Nu simt, cei dintâi, plăcerea mâncării; nici cei de-al doilea, nu au nevoie de făgăduinţa ei. [...]

Nu au cei de sus dorinţa după zidirea văzută; nici cei de jos care se liniştesc, pofta vederii sensibile. Nu vor înceta aceia să sporească în iubire. Nici aceştia să se întreacă în fiecare zi cu aceia. Nu le e necunoscută acelora bogăţia sporirii, nici acestora dragostea urcuşului. Nu se vor opri aceia până ce nu vor ajunge pe serafimi; nici aceştia nu vor obosi până ce nu se vor face îngeri. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 384).

Aceasta înseamnă: să te faci mort faţă de toate avuţiile tale şi aşa vei vieţui întru Mine. Ieşi din lumea cea veche a patimilor şi aşa vei intra în lumea cea nouă a Duhului. Înlătură şi dezbracă cunoştinţa de multe feluri şi vicleană şi aşa vei îmbrăca cunoştinţa simplă a adevărului. Căci spunându-i *"ia crucea ta"*, Domnul l-a învăţat să moară tuturor celor din lume. Şi când a omorât în sine pe omul cel vechi sau patimile, i-a spus: *"Vino şi urmează-Mi Mie"* (Matei XVI, 24). (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 479).

"Tânărul a plecat întristat, căci avea multe avuţii".

Matei XIX, 22

În ce priveşte lucrurile posedate, unii le posedă fără patimă, de aceea când le pierd nu se întristează. Aşa sunt cei ce primesc cu

bucurie răpirea bunurilor lor. Alţii le posedă cu patimă, de aceea la gândul că le vor pierde se întristează, [...] iar când le pierd de fapt se întristează până la moarte.(Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 74).

Parabola din Evanghelie despre lucrătorii viei.

Matei XX, 1

Judecata lui Dumnezeu nu se face ţinând seama de timp şi de trup, deoarece sufletul, fiind netemporal şi netrupesc, nu creşte şi nu sfârşeşte deodată cu timpul, iar mişcările şi înclinările lui nu se nasc în chip temporal. De pildă adeseori are în viaţa călugărească şaptezeci de ani, iar altul o singură zi. Pe de altă parte scopul călugăriei este să desfacă sufletul de împătimirea şi înlănţuirea de cele materiale şi să-l întoarcă spre Dumnezeu. Deci punem cazul că cel dintâi, având şaptezeci de ani, a murit neîngrijindu-se.deloc de o astfel de nepătimire, iar cel de-al doilea, având numai o zi, şi-a desfăcut tot cugetul pătimaş de la cele pământeşti.

La răsplătirea ce se va face la judecată, cel din urmă va lua plata după vrednicie, ca unul ce-a dus ţinta făgăduinţei sale la împlinire, cel dintâi însă o va lua în dar şi numai pentru că a răbdat osteneala nevoinţei. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 237).

"Astfel vor fi cei de pe urmă întâi şi cei dintâi pe urmă, că mulţi sunt chemaţi, dar puţini aleşi".

Matei XX, 16

Se leapădă mulţi de viaţa aceasta şi de lucrurile vieţii, dar puţini se leapădă şi de voile lor.(Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 26)

Sfânta Treime străbătând prin toate de la cele dintâi şi până la cele din urmă, ca de pe capul unui trup până la picioare, le strânge pe toate, le lipeşte, le uneşte şi le leagă de sine şi unindu-le astfel le face tari şi de nedesfăcut. Ea se face cunoscută în fiecare dintre ele, Una şi Aceeaşi, Care este Dumnezeu, în Care şi cei din urmă sunt cei dintâi şi cei dintâi sunt cei din urmă. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 61).

"Şi văzând un smochin în cale, S-a dus la el, dar n-a găsit nimic în el decât numai frunze şi a zis lui: de acum înainte să nu mai fie rod în tine în veac! Şi smochinul s-a uscat îndată".

Matei XXI, 19; Marcu XI, 13-14

Ce înseamnă smochinul din Evanghelie, care e blestemat să se usuce fără nici un motiv întemeiat în aparenţă?; ce înseamnă acea neînfrânată foame, care cere înainte de vreme roadă? Şi ce rost are blestemul unui lucru fără simţire?

Dumnezeu Cuvântul, care toate le chiverniseşte cu înţelepciune în vederea mântuirii oamenilor, a povăţuit mai înainte firea prin lege, întrucât aceasta încuviinţa o slujire mai trupească a lui Dumnezeu. Căci nu putea firea să primească atunci Adevărul gol, fără acoperămintele tipurilor, din pricina neştiinţei şi a înstrăinării ce s-a născut în ea faţă de originalul lucrurilor dumnezeieşti. Pe urmă a venit la noi în chip descoperit El însuşi, făcându-se om prin îmbrăcarea trupului, străbătut de suflet mintal şi raţional, şi a strămutat firea la slujirea imaterială prin cunoştinţa în duh. Arătându-se deci Adevărul în viaţă, Dumnezeu Cuvântul n-a mai voit să aibă stăpânire umbra, al cărei chip era smochinul. De aceea zice: *"Venind iarăşi din Betania la Ierusalim"*, adică după ce-şi dăruise lumii prezenţa ascunsă în chipul şi umbra legii, a venit încă o dată la firea omenească. Aşa trebuie înţeles cuvântul: *"Venind iarăşi a văzut un smochin în cale neavând decât frunze"*, adică a văzut slujirea trupească a legii, cea în umbre şi chipuri, susţinută de

o predanie nestătătoare şi vremelnică, aşezată aşa zicând "în cale", constând numai din chipuri şi rânduieli trecătoare. Şi văzând-o pe aceasta, Cuvântul, împodobită pompos şi strălucitor de învelişurile din afară ale formelor trupeşti ale legii, ca un smochin de frunzele sale, şi neaflând roadă, adică roada dreptăţii care să hrănească Cuvântul, a blestemat-o. Mai bine zis a rânduit să nu mai acopere adevărul, înăbuşindu-l cu chipurile legii. Iar ceea ce a urmat s-a arătat în fapt, uscându-se cu totul frumuseţea legalistă ce-şi avea fiinţa numai în chipuri şi prin aceasta stingându-se fala iudeilor în legătură cu ea.

Căci nu era lucru îndreptăţit, nici potrivit ca, după ce s-a arătat pe faţă Adevărul roadelor dreptăţii, să mai fie atraşi în chip amăgitor de frunze cei ce trec prin această viaţă ca pe un drum, încât să lase roada cea bună a Cuvântului. [...]

Alt înţeles: deoarece mulţimea preoţilor şi a cărturarilor, a legiuitorilor şi a fariseilor, care pătimea de slava deşartă prin păzirea pentru văzul lumii a unor moravuri plăsmuite, zice-se în duh de evlavie, dând aparenţa că împlineşte dreptatea, hrănea trufia părerii de sine, Cuvântul declară această părere de sine a celor pomeniţi smochin neroditor, împodobit numai cu frunze. Şi această părere de sine, Doritorul mântuirii tuturor oamenilor, care flămânzeşte după îndumnezeirea lor, o usucă, blestemând-o întrucât este neroditoare. Iar aceasta o face pentru ca oamenii, în loc să dea aparenţa că sunt drepţi, să caute mai bine să fie drepţi cu adevărat, dezbrăcând cămaşa moralităţii făţarnice şi îmbrăcând fără prefăcătorie pe cea virtuoasă cum vrea cuvântul dumnezeiesc, ca în felul acesta să petreacă viaţa în evlavie, arătând mai bine lui Dumnezeu dragostea sufletului lor, decât oamenilor făţarnica înfăţişare din afară a purtării morale.

Tâlcuirea dată arată pe Domnul flămânzind spre binele nostru, blestemând smochinul cu folos şi uscându-l la vreme, ca pe unul ce împiedică Adevărul.(Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 59).

"Asemănatu-s-a Împărăţia cerurilor, împăratului care a făcut nuntă fiului său şi a chemat pe mulţi..." ş.u.

Matei XXII, 1-14

De care împărat vorbeşte, dacă nu de Însuşi Tatăl Său şi Dumnezeu? Şi cui altcuiva a făcut nuntă, dacă nu Fiului Său Unul-Născut şi Domnului şi Dumnezeului nostru Iisus Hristos însuşi? [...]

Dar a cui fiică a luat ca mireasă şi a făcut nunţi Fiului Său? [...] Şi-a luat ca mireasă pe fiica celui ce s-a răzvrătit împotriva Lui şi a celui ce a săvârşit desfrânare şi ucidere; a unui desfrânat şi ucigaş.

Deci tu ce-ţi închipui lucruri mari despre tine să te smereşti şi să fii modest şi niciodată să nu înalţi asupra cuiva, chiar dacă ai fi cel mai mare împărat dintre împăraţi, cel mai vestit dintre conducători, cel mai bogat dintre toţi bogaţii, învaţă privind la Domnul tuturor, la Sfântul sfinţilor, la fericitul Dumnezeu şi singurul Stăpânitor, la Cel ce locuieşte în lumina neapropiată, Care coboară astfel şi-şi aduce mireasă Fiului Său Unul-Născut de la cel ce s-a răzvrătit, El, Cel nevăzut, Cel necuprins, Cel nepătruns, Făcătorul şi Ziditorul tuturor, pentru tine şi pentru mântuirea ta.

Cel ce a săvârşit ucidere şi desfrânare este David, fiul lui Iesei care a omorât pe Urie şi a preacurvit cu femeia lui. Pe fiica acestuia, pe Maria, pe prea neprihănita şi preacurată Fecioară a ales-o El de mireasă. O numesc pe aceasta prea neprihănită şi preacurată în asemănare cu noi oamenii de atunci, comparând-o cu aceia şi cu noi, robii ei; faţă de Mirele ei însă, şi Părintelui Aceluia, ea e om, dar e curată şi preacurată şi mai curată şi mai neprihănită decât toţi oamenii din toate neamurile.(Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 153).

Toate gândurile necurate, stăruind în noi, din pricina patimilor, duc mintea la stricăciune şi pieire. Căci precum icoana pâinii zăboveşte în cel flămând din pricina foamei sale şi icoana apei din pricina setei, tot aşa şi ideea avuţiei şi a banilor stăruieşte din

pricina lăcomiei, iar înțelesurile gândurilor rușinoase ce se nasc din bucate, zăbovesc din pricina patimilor noastre. Același lucru se întâmplă și în cazul gândurilor slavei deșarte și al altor gânduri. Iar minții înecate în astfel de gânduri îi este cu neputință să stea înaintea lui Dumnezeu și să primească cununa dreptății. Căci de aceste gânduri fiind trasă în jos și mintea aceea ticăloasă din Evanghelie s-a lepădat de bunul cel mai mare al cunoștinței de Dumnezeu. Asemenea și cel legat de mâini și de picioare și aruncat întru întunericul cel mai dinafară, din aceste gânduri își avea țesută haina sa, pentru care motiv Cel ce l-a chemat la nuntă l-a găsit nevrednic de o nuntă ca aceea. Haina de nuntă este nepătimirea sufletului rațional, care s-a lepădat de poftele lumești. (Evagrie Ponticul, Filocalia 1, pag. 66).

"Și a trimis pe slujitorii săi să cheme pe cei invitați la nuntă și nu au voit să vină.
Iarăși a trimis alte slugi, zicând: Spuneți celor chemați: Iată, am pregătit ospățul meu; taurii și animalele îngrășate au fost înjunghiate și toate sunt gata. Veniți la nuntă.
Dar ei, fără să țină seama, s-au dus: unul la țarina sa, altul la negutătoria lui;
Iar ceilalți, punând mâna pe slugile lui, le-au batjocorit și le-au ucis".

Matei XXII, 3-6

Trimișii erau proorocii, iar invitații fiii iudeilor. Căci ei erau atunci și au fost de la început invitați și nu au voit să asculte de ei. Slujitorii sunt apostolii, iar ospățul împărăția cerurilor pe care au pregătit-o celor invitați, potrivit hotărârii Lui de la întemeierea lumii.

Taurii și animalele îngrășate sunt Fiul Fecioarei și Dumnezeu, vițelul îngrășat de dumnezeire. Acesta este și taur prin puterea cu adevărat de negrăit. Dar L-a numit la plural "tauri" pentru că trupul

Lui cel sfânt se împarte în multe şi fiecare parte din el este iarăşi El întreg, fiind atât de puternic că răstoarnă pe toţi duşmanii celor ce-L primesc şi le dă putere acestora ca să biruiască lumea şi să poată să se facă fii ai lui Dumnezeu (I Ioan I, 17). [...]

Alţi slujitori sunt sfinţii Săi apostoli, pe care i-a trimis îndemnându-i să nu umble în calea păgânilor şi în cetatea samarinenilor să nu intre, ci să meargă mai bine la oile cele pierdute ale casei lui Israel (Matei X, 5-6). Dar aceia nu i-au primit nici pe aceştia, ci pe unii i-au batjocorit şi bătut, pe alţii i-au omorât, între aceştia fiind şi Ştefan, întâiul dintre mucenici (Fapte VI, 8 ş.u.).

"Iar auzind împăratul s-a mâniat şi trimiţând oştile lui i-a pierdut pe ucigaşii aceia şi a ars cetatea lor".

Aici vorbeşte de evreii necredincioşi pe care i-a şi nimicit, aducând prin venirea romanilor asupra lor pustiirea totală a ţării lor. Dar prin oştile lui înţelege şi pe cei răi, trimişi spre pedepsirea altor răi, cum zice Dumnezeu prin Moise (Psalm LXXVII, 49).

"Nunta este gata, dar invitaţii nu erau vrednici. Mergeţi la răspântiile drumurilor şi pe care îi veţi afla, chemaţi-i la nunţi. [...] Şi ieşind slujitorii aceia la drumuri, i-au adunat pe toţi câţi i-au aflat buni şi răi şi s-a umplut nunta de meseni". Apostolii străbătând lumea toată, au vestit cuvântul lui Dumnezeu şi pe toţi cei ce au ascultat i-au adunat într-o unică credinţă, a cunoştinţei de Dumnezeu, răi sau buni la năravuri, adică i-au preschimbat şi readus la virtute. [...]

"Dar intrând împăratul să vadă pe meseni, a văzut acolo un om neîmbrăcat în haină de nuntă şi i-a zis lui: Prietene, cum ai intrat aici neavând haină de nuntă? Iar acela tăcea. Atunci a zis împăratul slujitorilor: Legaţi-i mâinile şi picioarele şi luaţi-l şi aruncaţi-l în întunericul cel mai dinafară... Căci mulţi sunt chemaţi, dar puţini aleşi".

Cei preschimbaţi la moravuri au fost adunaţi la masă, dar cei cu vreo viclenie sau răutate oarecare, chiar dacă vor intra, iarăşi vor fi scoşi cu ruşine de către îngeri, pe care îi numeşte şi slujitori. Deci mesenii de la nunţi sunt sfinţii. Iar cel ce nu are haină de

nuntă [...] este tot omul care se află sub o oarecare patimă sau păcat. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 162).

"Atunci împăratul a zis slugilor: Legaţi-l de picioare şi de mâini şi aruncaţi-l în întunericul mai din afară. Acolo va fi plângerea şi scrâşnirea dinţilor".

Matei XXII, 13

Nu te încrede, până ce nu vei primi hotărârea, văzând pe acela care chiar după intrarea în cămara de nuntă, a fost legat de mâini şi de picioare şi aruncat în Întunericul cel mai din afară.

Ioan Carpatinul: *"Haina de nuntă, de care vorbesc cuvintele lui Hristos, socoteşte-o harul Duhului Sfânt; căci cel ce nu s-a făcut vrednic să-l îmbrace nu se va face părtaş nunţii cereşti şi cinei celei duhovniceşti"*. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 282).

"Căci la înviere, nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii lui Dumnezeu în cer".

Matei XXII, 30

Cu toată sârguinţa, creştinul cel desăvârşit se va face întocmai cu îngerii, cum zice Domnul, la învierea morţilor, nu în veacul de acum. Dar nici atunci, nu a zis că vor fi îngeri, ci întocmai cu îngerii, căci oamenii nu pot să-şi părăsească firea lor, ci ajungând ca şi aceia, neschimbăcioşi după har şi izbăviţi de toată trebuinţa din necesitate, îşi au voia cu totul neatârnată şi se află într-o veselie şi într-o dragoste de Dumnezeu neîncetată şi se bucură *"cele ce ochiul nu le-a văzut..."* (I Corinteni II, 9). Dar aici este cu neputinţă să ajungă cineva desăvârşit, ci primeşte numai o arvună a bunătăţilor făgăduite (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 152).

"Căci la înviere, nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii lui Dumnezeu în cer".

Matei XXII, 30

"Seamănă-se trup firesc, sculase-va trup duhovnicesc".

I Corinteni XV, 44

Trupurile noastre se vor face duhovniceşti şi aşa zicând asemenea cu ale îngerilor, când vor învia din morţi. Căci dacă se seamănă sufleteşti şi se scoală duhovniceşti, şi dacă în veacul viitor vom fi ca îngerii lui Dumnezeu, e vădit că vom fi asemenea lor, deşi nu prin fire, ci prin cinstea primită. Iar trupeşti spune că sunt îngerii faţă de Dumnezeu, căci faţă de noi sunt nemateriali şi nevăzuţi. Iar dacă îngerii sunt aşa, cu mult mai mult sufletele potrivit definiţiei şi legii comparaţiei amintite (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 141).

"Deci erau la noi şapte fraţi şi cel dintâi s-a însurat şi a murit şi neavând urmaşi, a lăsat femeia sa fratelui său".

Matei XXII, 25

Saducheii sunt, după înţelesul spiritual, dracii sau gândurile care susţin că toate sunt stăpânite de întâmplare. Iar femeia este firea oamenilor. Cei şapte fraţi daţi ei de Dumnezeu la vremi diferite de la începutul veacului spre a o povăţui şi a o face să aducă roade ale dreptăţii, sunt legile, cu acestea petrecând firea oamenilor ca şi cu nişte bărbaţi n-a avut de la niciuna fiu, ci a rămas stearpă de roadele dreptăţii. Prima lege e cea dată lui Adam în Rai. A doua e cea care s-a dat aceluiaşi după izgonirea din Rai, sub formă de certare. A treia e cea care s-a dat lui Noe la ieşirea din corabie. A patra e legea tăierii împrejur dată lui Avraam. A cincea e cea care s-a dat aceluiaşi în legătură cu jertfirea lui Isaac. A şasea e cea dată prin Moise. Iar a şaptea e cea dată prin harul prevestitor sau prin insuflarea Proorocilor. În tot acest timp încă nu

se însoţise firea omenească cu legea Evangheliei prin legătura credinţei spre împreuna vieţuire, adică cu bărbatul cu care avea să rămână în toţi vecii.

Iar dacă va înţelege cineva prin cei şapte bărbaţi şi cele 7.000 de ani sau cele 7 veacuri cu care a convieţuit firea omenească nu va tălmăci locul fără judecată şi fără înţelegerea de lipsă. Şi nici unuia din aceştia nu-i va fi soţie firea în viaţa viitoare, întrucât firea temporală şi-a primit sfârşitul şi al optulea bărbat, adică veacul cel fără de moarte şi fără de sfârşit, a luat-o pe ea. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 131).

"În aceste două porunci atârnă toată legea şi Proorocii".

Matei XXII, 40

Pacea negrăită a Sfinţilor Îngeri se susţine prin aceste două dispoziţii: prin dragostea faţă de Dumnezeu şi prin dragostea întreolaltă. Asemenea stă lucrul şi cu toţi sfinţii din veac. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 104).

"Vai vouă că sunteţi asemenea mormintelor văruite, care pe dinafară se arată frumoase, dar pe dinăuntru sunt pline de oasele morţilor şi de toată necurăţia.
Aşa şi voi, pe dinafară vă arătaţi oameni drepţi, iar pe dinăuntru sunteţi plini de făţărnicie şi de fărădelege".

Matei XXIII, 27-28

Cel ce se nevoieşte pe calea virtuţilor trebuie să-şi dea toată sârguinţa pentru a nu fi coborâtă înălţimea sufletului său prin răscoala patimilor. Căci, cum ar putea sufletul, pironit jos de plăcerea trupului, să privească spre lumina minţii înrudită cu el, cu un ochi liber? De aceea, el trebuie înainte de toate să se nevoiască

întru înfrânare, care e străjerul sigur al neprihănirii şi să se silească a nu lăsa mintea conducătoare să petreacă în gânduri necurate. E nevoie deci de toată sârguinţa omului dinlăuntru, ca mintea să nu se împrăştie, ci să se pironească de ţinta slavei lui Dumnezeu. Aceasta ca să scăpăm de judecata Domnului. [...] De aceea e nevoie de luptă grea şi aceasta după lege, cu inima, cu cuvântul şi cu fapta, ca să nu primim în deşert harul lui Dumnezeu, ci precum ceara ia forma lucrului întipărit în ea, aşa şi noi să dăm omului dinlăuntru un chip după învăţătura Domnului nostru Iisus Hristos, împlinind cu fapta cuvântul spus de Pavel. Căci zice acesta: *"V-aţi dezbrăcat de omul cel vechi, împreună cu faptele lui şi v-aţi îmbrăcat cu cel nou, care se înnoieşte cu cunoştinţă după chipul Celui ce l-a zidit pe el"* (Coloseni III, 9-10).

Om vechi numeşte toate păcatele şi toate întinăciunile deosebite la un loc. *"Să dăm chip omului nou întru înnoirea vieţii"* (Romani VI, 1) până la moarte, ca să ne facem vrednici să zicem cu adevărat: *"Nu mai trăiesc eu, ci Hrisos trăieşte în mine"* (Galateni III, 20). [...]

Dar de multă luptă şi de multă vreme e nevoie în rugăciuni, ca să aflăm starea netulburată a cugetului, care e ca un alt cer în inimă, unde locuieşte Hristos, precum zice Apostolul: *"Nu ştiţi că Hristos locuieşte în noi?"* (II Corinteni XIII, 5).

De vrea cineva să vadă stare minţii sale, să se păzească pe sine de toate gândurile şi atunci mintea se va vedea pe sine asemenea culorii cereşti a safirului (Evagrie, Capete despre rugăciune, Filocalia 1, pag. 62).

Nu va vedea mintea însă locul lui Dumnezeu în sine, până nu se va ridica mai sus decât toate înţelesurile din lucruri, până nu se va dezbrăca de patimile care o leagă prin înţelesuri de lucrurile sensibile. Şi patimile le va alunga prin virtuţi, iar gândurile simple prin vederile duhovniceşti. Şi aceasta iarăşi, prin arătarea luminii însăşi (Maxim Mărturisitorul, Capete despre Dragoste). (Filocalia 8, pag. 387).

"Când veţi vedea urâciunea pustiirii stând în locul cel sfânt - cel ce citeşte să înţeleagă".

Matei XXIV, 15

Dracii iau prilejurile de-a stârni în noi gândurile pătimaşe din patimile aflătoare în suflet. Pe urmă, războindu-ne mintea prin aceste gânduri, o silesc la consimţirea cu păcatul. Astfel biruitor fiind, o duc la păcatul cu cugetul. În acest păcat săvârşindu-se, o duc în sfârşit, ca pe-o roabă, la faptă. După aceasta cei ce au pustiit sufletul prin gânduri, se depărtează împreună cu ele şi rămâne în minte numai idolul păcatului, [...] că loc sfânt şi biserică a lui Dumnezeu este mintea omului în care dracii, după ce au pustiit sufletul prin gânduri pătimaşe, au aşezat idolul păcatului. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 61).

"Şi de nu s-ar fi scurtat acele zile, n-ar mai scăpa nici un trup, dar pentru cei aleşi se vor scurta acele zile".

Matei XXIV, 22

Când pacea gândurilor e tulburată de duhurile răutăţii, îndată sunt trimise fără încetare şi săgeţile aprinse ale poftei împotriva minţii, care aleargă sprinten spre înălţimi, de către dracii vânători şi iubitori de trup. Iar mintea fiind oprită astfel din mişcarea spre cele de sus, cade în mişcări necuvenite şi amestecate. Şi aşa trupul începe să se răzvrătească fără rânduială împotriva duhului, trăgând mintea cu gâdiliri şi cu aprinderi şi dorind s-o înmormânteze în groapa plăcerilor. Şi dacă n-ar scurta Domnul Savaot zilele acelea şi dacă n-ar dărui slugilor Sale puterea răbdării, nu s-ar mântui nici un trup.(Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 262).

"Iar El răspunzând a zis: Adevărat zic vouă, nu vă cunosc pe voi".

Matei XXV, 12

Cei ce s-au făcut cu totul trup şi au îmbrăţişat iubirea de sine, robesc plăcerii şi slavei deşarte. În ei s-a înrădăcinat pizma. Căci topindu-se de invidie şi privind cu amărăciune la faptele bune ale aproapelui, bârfesc cele bune ca şi când ar fi rele şi roade ale rătăcirii. Ei nu primesc şi nu cred nici cele ale Duhului şi nu pot vedea sau cunoaşte nici pe Dumnezeu, din pricina puţinei lor credinţe. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 145).

"Bine slugă bună şi credincioasă, peste puţine ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria Domnului tău".

Matei XXV, 21

Hristos a murit pentru păcatele noastre, după Scripturi, şi celor ce slujesc Lui bine le dăruieşte slobozirea. [...] Dar încă nu e slugă credincioasă cel ce se bazează numai pe cunoştinţă, ci cel ce crede prin ascultare lui Hristos care a poruncit. Căci cel ce cinsteşte pe Stăpân, face cele poruncite de El. Iar greşind sau neascultând, rabdă cele ce vin asupra sa, ca cele de i se cuvin. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 61).

"Slugă vicleană şi leneşă".

Matei XXV, 26

Amăgirea, marea duşmană a adevărului, atrage azi pe oameni spre pierzanie. Ea naşte neştiinţa întunericului, care s-a întipărit în sufletele celor leneşi, înstrăinându-i de Dumnezeu. Aceştia susţin că

nu este Dumnezeu, Cel ce ne-a născut pe noi din nou şi ne-a luminat, sau Îl cred şi Îl cunosc numai prin cuvântul simplu şi nu cu lucrarea, sau spun că S-a arătat numai celor de demult nu şi nouă. Ei hulesc credinţa în Dumnezeu, socotind mărturiile Scripturii despre Dumnezeu simplă părere şi tăgăduiesc evlavia ce urmează din cunoştinţa Lui. Citesc Scripturile numai trupeşte, ca să nu zic iudaiceşte, şi de aceea tăgăduiesc învierea sufletului, dorind să locuiască în chip inconştient în morminte. Amăgirea aceasta are ca pricini aceste trei patimi: necredinţa, viclenia şi trândăvia. Acestea se nasc şi se susţin de altfel una pe alta. Căci necredinţa este învăţătoarea vicleniei, iar viclenia e însoţitoarea trândăviei. Sau întors: trândăvia e mama vicleniei [...] iar viclenia e mama necredinţei. Iar cel ce nu crede e şi netemător de Dumnezeu. Şi aceasta naşte trândăvia, maica dispreţului, prin care se nesocoteşte tot binele şi se săvârşeşte tot răul.(Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 154).

"Slugă vicleană şi leneşă, trebuia să dai argintul meu zarafilor şi eu venind aş fi luat al meu cu dobândă".

Matei XXV, 27

Patru sunt cauzele virtuţilor îmbinate în treimea desăvârşită.[...]

Cea dintâi este libertatea, adică nepătimirea sufletului, care a înaintat de la lucrarea ostenitoare la contemplarea naturală a zidirii şi de acolo a intrat în întunericul cunoştinţei lui Dumnezeu.

A doua, curăţia minţii prin lacrimi şi rugăciune, din care se naşte cuvântul harului şi izvorăsc undele înţelesurilor.

A treia este sălăşluirea Sfintei Treimi în noi, din Care ies revărsările de lumină ale Duhului spre folosul fiecăruia din cei curăţiţi pentru dezvăluirea tainelor Împărăţiei cerurilor şi pentru descoperirea vistieriilor lui Dumnezeu ascunse în suflet.

A patra este trebuinţa care sileşte pe tot cel ce a lucrat talantul cuvântului cunoştinţei, să-l propovăduiască, dată fiind ameninţarea

lui Dumnezeu care zice: *"Slugă vicleană şi leneşă, trebuia să dai argintul meu zarafilor şi eu venind aş fi luat al meu cu dobândă"* (Matei XX, 27). (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 211).

"Luaţi deci de la el talantul şi daţi-l celui ce are zece talanţi. Căci tot celui ce are i se va da şi-i va prisosi, iar de la cel ce n-are şi ce are i se va lua".

Matei XXV, 28-29

Trebuie să înşirăm aici şi ostenelile şi durerile lucrării şi să înfăţişăm limpede cum trebuie săvârşită fiecare lucrare, ca nu cumva călătorind cineva fără durere, numai din auzite, să nu dobândească roade şi să ne învinovăţească pe noi sau pe alţii că nu e cum am zis. Căci numai durerea inimii şi osteneala trupului ştiu să facă lucrul adevărului. Prin ele se face arătată lucrarea Duhului Sfânt, dată ţie şi fiecărui credincios, prin Botez. Lucrarea aceasta a fost îngropată prin patimi pentru nepurtarea de grijă de porunci şi aşteaptă pocăinţa noastră, pentru mila Lui negrăită, ca nu cumva să auzim la sfârşit din pricina nerodirii noastre [...] şi *"ceea ce se pare că are se va lua de la el"* (Matei XXV, 28-29) şi să ne trimită în muncile veşnice, la suferinţele din gheenă.(Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 183).

De la frica curată a dragostei vine la smerenie mai presus de fire. Fiindcă oricât de mult ar pătimi în înţeles bun şi oricâte necazuri ar răbda, el nu-şi închipuie câtuşi de puţin că din puterea şi din înţelegerea sa îi vine puterea de a răbda şi starea cea bună a sufletului şi a trupului. Ci din cugetarea smerită a câştigat darul deosebirii, prin care cunoaşte că este făptura lui Dumnezeu şi că nu poate să facă nici un bine de la sine, nici să-l păzească, odată săvârşit prin har; de asemenea că nu se poate surpa ispita, nici răbda prin bărbăţia sau înţelepciunea sa.

Iar de la darul deosebirii vine la cunoştinţa din parte a lucrurilor şi începe să vadă cu mintea cele ce sunt. Necunoscând însă raţiunile acestora, doreşte un învăţător şi neaflându-l pe acela, pentru că nu se poate vedea, iar pe altul care face pe învăţătorul neprimindu-l, pentru că ştie aceasta prin darul deosebirii, sau printr-o înţelegere fără martori, nu mai înţelege nimic. Aceasta-l face să socotească toate cele făcute şi învăţate de la el ca nimic, văzând înainte de el atâta mulţime de oameni care au căzut după atâtea sudori şi cunoştinţe, de la Adam şi cei de după el. Auzind, dar neînţelegând ceva din cele spuse în dumnezeieştile Scripturi, începe să lăcrimeze din pricina acestei cunoştinţe, adică din faptul că cunoaşte şi nu cunoaşte cum trebuie. Şi cu adevărat, e lucru de mirare, cum cel ce-şi închipuie că ştie, încă n-a ajuns să ştie că nu ştie nimic şi ceea ce i se pare că are se va lua de la el, [...] pentru că i se pare că are, dar nu are cu adevărat. Iar acesta, care se socoteşte că e nebun şi neînţelegător, neputincios şi neştiutor, plânge şi se tânguieşte şi prin aceasta primeşte şi cele ce nu le are prin recunoştinţă.(Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 262).

"Atunci va zice Împăratul celor de-a dreapta Lui: veniţi binecuvântaţii Tatălui Meu, moşteniţi împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii".

Matei XXV, 34

Astfel, la facere s-a zidit întâi un lucru dintre făpturi, după cel dintâi altul, după acesta, iarăşi altul, iar după toate, omul. Acesta s-a învrednicit de atâta cinste şi grijă din partea lui Dumnezeu încât toată lumea aceasta văzută a fost făcută înainte de el pentru el. Iar Împărăţia cerurilor a fost gătită îndată după întemeierea lumii, tot pentru el, înainte de el. Dar şi sfat a premers despre el şi a fost plăsmuit de mâna lui Dumnezeu şi după chipul lui Dumnezeu şi n-a primit totul din materia aceasta, din lumea supusă simţurilor, ca celelalte vieţuitoare, ci numai trupul, iar sufletul din cele mai presus

de lume, mai bine zis de la Dumnezeu însuşi, prin suflare negrăită. Aceasta pentru că e ceva mare şi minunat şi întrece totul şi priveşte totul şi cârmuieşte toate; iar pe de altă parte cunoaşte pe Dumnezeu şi-L poate primi pe El şi se dovedeşte mai mult decât orice rezultatul măririi mai presus de toate a Meşterului. Ba nu numai că poate primi pe Dumnezeu prin osteneala nevoitoare şi prin har, ci şi se poate uni cu El într-un singur ipostas.(Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 437).

Cei ce şi-au pierdut sufletul lor în această scurtă vreme cum l-au aflat în vreme de nevoie, primind plată înmulţită pentru cele ce au aşteptat să o primească. Iar cei ce şi-au împlinit voile lor, au păzit sufletul lor în acest veac păcătos, amăgiţi de deşertăciunea bogăţiei lor şi nepăzind poruncile lui Dumnezeu, au socotit că vor rămâne până la sfârşit în veacul acesta. De aceea se va arăta ruşinea orbirii lor în ceasul judecăţii şi vor fi capre blestemate şi vor auzi înfricoşata hotărâre a Judecătorului.(Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 81).

"Flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc, însetat am fost şi Mi-aţi dat să beau".

Matei XXV, 35

Nu ne mântuim miluind pe unul, dar ne trimite în foc dispreţuirea unuia. Căci cuvintele *"am flămânzit şi am însetat"* nu s-au spus pentru o singură dată, nici pentru o singură zi, ci pentru întreaga viaţă. Domnul şi Dumnezeul nostru a mărturisit că primeşte să fie hrănit, adăpat şi îmbrăcat şi celelalte, nu o dată, ci totdeauna şi în toţi, de către slugile Sale.(Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 92).

"Bolnav am fost şi aţi venit la mine".

Matei XXV, 38

Doftorul cercetează pe bolnavi dimineaţa şi lenea sufletească a celui ce se nevoieşte, pe la amiazi. Lenea sufletească îşi dă ca motiv primirea de oaspeţi şi cere să fie pusă la lucrul mâinilor pentru a face milostenie. Ea îndeamnă plină de sârguinţă la cercetarea bolnavilor, [...] ea ne cere să mergem la cei neputincioşi şi descurajaţi. Ea, cea descurajată, ne spune: *"Mângâiaţi pe cei descurajaţi"*. Stând la rugăciune, îţi aduce aminte de lucruri de trebuinţă şi născoceşte tot felul de meşteşugiri, ea cea lipsită de judecată, ca să ne atragă prin vreun motiv, binecuvântat, ca printr-un căpăstru, din rugăciune. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 210).

"Întrucât le-aţi făcut şi întrucât nu le-aţi făcut...".

Matei XXV, 40

Cele săvârşite fără un scop drept sunt cele făcute împotriva voii lui Dumnezeu care vrea ceea ce e bun, bineplăcut şi desăvârşit, adică dispoziţia bună faţă de aproapele pentru Dumnezeu, iar lipsa dispoziţiei bune faţă de aproapele e potrivnică voii lui Dumnezeu. [...] Cei ce au lucrat împotriva scopului drept, adică împotriva poruncii lui Dumnezeu, lepădând iubirea de oameni, apar ca unii ce nu pot înfiripa nici o apărare şi nu pot dovedi un scop. Ei ştiu că cel ce face ceva în afară de scopul cel drept al lui Dumnezeu, chiar dacă ar aduce zeci de mii de argumente, nu va scăpa de gheenă.(Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 119).

"Întrucât aţi făcut unuia dintre aceşti fraţi ai Mei prea mici, Mie Mi-aţi făcut".

Matei XXV, 40

Patriarhul, împlinind lucrarea iubirii de străini, şedea înaintea cortului, poftind pe cei ce treceau; şi întindea masa tuturor necredincioşilor şi barbarilor, fără să deosebească. De aceea s-a învrednicit şi de acea minunată masă, ospătând pe îngeri şi pe Stăpânul tuturor. [...] Se cuvine deci să facem bine tuturor, dar mai ales celor ce nu pot să întoarcă. (Teodor al Edesei, Filocalia 4, pag. 229).

"Şi mergând puţin mai înainte, a căzut cu faţa la pământ rugându-se".

Matei XXVI, 39

Trei lucruri lăuntrice trebuie să aibă sufletul în vedere pe treapta făptuirii: puterea raţiunii, mânia, pofta; şi trei din afară: dorinţa de slavă, de plăcere, de mai mult. Aceste două treimi le tămăduieşte sufletul privind la petrecerea lui Iisus Hristos în trup, prin cele patru virtuţi generale, adică prin: înţelepciune, dreptate, cumpătare, bărbăţie şi cu harul Domnului Iisus.

Prin aceasta, dă minţii putinţa să se înalţe neîntunecată, să privească cele dumnezeieşti şi să contemple pe Dumnezeu. Căci, când a fost dus Domnul Iisus în pustie de către Duhul, având să biruiască pe diavol, a tămăduit partea poftitoare a sufletului prin post; partea raţională prin priveghere şi rugăciune liniştită; mânia prin împotrivire în cuvânt; iar iubirea de plăcere, de slavă şi de argint, întrucât flămânzind n-a cerut, cum Îl îndemna diavolul, ca pietrele să se facă pâini, nici nu S-a aruncat pe Sine jos de pe aripa templului, ca să fie preamărit de mulţime că n-a păţit nimic din cădere, şi nici nu s-a lăsat înduplecat să i se închine aceluia, după ce Îi făgăduise că va primi bogăţia tuturor împărăţiilor. Ci prin împotrivire mânioasă, dar înţeleaptă şi dreaptă, cumpătată şi bărbătească, a respins pe satana, învăţându-ne şi pe noi cum să-l înfrângem în orice atac al lui.

Acelaşi lucru îl poate vedea şi-l poate cunoaşte cineva şi în

crucea Mântuitorului. Vedem pe Mântuitorul când se apropie vremea, că se roagă, depărtându-se de învăţăceii Săi. Aceasta aduce vindecarea părţii raţionale. Veghează, priveghează şi rabdă cele de pe cruce. Aceasta este leac pentru partea poftitoare. Nu răspunde împotrivă, nu se ceartă, nu strigă, măcar că este ocărât, ci se roagă pentru cei ce Îl chinuiesc. Căci ţine de buna folosire a mâniei, ca să doboare pe diavol prin împotrivire în cuvânt. Dar oamenilor care Îl *chinuiesc, fiindcă şi ei sunt chinuiţi de satana*, le *răspunde* cu tăcerea, cu îndelunga răbdare şi cu rugăciunea pentru ei. E scuipat, primeşte palme, rabdă batjocuri. Aceasta este spre vindecarea iubirii de slavă. E adăpat cu oţet, e hrănit cu fiere, e răstignit, e străpuns cu suliţa. Aceasta e doctorie pentru iubirea de plăcere. E atârnat gol pe cruce, doarme afară, e lipsit de sălaş, e nesocotit de toţi, ca un sărac şi ca un cerşetor. Aceasta e omorârea iubirii de argint.

Mântuitorul a arătat, aşadar, de două ori doctoria patimilor, dinlăuntru şi din afară: când a început să se arate lumii cu trupul şi când avea să plece din lume. De aceea cel ce priveşte la El, la învăţătura şi la crucea Lui, făcându-se, după cât îi este cu putinţă, următor Lui, cu înţelepciune, dreptate, cumpătare şi bărbăţie, va opri ca şi El lucrarea patimilor acestora îndreptate spre rău, iar prin aceasta şi a tuturor celorlalte.(Calist Catafygiotul, Filocalia 8, pag. 444).

"De este cu putinţă, treacă acest pahar de la Mine în ceasul acesta".

Matei XXVI, 39

Dacă voieşte mintea să se suie pe cruce, are nevoie de multă rugăciune şi de multe lacrimi şi să se supună în toată clipa lui Dumnezeu, cerând ajutorul bunătăţii Lui, ca să o întărească şi să o păzească până o va învia pe ea înnoirea sfântă şi nebiruită. Deoarece în ora crucii este o mare primejdie. Şi rugându-se, are nevoie de Petru şi de Ioan să fie cu ea, care închipuie credinţa

sănătoasă şi bărbăţia inimii, sau nădejdea şi iubirea lui Dumnezeu. [...]

Fierea pe care a băut-o pentru noi, este pentru noi spre a nimici toată pofta cea rea din noi şi ca să ne închidem gurile noastre şi să nu îngăduim poftelor să iasă din trupul nostru şi să se împlinească. Oţetul pe care l–a băut este pentru noi spre a stinge toată îndrăzneala şi toată tulburarea deşartă. Scuipatul pe care l-au scuipat asupra Lui este pentru noi spre a stinge toată voinţa de-a plăcea oamenilor şi toată slava lumii acesteia. Cununa de spini împletită şi pusă pe capul Lui, ne este un chip ca să ne purtăm dispreţul ce ni se arată în fiecare ceas, răbdând fără tulburare înjurăturile. Trestia cu care loveau capul Lui este chip pentru noi ca având totdeauna pe cap acoperământul smeritei cugetări, să stingem toată mândria vrăjmaşului. Iar spusa: *"Iisus a fost predat spre biciuire înainte de a fi răstignit"* este un chip pentru noi ca să dispreţuim toată osândirea omenească şi toată încercarea. Iar faptul că *"au împărţit hainele Lui şi au tras la sorţi"* ni s-a făcut spre chip al nostru, ca să dispreţuim şi noi toate ale lumii acesteia, înainte de-a ne sui pe cruce. [...]

Iar spusa: *"Era ceasul al şaselea când s-a răstignit întru acreala inimii împotriva păcatului, pentru mântuirea noastră"* este chip pentru noi spre a ne întări împotriva a toată lenevia şi lipsa de curaj până ce va muri în noi păcatul, după cum s-a scris că *"Prin cruce a omorât şi vrăjmăşia din El"*. Iar spusa că făcându-se ceasul al nouălea, a strigat cu glas mare: *"Eli, Eli, lama sabahtani"* (Marcu XIII, 34) este a noastră, însemnând că după răbdarea durerii pentru patimi până la stingerea lor, îndrăznim cu toată smerita cugetare să strigăm aceasta către Dumnezeu. Iar în faptul că şi-a dat duhul la întunecarea soarelui ne este un chip pentru noi că de se va elibera mintea noastră de toată nădejdea în lumea aceasta a celor văzute, avem un semn că păcatul a murit în noi. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 105).

"Privegheaţi şi vă rugaţi, ca să nu intraţi în ispită".

Matei XXVI, 41

Fără atenţie şi fără privegherea minţii, e cu neputinţă să ne mântuim şi să ne izbăvim de diavol, care umblă *"răcnind ca un leu pe cine să înghită"* (I Petru V, 8). De aceea Domnul zice adesea către ucenicii Săi: *"Privegheaţi şi vă rugaţi..."*. Prin aceste cuvinte El le vorbea de mai înainte tuturor despre gândul morţii, ca să fie gata spre o apărare bine primită spre cea din fapte şi din luare aminte. Fiindcă dracii sunt netrupeşti şi fără somn şi toată grija o au să se războiască cu noi şi să ne piardă sufletele prin cuvânt, lucru şi gând. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 67).

Aceasta înseamnă: roagă-te să nu intri în ispita cea înfricoşată a diavolului pentru mândria ta, ci pentru că iubeşti pe Dumnezeu, ca puterea Lui să-ţi ajute ţie şi să biruiască în tine pe vrăjmaşii tăi. Roagă-te ca să nu intri în aceste ispite pentru răutatea gândurilor şi faptelor tale, ci ca să se probeze dragostea ta faţă de Dumnezeu şi să se slăvească puterea Lui în răbdarea ta. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 235).

"Şi iată, catapeteasma templului s-a sfâşiat în două de sus până jos, şi pământul s-a cutremurat şi pietrele s-au despicat; Mormintele s-au deschis...".

Matei XXVII, 51-52

Dacă moartea aceea ne vine nouă, toată greutatea şi orbirea şi cele ce stau pe suflet se vor rupe şi simţurile care omoară şi aduc rod morţii se însănătoşează şi se scoală nebiruite. Iar de a fi învăluit într-o pânză curată şi uns cu aromate, este iarăşi chip pentru noi, că după moartea aceea vine o sfinţenie care învăluie pe om şi îl odihneşte în nestricăciune. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 107).

"Mergând, învăţaţi toate neamurile botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh,
Învăţându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă".

Matei XXVIII, 19-20

Tot omul care s-a botezat în numele Treimii dumnezeieşti şi de viaţă făcătoare, trebuie să ţină toate câte a poruncit Domnul. Din această pricină Domnul a împreunat păzirea tuturor poruncilor cu dreapta credinţă ştiind că nu e cu putinţă să-i aducă omului mântuirea numai cu una dintre ele, despărţită de celelalte. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 2).

"S-a împlinit vremea şi s-a apropiat împărăţia lui Dumnezeu. Pocăiţi-vă şi credeţi în Evanghelie".

Marcu I, 15

Porunca lui Dumnezeu care ne stă în faţă este pocăinţa, care ne cere în primul rând să nu ne mai atingem de cele oprite. Fiindcă am fost aruncaţi din locul desfătării dumnezeieşti şi scoşi cu dreptate din raiul lui Dumnezeu şi fiindcă am căzut în această prăpastie şi am fost osândiţi să locuim şi să petrecem împreună cu dobitoacele necuvântătoare şi am pierdut nădejdea de a ne mai întoarce prin puterea noastră în rai, Însuşi Cel ce a adus atunci osândă asupra noastră, mai bine zis a îngăduit-o cu dreptate să vie asupra noastră, S-a coborât acum până la noi pentru noi, din prisosinţa covârşitoare a iubirii de oameni şi a bunătăţii Sale, din îndurarea milei Sale; şi binevoind să se facă om ca noi, în chip nepăcătos, ca să înveţe şi să mântuiască pe acelaşi prin acelaşi, ne-a adus nouă sfatul şi porunca mântuitoare a pocăinţei. [...] Căci înainte de întruparea cuvântului lui Dumnezeu, Împărăţia cerurilor era atât de departe de noi, cât e de departe cerul de pământ. Dar venind la noi Împăratul cerurilor şi binevoind să primească unirea cu noi, s-a apropiat de noi toţi Împărăţia cerurilor. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 463).

"Dacă vrea cineva să vină după Mine să se lepede de sine şi să-Mi urmeze Mie".

Marcu VIII, 34

Mântuitorul - zicând acestea - nu sileşte pe nimeni, ci zice *"dacă vrea"*. Adică să nu-şi facă despre sine nici o grijă, ci precum Eu fac şi rabd moartea sensibilă şi de bună voie pentru toţi, aşa şi acela să-Mi urmeze cu lucrul şi cu cuvântul ca Apostolii şi ucenicii, de nu să rabde măcar moartea voii sale proprii. Iar către bogatul acela zice: *"De voieşti să fii desăvârşit, mergi, vinde-ţi averile..."* (Matei XIX, 21). Despre acesta zice Sfântul Vasile cel Mare că a minţit zicând că a păzit poruncile (Luca X, 27). Căci dacă le-ar fi păzit, nu ar fi avut averi multe, odată ce Legea spune mai întâi de toate: *"Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din tot sufletul tău"*. Căci zicând *"din tot sufletul tău"* nu a lăsat pe cel ce iubeşte pe Dumnezeu să iubească şi altceva, pentru care întristându-se să rămână în robia lui. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 160).

"Cel ce şi-a pierdut sufletul său pentru Mine şi pentru Evanghelia Mea, acela se va mântui".

Marcu VIII, 35

De dragul poruncilor de viaţă dătătoare şi de dragul credinţei în Domnul nostru Iisus Hristos, suntem datori, când timpul o cere, să dăm cu bucurie până şi sufletul nostru sau să nu ne cruţăm nici chiar viaţa noastră. Însuşi Domnul nostru Iisus Hristos zice în privinţa aceasta: *"Cel ce şi-a pierdut..."*. Aceasta, fără îndoială, pentru că crede şi nu se îndoieşte că însuşi Dumnezeu-Omul, Iisus Hristos, Mântuitorul, este învierea şi viaţa şi tot ce este mântuire. Căci zice: *"Eu sunt Învierea şi Viaţa. Cel ce crede în Mine, chiar de va muri, va fi viu. Şi tot ce e viu şi crede în Mine, nu va muri în veac"* (Ioan XI, 25-27). Şi: *"Aşa a iubit Dumnezeu lumea, că şi pe Fiul Său Unul Născut L-a dat, ca tot cel ce crede în El să nu*

piară şi să aibă viaţă veşnică" (Ioan III, 16). Şi: *"Eu am venit ca lumea viaţă să aibă şi mai multă să aibă"* (Ioan X, 10). (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 59).

"Sunt unii dintre cei ce stau aici, care nu vor gusta moarte până ce nu vor vedea Împărăţia lui Dumnezeu venind întru putere".

Marcu IX, 1

Că nu tuturor celor ce stau lângă El li se arată Domnul totdeauna întru slavă; ci celor începători li se arată în chip de rob; iar celor ce pot să-L urmeze, urcându-se pe muntele înalt al Schimbării Sale la faţă, li se arată în înfăţişarea lui Dumnezeu, în care a fost mai înainte de a fi lumea. Deci este cu putinţă ca Domnul să nu se arate în acelaşi fel tuturor celor ce stau lângă El; ci unora într-un fel, altora altfel, schimbându-şi arătarea după măsura credinţei din fiecare.

Când Cuvântul lui Dumnezeu se face în noi clar şi luminos şi faţa lui străluceşte ca soarele, atunci şi hainele Lui se fac albe. Iar acestea sunt cuvintele (raţiunile) Sfintei Scripturi a Evangheliilor, care se fac străvezii şi clare nemaiavând nimic acoperit. Ba apar lângă El şi Moise şi Ilie, adică raţiunile (înţelesurile) mai duhovniceşti ale Legii şi ale Proorocilor. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 170).

După ce Domnul a spus către ucenicii Săi *"Sunt unii dintre cei..."* după şase zile, luând pe Petru, pe Iacob şi pe Ioan şi urcându-se pe muntele Taborului *"le-a strălucit ca soarele şi veşmintele Lui s-au făcut albe ca lumina"* (Matei XVII, 1-2). Căci aceia nu mai puteau privi; mai bine zis, nemaifiind în stare să caute la lumina aceea, au căzut cu faţa la pământ. Totuşi după făgăduinţa Mântuitorului, au văzut Împărăţia lui Dumnezeu, lumina aceea

dumnezeiască şi tainică, pe care Grigorie şi Vasile cel Mare o numesc dumnezeire. Cel dintâi zice: *"Dumnezeirea ce s-a arătat pe munte ucenicilor este lumina şi frumuseţea Celui cu adevărat puternic, dumnezeirea inteligibilă şi contemplată a Lui"*. Vasile cel Mare zice: *"Acea lumină este şi frumuseţe a lui Dumnezeu, contemplată numai de sfinţi întru puterea Duhului dumnezeiesc"*. De aceea şi zice iarăşi: *"Petru şi fiii tunetului au văzut frumuseţea Lui în munte, covârşind strălucirea soarelui şi s-au învrednicit să vadă cu ochii arvuna prezenţei Lui"*. Iar Cuvântătorul de Dumnezeu Damaschin, împreună cu Ioan Gură de Aur, au numit lumina aceea raza naturală a dumnezeirii. Cel dintâi scrie: *"Fiu născut fără de început din Tatăl are raza naturală fără de început a dumnezeirii şi slava dumnezeirii se face slava trupului"*. Iar Cuvântătorul de Aur zice: *"Domnul s-a arătat pe munte mai strălucit decât Sine, dumnezeirea arătând razele Sale"*. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 522).

"Puteţi bea paharul pe care Eu îl beau şi vă puteţi boteza cu Botezul cu care Eu mă botez".

Marcu X, 38

Botezul Domnului este chipul ostenelilor noastre de bună voie pentru virtute, pentru care ştergând petele de pe conştiinţă, omorâm de bună voie înclinarea voii noastre către cele ce se văd. Iar paharul este chipul încercărilor fără de voie, care vin asupra noastră în timpuri de strâmtoare pentru că stăm în slujba adevărului şi prin a căror suportare, punând dorul după Dumnezeu mai presus chiar şi de viaţă, primim de bună voie până chiar şi moartea silnică a fiinţei noastre. Aceasta este deosebirea între Botez şi pahar, că Botezul face moartă aplecarea voinţei noastre spre plăcerile vieţii, de dragul virtuţii, iar paharul convinge pe cei evlavioşi să pună adevărul mai presus chiar şi de viaţă. Paharul l-a pus înainte de Botez, deoarece virtutea este pentru adevăr, nu adevărul pentru virtute.

Botezul Domnului este omorârea desăvârşită a înclinării noastre spre lumea simţurilor iar paharul este tăgăduirea chiar şi a vieţii de aici, pentru adevăr. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 114).

"Amin zic vouă, că oricine va zice muntelui acestuia ridică-te şi te aruncă în mare, şi nu va deosebi în inima sa, ci va crede că ceea ce spune se face, va fi lui ceea ce a zis".

Marcu XI, 23

Dumnezeiescul şi marele Apostol, definind ce este credinţa, zice: *"Credinţa este ipostasul celor nădăjduite şi dovada lucrurilor nevăzute"* (Evrei XI, 1), iar dacă cineva ar defini-o şi ca bun lăuntric sau ca cunoştinţă adevărată doveditoare a bunurilor tainice, nu ar păcătui împotriva adevărului. [...]

Omul constând din suflet şi trup este purtat de două legi, a trupului şi a duhului. Legea trupului are la dispoziţia sa simţirea, iar legea duhului lucrarea minţii. Legea trupului, lucrând prin simţire, leagă pe om de materie; iar legea duhului, lucrând prin minte, înfăptuieşte în chip nemijlocit unirea lui cu Dumnezeu. De aceea *"cel ce nu deosebeşte în inima lui"*, adică nu distinge cu mintea sau nu taie uniunea nemijlocită cu Dumnezeu, produsă prin credinţă, ca unul ce a devenit nepătimitor, mai bine zis, Dumnezeu, datorită unirii prin credinţă *"va zice muntelui acesta să se mute şi se va muta"*.

Prin cuvântul acesta este indicat cugetul şi legea trupului care e cu adevărat greoi şi anevoie de strămutat, ba pentru puterea naturală, cu totul de nemişcat şi de neclintit. Căci aşa de mult s-a înrădăcinat puterea lui în firea oamenilor prin lucrarea neraţională a simţurilor, încât mulţi nici nu cred că este omul altceva decât trup având simţirea ca putere prin care se bucură de viaţa aceasta.

Toate sunt deci cu putinţă celui ce crede şi nu deosebeşte, adică nu taie unirea înfăptuită prin credinţă între mintea lui şi

Dumnezeu, de dragul legăturii afectuoase dintre suflet şi trup, susţinută prin simţire.(Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 118).

"Pentru aceasta vă spun vouă că toate câte cereţi rugându-vă, să credeţi că veţi lua şi va fi vouă".

Marcu XI, 24

Numai celor ce ştiu cum să creadă le este dat să ştie ce trebuie, cum trebuie şi care lucruri să le ceară. Căci *"cunoştinţa nu este a tuturor"* (II Ieşire II, 2), precum nici credinţa. De altfel însuşi Domnul a zis: *"Căutaţi mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui"* (Matei VI, 37), îndemnându-ne adică să căutăm înainte de toate cunoştinţa adevărului şi în al doilea rând exercitarea în împlinirea datoriilor morale. Prin aceasta a arătat limpede că cei credincioşi trebuie să caute numai cunoştinţa dumnezeiască şi virtutea care o împodobeşte prin fapte. [...]

Când a zis: *"Toate câte veţi cere, crezând veţi primi"*, El s-a gândit la toate câte ajută la cunoaşterea lui Dumnezeu şi la virtute, singurele care trebuie să le ceară cu ştiinţă şi cu credinţă cei evlavioşi. Căci toate acestea folosesc şi de aceea le dă Domnul cu siguranţă celor care le cer. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 121).

"Iertaţi toate păcatele greşiţilor voştri, ca şi vouă să vă ierte Tatăl vostru".

Marcu XI, 25

Înfricoşător este cuvântul Domnului că de nu vezi inima ta curată faţă de toţi, să nu ceri nimic de la Dumnezeu, căci îi aduci ocară odată ce, fiind păcătos şi având vreo supărare faţă de omul

asemenea ţie, spui Celui ce cunoaşte inimile: *"Iartă-mi păcatele mele"*.

Unul ca acesta nu se roagă cu mintea ci cu buzele, întru neştiinţă. Fiindcă cel ce voieşte cu adevărat să se roage lui Dumnezeu cu mintea, în Duhul Sfânt şi cu inima curată, îşi cercetează înainte de-a se ruga inima sa, de este neîmpovărată de vreo grijă faţă de orice om sau nu. Şi dacă nu o face se amăgeşte pe sine. Căci în acest caz nu este cine să-l asculte pe el, pentru că nu mintea lui se roagă, ci împlineşte o obişnuinţă a orelor de canon. Dar cel ce voieşte să lucreze în chip curat va cerceta întâi mintea lui ce are în ea. Astfel de zici: *"Miluieşte-mă"*, miluieşte şi tu pe cel ce te roagă şi de zici: "Iartă-mă", iartă şi tu nevrednicul. Iar de zici: *"Nu-Ţi aduce aminte de păcatele mele"*, nici tu să nu refuzi să ierţi păcatele aproapelui tău. Şi dacă zici: *"Nu-Ţi aduce aminte de relele ce le-am făcut, fie cu voia, fie silit"* - deşi nu e silă - nu trebuie să gândeşti ceva împotriva vreunui om. De n-ai ajuns să faci acestea, în zadar te rogi. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 143).

"Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată puterea ta şi din tot cugetul tău; şi pe aproapele tău ca pe tine însuţi".

Marcu XII, 30

Cel ce se străduieşte să ţină acest cuvânt, împlineşte toate poruncile. Dar cel care nu s-a desfăcut de împătimirea după cele materiale, nu poate să iubească cu adevărat nici pe Dumnezeu, nici pe aproapele. Căci este cu neputinţă ca cineva să se lipească şi de cele materiale şi să iubească pe Dumnezeu. [...] Căci în măsura în care mintea noastră se alipeşte de lucrurile lumii, e robită de ele şi nesocoteşte porunca lui Dumnezeu, încălcând-o. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 4).

"Iar despre ziua aceea şi despre ceasul acela nimeni nu ştie, nici îngerii din cer, nici Fiul, ci numai Tatăl".

Marcu XIII, 32

Există două feluri de neştiinţă: una vrednică de ocară, alta nevinovată. Cea dintâi atârnă de noi, a doua nu atârnă de noi. Cea vrednică de ocară şi atârnătoare de noi este neştiinţa cu privire la virtute şi evlavie. Cea nevinovată şi neatârnătoare de noi e neştiinţă cu privire la toate acele lucruri câte, vrând să le cunoaştem, nu le cunoaştem: de pildă cu privire la lucrurile ce se petrec departe sau la cele ce se vor întâmpla în viitor. Dar dacă Sfinţii Prooroci au cunoscut prin har cele de departe şi neatârnătoare de noi, cum nu le-ar fi ştiut cu atât mai vârtos pe toate Fiul lui Dumnezeu, iar prin El şi omenitatea Lui nu prin fire, ci prin unirea cu Cuvântul? Căci precum fierul ars în foc are toate însuşirile focului, pentru că luminează şi arde, şi totuşi prin fire nu e foc, ci fier, la fel şi omenitatea Domnului, întrucât era unită cu Cuvântul, le ştia pe toate şi aceste însuşiri dumnezeieşti le arată în sine, dar ca fire omenească luată în sine, adică neunită, se zice că nu le ştia. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 241).

"Şi a trimis doi din ucenicii Lui, zicându-le: Mergeţi în cetate şi vă va întâmpina un om, ducând un urcior cu apă; mergeţi după el".

Marcu XIV, 13

"Iată când veţi intra în cetate, vă va întâmpina un om ducând un urcior cu apă; mergeţi după el în casa în care va intra".

Luca XXII, 10

Scriptura trece sub tăcere numele omului la care a trimis Mântuitorul pe cei doi învăţăcei pentru pregătirea Paştilor, ca şi numele cetăţii în care au fost trimişi. [...] Prin cetate este arătată lumea aceasta sensibilă, iar omul este firea generală a oamenilor. La

aceasta sunt trimişi ca învăţăcei ai lui Dumnezeu şi ai Cuvântului şi ca înaintemergători şi pregătitori ai ospăţului tainic pe care îl va avea Dumnezeu împreună cu firea oamenilor, primul Testament şi cel Nou. Cel dintâi curăţă firea omenească de toată întinăciunea, prin filosofia practică (înţelepciunea lucrătoare), celălalt ridică mintea prin cunoaştere sau prin călăuzirea tainică a contemplaţiei de la cele trupeşti spre vederile înrudite cu ea ale celor spirituale. Iar proba despre aceasta este faptul că ucenicii trimişi sunt Petru şi Ioan.

Căci Petru este simbolul faptei, iar Ioan al contemplaţiei. Astfel cel dintâi care-i întâlneşte pe aceştia să fie purtătorul unui ulcior cu apă, însemnând prin el pe toţi cei ce poartă prin filosofia practică pe umerii virtuţilor, închis în mădularele pământeşti mortificate ale trupului ca într-un ulcior, harul Duhului care-i curăţeşte pe ei prin credinţă de întinăciune.

După acesta al doilea care-i întâlneşte este stăpânul casei care le arată foişorul pardosit. Acesta înfăţişează prin el pe toţi cei ce pardosesc prin contemplaţie înălţimea cugetării lor curate şi măreţe, ca pe un foişor, cu cugetări şi dogme însuşite prin cunoaştere (în *chip gnostic), spre primirea după cuviinţă a marelui Cuvânt.*

Iar casa este deprinderea întru cucernicie, spre care înaintează mintea practică cultivând virtutea. Asupra ei stăpâneşte, ca una ce e stăpână prin fire, mintea, luminată de lumina dumnezeiască a cunoaşterii tainice, care s-a învrednicit, împreună cu mintea practică, de împreună ospătarea cea mai presus de fire cu Cuvântul şi Mântuitorul. Se vorbeşte în Scriptură şi de un om şi de doi, dacă unul este purtătorul ulciorului, altul este stăpânul casei. De unul se vorbeşte poate, din pricina singurei firi, iar de doi din pricină că această fire este împărţită între cei activi şi între cei contemplativi. Pe aceştia iarăşi amestecându-i Cuvântul prin Duhul, îi numeşte şi-i face unul. [...]

Şi iarăşi cetate este sufletul fiecăruia la care sunt trimise mereu, ca învăţăcei ai Cuvântului şi ai lui Dumnezeu, îndemnurile virtuţii şi raţiunile (cuvintele) cunoaşterii. Cel ce poartă ulciorul cu apă este modul de vieţuire şi cugetul care susţine în chip neşovăitor pe

umerii înfrânării, neevaporat, harul credinței dat la Botez. Iar casa este dispoziția și deprinderea virtuoasă, zidită din multe și felurite virtuți și cugetări tari și bărbătești ca din niște pietre. Foișorul este cugetarea largă și întinsă și capacitatea de cunoștere împodobită cu vederile dumnezeiești ale dogmelor tainice și negrăite. Stăpânul este mintea lărgită de strălucirea deprinderii întru virtute de înălțime, de frumusețea și de mărimea cunoștinței. La această minte venind Cuvântul cu ucenicii Săi, adică cu primele înțelesuri duhovnicești ale firii și ale timpului, se împărtășește pe Sine.

Paștile sunt trecerea Cuvântului spre mintea omenească, prin care dăruiește tuturor celor vrednici plenitudinea bunurilor Sale, însuși Cuvântul lui Dumnezeu venind tainic la ei. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 25).

"Bucură-te ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine".

Luca I, 28

Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos a trimis pe unul din slujitorii Săi, pe arhanghelul Gavriil din înălțimea cea Sfântă a Sa înfățișându-i Fecioarei taina. Și împreună cu cuvântul, a intrat întreg Cuvântul ipostatic și de o ființă al lui Dumnezeu și Tatăl în pântecele Fecioarei și prin venirea și împreună-lucrarea Sfântului Său Duh, Celei de o ființă, a luat trup înzestrat cu minte și cu suflet din sângele curat al ei și s-a făcut om. Aceasta este deci unirea de negrăit și nunta de taină a lui Dumnezeu; și așa s-a făcut schimbul lui Dumnezeu cu oamenii, unindu-se în chip neamestecat cu ființa și cu firea noastră stricăcioasă și săracă, Cel mai presus de fire și de ființă. Deci Fecioara a zămislit și a născut din două firi, în chip minunat, adică din dumnezeire și omenitate, pe Fiul cel Unul Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit, pe Domnul nostru Iisus Hristos Care n-a stricat nici fecioria ei și nu s-a despărțit nici de sânul părintesc. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 155).

"Şi îi va da Dumnezeu tronul părintelui său David. Şi va împărăţi peste casa lui Iacob în veci".

Luca I, 32-33

Şi David a împărăţit peste cei credincioşi din Israil. Din această pricină, îndată ce şi-a stins Israil lumina credinţei, s-a desfăcut şi de împărăţia lui David (III Regi XII, 28). Este vorba de tronul duhovnicesc al lui David şi de împărăţia spirituală a sufletelor raţionale, de casa credincioasă a lui Iacob şi de poporul sfânt şi mare, despre care a făgăduit Dumnezeu în chip profetic că se va naşte din Moise, luând locul lui Israil cel trupesc care amărăşte necontenit pe Dumnezeu, despre acel popor căruia Israil cel trupesc îi serveşte numai ca chip. [...]

Deci nu e vorba de casa necredincioasă a lui Iacob, care supără neîncetat pe Dumnezeu, de neamul păcătos şi de sămânţa vicleană, de fiii nelegiuiţi, de căpeteniile Sodomei şi de poporul Gomorei, de cei ce s-au întors cu întoarcere vicleană şi au părăsit pe Domnul, de cei ce au mâniat pe Sfântul lui Israil şi pe Dumnezeu nu L-au cunoscut şi nu L-au înţeles, de cei ce au fost răniţi cu rana fără de leac a necredinţei, care nu poate fi vindecată de nici o metodă de tămăduire raţională care să-i lecuiască de necredinţa sufletului.

Ci e vorba de Israil cel credincios şi duhovnicesc, de acel Israil care vede pe Dumnezeu prin credinţă şi care a fost adunat de Dumnezeu din toate neamurile prin alegerea harului (Romani XI, 5) ca să-şi alcătuiască un popor şi un neam sfânt şi o preoţie împărătească (I Petru II, 9). Pe acesta a făgăduit Dumnezeu vorbind prin Înger către Fecioară să-l dea Mântuitorului care se va naşte şi Dumnezeului tuturor, ca să împărăţească peste el. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 76).

"Domnul a fost pus spre căderea şi ridicarea multora".

Luca II, 34

Să băgăm de seamă de nu cumva e pus spre căderea celor ce privesc creaţiunea văzută numai cu simţurile şi se ţin numai de litera Sfintei Scripturi, ca unii ce nu pot străbate spre duhul cel nou al harului, pentru nebunia lor; şi spre ridicarea celor ce privesc duhovniceşte făpturile lui Dumnezeu şi ascultă duhovniceşte cuvintele Lui şi se îngrijesc prin purtările cuviincioase numai de chipul dumnezeiesc al sufletului.

Cuvântul că Domnul *"a fost pus spre căderea şi spre ridicarea multora"* în Israel - înţeles numai în sens bun, înseamnă că e pus spre căderea patimilor şi gândurilor rele din fiecare credincios şi spre ridicarea virtuţilor şi a tot gândul iubitor de Dumnezeu. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 183).

"Şi le-a zis: Adevărat zic vouă că nici un prooroc nu este primit în patria sa".

Luca IV, 24; Matei XIII, 57

Dacă nici un prooroc nu e cinstit în patria lui, cum zice Domnul, să luăm seama ca nu cumva să ni se facă înstrăinarea pricină de slavă deşartă. Căci înstrăinarea este despărţirea de toate pentru a ne face nedespărţit gândul la Dumnezeu. Înstrăinatul este iubitorul sau lucrătorul plânsului neîncetat. Străin este cel ce a ieşit din legătura cu toate ale sale şi cu celelalte. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 67).

"Dar negăsind pe unde să-l ducă, din pricina mulţimii, s-au suit pe acoperiş şi, printre cărămizi, l-au lăsat cu patul în mijloc, înaintea lui Iisus".

Luca V, 19

Slăbănogul pogorât prin acoperiş este păcătosul mustrat de credincioşi pentru Dumnezeu şi care primeşte iertare prin credinţa acelora. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 242).

După istorie cu siguranţă s-a descoperit casa, căci vizitatorii acelor locuri zic că acoperişurile caselor, făcute din piatră poroasă, sunt foarte uşoare, încât cel ce vrea să le descopere o poate face aceasta uşor şi repede. Dar după înţelesul mai înalt, slăbănogul este orice minte ce boleşte în păcate şi nu poate vedea pe Cuvântul (Raţiunea supremă) prin contemplaţie naturală, care e uşa. Deci înlăturând prin credinţă acoperişul gros al literii legii, e coborâtă prin cei patru de la înălţimea deşartă spre Cuvântul care s-a smerit pe Sine (chenoza) şi primeşte prin credinţă şi făptuire putinţa de-a umbla.(Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 240).

"Este bun cu cei răi şi necinstitori".

Luca VI, 35

"Prietene, eu nu te nedreptăţesc, ci voi să dau acestuia de pe urmă ca şi ţie. Dacă ochiul tău este rău, Eu sunt bun".

Matei XX, 23

Fii vestitor al bunătăţii lui Dumnezeu pentru că te călăuzeşte pe tine care eşti nevrednic şi pentru că eşti mult dator şi nu scoate dreptul Său de la tine. Şi în locul lucrurilor mici pe care le faci, îţi dăruieşte cele mari. Să nu numeşti pe Dumnezeu "drept", căci nu dreptatea Lui se vede în faptele tale. Şi dacă David Îl numeşte pe El drept, Fiul Lui ne-a arătat că El este mai degrabă bun şi blând. [...] Cum Îl numeşti "drept" când citeşti în capitolul despre plata lucrătorilor: *"Prietene nu te nedreptăţesc, ci voi să dau acestuia de pe urmă ca şi ţie"*. [...] Şi cum numeşte iarăşi omul pe Dumnezeu "drept" când aude în capitolul despre fiul risipitor, care a cheltuit bogăţia în petreceri, cum numai pentru pocăinţa ce-a arătat-o, tatăl

a alergat şi a căzut pe grumazul lui şi i-a dat stăpânire peste toată bogăţia lui? Nimeni altul n-a spus aceasta despre El, ca să ne îndoim de El, ci însuşi Fiul Lui a mărturisit acestea despre El. Unde e dreptatea lui Dumnezeu când noi, păcătoşi fiind, Hristos a murit pentru noi? Iar dacă aici ni Se arată milostiv, să credem că nu primeşte schimbare în privinţa aceasta.

Să nu ne fie nouă să cugetăm vreodată această nelegiuire, ca să spunem că Dumnezeu este nemilostiv. Căci nu se schimbă Dumnezeu în ceea ce e propriu Lui, ca morţii, şi nu dobândeşte ceva ce nu are, nici nu pierde ceea ce are, nici nu primeşte vreun adaos ca făpturile. Ci ceea ce are Dumnezeu dintru început, va avea şi are pururea până la sfârşitul fără de sfârşit. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 314).

"Fiţi buni şi milostivi ca Tatăl vostru cel din Ceruri".

Luca VI, 36

Singur Dumnezeu e bun prin fire. Dar şi omul se face bun prin Cel cu adevărat bun, dacă îşi cultivă modurile vieţuirii. Din această stare nu se mai poate schimba, când sufletul, prin cultivarea binelui, a ajuns în Dumnezeu, aşa de mult cât poate vrea cu puterea care lucrează în el.(Diadoh al Foticeei, Filocalia 1, pag. 335).

Numai omul, această vieţuitoare mintală şi raţională, este dintre toate *"după chipul şi după asemănarea lui Dumnezeu"*. Tot omul se zice că este după *"chipul lui Dumnezeu"* pentru demnitatea minţii şi a sufletului, adică pentru necuprinsul, nevăzutul, nemurirea şi libertatea voii, ca şi pentru însuşirea de stăpânitor, născător de prunci şi ziditor. Iar *"după asemănare"* este pentru raţiunea virtuţii şi a faptelor noastre care imită pe Dumnezeu şi poartă nume dumnezeiesc, adică pentru dispoziţia filantropică faţă de cei din neamul omenesc, pentru îndurarea, mila şi dragostea aproapelui şi

pentru compătimirea arătată altora. [...] *"După chipul"* îl are orice om, căci Dumnezeu nu se căieşte de darurile Sale. Dar *"după asemănare"* o au foarte puţini şi numai cei virtuoşi, sfinţii şi cei ce imită pe Dumnezeu în bunătate, pe cât e cu putinţă oamenilor (Sf. Ioan Damaschin, Filocalia 4, pag. 196).

"Iertaţi şi veţi fi iertaţi".

Luca VI, 37

Unii s-au predat pe ei ostenelilor şi sudorilor pentru a dobândi iertare. Dar cel ce nu ţine minte răul a luat-o înaintea acestora.

Neţinerea de minte a răului este semnul adevăratei pocăinţe. Iar cel ce ţine duşmănie şi pare că se pocăieşte, e asemenea celui căruia i se pare că aleargă în vis.(Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 198).

"Iertaţi şi veţi fi iertaţi".

Luca VI, 37

"De veţi ierta oamenilor greşalele lor şi Tatăl vostru cel din ceruri va ierta vouă greşalele voastre".

Matei VI, 14

"Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui".

Matei V, 7

"Cu ce măsură veţi măsura, cu aceea se va măsura vouă".

Matei VII, 2

Să ne iubim unii pe alţii şi vom fi iubiţi de Dumnezeu. Să fim cu îndelungă răbdare întreolaltă şi va fi şi El cu îndelungă răbdare faţă de păcatele noastre. [...] Căci iertarea greşalelor noastre o aflăm în iertarea fraţilor. Iar mila lui Dumnezeu e ascunsă în milostivirea noastră faţă de aproapele. [...] Să ne facem dumnezei pentru El.

Căci pentru aceasta s-a făcut om, fiind Dumnezeu şi Stăpân prin fire (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 33).

"Şi pentru ce Mă chemaţi: Doamne, Doamne, şi nu faceţi ce vă spun?"

Luca VI, 46

Domnul nu spune aceasta pentru cei ce zac în patimile lor cu voia, ci către cei războiţi numai de obişnuinţe. De aceea celor nedreptăţiţi de duşmani le-a făgăduit să le facă dreptate, dar pe cei care leapădă porunca ajutătoare îi mustră.(Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 304).

"Mergând,vestiţi lui Ioan cele ce le-aţi auzit şi le-aţi văzut: orbii văd, şchiopii umblă, leproşii se curăţesc, morţii înviază şi săracilor li se binevesteşte.
Şi fericit este cel ce nu se va sminti întru Mine".

Luca VII, 22-23

Ioan când a botezat pe Domnul Iisus, a luat ca chip al acestui cuvânt că cel ce se botează trebuie să mărturisească faptele lui. Deci multe sunt semnele pe care le-a făcut Domnul Iisus. Dar *"orbii văd"* înseamnă că cel ce priveşte lumea aceasta cu nădejde este orb; dar dacă părăsind-o pe ea, priveşte la nădejdea aşteptată, a văzut. La fel *"şchiopii umblă"* înseamnă că cel ce voieşte pe Dumnezeu şi iubeşte cugetările trupeşti ale inimii este şchiop; dar dacă le părăseşte pe acestea şi iubeşte pe Dumnezeu din toată inima, umblă. La fel iarăşi *"surzii aud"* înseamnă că fiind cineva în împrăştiere, e surd prin robie şi uitare, dar dacă se adună în conştiinţă, aude. *"Leproşii se curăţesc"* arată, fiindcă s-a scris în Legea lui Moise că *"cel necurat să nu intre în casa Domnului"*, pe

tot cel ce are duşmănie faţă de aproapele sau ură sau pizmă sau vorbire împotrivă. Dar dacă le părăsesc pe acestea s-au curăţat. În sfârşit de vede orbul, umblă şchiopul şi e curăţit leprosul, omul care a murit prin aceasta în vremea leneviei se scoală şi se înnoieşte, deci se şi bineveşteşte simţurilor lui celor sărăcite de sfintele virtuţi, fiindcă a văzut, a umblat şi s-a curăţit. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 103).

"Mai mare ca Ioan între cei născuţi nu se va ridica dar cine e mai mic în Împărăţia cerurilor e mai mare ca el".

Luca VII, 28; Matei XI, 11

Cel ce se va smeri pe sine mai mult ca Ioan, căci aceasta înseamnă *"mai mic"*, acela e mai mare ca Ioan. Sau altfel: fiindcă se credea că Ioan a dobândit prin contemplaţie toată cunoştinţa îngăduită aici, cunoştinţa cea mai mică şi mai de pe urmă în viaţa viitoare, e mai mare decât cea de aici. Sau: teologul cel mai înalt e mai mic decât cel mai de pe urmă între îngeri. Sau: cel ce stă pe treapta cea mai de pe urmă în vieţuirea evanghelică, e mai mare ca cel mai înălţat în treapta legii. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 231).

"Nimenea aprinzând făclia nu o pune sub obroc, ci întru-un sfeşnic, ca cei ce intră, să vadă lumina".

Luca VIII, 16

A numit obroc nedreptatea lumii acesteia. Cât timp deci mintea se află într-o stare contrară firii, făclia dumnezeirii nu poate fi înlăuntru ei. Dar dacă mintea se face un sfeşnic înalt şi se pune în ea lumina dumnezeirii, cunoaşte pe cei din casă şi pe cel ce trebuie să-l scoată îl scoate, şi pe cel cu care se poate împăca, îl lasă. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 156).

"Îţi voi urma Ţie Doamne, dar îngăduie-mi mai întâi, ca plecând, să rânduiesc cele din casa mea".

Luca IX, 61

Dar cunoscându-l iubitul nostru Iisus că de va vedea iarăşi acelea, inima lui se va apleca iarăşi spre ele şi prilejurile lor îl vor depărta de la ceea ce se cuvine, de aceea l-a împiedicat pe acela să plece zicând: *"Nimeni punând mâna pe plug şi întorcându-se spre cele dinapoi, nu este potrivit pentru Împărăţia Cerurilor"* (Luca IX, 62). (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 159).

"Secerişul este mult, iar lucrătorii puţini".

Luca X, 2

Secerişul lui Dumnezeu este sălăşluirea şi aşezarea totală întru El a celor vrednici, lucru ce va avea loc la sfârşitul veacurilor. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 138).

"Cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă, iar cel ce Mă nesocoteşte pe Mine, nesocoteşte pe Cel ce M-a trimis pe Mine".

Luca X, 16

Cel cu adevărat ascultător se cuvine să păzească aceste cinci virtuţi: întâi **credinţa**, adică să aibă credinţa curată şi nefăţarnică faţă de întâistătătorul său, încât să creadă că vede în el pe Hristos şi se supune Lui, cum zice Domnul Iisus: *"Cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă, şi cel ce vă nesocoteşte pe voi, pe Mine Mă*

nesocoteşte, iar cel ce Mă nesocoteşte pe Mine, nesocoteşte pe Cel ce M-a trimis pe Mine". Iar Sfântul Ioan Scărarul zice: *"Şi tot ce nu este credinţă, este păcat"* (Scara IV, P.G. 88, 680 BC).

În al doilea rând este **adevărul**. Unul ca acesta slujeşte adevărului în faptă, în cuvânt şi în mărturisirea sinceră a gândurilor. *"Începutul cuvintelor sale este adevărul"* şi *"Domnul caută adevărul"* (Psalm XXX, 25). Iar Hristos zice: *"Eu sunt adevărul"* (Ioan XIV, 6). El însuşi s-a numit adevăr.

Al treilea lucru cerut e **să nu-ţi faci voia proprie**. Căci e spre paguba celui sub ascultare să facă voia sa. El trebuie să şi-o taie pe aceasta totdeauna de bună voie, adică nu silit de părintele său.

Al patrulea e **să nu se împotrivească în cuvânt şi să nu se certe** în general, pentru că împotrivirea în cuvânt şi cearta nu sunt ale celor bine credincioşi. Căci scrie Sfântul Pavel: *"Iar dacă cineva este iubitor de sfadă, noi acest obicei nu-l avem, nici Bisericile lui Dumnezeu"* (I Corinteni XI, 6). [...] Căci împotrivirea în cuvânt şi iubirea de sfadă îşi au începutul în voia proprie, care vieţuieşte împreună cu necredinţa şi cu mânia cugetului. [...]

În al cincilea rând, acesta trebuie **să păzească sinceritatea**, adică să facă o mărturisire amănunţită şi sinceră întâistătătorului, [...] ca în faţa înfricoşatului scaun al lui Hristos, înaintea lui Dumnezeu şi a sfinţilor îngeri, făgăduind să avem ca început şi sfârşit, împreună cu alte făgăduinţe şi îndatoriri ale noastre faţă de Domnul, şi mărturisirea celor ascunse ale inimii. Căci a spus dumnezeiescul David: *"Am zis: vesti-voi fărădelegea mea Domnului"* (Psalm XXXI, 6). Dar şi Sfântul Ioan Scărarul zice: *"Ranele descoperite nu se vor face mai rele, ci se vor tămădui"* (Scara IV, P.G. 88, 681 B).

Cel ce păzeşte aceste cinci virtuţi arătate cu înţelepciune şi cu ştiinţă, să ştie în chip sigur că va dobândi fericirea drepţilor ca o arvună. Căci acestea sunt proprii ascultării vrednice de laudă şi ca o rădăcină şi temelie a ei. [...] Iar prea strălucitul luminător al vieţuirii după Hristos şi noul Veseleil (Ieşire XXXI, 2) al scării cereşti (Veseleil a fost arhitectul cortului sfânt. Ioan Scărarul a fost arhitectul scării duhovniceşti ce urcă la cer ca turnul unei biserici)

zice: *"Părinţii socotesc cântarea de psalmi drept armătură; rugăciunea, au spus ei, e ca un zid; lacrima neprihănită spun că este ca o baie, fericita ascultare au socotit că este ca o mărturisire fără de care nimeni din cei împătimiţi nu va vedea pe Domnul"* (Evrei XII, 14; Scara IV, P.G. 88, 681 AB). (Filocalia 8, pag. 36).

"Şi le-a zis: Am văzut pe satana ca un fulger căzând din cer".

Luca X, 18

Ispita e, fie din îngăduinţa sau din retragerea lui Dumnezeu pentru îndreptarea noastră, fie din părăsirea din partea lui Dumnezeu care se întoarce de la cineva [..] pentru ca mintea să nu se mândrească pentru binele ce l-a aflat. Ci războită şi certată să sporească pururea în smerenie. Căci aceasta e singura prin care nu numai biruieşte pe cei ce o războiesc pe ea cu mândrie, ci se şi învredniceşte de daruri necontenit mai mari, înaintând pe cât e cu putinţă firii omeneşti măcar că e legată cu lanţuri de nedesfăcut şi apăsată de povara trupului, spre desăvârşire şi nepătimirea cea după Hristos. Căci zice Sfântul Diadoh: *"Domnul însuşi zice că satana a căzut ca un fulger din ceruri (Luca X, 18), ca să nu privească cel cu chip urât (desfigurat) la locaşurile sfinţilor îngeri. Cum deci, cel ce nu se învredniceşte de părtăşie cu slujitorii cei buni, poate avea ca locaş comun cu Dumnezeu mintea omenească? Ei vor zice că aceasta se întâmplă prin îngăduirea (retragerea) dumnezeiască. [...] Dar retragerea pentru îndreptare nu lipseşte nicidecum sufletul de lumina dumneziească, ci de multe ori [...] harul numai îşi ascunde minţii prezenţa lui, ca să împingă sufletul, prin amărăciunea pricinuită de demoni, să ceară cu toată frica şi cu multă smerenie ajutorul de la Dumnezeu, cunoscând pe încetul răutatea duşmanului său. [...]*

Atunci când începe lupta între suflet şi satana într-o ciocnire esenţială, din îngăduinţa (lui Dumnezeu), pentru îndreptare, harul se ascunde, [...] dar ajută în chip neştiut sufletul, ca să arate

vrăjmaşilor lui că biruinţa e numai a sufletului". (Filocalia 8, pag. 184).

"Nu vă bucuraţi că vi se supun dracii, ci că numele voastre au fost scrise în cer".

Luca X, 20

Nu ajunge sufletului pentru dobândirea bucuriei duhovniceşti să-şi supună patimile, dacă nu dobândeşte virtuţile prin împlinirea poruncilor. *"Nu vă bucuraţi că vi se supun dracii"*, adică lucrările patimilor, ci că *"numele voastre au fost scrise în cer"*, fiind trecute la locul nepătimirii de harul înfierii dobândit prin porunci. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 154).

"Şi răspunzând Domnul i-a zis: Marto, Marto, te îngrijeşti şi pentru multe te sileşti, dar un lucru trebuie.
Iar Maria partea cea bună şi-a ales, care nu se va lua de la dânsa".

Luca X, 41-42

Văzătorul îşi rodeşte plăcerea vederii adevărate, ca partea cea bună, deprinzând tăcerea şi privind pe Iisus. Plăcerea aceasta făptuitorul nu o cunoaşte, ca unul ce n-a gustat-o, întrucât de multe se îngrijeşte şi se tulbură (Luca X, 41) cântând şi citind şi ostenindu-şi trupul. Ba şi dispreţuieşte uneori, ca obositoare şi nefolositoare, silinţele care înaripează înţelegerea spre lucrurile înţelegerii minţii şi nevăzute cu simţurile, care aduc prin îndeletnicirea cu ele o plăcere negrăită, iar prin odihnirea în ele o bucurie de nedescris.

El nu înţelege că buna noastră pătimire se odihneşte lângă Cuvântul adevărat şi de oameni iubitor şi fără nici o lipsă a lui

Dumnezeu şi se naşte din vederea Lui. Căci El este atotdesăvârşit şi nu are nevoie de slujirea noastră. De aceea El laudă şi primeşte pe Maria care şade la picioarele Lui şi se hrăneşte cu contemplarea cuvintelor Lui şi trezeşte pe omul ei dinlăuntru spre înţelegerea lor. Ea nu face la fel cu Marta, căci aceasta se îngrijeşte şi se tulbură de multe, cum zice Cuvântul însuşi. El zice aceasta nu numai îndemnându-le pe acelea spre ceea ce e mai înalt, ci învăţând pe toţi cei ce de după ele, ca nu numai să nu mustre ca leneşi pe cei ce voiesc să se ocupe cu vederea şi zăbovesc în aceasta, ci să-i şi laude şi să se silească să le urmeze pilda pe cât pot. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 311).

Lucrarea rugăciunii şi a cuvântului săvârşită cum se cuvine e mai presus de orice virtute şi poruncă. Martor pentru aceasta este însuşi Domnul. Căci intrând în casa Martei şi a Mariei, şi Marta îndeletnicindu-se cu slujirea, iar Maria şezând la picioarele Lui şi împărtăşindu-se din mierea graiului Său dumnezeiesc, fiind mustrată de sora ei că nu lucrează împreună cu ea, ci stă lângă El, Acesta punând lucru de căpetenie înaintea celui de-al doilea, zise către aceasta: *"Marto, Marto, te grijeşti..."*. Iar aceasta a zis-o nu pentru a lepăda lucrarea slujirii, ci pentru a pune ceea ce e mai mare înaintea a ceea ce e mai mic. Căci cum ar fi gândit una ca aceasta, El care a săvârşit însuşi această lucrare şi a spălat picioarele ucenicilor? Atât de departe a fost de a împiedica slujirea, încât le porunceşte ucenicilor să facă şi ei la fel unii altora. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 312).

"Iar dacă Eu, cu degetul lui Dumnezeu, scot pe demoni, iată a ajuns la voi Împărăţia lui Dumnezeu".

Luca XI, 20; Matei XII, 28

Domnul nostru Iisus Hristos, după Luca, scotea dracii cu

degetul lui Dumnezeu, iar după Matei în Duhul lui Dumnezeu. Iar Vasile cel Mare spune că degetul lui Dumnezeu e una dintre lucrările Duhului. Dacă deci una dintre ele este Duhul Sfânt, fără îndoială că şi celelalte, cum ne-a învăţat pe noi, tot aceleaşi. Dar pentru aceasta nu sunt mulţi dumnezei sau multe Duhuri. Căci acestea sunt ieşiri, arătări şi lucrări fireşti ale unuia şi aceluiaşi Duh. Prin fiecare, Unul este Cel ce lucrează. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 473).

"Când duhul necurat iese din om şi trece prin locuri fără apă, căutând odihnă şi neaflând, zice: Întoarce-mă-voi la casa mea de unde am ieşit" ş.u.

Luca XI, 24-27; Matei XII, 44, II Petru II, 20

De voieşte cineva să taie nu numai patimile, ci şi pricinile lor, să-şi îngrijească mai întâi bine moravurile lui, prin pocăinţă şi plâns, şi apoi să înceapă să semene sămânţa cea bună care este faptele bune. Căci, precum am spus despre ţarină, dacă după curăţirea şi buna ei pregătire nu va arunca cineva sămânţa cea bună, vor răsări iarăşi buruienile şi vor afla pământul bun şi netezit, prin buna lui pregătire şi vor prinde rădăcini mai adânci în el, aşa sunt şi cele ale omului. (Avva Dorotei, Filocalia 9, pag. 604).

Domnul nostru ne învaţă în Evanghelii că atunci când satana, întorcându-se, află casa lui măturată şi goală, adică inima fără rod, ia alte şapte duhuri mai rele decât el şi intră şi se încuibă în ea, făcând cele de pe urmă ale omului mai rele decât cele dintâi. De aici trebuie să înţelegem că atâta vreme cât este Duhul Sfânt în noi, satana nu poate intra ca să rămână în adâncul sufletului. (Diadoh al Foticeei, Filocalia 1, pag. 372).

"Luminătorul trupului este ochiul. Dacă deci ochiul tău este curat, tot trupul tău va fi luminat. Dar dacă ochiul tău este rău, tot trupul tău va fi întunecat".

Luca XI, 34

Dacă mintea s-a făcut nesănătoasă din pricina răutăţii (păcatului) nu poate înţelege lumina dumnezeirii. Căci răutatea (păcatul) se face un zid întunecos minţii şi face sufletul pustiu (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 156).

"Vindeţi averile voastre şi daţi-le milostenie [...] şi iată toate vor fi vouă curate".

Luca XI, 41; XII, 33

Nu vă mai îndeletniciţi cu lucrurile din jurul trupului, ci străduiţi-vă de vă curăţiţi mintea de ură şi neputinţă, prin inimă înţelegând Domnul mintea. Căci acestea întinând mintea nu o lasă să vadă pe Hristos care locuieşte în ea, prin harul Sfântului Botez (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 111).

"Să aibă mijlocul încins şi făclia aprinsă".

Luca XII, 35

Cel ce şi-a ales viaţa în necăsătorie sau în feciorie e dator să aibă *"mijlocul încins şi făclia aprinsă"*, mijlocul prin înfrânare, iar făclia prin rugăciune, contemplaţie şi dragoste duhovnicească. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 110).

"Fiţi gata în tot ceasul, că nu ştiţi în care ceas vine furul; deci nu cumva să vă găsească dormind".

Luca XII, 40

"Vedeţi să nu se îngreuneze inima voastră întru desfrânare, beţie şi griji lumeşti şi să vie peste voi fără de veste ceasul acela".

Luca XXI, 34

Iisus Hristos, Învăţătorul nostru, ştiind vrăjmaşa lor neîndurare şi milostivindu-se de neamul omenesc, ne-a poruncit să păzim inima cu stricteţe. [...] Deci ia seama la inima ta, fii cu luare aminte la simţurile tale. Şi dacă se va întovărăşi cu tine pomenirea lui Dumnezeu, vei prinde pe tâlharii care te pradă de ea. Căci cel ce se deprinde să deosebească precis gândurile recunoaşte pe cele ce vreau să intre şi să-l spurce, fiindcă acestea tulbură mintea ca să se facă mândră şi trândavă. Dar cei ce cunosc răutatea lor rămân netulburaţi, rugându-se Domnului (Isaia Pustnicul, Filocalia 1, pag. 395).

"Foc am venit să arunc pe pământ şi cât aş fi voit să fie de pe acum aprins".

Luca XII, 49

Deci crezând din tot sufletul şi căindu-ne cu căldură, zămislim pe Cuvântul lui Dumnezeu în inimile noastre ca Fecioara dacă avem sufletele noastre fecioare şi curate. Şi precum pe aceea, fiindcă era prea neprihănită, nu a topit-o focul dumnezeirii, aşa nici pe noi nu ne topeşte dacă avem inimile curate şi neprihănite, ci se face în noi rouă din cer şi izvor de apă şi râu de viaţă nemuritoare. Că şi noi primim la fel focul neîngustat al dumnezeirii. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 157).

În cei ce urmează învăţăturile sfinte ale Lui, s-a aflat focul dumnezeirii Lui. Atunci au aflat ucenicii sabia Duhului şi au tăiat cu ea toate voile trupului. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 80).

Căldura harului este focul Duhului pe care Domnul a venit să-l arunce pe pământ, adică în inimile oamenilor. Şi el vrea să se aprindă degrabă în noi, ca să ardă păcatul şi să cureţe sufletul şi să-l aline şi să-l atragă în chip negrăit spre dragostea de Dumnezeu şi de oameni. Căci e neamestecat cu firea, căreia îi dăruieşte din ceea ce are deosebit de ea. [...] Se întâmplă câteodată că harul lucrează şi se mişcă singur, dar câteodată e împreună cu înşelăciunea, dar în chip neamestecat. [...] Se întâmplă uneori însă să lucreze păcatul singur (adică înşelăciunea), încălzind voinţa noastră întrucât o stăpâneşte. Iar alteori omul se luptă după har, văzându-şi sufletul muncit înăuntru, rău pătimind. [...] Înşelăciunea celor de mijloc şi a celor desăvârşiţi constă în nălucirea minţii. Căci căldura înşelăciunii sau a păcatului este aprinderea poftei de dulceaţă. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 168).

Rugăciunea neînşelătoare, căldura împreunată cu rugăciunea lui Iisus, care a aruncat foc pe pământul inimii noastre, este căldura care arde patimile ca pe nişte scaieţi şi sădeşte veselie şi pace în suflet. Ea nu se abate nici la dreapta nici la stânga, ci răsare în inimă ca un izvor de apă din Duhul de viaţă făcător. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 198).

"Şi luând seama cum îşi luau la masă cele dintâi locuri, a spus celor chemaţi o pildă".

Luca XIV, 7

Cel ce se urcă în smerita cugetare, coboară mai jos decât cugetul său. Dar se suie mai sus cel ce nu o are pe aceea. Acesta nu rabdă să se măsoare de bună voie cu cei mai mici. De aceea îşi arată întristarea pentru neşederea în fruntea mesei. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 287).

"Cel ce nu poartă crucea sa ca să-Mi urmeze Mie, nu poate să-Mi fie ucenic".

Luca XIV, 27

De ce cruce spune să o purtăm, dacă nu ca mintea să privegheze totdeauna şi să stăruie în virtuţi ca să nu coboare de pe cruce, adică din înfrânarea de patimi până nu le taie (desfiinţează) pe ele şi învie nebiruită? (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 158).

"Cel ce nu se va lepăda de toate avuţiile sale, nu poate să-Mi fie ucenic".

Luca XIV, 33

Cel ce vrea să se facă ucenicul Lui şi să se afle vrednic de El şi să primească de la El puterea împotriva duhurilor răutăţii, se desface de toată legătura trupească şi se goleşte de toată împătimirea după cele materiale şi aşa ia lupta cu vrăjmaşii nevăzuţi pentru poruncile Lui, precum Însuşi Domnul ni S-a făcut pe Sine pildă, ispitit fiind în pustie de către căpetenia lor, iar după ce a venit pe lume, de către cei stăpâniţi de acela. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 4).

Pe cât părăseşte cugetarea grija celor văzute şi se îngrijeşte întru nădejde de cele viitoare, pe măsura înălţării ei din grija trupului şi din îndeletnicirea ei cu aceea, pe atâta se subţiază şi se străluminează în rugăciune. Şi pe cât se eliberează trupul din legăturile lucrurilor, pe atâta se eliberează şi cugetarea. Şi pe cât se eliberează cugetarea de legăturile grijilor, pe atâta se străluminează (se face străvezie). Şi pe cât se străluminează, pe atâta se subţiază şi se înalţă din înţelesurile veacului acestuia, purtător al grosimii chipurilor. Şi atunci cugetarea poate să contemple pe Dumnezeu potrivit cu Sine. Şi nu ca noi. Căci de nu se face mai întâi omul vrednic de descoperire, nu o poate cunoaşte. Şi dacă nu ajunge la curăţie, gândurile lui nu se fac străvezii ca să poată vedea (contempla) cele ascunse. Şi până ce nu se eliberează de toate cele văzute, potrivit zidirii lor, nu se eliberează de gândurile privitoare la ele, nici nu scapă de îndeletnicirea cu gândurile întunecoase. Iar unde e întuneric, acolo sunt şi gânduri încurcate şi patimi. Şi dacă nu se eliberează omul de acestea, cum am zis, şi de pricinile lor, cugetarea nu va vedea cele ascunse. De aceea ne-a poruncit Domnul să ţinem înainte de toate neagonisirea şi să ne depărtăm de tulburarea lumii şi să ne desfacem de grija de toţi oamenii. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 196).

"Cel ce are urechi de auzit, să audă".

Luca XIV, 35

Mama se ascunde de copil, dar acesta căutând-o cu durere, când vede ea aceasta se veseleşte. În felul acesta îl învaţă să se lipească statornic de ea şi aprinde în copil iubirea puternică faţă de ea.

Prin mamă se înţelege bunătatea lui Dumnezeu, iar prin luminare, vederea. Prin copil pe cel încă nedesăvârşit pentru rugăciunea curată. Căutarea dureroasă e rugăciunea făcută cu osteneală de un astfel de prunc. Veselia maicii e pricinuită de

căutarea stăruitoare a ei, din partea pruncului sau de cererea lui rugătoare. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 182).

"Mai de folos i-ar fi fost aceluia să i se lege o piatră de moară de grumaz şi să fie aruncat în mare, decât să smintească pe unul din cei mici".

Luca XVII, 2

"Mici" socotesc că numeşte pe cei simpli la cugetare, care din pricina micimii minţii nu pot să deosebească judecăţile Providenţei. Deci dacă cineva sminteşte pe unii ca aceştia, mai de folos i-ar fi fost să facă parte din ceata păgânilor, care asemenea asinului legat la piatra de moară, se ţin numai în ogaşa mişcării lumii, şi să se arunce în mare, adică într-o viaţă plină de confuzie. Aceasta o întăreşte şi Apostolul Petru zicând: *"Mai bine era pentru ei să nu fi cunoscut calea dreptăţii, decât cunoscând-o să se întoarcă spre cele dinapoi"* (II Petru II, 21). (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 233).

"Când veţi face cele poruncite vouă, ziceţi că robi netrebnici suntem şi ceea ce am fost datori să facem, aceea am făcut".

Luca XVII, 10

Domnul arată că toată porunca trebuie împlinită şi că înfierea s-a dăruit oamenilor în sângele Său. [...] De aceea Împărăţia cerurilor nu este plata faptelor, ci harul Stăpânului gătit slugilor credincioase. Iar sluga nu cere slobozirea ca plată, ci mulţumeşte ca un îndatorat şi o primeşte după har. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 61).

Stăpânul şi Domnul Iisus a venit la noi pentru patimile lucrătoare în noi. A venit ca să le omoare în noi, cei ce nu umblăm după trup, ci după duh, arătându-ne toată Voia Tatălui. [...] Acestea le-a spus celor ce şi-au dat osteneala lor şi au păzit-o pe ea pentru că au cunoscut pe cei ce caută să-i sărăcească de osteneala lor şi să o fure. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 189).

"Şi nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci iată Împărăţia lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru".

Luca XVII, 21

Scopul iconomiei întrupării lui Dumnezeu-Cuvântul [...] este acela ca, împărtăşindu-se de ale noastre, să ne facă pe noi părtaşi de ale Sale. Căci Fiul lui Dumnezeu de aceea S-a făcut Fiu al omului, ca să ne facă pe noi oamenii, fii ai lui Dumnezeu, ridicând după har neamul nostru la ceea ce este El după fire, născându-ne de sus în Duhul Sfânt şi introducându-ne îndată în Împărăţia cerurilor. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 91).

Dumnezeu, după ce a adus lucrurile la fiinţă din nimic, făcând pe om la început ca pe o lume mare, l-a aşezat în această lume ca într-una mică, creându-l ca pe un chip al Său şi arătându-l ca pe un împărat al tuturor celor de pe pământ. Deci sădeşte în el în chip înţelegător, ca într-o lume mare, un alt rai dumnezeiesc, mult superior celui ce cade sub simţuri ca unul ce e împodobit cu plante veşnic nemuritoare şi pururea verzi şi luminat de Soarele dreptăţii. Acesta este locul Împărăţiei cerurilor aşezat la răsăritul Soarelui dreptăţii în pământul celor blânzi.[...] În acest rai a sădit Dumnezeu pomul vieţii şi pomul cunoştinţei binelui şi răului. Pomul vieţii este Sfântul Duh care sălăşluieşte în omul credincios, iar pomul cunoştinţei binelui şi răului este simţirea care produce două roduri contrare între ele. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 365).

Deprinderea virtuţii este readucerea puterilor sufletului la străvechea lor nobleţe şi întâlnirea virtuţilor generale în lucrarea cea după fire. Iar acestea nu ne vin din afară ca nişte adaosuri străine, ci cresc în firea noastră de la creaţie ca o simţire dumnezeiască şi mintală. Şi mişcaţi prin ele, potrivit cu firea, intrăm în Împărăţia cerurilor, care este înlăuntrul nostru. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 242).

Cunoaşterea care se mişcă în cele văzute sau în simţuri şi urmăreşte înşiruirea lor, se numeşte naturală. Iar cea care se mişcă în planul celor gândite (inteligibile) şi prin mijlocirea lor în firile celor netrupeşti se numeşte duhovnicească, deoarece ea primeşte simţirea în duh şi nu în simţuri. Şi acestea două se ivesc în suflet din afară, pentru cunoaşterea lor. Iar cea care se produce în planul dumnezeiesc se numeşte mai presus de fire şi e mai degrabă necunoscută şi mai presus de cunoaştere. Vederea (contemplarea) acesteia n-o primeşte sufletul dintr-un conţinut din afara lui, ca pe primele două, ci ea se arată şi se descoperă din cele din lăuntrul sufletului în chip nematerial, deodată şi pe neaşteptate. [...] Ea nu se nădăjduieşte pe temeiul unor chipuri, nici nu vine prin judecăţi pe temeiul cuvântului lui Hristos şi prin păzirea lui, ci se descoperă din lăuntrul chipului cugetării celei ascunse, fără o cauză anumită, fără o cercetare a lui. Pentru că cugetarea nu află în ea vreo materie. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 339).

"Şi era în cetatea aceea o văduvă care venea la el zicând: Fă-mi dreptate faţă de potrivnicul meu".

Luca XVIII, 3

Dacă nimenea nu rămâne nesmerit în rugăciune (căci se frânge în smerenie cel ce se roagă), cel ce se poartă cu semeţie în cele dinafară, nu se roagă întru smerenie.

Cel ce se roagă gândindu-se la văduva care a mişcat judecata împotriva asupritorului crud, nu va slăbi niciodată din pricina întârzierii bunătăţilor făgăduite. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 295).

"Zic vouă că va face izbăvirea lor degrabă".

Luca XVIII, 8

Când sufletul va fi zburat prin moarte în văzduh, având în porţile cerului pe Hristos cu sine şi pentru sine, nu se va teme nici acolo de vrăjmaşii săi, ci va grăi către ei din porţi cu îndrăznire ca şi acum. Numai să nu slăbească până la ieşirea lui, să strige către Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu ziua şi noaptea. Şi El va face izbăvirea lui degrabă după făgăduinţa Sa nemincinoasă. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 78).

"A venit Fiul Omului, poate va afla credinţă".

Luca XVIII, 8

Smerenia se naşte din multe virtuţi, iar ea naşte altele mai desăvârşite. Asemenea şi cunoştinţa, rugăciunea, mulţumirea şi dragostea. Fiindcă aceste virtuţi pururea primesc creştere. De pildă dacă cineva se smereşte ca păcătos şi plânge, prin aceasta se înfrânează şi rabdă necazurile ce-i vin de bună voie şi fără voie, de la draci din pricina nevoinţei şi de la oameni spre cercarea credinţei, ca să se arate dacă îşi are nădejdea la Dumnezeu sau la om sau în tăria şi cuminţenia sa. Făcându-se astfel cercat, prin răbdare şi părăsind toate pentru Dumnezeu, primeşte credinţa cea mare de care zice Domnul. [...] Iar prin credinţa aceasta va dobândi biruinţă împotriva celor ce-l războiesc. Şi dobândind-o pe aceasta, ia cunoştinţă de neputinţa şi de neştiinţa sa din puterea şi înţelepciunea lui Dumnezeu arătată lui şi începe întru smerenia

sufletului să-I mulţumească şi tremură temându-se ca nu cumva să cadă iarăşi în neascultarea de mai înainte. Apoi din frica curată, ajunsă fără de păcat, din mulţimea, răbdarea şi smerenia de care s-a împărtăşit prin cunoştinţă, începe să aibă nădejde că va dobândi milă prin har. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 263).

"Doi oameni s-au suit la templu, ca să se roage: unul fariseu şi celălalt vameş..." ş.u.

Luca XVIII, 10

Necurăţia inimii şi întinarea trupului nu stă numai în a nu te curăţi de cugetările pătimaşe, ci şi în a te mândri cu mulţimea isprăvilor, a te făli cu virtuţile, a te socoti lucru mare în ce priveşte înţelepciunea şi cunoştinţa de Dumnezeu şi în a dispreţui pe fraţii trândavi şi nepăsători.(Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 231).

"Zic vouă că acesta s-a coborât mai îndreptat la casa sa decât acela. Fiindcă oricine se înalţă pe sine se va smeri, iar cel ce se smereşte, se va înălţa".

Luca XVIII, 14

Când chemăm noi slava deşartă şi când vine la noi fără să o chemăm,ci trimisă de alţii şi când începem niscai lucruri în vederea slavei deşarte, să ne aducem aminte de plânsul nostru şi de datoria de a face, plini de frică, rugăciunea ce se cuvine stării noastre şi negreşit vom ruşina pe neruşinatul, numai să ne îngrijim de rugăciunea adevărată. Iar de nu să ne aducem aminte repede de moartea noastră. Iar de nu vom izbuti nici aşa, să ne temem de ruşinea ce urmează slavei. [...] Şi nu numai acolo, ci negreşit şi aici. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 277).

Cel ce cere de la Dumnezeu lucruri mai prejos de vrednicia sa, va primi fără îndoială cele mai presus de sine. Despre aceasta dă mărturie vameşul care a cerut iertare, dar a primit îndreptarea şi tâlharul care a cerut numai pomenirea în Împărăţie şi a moştenit raiul întreg (Luca XXIII, 24). *"Cel ce se socoteşte pe sine nevrednic şi de cererile cele mai mici şi cere ca un păcătos cele mai mici, primeşte iertare mare. Căci credincios este Dumnezeu să ne dea nouă şi peste ceea ce cerem, dar nu ne vin acestea câtă vreme păcătuim cu voia"*. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 313).

"Vinde toate câte le ai şi le dă săracilor... şi ia-ţi crucea ta şi urmează-Mi Mie".

Luca XVIII, 22

Arătându-ne prin aceasta că mântuirea constă în a ne tăia voia proprie. Dar acela auzind aceasta s-a întristat foarte şi a plecat. Căci a aflat că nu este osteneală atât de mare a da ale sale săracilor, ca a purta crucea. Pentru că a împărţi ale sale săracilor este una din virtuţi şi o face omul pentru a purta crucea. Dar crucea este desfiinţarea a tot păcatul şi naşte iubirea. Şi fără iubire nu este nici cruce. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 166).

"Şi văzându-l întristat, Iisus a zis: Cât de greu vor intra cei ce au averi în Împărăţia lui Dumnezeu".

Luca XVIII, 24

Cel ce cere cu râvnă fierbinte pe Dumnezeu în inima lui ziua şi noaptea şi smulge din ea momelile sădite de vrăjmaş, e temut de draci şi iubit de Dumnezeu şi de îngerii Lui. Cel curat cu sufletul are înlăuntrul său ţara cea cunoscută cu mintea şi Soarele ce străluceşte în el este lumina Sfintei Treimi. Aerul pe care-l respiră

locuitorii acestei ţări este Duhul cel Mângâietor şi Prea Sfânt. Iar împreună şezătorii lor sunt firile sfinte şi netrupeşti. Şi viaţa şi bucuria şi veselia lor este Hristos, lumină din lumina Tatălui. Unul ca acesta se veseleşte în fiecare clipă de vederea sufletului său, dar se minunează şi de frumuseţea sa, care este însutit mai luminoasă (mai străvezie) decât lumina soarelui. Această ţară este Ierusalimul şi Împărăţia lui Dumnezeu ascunsă înlăuntrul nostru, după cuvântul Domnului. Această ţară e norul slavei lui Dumnezeu, în care vor intra numai cei curaţi cu inima, ca să vadă faţa Stăpânului lor şi să-şi lumineze minţile lor cu raza luminii Lui.

Iar cel stăpânit de mânie, de furie, de slava deşartă, de zgârcenie şi de lăcomia pântecelui şi cel ce petrece cu cei din lume şi voieşte să se facă voia lui, cel plin de fiere şi de patimi, toţi aceştia petrec ca într-o luptă de noapte şi orbecăiesc în întuneric, aflându-se în afara ţării vieţii şi luminii. Căci acea ţară s-a rânduit celor buni şi smeriţi la cuget, celor ce şi-au curăţit inimile lor. Nu poate un om să vadă frumuseţea ce se află înlăuntrul lui, înainte de a dispreţui orice frumuseţe din afara lui şi de a se scârbi de ea. Şi nu se poate aţinti cu adevărat spre Dumnezeu, până ce nu se va lepăda cu desăvârşire de lume. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 223).

"Zic vouă: că oricui are, i se va da, iar de la cel ce nu are şi ceea ce are i se va lua".

Luca XIX, 26

Păzirea întocmai a poruncilor învaţă pe creştini să-şi cunoască neputinţa lor. Iar cunoaşterea neputinţei noastre adevărate naşte aducerea aminte de moarte. Cel ce şi-a făcut-o pe aceasta însoţitoare de viaţă va căuta cu osteneală să afle ce soartă va avea după ieşirea şi plecarea din viaţa aceasta. Iar cel ce se străduieşte să cunoască cele viitoare, e dator întâi de toate să se lipsească de cele de acum. Căci cel ce e stăpânit de împătimirea faţă de acestea,

până la cel mai neînsemnat lucru, nu poate dobândi cunoştinţa desăvârşită a acelora. Iar dacă prin bunăvoinţa lui Dumnezeu va gusta puţin din ea, de nu va părăsi degrabă cele de care şi în care este ţinut prin împătimire şi nu se va preda în întregime acestei cunoştinţe, nemaiprimind să cugete de bunăvoie la nimic altceva afară de ea, se va lua de la el şi această cunoştinţă pe care socoteşte că o are. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 21).

"Şi a văzut o văduvă săracă, aruncând acolo doi bani".

Luca XXI, 2

Nu spune că aduni pentru săraci. Căci cu doi bănuţi s-a cumpărat Împărăţia cerurilor. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 250).

"Întru răbdarea voastră veţi dobândi sufletele voastre".

Luca XXI, 19

Nici trupul nu se poate curăţi fără post şi priveghere, nici sufletul fără milă şi adevăr. Dar nici mintea fără vorbirea cu Dumnezeu şi fără vederea Lui. [...]

Sufletul împrejmuit de virtuţile pomenite îşi are cetăţuia sa care este răbdarea, neclătinată de ispite. [...] Dar dacă lucrurile stau altfel, se clatină în tremurături de spaimă, chiar la zgomotele de departe, întocmai ca o cetate fără ziduri. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 284).

Dacă nu se naşte în suflet răbdarea din credinţă, nu poate avea cineva nicidecum vreo virtute [...] - zice Domnul, Cel ce a zidit una câte una inimile oamenilor (Psalm XXXII, 15). De aici este vădit

că inima, adică mintea se zideşte fiecare deosebit prin răbdarea celor ce vin asupră-i. Căci cel ce crede că are pe altcineva care îi cârmuieşte nevăzut viaţa, cum va mai da crezare gândului său care zice: aceasta vreau sau aceasta nu vreau, aceasta e bine sau aceasta e rău? Dacă are vreun povăţuitor văzut, e dator să întrebe la tot lucrul şi să primească prin urechi răspunsul şi să plinească cu lucrul cele spuse. Iar dacă nu are vreunul, [...] îl are pe Hristos şi e dator să-L întrebe prin rugăciune din inimă pe El şi să nădăjduiască cu credinţă răspunsul prin lucru şi prin cuvânt, ca nu cumva satana, neputând răspunde cu lucrul, să răspundă cu cuvântul, prefăcându-se pe sine în povăţuitor şi trăgând la pierzare pe cei ce n-au răbdare. Căci aceştia se grăbesc din neştiinţă să ia cele ce niciodată nu li s-a dat lor, uitând că o zi în ochii Domnului e ca o mie de ani şi o mie de ani ca o zi. Iar cel ce are din răbdare experienţa uneltirilor vrăjmaşului, lucrează, loveşte şi aleargă întru răbdare, ca să ia (Filipeni III, 12) cunoştinţă şi să poată zice: *"Nu ne sunt necunoscute gândurile lui"* (II Corinteni II, 11), adică nu ne sunt ascunse uneltirile lui, neştiute de cei mulţi. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 260).

"A trimis pe Petru şi pe Ioan să pregătească Paştile".

Luca XXII, 8

De se vede mintea pe sine nestăpânită de nimic, se pregăteşte pentru nemurire, adunându-şi simţurile (simţirile) într-o unitate şi le face un trup; hrănindu-le prin împărtăşirea de El în mod nedespărţit. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 104).

"Iar cel ce nu are să-şi vândă haina şi să-şi cumpere sabie".

Luca XXII, 36

Cel ce a ajuns la treapta cunoaşterii are neapărată trebuinţă de bogăţia virtuţilor cu fapta. *"Cel ce are pungă",* adică cunoştinţă duhovnicească, *"să-şi ia şi traista",* adică bogăţia virtuţilor cu fapte care nutreşte din belşug sufletul. *"Iar cel ce nu are, să-şi vândă haina...",* adică să-şi predea cu râvnă trupul său ostenelilor, virtuţilor şi să întreprindă cu înţelepciune războiul cu patimile şi cu dracii, pentru pacea lui Dumnezeu spre a dobândi deprinderea de a deosebi în cuvântul lui Dumnezeu ceea ce este rău de ceea ce este bun. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 154).

"Îmbrăcând Irod haina strălucită a trimis pe Iisus înapoi la Pilat".

Luca XXIII, 11

Când vezi pe Irod şi pe Pilat împrietenindu-se pentru omorârea lui Iisus, gândeşte-te la întâlnirea într-un gând a dracului desfrânării şi al slavei deşarte pentru a omorî raţiunea virtuţii şi a cunoştinţei. Căci dracul iubirii de slavă deşartă, făţărnicindu-se că iubeşte cunoştinţa duhovnicească, o trimite dracului desfrânării. Iar cel al desfrânării, făţărnicind curăţenia prin renunţare, o trimite dracului slavei deşarte. [...]

Irod are înţelesul cugetului trupesc, Pilat al percepţiei prin simţuri. [...] Irod ţine locul lucrării patimilor, Pilat pe al deprinderii amăgită de ele. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 152).

"Cel din dreaptă L-a slăvit şi L-a rugat zicând: Pomeneşte-mă, Doamne, când vei veni întru Împărăţia Ta, iar cel din stânga L-a hulit".

Luca XXIII, 42

Înainte ca mintea să se trezească din nepăsare, este cu

vrăjmaşul. Dar când Domnul Iisus Hristos o va trezi din nepăsarea ei şi-i va da să vadă şi să distingă toate, va putea să se urce pe cruce. Dar vrăjmăşia hulitoare rămâne la cuvinte grele şi mintea slăbită de mândrie refuză osteneala şi se întoarce iarăşi la nepăsare. Aceştia sunt cei doi tâlhari pe care Domnul nostru Iisus Hristos i-a desfăcut din prietenia întreolaltă, dintre care unul L-a hulit, fapt care l-a despărţit de nădejde, iar altul a stăruit să-L roage până ce a auzit zicând: *"Astăzi vei fi cu Mine în rai"* (Luca XXIII, 45). Acesta este cel ce a ajuns şi după ce a practicat tâlhăria în rai şi a mâncat din pomul vieţii. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 87).

Stăpânul nostru Iisus Hristos, când a făcut milă cu Sfinţii Săi, a despărţit pe cruce pe tâlhari. Căci fiind răstigniţi cei doi, El era în mijlocul lor. Şi cel de-a stânga s-a tulburat, ştiind că a încetat urâta lor prietenie. Căci privind el spre cel din dreapta, acesta privea la Iisus cu smerenie şi frică. [...] Deci e clar că nu mai sunt prieteni, nici nu mai poate cel din stânga să-l atragă pe cel din dreapta la gândurile lui rele. Cei ce n-au ajuns încă la starea aceasta, cad şi se scoală şi ei împreună cu aceia, până vine la ei mila. Deci e bine să aibă grijă fiecare să înţeleagă cele ale sale cu frică şi cu smerita cugetare ca cel din dreapta. Căci smerita cugetare dă putere să se suporte dispreţuirea. Când deci cineva se desparte pe sine de cel de-a stânga, cunoaşte întocmai toate păcatele ce le-a făcut faţă de Dumnezeu. Fiindcă nu-şi vede cineva păcatele de nu se desparte de ele printr-o despărţire amară. Cei ce au ajuns la măsura aceasta, au aflat plânsul şi rugăciunea şi ruşinea înaintea lui Dumnezeu, aducându-şi aminte de urâta prietenie (cu alţii) în patimi. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 142).

"Pipăiţi şi vedeţi că duhul carne şi oase nu are, cum Mă vedeţi pe Mine având".

Luca XXIV, 39

Precum Eva a fost luată din carnea şi oasele lui Adam şi s-au făcut amândoi un trup, aşa şi Hristos ni se dă nouă pe Sine spre împărtăşire de carnea şi de oasele Lui, pe care le-a arătat apostolilor, după ce a înviat din morţi. [...] Ne dă să mâncăm din acestea însăşi (Ioan VI, 15) şi ne face şi pe noi una cu Sine prin această împărtăşire. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 148).

"La început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul".

Ioan I, 1

După unirea înţelegătoare a inimii prin har, mintea vede în lumină duhovnicească şi se întinde în Cel dorit, care este Dumnezeu, ieşind cu totul afară din simţire, făcându-se adică fără culoare, fără calitate, fără închipuiri, scăpată de nălucirile celor sensibile. Căci mintea noastră este un vas ce primeşte, pe cât îi stă în putere, lumina neapropiată a frumuseţii dumnezeieşti. Şi e un vas minunat, căci se lărgeşte pe măsura Duhului dumnezeiesc ce se revarsă în el. Dacă revărsarea este mai mare, se face şi vasul mai mare; iar dacă e mai mică, se face şi el mai mic. Şi iarăşi, prin revărsarea mai mare se face şi el mai tare, iar prin cea mai mică se face mai fără putere. Şi iarăşi, dacă se varsă în el mult, devine mai una cu ceea ce se varsă în el şi păstrează mai nevărsat ceea ce a primit; iar dacă se varsă în el puţin, îndată el se face slab şi mai fără putere şi nu poate păstra ceea ce s-a vărsat în el. Şi iarăşi: primind mai mult, se uşurează, dar se îngreunează şi atârnă în jos când e gol de ceea ce i se potriveşte. Şi iarăşi: fiind mai uşor ţine mai mult decât mai puţin.

I se întâmplă şi în alte privinţe cu totul dimpotrivă cu ceea ce se întâmpla vaselor sensibile care ţin mai uşor pe cele mai mici decât pe cele mai mari. De aceea, socotesc, şi fiul tunetului a spus

chiar la începutul Evangheliei pe care a scris-o: *"La început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul"*. A spus aceasta ca să întindă mintea auzitoare după mărimea cuvântului şi ca prin toată lumina mai mare a lucrului să-i dea minţii o lărgime mai mare şi să o facă mai tare şi mai în stare să se întoarcă spre ea însăşi, dar şi să se întindă după mărimea glasului, spre cuprinderea vederii lui Dumnezeu şi a cât mai marii Lui înţelepciuni.

Şi când Iisus îi spune lui Anania despre Pavel: *"Vas al alegerii îmi este"* (Fapte IX, 15), aceasta trebuie înţeles despre marea putere înţelegătoare a omului dinlăuntru, prin care a şi fost răpit până la al treilea cer unde, cum se poate auzi de la el însuşi, *"a primit cuvinte negrăite pe care nu este cu putinţă omului a le spune"* (II Corinteni XII, 4). (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 309).

"Cuvântul era Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul care vine în lume".

Ioan I, 9

Precum este acoperământul aşezat peste ochi, aşa sunt gândurile lumeşti şi amintirile vieţii, aşezate pe minte sau pe ochiul sufletului. Câtă vreme deci vor fi lăsate acolo nu vom vedea. Dar când vor fi ridicate prin aducerea aminte de moarte, vom vedea limpede lumina cea adevărată. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 28).

Tot cel ce zice că lumina care a strălucit ucenicilor în Tabor este o nălucă şi un simbol ce se face şi se desface şi nu există cu adevărat, şi susţine că nu este o lucrare mai presus de toată înţelegerea, ci mai prejos de înţelegere, se împotriveşte sigur mărturisirii sfinţilor. Căci aceştia, fie în cuvântări, fie în scrieri, o numesc negrăită, necreată, veşnică, netemporală, neapropiată,

nemăsurată, nesfârşită, nehotărnicită, nevăzută de îngeri şi de oameni, frumuseţea arhetipică şi neschimbată, slava lui Dumnezeu, slava lui Hristos, slava Duhului, raza dumnezeirii şi cele asemenea. Căci se slăveşte zice trupul deodată cu primirea lui şi slava dumnezeirii se face slava trupului. Dar slava era nearătată în trupul văzut pentru cei ce nu puteau primi cele ce sunt nevăzute şi îngerilor.

Drept aceea se schimbă la faţă nu primind ceea ce nu avea, nici preschimbându-se în ceea ce nu era, ci descoperindu-se ucenicilor Săi ca ceea ce era, deschizând ochii lor şi făcându-i din orbi văzători. Căci rămânând Acelaşi S-a făcut văzut acum ucenicilor, arătându-Se altfel de cum Se arăta înainte. Căci El este lumina cea adevărată, frumuseţea slavei. [...] Icoana este ştearsă căci e cu neputinţă să se răsfrângă necreatul în întregime în creatură. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 417).

"Şi celor câţi L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu".

Ioan I, 12

E o taină nouă şi minunată, Dumnezeu Cuvântul a luat de la noi trupul pe care nu-l avea după fire şi s-a făcut ceea ce nu era. Şi împărtăşeşte celor ce cred în El din dumnezeirea Sa, pe care n-a dobândit-o nici unul dintre îngeri sau oameni vreodată şi aceştia se fac dumnezei, adică ceea ce nu erau, prin lucrare şi har. Aşa le dăruieşte lor putere să se facă fii ai lui Dumnezeu. De aceea s-au făcut şi se fac neîncetat şi niciodată nu vor înceta să se facă fii ai lui Dumnezeu. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 132).

"Care, nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut".

Ioan I, 13

Noi avem nevoie de asemănare, ca să fim în armonie cu unirea aceea, prin care se săvârşeşte îndumnezeirea. Căci fără unire, asemănarea nu ajunge pentru îndumnezeire. Iar asemănarea de care avem nevoie este aceea care ne vine din lucrarea şi păzirea poruncilor dumnezeieşti, care nu se săvârşeşte numai prin imitarea naturală, ci din puterea Duhului care ne vine prin sfinţita naştere a noastră din nou de sus şi se întipăreşte în chip negrăit în cei botezaţi. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 381).

Aceştia au fost eliberaţi de necazul care a cuprins-o pe Eva: *"În dureri vei naşte fii"* (Facere III, 16). Aceştia s-au eliberat de amarnica hotărâre, impusă lui Adam. *"Blestemat este pământul întru lucrurile tale"* (ibidem 17). Aceştia sunt cei ce au primit harul pe care l-a primit Maria. *"Duhul Sfânt va veni peste tine şi puterea Celui Prea Înalt te va umbri"* (Luca I, 35).

Pentru că aşa cum necazul a cuprins-o pe Eva şi sămânţa ei până în ziua de azi, aşa bucurie a cuprins pe Maria şi pe toţi bunii creştini în veci. Deci altfel suntem fii ai Evei şi am cunoscut blestemul ei peste noi pentru gândurile noastre rele; şi altfel trebuie să înţelegem că suntem fii ai lui Dumnezeu pentru gândurile bune ale Sfântului Duh şi pentru patimile lui Hristos dacă le avem cu adevărat în trupul nostru. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 147).

"Şi Cuvântul S-a făcut trup şi S-a sălăşluit între noi şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har şi de adevărat".

Ioan I, 14

[Prea Sfânta Fecioară Maria] a fost mamă a Lui în chip propriu, ca una ce L-a născut, aşa cum am spus, pe Acesta, în chip de negrăit şi fără bărbat, trupeşte. Şi sfinţii toţi îl au ca unii ce L-au

zămislit pe El după har şi după dar. Din Maica Lui preacurată a împrumutat trupul Său preacurat, dăruindu-i în schimb dumnezeirea, schimb minunat şi nou. Din sfinţi nu ia trup, ci le împărtăşeşte lor trupul Său îndumnezeit. Priveşte adâncul tainei! Harul Duhului sau focul dumnezeirii este al Mântuitorului şi Dumnezeului nostru, din firea şi din fiinţa Lui, iar trupul Lui nu este de acolo, ci din trupul preacurat şi sfânt al Născătoarei de Dumnezeu şi din sângele ei prea neprihănit din care luându-l şi l-a însuşit. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 160).

La început când a făcut Dumnezeu pe om, l-a lăsat în rai având simţirile sănătoase şi stăruind în ceea ce îi era firesc; dar când e ascultat de înşelătorul lui s-au strămutat toate în ceea ce este contrar firii; atunci simţirile lui au fost aruncate de slava lor. Dar Domnul a făcut mila Lui cu neamul omenesc pentru multa Lui iubire, [...] adică s-a făcut Om deplin, s-a făcut în toate cele ca noi, afară de păcat, *"întru toate afară de păcat"* (Evrei IV, 15) până la a schimba ceea ce e contrar firii în ceea ce e conform firii prin Sfântul Lui trup. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 42).

"Şi Cuvântul S-a făcut trup şi S-a sălăşluit între noi".

Ioan I, 14

"Nu I se va zdrobi nici un os".

Ioan XIX, 37

"Carnea să nu o scoateţi afară din casă şi oasele să nu le zdrobiţi".

Exod XII, 46

Hotărându-se să coboare în fiinţă, precum numai El a ştiut, Cuvântul cel mai presus de fiinţă şi Făcătorul tuturor celor ce sunt, a adus raţiunile naturale ale tuturor lucrurilor văzute şi cugetate

(inteligibile) împreună cu înţelesurile necuprinse ale propriei dumnezeiri. Dintre acestea raţiunile celor cugetate sunt Sângele Cuvântului, iar raţiunile celor sensibile sunt Trupul Lui văzut.

Deci Cuvântul fiind învăţătorul tuturor raţiunilor duhovniceşti, atât al celor din lucrurile văzute cât şi al celor din realităţile inteligibile, după cuviinţă şi cu drept cuvânt dă celor vrednici să mănânce, ca pe un trup, ştiinţa cuprinsă în raţiunile lucrurilor văzute şi să bea ca pe un sânge cunoştinţa aflătoare în raţiunile celor inteligibile. [...] Iar oasele, adică raţiunile mai presus de înţelegerea despre dumnezeire, care depăşesc în chip nesfârşit toată firea creată, nu le dă neavând firea celor create vreo putere ca să intre în legătură (relaţie) cu acestea.

Şi iarăşi trupul Cuvântului este virtutea adevărată, sângele cunoştinţa fără de greşeală, iar oasele teologia (cunoştinţa de Dumnezeu) cea negrăită. Căci precum sângele se preface în forma trupului, tot aşa cunoştinţa se preface prin făptuire în virtute. Şi precum oasele susţin sângele şi trupul, la fel raţiunile mai presus de orice înţelegere despre dumnezeire, aflându-se în sânul făpturilor, crează şi susţin în chip neştiut fiinţele lucrurilor şi dau naştere oricărei cunoştinţe şi virtuţi. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 122).

"Şi din plinătatea Lui, noi toţi am luat har peste har".

Ioan I, 16

Şi din plinătatea Lui noi toţi am luat aşa şi din trupul neprihănit luat din preasfânta Sa Maică, primim toţi; şi precum Fiul ei şi Dumnezeu s-a făcut Hristos şi Dumnezeul nostru, dar a fost şi fratele nostru, aşa şi noi [...] ne facem fii ai Născătoarei de Dumnezeu, Maica Lui şi fraţi ai lui Hristos. Căci toţi sfinţii sunt aceasta prin nunta cea prea neprihănită şi prea necunoscută săvârşită cu ea şi din ea, datorită căreia Fiul lui Dumnezeu e din ea şi sfinţii sunt din El. Căci precum Eva cea dintâi a născut din împreunare şi

din sământa lui Adam şi din ea şi prin ea s-au născut toţi oamenii, aşa şi Născătoarea de Dumnezeu, primind pe Cuvântul lui Dumnezeu-Tatăl în loc de sământă, L-a zămislit şi L-a născut numai pe Unul Născut din Tatăl dinainte de veci şi Unul Născut şi întrupat din ea, în zilele de pe urmă. Şi încetând ea să zămislească şi să nască, Fiul ei a născut şi naşte în fiecare zi pe cei ce cred în El şi păzesc sfintele Lui porunci. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 160).

"Iată cu adevărat israelit în care nu este vicleşug".

Ioan I, 47

Unde nu e supravegherea minţii toate se fac fără judecată şi împotriva firii şi nu ca adevăraţii israeliţi, cum zice Domnul către Simon Zilotul Cananitul. [...] Prin aceasta vesteşte virtutea bărbatului, căci Natanail se tâlcuieşte *"râvnă de Dumnezeu"*. Numele lui de obşte era Simon. Iar Cananit se numea fiindcă era din Cana Galileii. Natanail iarăşi pentru virtutea lui; de asemenea şi israelit, adică minte ce vede pe Dumnezeu, în afară de orice vicleşug. Căci este obiceiul dumnezeieştii Scripturi - zice marele Vasile - să numească pe om, mai mult după virtutea lui, decât după naştere. De fapt căpeteniile Apostolilor, Petru şi Pavel, s-au chemat cel dintâi Simon, dar Domnul i-a zis Petru pentru tăria bărbatului; celălalt Saul, adică furtună, şi s-a schimbat în Pavel, adică linişte sau odihnă. Şi pe drept cuvânt, căci pe cât îi tulbura mai înainte pe credincioşi, pe atât odihnea pe urmă sufletele tuturor cu lucrul şi cu cuvântul. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 156).

"Vei vedea îngerii suindu-se şi pogorându-se peste Fiul Omului".

Ioan I, 51

Când a lăsat diavolul pe Domnul, au venit Îngerii şi Îi slujeau Lui. Să ştim deci că precum nu s-a scris că în vremea ispitirii Lui erau de faţă Îngerii, aşa şi când suntem noi ispitiţi se retrag pentru o vreme Îngerii lui Dumnezeu, nu departe de noi. Apoi după retragerea ispititorilor, vin iarăşi la noi, slujindu-ne cu gânduri dumnezeieşti, cu sprijiniri, cu luminare, cu străpungere, mângâiere, răbdare, îndulcire şi cu toate câte mântuie, întăresc şi refac sufletul ostenit. [...]

Căci s-a spus lui Natanail: *"Vei vedea îngerii suindu-se şi pogorându-se peste Fiul Omului"*, adică slujirea şi ajutorul Îngerilor se va revărsa din belşug peste neamul omenesc. (Ioan Carpatinul, Filocalia 4, pag. 147).

"Şi erau acolo şase vase de piatră puse pentru curăţirea iudeilor care luau câte două sau trei vedre".

Ioan II, 6

Dumnezeu care a făcut firea omenească, i-a dat prin voinţa Sa, deodată cu existenţa şi puterea corespunzătoare de înfăptuire a datoriilor. Cele şase vase de apă sunt, aşadar, puterea naturală de înfăptuire a poruncilor dumnezeieşti. Oamenii, golind din ea cunoştinţa, în strădania lor deşartă după lucrurile materiale, îşi făcuseră această putere goală şi fără apă şi de aceea nu ştiau cum să cureţe murdăria păcatului, căci cel lipsit de cunoştinţă nu cunoaşte modul de curăţire a păcatelor prin virtute.

Aceasta s-a întâmplat până când venind Cuvântul (Raţiunea), Ziditorul firii, a umplut de cunoştinţa cea după fire numita putere de înfăptuire a datoriilor şi pe urmă a prefăcut în vin, adică în raţiunea cunoştinţei mai presus de fire, raţiunea şi legea firii. [...]

Prin numărul şase se înţelege puterea de făptuire a firii nu numai pentru că Dumnezeu a făcut cerul şi pământul în şase zile, ci şi fiindcă este numărul cel mai desăvârşit înlăuntrul lui zece şi se compune din părţile sale. Vasele de apă, spune Scriptura, erau de

câte două sau de câte trei măsuri. Prin aceasta se arată că puterea de făptuire a firii cuprinde pe planul contemplaţiei naturale, întocmai cum ar cuprinde două măsuri, toată cunoştinţa fâpturilor atât a celor trupeşti ce constau din materie şi formă, cât şi a celor inteligibile ce constau din fiinţă şi accident. [...]

Astfel puterea cea mai generală a firii, împărţindu-se în şase moduri de lucrare, modelează în tot atâtea forme cea mai generală dintre virtuţi, îmbrăţişând întreaga virtute. Făcând aşa, firea ascultă de legea ei cea mai generală ca de un judecător fără greşeală al adevărului. Pe acest judecător Scriptura l-a numit starostele mesei. Acesta declară în chip înţelept că vinul cel mai bun pe care l-a adus Cuvântul mai pe urmă prin venirea Sa, adică raţiunea cea mai înaltă despre Dumnezeu, trebuie să-l bea firea omenească la început, ca pe cel dintâi, şi cu el să se îmbete şi numai pe urmă să cunoască alte vinuri, adică raţiunile lucrurilor, ca pe nişte vinuri inferioare faţă de cel dintâi. [...]

Iar cei ce scoteau apa şi serveau sunt slujitorii Vechiului Testament şi Noului Testament, adică Sf. Patriarhi, legiuitorii, conducătorii de oşti, judecătorii, regii, Proorocii, Evangheliştii şi Apostolii prin care s-a scos apa cunoştinţei şi s-a dat iarăşi firii. Această apă a prefăcut-o în harul îndumezeirii Cuvântul care a făcut firea din bunătate şi a îndumnezeit-o prin iubirea de oameni. [...]

Iar mirele e în chip vădit, mintea omenească care îşi ia drept mireasă spre împreună-vieţuire virtutea. [...] Mama Cuvântului e credinţa adevărată şi neîntinată. Căci precum Cuvântul ca Dumnezeu este după fire Făcătorul Maicii care L-a născut pe El după trup, făcând-o Maică din iubirea de oameni şi primind să se nască din ea ca om, la fel Cuvântul, producând în noi mai întâi credinţa, se face pe urmă în noi Fiul credinţei, întrupându-Se din ea prin virtuţile cu fapta.(Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 136).

"De nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va intra în împărăţia cerurilor".

Ioan III, 5

"Trebuie să vă naşteţi de sus".

Ioan III, 7

Precum noaptea nu vedem cu ochii sensibili decât în locul acela unde aprindem lumina unui sfeşnic, iar toată lumea cealaltă rămâne pentru noi o noapte întunecoasă, la fel celor ce dorm în noaptea păcatelor, Bunul Stăpân li se face o lumină mică, măcar că, Dumnezeu fiind, rămâne tuturor necuprins, cruţând neputinţa noastră. Şi atunci deschizându-şi omul ochii minţii şi privind firea celor ce sunt, cum n-a mai privit niciodată, se umple de uimire şi-l podidesc, fără să vrea şi fără durere, lacrimile prin care se curăţeşte cu al doilea botez. [...]

Primul Botez are apa care preînchipuieşte lacrimile, are mirul ungerii care e semnul premergător al mirului spiritual al Duhului, iar al doilea botez nu mai este chip al adevărului, ci este însuşi adevărul. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 27).

"Ce este născut din trup, trup este şi ce este născut din Duh, Duh este".

Ioan III, 6

Plăcerea duhovnicească care, începând de la minte, trece la trup, nestricându-se prin participarea la trup, preschimbă trupul şi-l face duhovnicesc. Căci acesta leapădă în acest caz poftele trupeşti cele rele şi nu mai atrage în jos sufletul, ci e dus în sus împreună cu el. Iar plăcerea duhovnicească face pe om să fie duh. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 233).

Cel creat e prin fire făptură. Dar din belşugul covârşitor al dărniciei Sale, Domnul atotîndurat, Treimea cea mai presus de fiinţă şi a toate lucrătoare, umplând făptura de har, ridică pe om până la ultima înălţime a Duhului necreat, unindu-l cu Sine însuşi, cum nu-şi poate închipui cineva, îndumnezeindu-l şi făcându-l fiu şi Duh. Căci spune: *"Eu am zis: dumnezei sunteţi şi toţi fii ai Celui Preaînalt"* (Psalm LXXXI, 6). Şi s-a scris despre Dumnezeu: *"Poruncă a pus şi nu va trece"* (Psalm CXLVIII, 5) şi *"Sfatul Domnului rămâne în veac, gândurile inimii Lui din neam în neam"* (Psalm XXXII, 11), având fire neschimbată. Dar şi cuvântul şi porunca şi voia şi sfatul Lui ni le-a adus nouă, Cuvântul ipostatic al Lui, făcându-se Înger al acestui mare şi minunat sfat mai presus de fire (Isaia IX, 6). El insuflă ucenicilor Săi Duhul (Ioan XX, 22) şi astfel, născându-i din nou duhovniceşte, îi arată în chip tainic Duh şi aşa îi face fii ai lui Dumnezeu. *"Căci toţi cei purtaţi de Duhul sunt fii ai lui Dumnezeu"* (Romani VIII, 14). Iar dacă sunt fii, e vădit că sunt şi dumnezei. Căci cel născut are numaidecât firea celui ce l-a născut. De aceea îi învaţă Mântuitorul pe ucenici să numească pe Dumnezeu Tată (Matei VII, 9), având părtăşie la Duhul. Astfel, Sfânta Treime îi face pe cei credincioşi dumnezei şi fii şi duhuri, descoperindu-le în chip covârşitor tot darul minunat ce se poate cugeta. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 364).

Orice naştere face pe cel născut să fie asemenea celui ce l-a născut. [...] Prin urmare dacă cel născut din Duh este duh, e vădit că va fi şi dumnezeu, după Duhul ce l-a născut, odată ce şi Duhul din care s-a născut cel părtaş de Duhul e Dumnezeu adevărat. Iar dacă unul ca acesta e Dumnezeu, fără îndoială va fi şi văzător. Căci Dumnezeu îşi are numele Θεος de la a vedea ϑεῶρειν. Prin urmare cel ce nu vede (nu contemplă) sau nu s-a învrednicit încă de naşterea şi împărtăşirea duhovnicească, sau învrednicindu-se de ea îşi închide din nepricepere puterea văzătoare şi se întoarce prosteşte de la dumnezeieştile raze cugetate cu mintea în jurul Soarelui Dreptăţii, cugetat cu mintea, deci după ce s-a făcut părtaş de

puterea văzătoare, se lipseşte în chip nefericit de lucrarea ei, măcar că tinde spre sfinţenie. (Calist Catafygiotul, Filocalia 8, pag. 399).

"Vântul suflă unde vrea...".

Ioan III, 8

Sfântul Ioan Gură de Aur tâlcuieşte: *"Nu pentru că vântul are libertate, a zis Hristos "unde vrea", ci pogorându-se la neputinţa lui Nicodim, a folosit Domnul icoana vântului, ca să înţeleagă ceea ce spune El"* (Omilia XXVI la Ev. de la Ioan).

Vântul l-a folosit ca asemănare a Duhului Sfânt sau a cuvântului care-l grăia către acela şi către alţii voind să le spună: *"Cele ce le grăiesc vouă sunt Duh"*, adică duhovniceşti şi nu cum socotiţi voi, căci nu despre lucruri trupeşti vă grăiesc, ca să le înţelegeţi întrucât sunteţi trupeşti. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 167).

"Că aşa de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât şi pe Unul-Născut Fiul Său L-a dat la moarte pentru ea".

Ioan III, 16

Dumnezeu şi Domnul L-a dat pentru dragostea Sa pe însuşi Fiul Său la moarte prin cruce, nu pentru că n-a putut să ne izbăvească pe noi în alt chip, ci a voit să ne înveţe prin aceasta pe noi dragostea cea folositoare. Şi ne-a apropiat pe noi de Sine în moartea Unuia-Născut Fiul Său. Şi dacă ar fi avut ceva mai de preţ decât pe Fiul Său şi aceasta ne-ar fi dat-o ca să se afle în El neamul nostru. Şi pentru dragostea Lui cea mare n-a voit să silească libertatea noastră, deşi putea să o facă, ci să ne apropie de Sine prin dragostea cugetului nostru.

Şi Însuşi Hristos a ascultat de Tatăl Său pentru dragostea Sa

faţă de noi, ca să primească asupra Sa ocara şi mâhnirea cu bucurie precum zice Scriptura: *"În locul bucuriei ce o avea, a răbdat crucea dispreţuind ruşinea"* (Evrei XII, 2). De aceea a spus Domnul în noaptea în care a fost vândut: *"Acesta este trupul Meu care se dă pentru lume, spre viaţă; şi acesta este sângele Meu care pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor"* (Matei XXVI, 26-28). [...]

Aşa ajung şi toţi sfinţii la această desăvârşire, când ajung desăvârşiţi şi se aseamănă cu Dumnezeu în izvorârea prisositoare a dragostei lor şi a iubirii faţă de toţi oamenii. [...]

Nimeni nu se poate ridica la treapta acestei iubiri dacă nu simte în chip ascuns nădejdea sa. Şi nu pot dobândi iubirea de oameni cei ce iubesc lumea aceasta. Când dobândeşte cineva dragostea de Dumnezeu însuşi, se şi îmbracă îndată cu ea. Dar e nevoie ca cel ce a dobândit pe Dumnezeu să nu caute a dobândi împreună cu El şi altceva, ci să se lepede chiar şi de trupul său. Căci de se va îmbrăca cu lumea aceasta şi va dori viaţa aceasta, nu se va îmbrăca cu Dumnezeu până ce nu le va părăsi pe acestea. Căci El Însuşi a mărturisit acestea zicând: *"De nu va lăsa cineva toate şi nu-şi va urî sufletul său, nu poate să se facă ucenicul Meu"* (Luca XIV, 26). [...]

Pentru ce nădejdea e aşa de dulce sfinţilor şi vieţuirea însoţită de ea şi faptele ei sunt uşoare sufletului? Şi pentru ce se câştigă ele aşa de repede? Pentru că s-a trezit în sufletul lor dorinţa cea firească şi îi adapă pe ei acest potir şi îi îmbată începând din ceasul acesta. Şi din pricina aceasta nu mai simt osteneala, nici necazurile şi pe tot drumul călătoriei lor se socotesc aşa ca şi când îşi fac călătoria în aer şi nu în păşirea omenească, pentru că nu mai văd asprimea drumului şi nu se mai ivesc înaintea lor munţi şi râuri şi *"li se fac lor cele aspre căi netede"* (Isaia XL, 4). Şi pentru că în fiecare clipă privesc în sânul Părintelui lor şi această nădejde le arată ca un deget, în fiecare clipă, cele de departe şi nevăzute. Pentru că le văd ei ca într-o icoană, cu ochiul ascuns al credinţei şi pentru că părţile sufletului sunt aprinse ca de un foc de dorul celor ce sunt departe şi cele ce nu sunt de faţă le socotesc ca fiindu-le de

faţă. [...] Şi pururea se silesc să ajungă acolo. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 395).

"Iar aceasta este judecata, că Lumina a venit în lume şi oamenii au iubit întunericul mai mult decât Lumina".

Ioan III, 19

Judecata lumii acesteia, după cuvântul Evangheliei, stă în necredinţa celor neevlavioşi, [...] de asemenea în necazurile aduse de providenţă pentru îngrădire sau întoarcere; apoi în înrâurirea plănuirilor bune şi rele fiind ajutate să treacă în faptă. [...] Judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu se arată, prin urmare, pentru îndreptarea prin pedepse şi după fapte, pe unii pedepsindu-i, pe alţii miluindu-i, dând ca răsplată unora cununile, altora chinurile. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 103).

"Acesta trebuie să crească, iar noi să ne micşorăm".

Ioan III, 30

Cel ce se iubeşte pe sine nu poate iubi pe Dumnezeu. Dar cel ce nu se iubeşte pe sine, din pricina bogăţiei covârşitoare a iubirii lui Dumnezeu, îl iubeşte pe Dumnezeu, fiindcă unul ca acesta nu caută niciodată slava sa, ci pe a lui Dumnezeu. Căci cel ce se iubeşte pe sine caută slava sa. Iar cel ce iubeşte pe Dumnezeu iubeşte slava Celui ce l-a făcut pe el. Fiindcă e propriu sufletului simţitor şi iubitor de Dumnezeu să caute pe de o parte pururea slava lui Dumnezeu în toate poruncile pe care le împlineşte, iar pe de alta să se desfăteze întru smerenia sa. Căci lui Dumnezeu i se cuvine slavă, pentru măreţia Lui, iar omului smerenie, ca prin ea să ajungem să fim ai lui Dumnezeu. (Diadoh al Foticeei, Filocalia 1, pag. 338).

"Iisus a răspuns şi i-a zis: Dacă ai fi ştiut darul lui Dumnezeu şi Cine ce-ţi zice "dă-Mi să beau" tu ai fi cerut de la El şi ţi-ar fi dat apă vie".

Ioan IV, 10

Mintea, pururea în mişcare, devine nemişcată şi cu totul fără gânduri când e acoperită întreagă de întunericul dumnezeiesc şi de lumina dumnezeiască. Dar e în stare de contemplaţie şi de simţire şi de gustare a bunătăţilor în care se află. Căci adâncul Sfântului Duh nu e ca adâncul apelor mării, ci e adâncul apei vii a vieţii veşnice. Toate cele în care mintea ajunge, după ce străbate cele văzute şi cugetate, sunt de neînţeles, de netâlcuit şi de necuprins. Ea se mişcă şi se întoarce numai în ele în chip nemişcat, vieţuind în viaţa mai presus de viaţă, fiind lumină în lumină şi nu lumină de sine. Căci nu se priveşte atunci pe sine, ci pe Cel mai presus de sine şi slava de acolo făcând-o străină de cunoaşterea sa, se are pe sine însăşi întreagă, neştiută. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 56).

"Dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu, nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viaţă veşnică".

Ioan IV, 14

De nu vom închide simţurile trupului, nu va izvorî în noi apa săltătoare pe care a făgăduit-o Domnul samarinencii. Că cerând aceea apa simţită, a aflat întru ei apa săltătoare a vieţii. Pentru că, precum pământul are prin fire apa şi în acelaşi timp aceasta curge din el, la fel şi pământul inimii are prin fire această apă săltătoare şi izvorâtoare. Ea e ca lumina părintească pe care Adam a pierdut-o prin neascultare. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 228).

"Căci cinci bărbaţi ai avut şi cel pe care îl ai acum nu-ţi este bărbat. Aceasta adevărat ai spus".

Ioan IV, 18

Şi femeia samarineancă şi cea care s-a măritat după saduchei cu cei şapte fraţi (Matei XXII, 23) şi cea cu scurgerea sângelui (Luca VIII, 41; Matei IX, 20) şi cea care s-a aplecat la pământ şi fiica lui Iair şi cea siro-feniciană (Matei XV, 22) înfăţişează atât firea oamenilor îndeobşte, cât şi sufletul fiecărui om în parte. Fiecare adică înseamnă, după dispoziţia ei pătimaşă, atât firea cât şi sufletul.

Astfel femeia de care vorbesc saducheii este firea sau sufletul care a convieţuit cu toate legile dumnezeieşti date din veac, fără să aducă rod, iar de bunurile viitoare nu vrea să ştie. Cea bolnavă de curgerea sângelui este de asemenea firea şi sufletul a căror putere dată lor pentru a da naştere faptelor dreptăţii şi raţiunilor, se scurge prin patimi spre materie.

Siro-feniciana este iarăşi firea şi sufletul fiecăruia a cărui cugetare, asemenea unei fiice, e rău chinuită de neputinţa epileptică, din pricina iubirii de materie.

Fiica lui Iair, de asemenea, este firea şi sufletul de sub lege, care a murit de tot din pricina neîmplinirii dispoziţiilor legii şi a poruncilor dumnezieşti. Iar femeia aplecată la pământ este firea sau sufletul care şi-a încovoiat spre materie toată puterea de activitate a minţii, în urma înşelăciunii diavolului.

Samarineanca [...] înfăţişează la fel firea sau sufletul fiecăruia, lipsit de darul proorocesc, care petrece ca cu nişte bărbaţi, cu toate legile date firii: dintre acestea cinci trecuseră, iar a şasea, deşi fiinţa, nu era bărbat al firii sau al sufletului, deoarece nu făcea să se nască din el dreptatea care mântuieşte pentru vecie.

Prima lege pe care a avut-o firea de bărbat a fost cea din rai, a doua a fost cea care i s-a dat după izgonirea din rai, a treia cea din vremea potopului lui Noe, a patra cea a tăierii împrejur din timpul lui Avraam, a cincea cea a aducerii lui Isaac. Toate acestea primindu-le firea, le-a lepădat, adică au murit, din pricina nerodirii

faptelor virtuţii. Iar a şasea lege, cea dată prin Moise, este ca şi când n-o avea, fie pentru că firea nu săvârşea dreptatea poruncită de ea, fie pentru că urma să treacă la legea Evangheliei ca la un alt bărbat întrucât Legea nu s-a dat firii oamenilor pentru vecie, ci pentru călăuzirea ei la ceva mai înalt şi mai tainic. Aceasta însemnează, cred, ceea ce a spus Domnul către samarineancă *"şi pe care-l ai acum, nu este al tău"*, căci ştia că firea avea să treacă la Evanghelie. De aceea şi vorbea cu ea pe la ceasul al şaselea când sufletul e străbătut în chip deosebit de razele cunoştinţei prin venirea Cuvântului la el, după ce a trecut umbra legii. Şi sufletul stătea cu Cuvântul lângă fântâna lui Iacob, adică lângă izvorul înţelesurilor Scripturii. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 143).

"Dar vine ceasul şi acum este când adevăraţii închinători se vor închina Tatălui în duh şi în adevăr, că şi Tatăl astfel de închinători îşi doreşte".

Ioan IV, 23

Duh este Dumnezeu şi cei ce se închină Lui se cade să I se închine în Duh şi adevăr, adică înţelegând netrupeşte pe Cel netrupesc. Căci aşa Îl vor vedea cu adevărat pe Acela pretutindeni, în Duhul şi Adevărul Lui. Căci Dumnezeu existând ca Duh, este netrupesc; iar ceea ce e netrupesc, nu se află în spaţiu, nici nu e îngrădit de hotare spaţiale. Deci cel ce zice că lui Dumnezeu trebuie să ne închinăm într-un loc anumit dintre toate locurile pământului şi ale cerului, nu grăieşte adevărat şi nici nu se închină cu adevărat. Ca netrupesc Dumnezeu nu e nicăieri, dar ca Dumnezeu e pretutindeni. Căci dacă este un hotar sau un loc sau o făptură unde nu este Dumnezeu, se va afla îngrădit El Însuşi într-un loc anumit. [...] Ca cel ce ţine şi cuprinde totul, se află în Sine însuşi pretutindeni şi peste toate închinat de adevăraţii închinători în Duhul şi Adevărul Lui. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 466).

"Duh este Dumnezeu şi cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh şi adevăr".

Ioan IV, 24

"Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăţ şi pe alţii decât zece mii de cuvinte într-o limbă străină".

Corinteni XIV, 19

Diavolul, pierzând cunoştinţa lui Dumnezeu prin nerecunoştinţă şi mândrie, a ajuns cu necesitate neştiutor. De aceea nu poate şti de la sine ce să facă, ci vede pe Dumnezeu ce face ca să ne mântuiască şi din aceasta învaţă viclenia şi se sileşte să facă cele asemănătoare spre pierzania noastră.

Deoarece urăşte pe Dumnezeu şi nu poate să se războiască cu El, se războieşte cu noi care suntem după chipul Lui, închipuindu-şi că prin aceasta înfrânge pe Dumnezeu. Iar pe noi ne află ascultători de voia lui, cum zice Sf. Ioan Gură de Aur: *"Căci văzând că Dumnezeu a făcut pe Eva spre ajutor lui Adam, a făcut-o diavolul ajutătoare în neascultare şi cădere. A dat Dumnezeu poruncă ca păzind-o Adam să-şi păzească amintirea unor aşa de mari daruri şi să mulţumească pentru ele Binefăcătorului. Iar diavolul a făcut ca porunca însăşi să fie pricina de neascultare şi de moarte. Şi a ridicat împotriva Proorocilor prooroci mincinoşi; împotriva Apostolilor apostoli mincinoşi; împotriva Legii fărădelegea; împotrivă virtuţii păcatele; împotriva poruncilor călcările; împotriva a toată dreptatea ereziile urâciunii"*. Şi iarăşi, văzând pe Hristos că se coboară pentru bunătatea cea mai deplină la sfinţii ucenici şi la cuvioşii Părinţi, arătându-se fie prin Sine, fie prin îngeri, fie pe altă cale negrăită, precum a zis, a început diavolul să arate unora amăgiri multe spre pierzanie. De aceea au scris Părinţii înzestraţi cu darul deosebirii că nu trebuie primite unele ca acestea. Căci acela se sileşte să amăgească şi în privinţa aceasta, fie prin niscai chipuri, fie prin vreo lumină, fie prin foc, fie prin altă amăgire, în vremea somnului sau în chip sensibil.

Iar de primim acestea facem mintea ca, din închipuirea proprie

şi din neştiinţa cea mai de pe urmă, să-şi zugrăvească niscai figuri sau culori, ca să creadă că este vreo arătare a lui Dumnezeu sau vreun înger. Ba deseori arată în vis sau în chip sensibil şi draci biruiţi, zice-se, şi încearcă, simplu grăind, orice meşteşugire pentru pierderea noastră, când ascultăm de el. Dar diavolul, făcând acestea, îşi pierde nădejdea dacă, precum zic Sf. Părinţi, în vremea rugăciunii ne facem mintea fără formă, fără chip, fără culoare, neprimind nimic, fie că e lumină, fie foc, fie altceva, ci ne închidem cugetul cu toată puterea numai în cuvintele scrise. Căci cel ce se roagă numai cu gura se roagă aerului, nu lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu ia seama la minte nu la gură. Deci oamenii *"trebuie să se închine lui Dumnezeu în duh şi în adevăr"* sau cum s-a spus *"vreau să vorbesc cinci cuvinte cu mintea mea, decât zece mii cu limba"*. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 37).

"Iisus le-a zis: Mâncarea Mea este să fac voia Celui ce M-a trimis pe Mine să săvârşesc lucrul Lui".

Ioan IV, 34

Precum la începutul credinţei venite prin Botez, Trupul lui Hristos s-a făcut mâncare credinciosului, tot aşa acum mintea devenită tare în credinţă şi curată, prin lepădarea gândurilor şi prin nădejde înţelegătoare se va face mâncare a lui Iisus. [...] Mâncarea Lui este deci adevărul cuprins în credinţa înţelegătoare împreunată cu nădejdea, credinţă care nu mai e din auz, ci din lucrarea Preasfântului Duh. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 287).

"Iar femeii îi ziceau: Credem că nu numai pentru cuvântul tău, căci şi noi înşine am auzit şi ştim că Acesta este cu adevărat Hristosul, Mântuitorul lumii".

Ioan IV, 42

Ochii, cum se zice şi se mărturiseşte de toţi, sunt mai de încredere decât urechile. Deci precum în cele supuse simţurilor, aşa şi în cele cunoscute cu mintea, a vedea sau a contempla ceva din cele ce se cunosc cu mintea e cu mult mai mult decât a auzi despre aceea, fapt ce li se întâmplă celor ce citesc. Căci precum femeia samarineancă, vorbind cu Cuvântul adevărat, a vestit celor din cetatea ei dumnezeirea Lui, dar Cuvântul pentru bogăţia bunătăţii Lui nemărginite, ducându-Se în cetate şi învrednicindu-i pe cei de acolo de vorbirea Lui, aceia ziceau că nu mai au nevoie de mărturia femeii pentru a cunoaşte prin descrierea ei dumnezeirea Cuvântului, tot aşa înţelegerea mărturisind dumnezeirea Cuvântului dinlăuntru sufletului şi puterilor lui, prin vorbirea Cuvântului despre cele privitoare la El, sufletul nu mai are timp şi nevoie de mărturia din afară, odată ridicat prin har la vederea (contemplarea) dumnezeirii Cuvântului. Fiindcă tot cel ce aude trebuie să vadă cele auzite. Dar, cel ce vede nu are nevoie de cineva care să-l înveţe despre ceea ce vede, ce este aceea, dacă cel ce vede e dintre cei ce văd şi au ochi cu adevărat. Aceasta se poate vedea şi din cazul lui Toma, care deşi a auzit, dar fiindcă n-a văzut, a zis: *"De nu voi vedea, nu voi crede"* (Ioan XX, 25). Iar când a văzut, a strigat îndată: *"Domnul meu şi Dumnezeul meu!"* Deci, cel ce nu crede înainte de a vedea, a mărturisit el însuşi de la sine adevărul; şi ceea ce nu avea auzind, a dobândit îndată ce a văzut, adică credinţa. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 275).

"Şi era acolo un om care era bolnav de treizeci şi opt de ani".

Ioan V, 5

Cel slăbănogit prin plăcerile trupului nu e în stare nici de lucrarea virtuţilor şi nu se mişcă uşor nici spre cunoştinţă. De aceea nu are nici om, adică gând înţelept ca atunci când se turbură apa să-l arunce în scăldătoare, adică în virtutea capabilă de cunoştinţă care vindecă toată boala. Căci suferind de moleşeală şi de nepăsare

tot amână aceasta şi astfel e luat pe dinainte de altul, care-l împiedică să ajungă la vindecare. De aceea zace 38 de ani de boală. Căci cel ce nu priveşte creaţiunea văzută spre slava lui Dumnezeu, ca să-şi urce gândul cu evlavie spre cea inteligibilă, rămâne cu adevărat bolnav atâţia ani câţi s-au amintit mai sus. Fiindcă numărul 30 înţeles natural însemnează firea sensibilă, precum privit practic însemnează virtutea cu fapta. Iar numărul 8 înţeles natural arată firea inteligibilă a celor netrupeşti, precum privit gnostic arată teologia atotînţeleaptă. Cel ce nu e mişcat de acestea spre Dumnezeu rămâne olog până când, venind Cuvântul, îl învaţă pe scurt chipul vindecării zicând: *"Scoală-te, ia-ţi patul tău şi umblă"*, adică îi porunceşte să-şi ridice mintea din iubirea de plăcere ce o leagă şi să-şi ia trupul pe umerii virtuţilor şi să plece la casa sa, adică la cer. Căci e mai bine ceea ce este inferior să fie luat pe umerii faptei de ceea ce este superior, spre a fi dus spre virtute, decât ceea ce este superior să fie purtat de moleşeală celui inferior spre iubirea de plăceri. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 155).

"Tatăl Meu până acuma lucrează şi Eu lucrez".

Ioan V, 17

Dacă toate speciile din care este alcătuită lumea le-a făcut Dumnezeu în şase zile, ce mai lucrează pe urmă Tatăl? Căci zice Domnul: *"Tatăl Meu până acuma lucrează şi Eu lucrez"*.

Dumnezeu isprăvind de creat raţiunile prime şi esenţele universale ale lucrurilor, lucrează totuşi până azi nu numai susţinând acestea în existenţă, ci şi aducând în actualitate, desfăşurând şi constituind părţile date virtual în esenţă; apoi asimilând prin Providenţă cele particulare cu esenţele universale până ce, folosindu-se de raţiunea mai generală a fiinţei raţionale sau de mişcarea celor particulare spre fericire, va uni pornirile spontane

ale tuturor. În felul acesta le va face pe toate să se mişte armonic şi identic întreolaltă şi cu întregul, nemaiavând cele particulare o voie deosebită de-a celor generale, ci una şi aceeaşi raţiune văzându-se în toate neîmpărţită de modurile de a fi ale acelora cărora li se atribuie la fel. Prin aceasta se va arăta în plină lucrare harul care îndumnezeieşte toate. E lucrarea despre care însuşi Dumnezeu şi Cuvântul care s-a făcut om, pentru ea zice: *"Tatăl Meu până acuma lucrează şi Eu lucrez".* Cei dintâi adică binevoieşte, al doilea lucrează El însuşi, iar Duhul Sfânt întregeşte fiinţial bunăvoinţa Tatălui cu privire la toate şi lucrarea Fiului, ca să fie prin toate şi în toate unul Dumnezeu în Treime, potrivit cu fiecare dintre cei învredniciţi după har; şi să fie văzut în toate aşa cum există în chip natural sufletul în întreg trupul şi în fiecare mădular al lui, fără micşorare. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 22).

"Tatăl Meu până acum lucrează şi Eu lucrez".

Ioan V, 17

"Lucraţi nu pentru mâncarea pieritoare, ci pentru cea care rămâne spre viaţa veşnică".

Ioan VI, 27

Există o grijă nefăptuitoare şi o făptuire fără grijă ca şi, dimpotrivă, o negrijă făptuitoare şi o lene plină de griji. Căci spunând *"Tatăl Meu până acum lucrează şi Eu lucrez"* (Ioan V, 17); *"Lucraţi nu pentru mâncarea pieritoare, ci pentru cea care rămâne spre viaţa veşnică"* (Ioan VI, 27) n-a desfiinţat activitatea, ci ne-a recomandat activitatea fără grijă. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 43).

"Fiul nu face de la Sine nimic, ci precum L-a învăţat pe El Tatăl, aşa face".

Ioan V, 19

"Duhul nu va grăi de la Sine".

Ioan XVI, 13

Nu e cu putinţă să înveţe cineva prin sine ştiinţa virtuţilor, chiar dacă s-au folosit unii de cercare ca de un învăţător. Căci a lucra de la sine şi nu după sfatul celor ce au călătorit mai înainte înseamnă a fi plin de părerea de sine sau, mai bine zis, a o naşte pe aceasta. [...] Cine a ajuns la o aşa de mare înălţime a virtuţii ca să nu mai aibă trebuinţă de altcineva să-l înveţe? Nu se amăgeşte, socotind că are virtute, dar fiind mai degrabă lipsit de minte? (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 184).

"Tatăl nu va judeca pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului".

Ioan V, 22

"Eu nu voi judeca pe nimeni,
ci cuvântul pe care l-am grăit acela îl va judeca".

Ioan VIII, 15; Ioan XII, 48

Ca Dumnezeu, nici Tatăl, nici Fiul nu va judeca pe nimeni. Căci nici omul nu se va face judecător al celor necuvântătoare, ci al oamenilor. Deci Tatăl a dat toată judecata Fiului, nu întrucât este Fiul lui Dumnezeu, ci întrucât S-a făcut om. Iar Acesta va judeca pe toţi, comparând vieţuirea sa ca om cu a noastră. Iar *"cuvântul Lui care va judeca"* este învăţătura pe care a arătat-o prin fapte, după cum s-a scris: *"Cele ce a început Iisus să le facă şi să le înveţe"*. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 219).

"Tatăl nu va judeca pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului".

Ioan V, 22

"Nu judecaţi ca să nu fiţi judecaţi, nu osândiţi ca să nu fiţi osândiţi".

Luca VI, 37

"Nu judecaţi ceva înainte de vreme, până ce nu va veni Domnul".

I Corinteni IV, 5

"Cu judecata cu care judeci pe altul, te judeci pe tine însuţi".

Romani II, 1

"Cerul s-a uimit de aceasta şi pământul s-a cutremurat".

Ieremia II, 12

Nu trebuie să ne cutremurăm, să ne mirăm şi să ne uimim cu mintea de faptul că Dumnezeu şi Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului. [...] Dar oamenii lăsând grija de a-şi plânge păcatele lor, au luat judecata de la Fiul şi se judecă şi se osândesc unii pe alţii, de pare că ar fi fără păcat. [...] Cel ce iscodeşte păcatele altora sau judecă din bănuieli pe fratele său, încă nu a pus început pocăinţei, nici cercetării şi cunoaşterii păcatelor sale care sunt cu adevărat mai grele ca plumbul ce cântăreşte mai mulţi talanţi. Acela n-a cunoscut încă nici din ce pricină se face omul greoi la inimă, iubind deşertăciunea şi căutând minciuna. De aceea ca un nebun şi ca unul ce umblă în întuneric, lăsând păcatele sale, cugetă la ale altora, fie că există de fapt, fie că şi le închipuie el din bănuială. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, 88).

"Deci au zis către El: ce să facem ca să săvârşim lucrările lui Dumnezeu?"

Ioan VI, 28

Cel ce contrazice pe părintele său, face bucuria dracilor. Iar de

cel ce se smereşte până la moarte, se minunează îngerii. Căci unul ca acesta face lucrul lui Dumnezeu, asemănându-se Fiului lui Dumnezeu, Care a împlinit ascultarea de Părintele Său până la moarte, iar moartea pe cruce (Filipeni II, 4-11). (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 34).

"Pentru că M-am coborât din cer, nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine".

Ioan VI, 38

Când vrem să punem începutul, ca să ne întoarcem de unde am căzut, avem nevoie de multă osteneală, fiindcă nu vrem să părăsim voile noastre, ci socotim că împreună cu ale lui Dumnezeu le putem împlini şi pe ale noastre. Aceasta este însă cu neputinţă; căci însuşi Domnul a zis: *"Nu fac voia Mea, ci a Tatălui care M-a trimis"*, cu toate că una este voia Tatălui, a Fiului şi a Duhului, precum una este fiinţa nedespărţită. [...] Căci dacă nu e copleşit trupul şi nu ajunge întreg omul purtat de Duhul lui Dumnezeu, nu face voia lui Dumnezeu decât cu sila. Dar când împărăţeşte harul Duhului în noi, atunci nu mai avem voia noastră, ci tot ce se face e voia lui Dumnezeu. Atunci dobândim pacea, iar unii ca aceştia fiii lui Dumnezeu se vor chema, căci voiesc voia Tatălui, ca şi Fiul lui Dumnezeu şi Dumnezeu. Dar pe aceasta nu o poate afla cineva fără păzirea poruncilor, prin care vine tăierea oricărei plăceri sau voinţei proprii şi răbdarea oricărei dureri ce se iveşte din pricina aceasta. Căci din neînţelepciune se naşte plăcerea şi durerea, cum s-a zis, şi din acestea tot păcatul. Fiindcă cel fără de minte este iubitor de sine şi nu poate fi iubitor de fraţi, nici de Dumnezeu. De asemenea nu poate avea înfrânarea de la plăceri sau de la voile care-i plac lui, nici răbdare în întâmplările dureroase. Că uneori, împlinindu-şi voia sa, creşte în el plăcerea şi mândria, alteori, neputându-şi-o împlini şi fiind chinuit de durere din pricina aceasta, ajunge silit la înecarea şi la descurajarea sufletului, care este arma gheenei. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 41).

"Deci iudeii se certau între ei zicând: Cum poate Acesta să ne dea trupul Lui să-L mâncăm?"

Ioan VI, 52

Zeciuiala adevărată adusă lui Dumnezeu este Paştele sufletesc sau trecerea peste toată deprinderea pătimaşă şi peste toată simţirea neraţională. În vremea acestui Paşte se jertfeşte Cuvântul în contemplarea lucrurilor şi se mănâncă pâinea cunoştinţei şi se bea preacinsitul Lui sânge în paharul înţelepciunii tainice. Deci cel ce serbează acest Paşte şi-a jertfit sieşi Mielul care ridică păcatele lumii şi nu va mai muri, ci, după glasul Domnului, va trăi în veac. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 340).

"Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu, rămâne întru Mine şi Eu întru el".

Ioan VI, 56

După ce cuvântul lui Dumnezeu s-a întrupat o singură dată din Fecioara Maria şi s-a născut din ea trupeşte în chip de negrăit şi mai presus de cuvânt, întrucât nu se mai poate întrupa sau naşte trupeşte iarăşi din fiecare din noi, [...] ne împărtăşeşte spre mâncare trupul Său preacurat pe care l-a luat din trupul neprihănit al preacuratei Născătoare de Dumnezeu Maria, născându-se din ea trupeşte. Şi mâncând acest trup al Lui, fiecare din noi cei credincioşi care îl mâncăm cu vrednicie, îl avem în noi întreg pe Dumnezeu cel întrupat, pe Domnul nostru Iisus Hristos, pe Însuşi Fiul lui Dumnezeu şi Fiul preacuratei Fecioare Maria, Care şade de-a dreapta lui Dumnezeu şi Tatăl. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 158).

"Trupul nu foloseşte la nimic; Duhul este cel ce face viu".

Ioan VI, 63

Dacă prin dumnezeirea Sa a îndumnezeit întâi trupul pe care l-a luat, atunci şi pe noi toţi ne face vii nu prin trupul stricăcios, ci prin cel îndumnezeit ca să nu-L mai cunoaştem pe El nicidecum ca om, ci ca pe Dumnezeu, Cel Unul desăvârşit în două firi - căci Unul e Dumnezeu. Căci stricăciosul a fost covârşit de nestricăciune şi trupul fără să fie nimicit de ceea ce e netrupesc a fost întreg preschimbat de acesta şi a rămas neconfundat, amestecat în chip de negrăit şi unit într-o unire neamestecată cu dumnezeirea întreită. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 184).

"Cel ce crede în Mine, râuri de apă vie vor izvorî din pântecele lui".

Ioan VII, 38

Fiecăruia dintre cei ce se nevoiesc îi vor fi şi i se vor topi, în ziua desăvârşirii sale întru virtute, munţii lucrării poruncilor lui Dumnezeu într-o dulceaţă a veseliei. Căci va împărăţi în Sionul înţelegerii curate. Iar dealurile, adică raţiunile virtuţilor, vor izvorî lapte aducându-i hrană la patul nepătimirii pe care se odihneşte şi toate dorinţele lui Iuda, adică ale credinţei şi cunoştinţei sale, vor izvorî ape, adică dogme, pilde şi simboluri ale lucrurilor dumnezeieşti. Din inima lui va ieşi izvor de înţelepciune negrăită şi va adăpa uscăciunea pârâiaşelor, adică pe oamenii uscaţi de seceta şi de arşiţa patimilor. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 331).

"Mă duc unde voi nu puteţi veni".

Ioan VIII, 21

Pentru cei care cercetează după trup învăţătura despre Dumnezeu, Domnul nu se suie la Tatăl; dar pentru cei care o cercetează după duh, prin vederi (contemplaţie) înalte se suie la Tatăl. Să nu ţinem aşadar pentru totdeauna jos pe Cel ce a coborât jos pentru iubirea de oameni, ci să ne suim la Tatăl împreună cu El, părăsind pământul şi cele ale pământului, ca să nu ne spună şi nouă ceea ce s-a spus iudeilor care au rămas neîndreptaţi: *"Mă duc unde voi nu puteţi veni"*. Căci fără Cuvântul e cu neputinţă a ajunge la Tatăl Cuvântului. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 185).

"Şi veţi cunoaşte adevărul, iar adevărul vă va face liberi".

Ioan VIII, 32

Dacă multa împărţire este minciuna, iar Unul este adevărul, mintea care se înalţă în Duh spre Unul, spre Cel mai presus de lume, spre Cel ridicat peste toate, spre Cel din care sunt cele multe, se înalţă spre Adevărul însuşi.

Şi dacă mintea nu poate ajunge liberă de patimi, de nu o eliberează adevărul, e vădit că mintea se face liberă de patimi când se îndreaptă şi se înalţă într-un chip unic spre Unul cel mai presus de lume. Deci, mintea e ajutată în dobândirea nepătimirii, a stării îndumnezeite şi a înfierii dumnezeieşti, cel mai mult de libertate şi nicidecum de robie. De aceea *"robul nu ştie ce face Domnul său"* (Ioan XV, 15). Dar dacă neştiinţa e proprie robului, e vădit că cel ce s-a împărtăşit de libertate, cunoaşte tainele Tatălui şi i se îngăduie să urce bine şi frumos spre vrednicia înfierii. Căci, precum a nu şti înseamnă în chip vădit opusul lui a şti, aşa şi legea robului e opusă în chip hotărât celei a fiului.

Iar dacă cel ce nu ştie e rob, cel ce ştie nu este nicidecum rob, ci slobod, sau mai bine zis, fiu. La fel dacă Duhul adevărului eliberează, prin însuşi acest fapt, face fii ai lui Dumnezeu pe cei în care Duhul se află. *"Câţi sunt purtaţi de Duhul lui Dumnezeu, sunt fii ai lui Dumnezeu"* (Romani VIII, 14). Deci dacă a căuta spre

"Unul" cel mai presus de lume, înseamnă a căuta adevărul, iar adevărul dăruieşte libertate şi libertatea este semnul vădit al înfierii dumnezeieşti şi dacă nimic nu este mai mare decât acest har al înfierii şi nimic altceva nu e socotit mai potrivit firii raţionale, atunci e foarte raţional şi cât se poate de necesar ca mintea să tindă, să caute şi să adune, purtată de Duhul, cu toată puterea spre Unul cel mai presus de lume, adică spre Dumnezeu. (Calist Catafygiotul, Filocalia 8, pag. 408).

"Trebuie să fac până este ziuă lucrurile Celui ce M-a trimis pe Mine, că vine noaptea, când nimeni nu poate să lucreze".

Ioan IX, 4

Noaptea care vine este după cuvântul Domnului, încremenirea totală a întunericului viitor sau în alt chip antihristul care este şi se numeşte noapte şi întuneric sau, iarăşi, în înţeles moral, este nepăsarea continuă care, ca o noapte fără lună, scufundă sufletul în somnul nesimţirii. Căci precum noaptea face pe toţi să doarmă şi este chipul morţii, prin amorţirea ce o aduce, aşa noaptea întunericului viitor îi face pe păcătoşi morţi şi nesimţitori prin ameţeala durerilor. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 102).

"Adevărat, adevărat zic vouă: Cel ce intră pe uşa, în staulul oilor, ci pare pe aiurea, acela este fur şi tâlhar".

Ioan X, 1

Dacă este cineva hoţ şi tâlhar şi nu vrea să intre pe poarta aceasta, ci se urcă prin altă parte, cum zice Domnul, de unul ca acesta nu ascultă oile, adică înţelesurile dumnezeieşti după Sf. Maxim.

Fiindcă hoţul nu intră decât ca să fure prin auz şi să junghie

prin explicare străină (prin alegorie) neputând ridica Scriptura şi ca să se piardă pe sine şi înţelesurile prin cunoştinţa sa mincinoasă ce vine din părerea de sine.

Dar păstorul pătimeşte relele împreună cu înţelesurile ca un bun ostaş al lui Hristos, cum zice Apostolul, prin păzirea poruncilor dumnezeieşti. El intră prin poarta îngustă, adică prin cugetarea smerită şi prin uşa nepătimirii. Şi înainte de a se învrednici de harul de sus, se adună din împrăştiere şi învaţă din auz despre toate. Şi de câte ori vine vreun lup în chip de oaie, îl alungă prin dispreţuirea de sine zicând: *"Nu ştiu cine eşti, Dumnezeu ştie"*. Iar dacă vine un înţeles cu îndrăzneală şi cere să fie primit, zicând: *"Dacă nu-ţi fixezi înţelesurile şi nu deosebeşti lucrurile, eşti necredincios şi neştiutor"*, acesta îi răspunde - după dumnezeiescul Gură de Aur - *"De zici că sunt nebun, aşa e, dar eu ştiu că nebunul în lumea aceasta se face înţelept"* (I Corinteni III, 18), iar Domnul zice că *"fiii veacului acestuia sunt mai înţelepţi pentru neamul lor decât fiii Împărăţiei cerurilor"* (Luca XVI, 8). (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 235).

"Oile Mele ascultă de glasul Meu şi Eu le cunosc pe ele şi ele vin după Mine".

Ioan X, 27

Slava cu care se îmbogăţesc sufletele sfinţilor, cum s-a zis, încă de aici, aceea va acoperi şi va îmbrăca trupurile goale la înviere şi le va face să fie răpite la cer. Şi atunci se vor odihni cu trupul şi cu sufletul neîncetat în Împărăţia lui Dumnezeu. Căci Dumnezeu zidind pe Adam, nu i-a dat aripi trupeşti ca păsărilor, având de gând să-i dea pe cele ale Duhului la înviere, ca să fie uşurat prin ele şi răpit unde vrea Duhul. Iar aceste aripi spirituale (inteligibile) au fost date de acum sufletelor sfinţilor şi ele le înalţă spre o cugetare cerească. Pentru că podoaba creştinilor este alta şi altele

sunt veşmintele, alta masa şi alta bucuria. Fiindcă ştim că Hristos va veni din cer şi va învia pe cei adormiţi din tot veacul, precum mărturisesc dumnezeieştile Scripturi. Şi deosebindu-i în două părţi pe cei care vor avea semnul Lui, care este pecetea Duhului dumnezeiesc, îi va aşeza la dreapta Sa. [...] Şi atunci trupurile noastre se vor îmbrăca în slavă dumnezeiească, în cea a faptelor bune şi în cea a Duhului pe care sufletele sfinţilor au primit-o încă de aici, Şi aşa slăvite de lumina dumnezeiască şi răpite la ceruri întru întâmpinarea Domnului, precum s-a scris, vor fi pururea cu Domnul (I Tesaloniceni IV, 16-17). (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 331).

"De erai aici, păzind şi supraveghind, fratele nostru n-ar fi murit".

Ioan XI, 21

Când Cuvântul lui Dumnezeu vine la sufletul căzut, ca în cetatea Betaniei, ca să învie mintea lui omorâtă de păcat şi îngropată sub stricăciunea patimilor, atunci înţelepciunea şi dreptatea, scufundate în întristare de moartea minţii, vin plângând înaintea Lui şi zic *"dacă erai aici cu noi, păzind şi supraveghind, fratele nostru n-ar fi murit"*, adică n-ar fi murit fratele nostru mintea din pricina păcatelor. Apoi dreptatea se grăbeşte să hrănească Cuvântul cu multă grijă şi lucrarea poruncilor şi întinde masa felurită şi bogată a grelei pătimiri. Iar înţelepciunea, nesocotind toate celelalte griji şi greaua pătimire ostenitoare, şi-a ales lucrarea minţii şi voieşte să şadă să asculte mişcările cuvântului cunoscute cu mintea şi înţelesurile lui descoperite prin contemplaţie. De aceea pe cea dintâi Cuvântul o primeşte să se nevoiască pentru a-L hrăni la masa iubirii de înţelepciune lucrătoare şi felurită, dar o mustră întotdeauna că se îngrijeşte de multe chipuri ale grelei pătimiri şi se îndeletniceşte cu ceea ce la puţine foloseşte şi îi spune că un lucru e de trebuinţă să fie căutat pentru slujirea Cuvântului;

să supună ceea ce e rău gândului bun şi să prefacă cugetul pământesc al trupului în cuget duhovnicesc prin sudorile virtuţii. Pe cealaltă o laudă şi şi-o apropie în chip firesc ca pe una ce şi-a ales partea cea bună a cunoştinţei Duhului, prin care zburând deasupra lucrurilor omeneşti pătrunde la adâncurile lui Dumnezeu şi scoate de acolo mărgăritarul Cuvântului şi priveşte vistieriile ascunse ale Duhului, fapt din care i se naşte o bucurie negrăită, care nu se va lua de la dânsa. Mintea omorâtă de patimi şi înviată de venirea Cuvântului lui Dumnezeu, care ridică piatra învârtoşării, e dezlegată de legăturile păcatului de către slujitorii Cuvântului, adică de frica muncilor şi de ostenelile virtuţii. Şi bucurându-se de lumina vieţii viitoare, e eliberat spre nepătimire. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 300).

"Cel ce crede în Hristos de va şi muri, viu va fi".

Ioan XI, 25

"Şi va cunoaşte că Eu, Domnul, am grăit şi voi face".

Ezechiel XXVIII, 10

Luna crescând şi iarăşi scăzând, arată starea omului care face aici cele bune şi aici păcătuieşte, apoi se întoarce prin pocăinţă la viaţa virtuoasă. Deci nu s-a pierdut mintea celui ce a greşit, precum socotesc unii de la voi, precum nu se micşorează trupul lunii, ci lumina ei. Omul îşi recâştigă aşadar iarăşi strălucirea sa prin pocăinţă, precum luna, după ce s-a mistuit, se îmbracă iarăşi de la sine cu lumina. (Ioan Carpatinul, Filocalia 4, pag. 124).

"Eu sunt învierea şi viaţa".

Ioan XI, 25

"Cei ce-L caută pe Dânsul vii vor fi în inimile lor".

Psalmul XXI, 30

Toate strălucind din Unul cel mai presus de lume nu se desfac în nici un chip de Acela de la care şi-au luat fiinţa, ci precum s-au făcut prin Acela, aşa se şi susţin şi se desăvârşesc prin El şi nu este nimic în nici una din ele în care să nu vină ca o curgere şi ca o mireasmă din Făcătorul Acela cu adevărat Unul.

Şi toate cele părtaşe la existenţă aproape că dau glas, descoperind nu pe Unul cel mai presus de lume, căci Acesta se află deasupra oricărei contemplaţii sau înţelegeri, ci o rază oarecare a Unului cel mai presus de lume. De aceea, dat fiind că toate Îl strigă pe Unul şi toate tind spre Unul şi însuşi Unul cel mai presus de lume se arată pe Sine minţii prin toate, e neapărat de trebuinţă ca mintea să fie îndrumată, povăţuită şi dusă spre Unul cel mai presus de lume. Iar aceasta se face pe de o parte fiind silită de îndemnul multelor făpturi, pe de alta prin faptul că însuşi Creatorul cel Unul despre care am vorbit, vrea să fie văzut de minte, în prisosinţa bunătăţii Sale, ca mintea să experieze în aceasta adevărată viaţă. Căci însuşi Unul negrăit zice: *"Eu sunt Învierea şi Viaţa"* (Ioan XI, 25) şi *"Aceasta este viaţa de veci, ca să Te cunoască pe Tine, Unul adevăratul Dumnezeu"* (Ioan XVII, 3). [...]

Fiindcă vederea e din căutare, iar viaţa din vedere. El ar vrea să fie văzut de minte, ca aceasta să se veselească, să se lumineze şi să se bucure, cum zice David: *"Întru Tine e locaşul tuturor celor ce se veselesc"* (Psalm LXXXVIII, 6) şi *"Întru lumina Ta vom vedea lumină"* (Psalm XXXV, 9). El a făcut pe de o parte mintea văzătoare, iar pe de alta a semănat ale Sale în toate cele ce sunt, încât prin ele, ca prin nişte deschizături, să se arate minţii într-o lumină a înţelegerii, cucerind-o, luminând-o şi arătând-o spre Sine. (Calist Catafygiotul, Filocalia 8, pag. 421).

"Deci Iisus când a văzut-o plângând şi pe iudeii care veniseră cu ea plângând şi ei, a suspinat cu duhul şi s-a tulburat întru Sine".

Ioan XI, 33

Mânia obişnuieşte mai mult decât celelalte patimi să tulbure şi să zăpăcească sufletul. Dar uneori îi şi foloseşte cât se poate de mult. Căci când ne folosim de ea fără tulburare împotriva celor necuvioşi sau într-un fel sau altul, neînfrânaţi, ca sau să se mântuiască sau să se ruşineze, prilejuim sufletului un spor de blândeţe; fiindcă lucrăm potrivit cu scopul dreptăţii şi al bunătăţii lui Dumnezeu. Pe lângă aceasta, adeseori mâniindu-ne tare împotriva păcatului, dăm sufletului vigoare, scăpându-l de moleşeală. De asemenea, nu încape nici o îndoială că mâniindu-ne împotriva duhului stricăciunii, când suntem în mare întristare şi descurajare, ne aflăm cu cugetul mai presus de lauda cea spre moarte. Ca să ne înveţe aceasta, Domnul s-a mâniat şi s-a tulburat de două ori împotriva duhului iadului, deşi făcea toate câte voia cu o voinţă netulburată. Aşa a întors sufletul lui Lazăr în trup. Mânia neprihănită a fost dăruită firii noastre de Dumnezeu care ne-a zidit mai degrabă ca o armă a dreptăţii. Dacă s-ar fi folosit Eva de ea împotriva şarpelui nu ar fi fost robită de plăcerea aceea pătimaşă. Cel ce se foloseşte cu neprihănire de mânie, din râvnă cuvioşiei, se va afla mai cercat în cumpăna răsplătirilor decât cel ce nu se mişcă nicidecum la mânie pentru greutatea de a se mişca a minţii. Fiindcă cel din urmă se dovedeşte a nu-şi fi deprins vizitiul să stăpânească frânele simţurilor omeneşti. Iar celălalt luptă strunind caii virtuţii şi e purtat în mijlocul bătăliilor cu dracii, conducând neîntrerupt cu frica lui Dumnezeu carul cel cu patru cai al înfrânării. Acesta este numit în Scriptură la înălţarea dumnezeiescului Ilie *"carul lui Israel"* pentru motivul că Dumnezeu a vorbit întâia oară iudeilor despre cele patru virtuţi în chip deosebit. Iar cel ce s-a hrănit aşa de mult cu neprihănirea a fost înălţat la cer pe un car de foc, pentru că s-a folosit de virtuţile sale ca de nişte cai, vieţuind întru Duhul care l-a răpit pe el întru vârtej de foc. (Diadoh al Foticeei, Filocalia 1, pag. 359).

"S-a tulburat întru Sine
Şi a zis: unde l-aţi pus?"

Ioan XI, 33-34

Săltarea sau veselia e de două feluri: cea liniştită care e numită tresărire şi suspin şi rugăciune a Duhului şi cea mare care e numită şi săltare şi săritură sau salt, care e un zbor întins al inimii spre văzduhul dumnezeiesc. Căci sufletul, înaripat cu dragoste de Duhul dumnezeiesc şi eliberat de legăturile patimilor, încearcă să zboare spre cele de sus încă înainte de ieşire, dorind să se despartă de povară. Această stare e numită şi zguduire şi fierbere a Duhului şi tulburare. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 163).

"Şi nu numai pentru neam, ci şi ca să adune într-una pe fiii lui Dumnezeu cei împrăştiaţi".

Ioan XI, 52

Scopul Providenţei dumnezeieşti este să unească pe cei pe care i-a dezbinat răutatea în tot felul, prin dreaptă credinţă şi dragoste duhovnicească, căci pentru aceasta a pătimit Mântuitorul ca pe copiii lui Dumnezeu cei împrăştiaţi să-i adune spre a fi una. Prin urmare, cel ce nu rabdă lucrurile supărătoare, nu suferă pe cele întristătoare şi nu le îndură pe cele dureroase, umblă în afară de dragostea dumnezeiască şi de scopul Providenţei. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 101).

"A sosit ceasul ca să fie preaslăvit Fiul Omului".

Ioan XII, 23

La tot lucrul bun avem trebuinţă de dreapta socoteală ca să judecăm potrivit cu vremea toată fapta. Căci dreapta socoteală este

o lumină care arată celui e o are: vremea, fapta, destoinicia, tăria, cunoştinţa, vârsta, puterea, hotărârea slobodă, râvna, zdrobirea, obişnuinţa, neştiinţa, puterea şi tocmirea trupului, sănătatea şi oboseala, modul, locul, purtarea, educaţia, credinţa, starea dinăuntru, scopul, petrecerea, slobozenia, ştiinţa, cuminţenia firească, sârguinţa, privegherea, zăbăvnicia şi cele asemenea. Pe urmă firea lucrurilor, trebuinţa, câtimea, felurile lor, scopul lui Dumnezeu aflător în dumnezeieştile Scripturi, înţelesul fiecărui cuvânt, ca de pildă al aceluia din Evanghelia lui Ioan: că au venit elinii căutând să vadă pe Domnul şi îndată au zis *"Sosit-a ceasul"*, ceea ce înseamnă că a sosit vremea de chemare a neamurilor. Căci a început vremea patimilor. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 123).

"Cel ce-şi iubeşte sufletul său, şi-l va pierde".

Ioan XII, 25

Tuturor virtuţilor le premerge credinţa din inimă, pe care o are cineva atunci când sufletul nu poartă în el o socotinţă îndoielnică, ci a lepădat cu desăvârşire iubirea de sine. Căci pe cel ce s-a gătit de curând spre lupte, nimic nu-l împiedică aşa de mult de la lucrarea poruncilor ca atotreaua iubire de sine. Aceasta este piedica înaintării celor ce vor să se sârguiască. Aceasta le pune în minte boli şi pătimiri ale trupului, greu de vindecat, prin care răceşte căldura sufletului şi-l înduplecă să se ferească de greutăţi, ca fiind vătămătoare unei vieţi care vrea să se simtă bine. Iubirea de sine este iubirea neraţională a trupului, care făcând pe monah iubitor de sine sau iubitor de suflet sau de trup, îl îndepărtează de Dumnezeu şi de Împărăţia Lui. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 222).

"Cel ce-Mi slujeşte Mie, Îmi urmează Mie şi unde sunt Eu acolo va fi şi slujitorul Meu".

Ioan XII, 26

Scara mică şi mare şi scurtă a celor de sub ascultare are cinci trepte care duc spre desăvârşire. Cea dintâi este lepădarea, a doua supunerea, a treia ascultarea, a patra smerenia, a cincea dragostea care este Dumnezeu. Lepădarea ridică din iad pe cel ce zace acolo şi slobozeşte pe cel robit de cele materiale. Supunerea a aflat pe Hristos şi slujeşte Lui. [...] Dar unde este Hristos? Şezând de-a dreapta Tatălui (Romani VIII, 34). Prin urmare, acolo trebuie să fie şi slujitorul unde este Cel slujit, punându-şi piciorul ca să urce sau urcând împreună cu modurile lui Hristos înainte de a ajunge acolo. Iar ascultarea lucrătoare prin porunci întocmeşte scara din felurite virtuţi şi le aşează pe acestea în suflet ca pe nişte trepte. De pe aceasta luându-l pe unul ca acesta smerenia, care îl înalţă, îl duce sus pe cer, predându-l iubirii, împărăteasa virtuţilor şi înfăţişându-l înaintea lui Hristos. Astfel cel ce se supune cu adevărat ajunge la cer cu uşurinţă prin scara cea scurtă. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 139).

"Cel ce umblă în întuneric nu ştie unde merge".

Ioan XII, 35

Cel ce petrece şi vieţuieşte contrar firii şi trupeşte se aseamănă celui ce umblă în noaptea adâncă, tristă şi întunecoasă. De aceea, rătăcind în întunericul în care nu se poate răzima pe nimic, nu numai că nu se vede şi nu se deosebeşte pe sine, dar nu vede nici unde merge şi pe unde umblă, cum zice Mântuitorul. [...] Cel de al doilea [adică cel ce se înfrânează de la cele rele şi a început să facă binele] se aseamănă celui ce umblă în noaptea străvezie, luminată de stele; de aceea, luminat puţin de razele stelelor, înaintează pe încetul, lovindu-şi picioarele adeseori de pietre, datorită

nedeosebirii, şi suferind căderi. Acesta se vede şi se deosebeşte pe sine puţin, ca în umbră, precum s-a scris: *"Deşteaptă-te cel ce dormi şi te scoală din morţi şi te va lumina Hristos"* (Efeseni V, 14).

Cel de al treilea [adică cel ce vieţuieşte după fire şi în chip sufletesc] se aseamănă cu cel ce umblă în noapte cu lună plină şi luminoasă; de aceea, îndrumat de scânteierile lunii, călătoreşte în chip mai nerătăcit şi merge spre cele din faţă; el se vede pe sine ca în oglindă şi deosebeşte şi pe cei ce călătoresc împreună cu el precum s-a zis: *"Bine faceţi luând aminte la lege, ca la un sfeşnic de luminează în loc întunecos, până ce se va lumina de ziuă şi luceafărul va răsări în inimile voastre"* (II Petru I, 19).

În sfârşit cel din urmă [adică cel ce vieţuieşte mai presus de fire şi duhovniceşte] se aseamănă celui ce umblă în amiaza statornică şi preacurată, luminată de razele neîmpuţinate ale soarelui. Căci el se vede şi se deosebeşte în chip curat şi pe sine în lumina soarelui, dar deosebeşte şi pe cei mulţi, adică pe toţi după dumnezeiescul Apostol (I Corinteni II, 15), ba şi toate cele ce-l întâmpină în orice fel şi oriunde, umblând şi el fără rătăcire şi călăuzind fără greşeală şi pe cei ce-i urmează lui spre lumina adevărată şi spre viaţă şi spre adevăr. Despre aceştia s-a scris: *"Voi sunteţi lumina lumii"* (Matei V, 14); căci zice şi atotdumnezeiescul Pavel: *"Dumnezeu, Cel ce a zis să lumineze lumina din întuneric, a luminat în inimile noastre, spre luminarea cunoştinţei slavei lui Dumnezeu în faţa lui Iisus Hristos"* (II Corinteni IV, 6). Dar şi fericitul David zice: *"Însemnatu-s-a peste noi lumina feţei Tale Doamne"* (Psalm IV, 6); şi *"Întru lumina Ta vom vedea lumină"* (Psalm XXXV, 9). Iar Domnul zice: *"Eu sunt lumina lumii, cel ce urmează Mie, nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieţii"* (Ioan VIII, 12). (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 99).

"Că Eu nu am grăit de la Mine, ci Tatăl Cel ce M-a trimis pe Mine. Acela Mi-a dat Mie poruncă ce să spun şi ce să vorbesc.

Şi ştiu că porunca Lui este viaţa veşnică. Deci cele ce grăiesc Eu, precum Mi-a spus Mie Tatăl, aşa le grăiesc".

Ioan XII, 49-50

Care este pricina zdrobirii şi morţii noastre - pentru că n-am fost zidiţi astfel de la început - şi care este pricina înnoirii noastre şi nemuririi noastre?

Pricina celei dintâi, sau a stricăciunii, este încrederea în sine, conducerea de sine şi neascultarea lui Adam, din care s-a născut nesocotirea şi călcarea poruncii dumnezeieşti. Iar pricina celei de a doua, adică a nestricăciunii, este împreună-voirea cu Tatăl şi ascultarea de El, a Celui de al doilea Adam şi a Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos, din care s-a născut păzirea poruncii Lui. [...]

Precum deci în strămoşul nostru şi în cei ca el, rădăcina şi maica tuturor relelor este părerea de sine, aşa şi în Dumnezeu-Omul Iisus Hristos, şi în cei ce doresc să vieţuiască după El, începutul, izvorul şi temelia tuturor celor bune este smerenia. (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 40).

"S-a sculat de la cină, s-a dezbrăcat de haine şi luând un ştergar s-a încins cu el".

Ioan XIII, 4

Cunoscând Stăpânul că putem întipări chipul virtuţii sufletului în purtarea cea dinafară, luând un ştergar ne-a arătat calea smereniei. Căci sufletul se face asemenea lucrărilor din afară şi ia chipul celor ce le face şi se întipăreşte de ele. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 313).

"Amin zic vouă, cel ce primeşte pe Cel ce-l voi trimite pe Mine mă primeşte; iar cel ce mă primeşte pe Mine, primeşte pe Cel ce M-a trimis pe Mine".

Ioan XIII, 20

Cuvântul lui Dumnezeu şi al Tatălui se află tainic în fiecare dintre poruncile Sale; iar Dumnezeu şi Tatăl se află întreg nedespărţit în întreg Cuvântul Său, în chip firesc. Cel ce primeşte prin urmare porunca dumnezeiască şi o împlineşte, primeşte pe Cuvântul lui Dumnezeu aflător în ea. Iar cel ce a primit pe Cuvântul prin porunci, a primit totodată prin El pe Tatăl care se află în El în chip firesc şi pe Duhul Sfânt care se află în El în chip firesc. [...] Aşadar cel ce a primit o poruncă şi a împlinit-o pe ea, a primit tainic pe Sfânta Treime. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 193).

"Acum s-a preamărit Fiul Omului şi Dumnezeu s-a preamărit întru El.
Iar dacă Dumnezeu s-a preamărit întru El şi Dumnezeu îl va preamări pe El întru Sine. Şi îndată Îl va preamări pe El".

Ioan XIII, 31-32

Slăveşte pe Dumnezeu în sine, nu cel ce-L laudă pe Dumnezeu în cuvinte, ci cel ce rabdă de dragul lui Dumnezeu pentru virtute, pătimiri, dureri şi osteneli. Acesta e slăvit la rândul său de Dumnezeu cu slavă aflătoare în Dumnezeu, primind prin împărtăşire harul nepătimirii ca o încoronare a virtuţii. Căci tot cel ce slăveşte pe Dumnezeu în sine prin pătimiri pentru virtute în decursul făptuirii, se slăveşte şi el în Dumnezeu, primind lumina celor dumnezeieşti într-o contemplaţie liberă de patimă. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 194).

"Întru aceasta vă vor cunoaşte că sunteţi ucenicii Mei de veţi avea iubire unul faţă de altul".

Ioan XIII, 35

Este cu neputinţă ca iubirea Lui să fie cu noi câtă vreme sufletul este împărţit şi caută pe Dumnezeu şi iubeşte cele ale lumii. Şi precum pasărea nu poate zbura cu o singură aripă, nici având ceva din ea atârnat, aşa nici sufletul nu poate înainta spre Dumnezeu de e legat de ceva din cele ale lumii. Şi precum corabia, având ceva contrar celor de care are trebuinţă, nu poate pluti, aşa îi este cu neputinţă sufletului să treacă peste valurile patimilor având ceva contrar virtuţilor. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 204).

"În casa Tatălui Meu multe locaşuri sunt".

Ioan XIV, 2

"Căci alta este slava soarelui, alta a lunii şi alta a stelelor; şi stea de stea se deosebeşte în slavă".

I Corinteni XV, 41

Multele locaşuri de care a vorbit Mântuitorul sunt deosebitele trepte şi înaintări ale stării de acolo. Împărăţia este una, dar are multe deosebiri înăuntru, întrucât unii sunt cereşti, iar alţii pământeşti, potrivit cu virtutea, cu cunoştinţa şi cu mărimea îndumnezeirii. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 104).

Mântuitorul numeşte *"multe lăcaşuri ale Tatălui"* măsurile cugetării celor ce se sălăşluiesc în patria aceea, adică puterile felurite de a deosebi felurimea darurilor (harismelor) duhovniceşti, de care se bucură cu mintea. N-a înţeles prin multele lăcaşuri deosebiri de locuri, ci trepte de daruri. Căci precum fiecare se bucură de soarele văzut după curăţia puterii văzătoare şi primitoare

şi precum un sfeşnic ce luminează într-o casă răspândeşte raze diferite, fără ca lumina lui să se împartă între multe sfeşnice, aşa şi în veacul viitor toţi drepţii se sălăşluiesc într-o singură patrie fără să se împartă, dar fiecare e luminat de unicul Soare înţelegător şi înţeles pe măsura lui, ca de un singur văzduh şi loc şi scaun şi vedere şi chip. Şi nu vede vreunul măsurile soţului său, fie că acela e mai presus, fie că e mai prejos de el, ca nu cumva văzând harul mai bogat al soţului şi pe cel mai mic al său să i se facă aceasta pricină de întristare şi de nefericire. Nu poate fi aceasta acolo unde nu de întristare, nici suspin, ci fiecare se veseleşte înlăuntrul său după harul dat lui, după măsura lui, dar una este vederea cea dinlăuntru a tuturor şi una le este bucuria. Şi în afară de cele două mari cete nu este vreo alta de mijloc. Se înţelege prin una pe cea de sus, iar prin cealaltă pe cea de jos; iar la mijlocul lor, mulţimea felurită a răsplătirilor. [...] *"Când va veni Fiul Omului întru slava Sa, va aşeza oile de-a dreapta Sa şi caprele la stânga Sa"* (Matei XXV, 31). N-a spus trei cete, ci două: una de-a dreapta şi alta de-a stânga. Şi a despărţit hotarele sălaşurilor diferite ale lor, zicând că unii, adică păcătoşii, vor merge la osânda veşnică, iar drepţii vor străluci ca soarele în viaţă veşnică. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 284).

Deşi Împărăţia este una, în ea fiecare află locul său şi lucrul său. Să luptăm deci fraţilor împotriva leneviei şi să rupem de pe noi ştergarul întunericului care este uitare. Şi vom vedea lumina pocăinţei. Să câştigăm în noi pe Marta şi Maria care sunt suferirea răului şi plânsul, care plâng înaintea Mântuitorului ca să învie pe Lazăr, adică mintea legată în multele fâşii ale voilor proprii. Şi astfel El îşi face milă şi îl învie pe Lazăr, căci este propriu lor să facă să fie legat Lazăr. Dar când Lazăr este eliberat, se face văzută râvna Mariei şi a Martei. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 168).

"Cel ce Mă vede pe Mine, vede pe Tatăl".

Ioan XIV, 9

"Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl întru Mine".

Ioan XIV, 10

Până ce vedem pe Cuvântul lui Dumnezeu întrupat în litera Sfintei Scripturi, în chip felurit prin ghicituri, încă n-am văzut spiritual pe Tatăl cel netrupesc, simplu, unul şi singur cum se află în Fiul Cel netrupesc, simplu, unul şi singur. [...] E nevoie aşadar de multă ştiinţă ca, înlăturând mai întâi cu grijă vălurile literelor care acoperă Cuvântul, să putem privi cu mintea dezvăluită pe Cuvântul Însuşi, stând de Sine şi arătând în Sine limpede pe Tatăl, atâta cât e cu putinţă oamenilor. De aceea e de trebuinţă ca cel ce caută cu evlavie pe Dumnezeu să nu fie reţinut de nici o literă ca nu cumva să primească în locul lui Dumnezeu cele din jurul lui Dumnezeu, adică să îmbrăţişeze în chip greşit, fără să-şi dea seama, în locul Cuvântului literele Scripturii. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 194).

Dumnezeiescul Ciril a arătat că viaţa din Tatăl, adică Fiul, este şi nu este altceva decât Tatăl. Dar cei ce zic că viaţa din Fiul nu este nimic altceva decât Însuşi Tatăl şi aceeaşi întru toate cu El, nedeosebindu-se întru nimic de El şi aduc în sprijin aceste cuvinte ale lui Ciril, se alipesc nu de dogmele Cuviosului Ciril, ci de cele ale lui Sabelie, când susţin că această viaţă este Cel Unul-Născut din Tatăl. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 505).

"Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl întru Mine"; "Şi voi rămâneţi întru Mine şi Eu întru voi".

Ioan XIV, 11; XV, 4

"Dar nu Mă rog numai pentru aceştia, ci pentru toţi cei ce vor crede prin cuvântul lor în Mine, ca să fie toţi una".

Ioan XVII, 20

"Precum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine ca şi ei să fie una întru Noi".

Ioan XVII, 21

"Şi Eu slava pe care Mi-ai dat-o Mie am dat-o lor ca să fie una precum Noi una suntem".

Ioan XVII, 22

Unirea pe care o are prin fire cu Tatăl Său, făgăduieşte să o aibă prin har şi cu noi, dacă vrem, şi noi o vom avea cu El la fel dacă vom lucra poruncile Lui. Căci ceea ce are El prin fire cu Tatăl, aceea ne dă şi nouă să avem cu El prin voinţă şi prin har. [...] Slava pe care a dat-o Tatăl Fiului ne-o dă şi nouă Fiul prin harul dumnezeiesc. Şi lucru şi mai mare e că precum El este întru Tatăl şi Tatăl este întru El, aşa Fiul lui Dumnezeu este întru noi şi noi, dacă voim, vom fi întru Fiul prin har. [...]

Căci odată ce s-a făcut rudenie cu noi prin trup şi ne-a făcut pe noi împreună-părtaşi ai dumnezeirii Sale, ne-a făcut pe toţi rudenii ale lui. De altfel, odată ce dumnezeirea împărtăşită nouă, prin comunicare, este netăiată şi nedespărţită, e numaidecât de trebuinţă ca şi noi cei ce suntem părtaşi nedespărţiţi la ea într-un singur Duh, să fim un trup cu Hristos. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 146).

"Cel ce Mă iubeşte pe Mine, păzeşte poruncile Mele".

Ioan XIV, 15

"Aceasta este porunca Mea, ca să vă iubiţi unii pe alţii".

Ioan XV, 12

Bune sunt toate făcute de Dumnezeu, ca folosindu-ne bine de ele, să-i mulţumim lui Dumnezeu. Dar noi fiind slabi şi trupeşti la

înţelegere, am ales mai mult cele materiale în loc de porunca iubirii şi îngrijindu-ne de ele, ne războim cu oamenii. Se cuvine deci să punem iubirea de orice om mai presus decât cele văzute şi decât însuşi trupul, căci ea este semnul iubirii de Dumnezeu [...]. Iubirea întreolaltă întemeiază iubirea de Dumnezeu care este plinirea a toată porunca lui Dumnezeu. De aceea porunceşte să nu se îngrijească de avuţii, ci să se lepede de toate ale lui, tot cel ce doreşte să-I fie ucenic. [...]

Târâtoarelor şi fiarelor purtate încolo şi încoace de fire, le este într-adevăr cu neputinţă să nu se ferească de cel ce le aduce durere. Dar celor făcuţi după chipul lui Dumnezeu şi cârmuiţi de raţiune şi învredniciţi de cunoaşterea lui Dumnezeu care au primit legea de la El, le este cu putinţă să nu ocolească pe cei ce-i supără şi să iubească pe cei ce-i urăsc. De aceea şi Domnul spunând: *"Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, faceţi bine celor ce vă urăsc pe voi..."* şi celelalte nu le-a poruncit ca pe nişte lucruri cu neputinţă, ci ca pe unele cu putinţă. Căci altfel nu ar pedepsi pe cel ce calcă această poruncă. Şi însuşi Domnul ne arată aceasta prin fapte, ca şi ucenicii Lui, toţi care s-au străduit pentru iubirea aproapelui până la moarte şi s-au rugat cu căldură pentru cei ce i-au ucis pe ei. Noi nu putem să iubim pe cei ce ne urăsc, fiindcă suntem iubitori de materie şi de plăcere şi le punem acestea mai presus de poruncă. Ba de multe ori ocolim din pricina acestora şi pe cei ce ne iubesc, fiind mai răi ca fiarele şi târâtoarele. De aceea, neputând păşi pe urmele lui Dumnezeu, nu putem cunoaşte nici scopul Lui ca să primim puterea. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 5).

Cel ce nu iubeşte pe aproapele, nu păzeşte porunca. Iar cel ce nu iubeşte porunca, nici pe Domnul nu-L poate iubi. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 33).

"De veţi păzi poruncile Mele,
Vă voi trimite vouă pe Mângâietorul,
Duhul adevărului, pe care lumea nu poate să-L primească şi Acela vă va învăţa pe voi tot adevărul".

Ioan XIV, 15-17

Numim credinţă nu pe cea prin care crede cineva în deosebirea ipostasurilor dumnezeieşti şi prea închinate şi în firea mai presus de toate şi proprie a dumnezeirii şi în întruparea minunată a Cuvântului în omenitatea luată din firea noastră, măcar că aceasta este foarte înaltă, ci credinţa care răsare în suflet din lumina harului şi sprijineşte prin mărturia înţelegerii inima, ca să fie neîndoielnică în încredinţarea nădejdii, străină de orice închipuire; credinţa care nu se arată în primirea celor auzite prin urechi, ci în privirea cu ochii duhovniceşti a tainelor ascunse în suflet şi a bogăţiei dumnezeieşti celei ascunse ochilor fiilor trupului şi descoperite în Duhul celor ce se ospătează la masa lui Hristos prin cugetarea la legile Lui. [...] Duhul cel Mângâietor arată omului puterea cea sfântă ce locuieşte în el în toată vremea, acoperământul, tăria cea gândită cu mintea (inteligibilă) care acoperă pe om totdeauna şi alungă de la el orice vătămare, ca să nu se apropie de sufletul sau de trupul lui. Pe aceasta mintea cea luminoasă şi înţelegătoare o simte în chip nevăzut cu ochii credinţei. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 337).

"Nu vă voi lăsa orfani, ci voi veni la voi".

Ioan XIV, 18

Dacă iubeşte deci cineva pe Dumnezeu şi voieşte ca El să locuiască în sine, şi să nu fie lăsat orfan, să aibă grijă mai întâi să păzească cele ce le-a poruncit lui Iisus, şi atunci va locui în el. Căci nu este departe de noi, nici nu este între noi şi El ceva decât patimile. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 157).

"Cel ce are poruncile Mele şi le păzeşte, acela este care Mă iubeşte. Iar cel ce Mă iubeşte pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu şi Eu îl voi iubi pe el şi Mă voi arăta lui".

Ioan XIV, 21

Tot cuvântul lui Hristos descoperă mila şi dreptatea şi înţelepciunea lui Dumnezeu şi toarnă prin aur puterea lor în cei ce ascultă cu plăcere. Dar cei nemilostivi şi nedrepţi, ascultând fără plăcere, nu au putut cunoaşte înţelepciunea lui Dumnezeu, ba L-au şi răstignit pe Cel ce o grăia. [...] Arătarea Sa a ascuns-o în porunci. Şi dintre toate poruncile, cea mai cuprinzătoare este dragostea către Dumnezeu şi către aproapele. Iar aceasta ia fiinţă din înfrânarea de la cele materiale şi din liniştirea gândurilor. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 272).

Credinţa şi frica de Dumnezeu şi păzirea poruncilor Lui ne răsplătesc pe măsura curăţirii noastre. Căci în măsura în care ne curăţim, ne ridicăm de la frica de Dumnezeu la dragostea de El şi înaintând, ne mutăm aşa zicând de la frică la iubirea de Dumnezeu. [...] Şi aşa adăugăm nevoinţe peste nevoinţe, pentru a ne arăta iubirea prin fapte. Iar întâmplându-se aceasta, El însuşi ne iubeşte, precum a făgăduit. Iar iubindu-ne, ne iubeşte şi Tatăl Său la fel, venind înainte Duhul care împodobeşte casa noastră, ca prin întâlnirea ipostasurilor în noi, să ne facem locaş al Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 18).

Unde este iubirea de Dumnezeu şi cultivarea lucrărilor minţii şi împărtăşirea de lumina negrăită, acolo este pacea puterilor sufletului, curăţirea minţii şi sălăşluirea Sfintei Treimi. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 256).

Deşi sunt multe poruncile, suntem datori să le păzim. Iar de nu, n-ar fi trebuit să fie date de Mântuitorul, căci, precum mi se pare, nu s-a spus şi nu s-a făcut ceva de prisos de către Stăpânul. Pentru că scopul venirii Lui a fost să cureţe din suflet răutatea primei noastre neascultări şi să-l preschimbe potrivit stării lui de la început. De aceea ne-a dat nouă poruncile Lui de viaţă făcătoare, ca pe nişte leacuri curăţitoare ale stării noastre pătimaşe. Căci ceea ce sunt leacurile pentru trupul bolnav, aceea sunt poruncile pentru sufletul pătimaş. Şi e vădit că poruncile s-au dat împotriva patimilor, spre tămăduirea sufletului care a căzut, precum spune limpede Domnul către sfinţii Săi ucenici, [...] dar păzirea lor se află uneori mai prejos de dragostea duhovnicească. Şi pentru că sunt mulţi cei ce păzesc poruncile din frică sau pentru răsplata viitoare şi nu din iubire, Domnul îndeamnă mult la păzirea poruncilor celor din iubire, care aduc sufletului lumina. De aceea zice: "*Ca să vadă oamenii faptele voastre cele bune şi să mărească pe Tatăl vostru Cel din ceruri*" (Matei V, 16). Dar nu e cu putinţă a se vedea în suflet faptele cele bune pe care Domnul le-a învăţat, de nu vor fi păzite poruncile. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 477).

"Dacă Mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul Meu şi Tatăl Meu îl va iubi şi vom veni la el şi vom face locaş la el".

Ioan XIV, 23

Viaţa îndumnezeită şi harul celor ce există şi vieţuiesc dumnezeieşte şi mai presus de fire sunt însă o lucrare cu adevărat dumnezeiască şi mai presus de fire, prin care se înfăptuieşte unirea lui Dumnezeu cu cei vrednici de Dumnezeu. Deci toate câte au fost aduse la existenţă din cele ce nu sunt, prin porunca dumnezeiască sunt create şi rezultate ale lucrărilor dumnezeieşti, dar nu şi lucrări. Iar Domnul făcându-şi împreună cu Tatăl sălaş în cei vrednici, săvârşeşte cele ce se ivesc în purtătorii de Dumnezeu, nu prin porunca creatoare, ci prin unirea şi sălăşluirea dumnezeiască, prin

puterea îndumnezeitoare şi prin harul îndumnezeitor, comunicând celor uniţi cu El din cele ce-I sunt proprii Lui prin fire. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 396).

"Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu".

Ioan XIV, 27

Zicând Domnul către Apostoli *"Pacea Mea dau vouă"*, a adăugat *"nu cum dă lumea"* sau nu simplu ca oamenii ţării aceleia când se salută zicând *"Pace vouă"* şi cum a zis Somanita: *"Pace ţie"* (IV Împăraţi IV, 23) sau Elisei către Ghiezi: *"Şi vei zice: pace ţie, către ea"* (IV Împăraţi IV, 26), adică pace bărbatului tău, pace copilului. Domnul vorbeşte aici de *"pacea care covârşeşte toată mintea"* (Filipeni IV, 7) şi pe care o dă Dumnezeu celor ce Îl iubesc pe El din tot sufletul, pentru războaiele şi primejdiile răbdate înainte de ea. Căci de aceea a zis iarăşi Domnul *"întru Mine pace să aveţi"* (Ioan XVI, 33) şi a adăugat: *"în lume necazuri veţi avea, dar îndrăzniţi, Eu am biruit lumea"* (Ioan XV, 33).

Aceasta înseamnă că chiar dacă cineva ar avea multe necazuri şi multe primejdii de la draci şi de la oameni, ţinând pacea Domnului toate le va socoti ca nimic. Şi iarăşi a zis *"să aveţi pacea întreolaltă"* (Marcu IX, 50). Acestea toate le-a prezis lor Domnul, fiindcă aveau să ajungă în războaie şi să rabde necazuri pentru El. Iar după un înţeles mai îndepărtat: fiecare dintre noi, credincioşii, suferim războaie şi sminteli din partea patimilor, dar dacă avem pace cu Dumnezeu şi cu aproapele le biruim pe toate.

Acestea sunt lumea pe care a poruncit Ioan Teologul să o urâm (I Ioan II, 15) nu făpturile, ci poftele lumeşti. Iar sufletul are pace cu Dumnezeu când are pace cu sine însuşi şi se face întreg după voia lui Dumnezeu. Şi se face aşa când are pace cu toţi oamenii, chiar dacă suferă supărări grele de la ei. Căci prin răbdare nu se tulbură nicidecum, ci toate le suferă, tuturor le vrea binele, pe toţi

îi iubeşte pentru Dumnezeu şi pentru fire. Pentru cei infideli plânge ca pentru nişte pierduţi, cum a făcut Domnul şi Apostolii, iar pentru cei credincioşi se roagă şi lucrează. Şi aşa primeşte pacea gândurilor şi petrece cu mintea în contemplaţie şi rugăciune curată către Dumnezeu. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 248).

Unde se stăruie cu ostenelile pocăinţei şi cu căldura inimii în greaua pătimire şi curg râuri de lacrimi din umilinţa inimii, acolo se dărâmă toate întăriturile, se stinge tot focul patimilor şi se săvârşeşte renaşterea de sus prin venirea Mângâietorului; şi sufletul se face iarăşi palat al curăţiei şi al fecioriei. Coborându-se apoi Dumnezeu în acesta, printr-o lumină şi bucurie negrăită, şi şezând pe înălţimea minţii lui ca pe un tron de slavă, dă pacea Sa puterilor lui zicând: *"Pace vouă"* din partea patimilor care vă războiesc; *"Pacea Mea dau vouă"* ca să mişcaţi potrivit cu firea; *"Pacea Mea o las vouă"* ca să vă desăvârşiţi mai presus de fire. Deci tămăduind cele trei părţi ale sufletului prin întreitul dar al păcii şi ridicându-l pe acesta la desăvârşirea întreită şi unindu-l cu Sine, îl face întreg feciorelnic şi frumos, învăluindu-l în buna mireasmă a mirului curăţiei. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 277).

"Sculaţi-vă să mergem de aici".

Ioan XIV, 31

Unde îi ia pe ei când le-a spus: *"Sculaţi-vă să mergem de aici"*, dacă nu le ia mintea de la lucrarea veacului acesta ca să-i odihnească în Împărăţia Lui? (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 157).

Cel ce nu s-a hotărât să se ridice din cele din parte şi spre puţin folositoare şi să se suie spre cele întru totul folositoare,

mănâncă încă pâinea de orz întru sudoarea feţei sale, după orânduirea de sus a lui Dumnezeu. De aceea sufletul lui nu simte dorul manei cunoscute cu mintea şi a apei care curge din piatra lovită pe seama lui Israel. Dar cel ce a auzit cuvintele *"Sculaţi să mergem de aici"* şi, trezit de glasul Învăţătorului s-a sculat de la lucrarea ostenitoare şi a încetat să mai mănânce din pâinea durerii, acela, lepădându-se de simţire şi gustând din paharul înţelepciunii lui Dumnezeu, a cunoscut că bun e Domnul, ca unul care, după ce a împlinit legea poruncilor în slujirea Cuvântului, s-a urcat în foişor, aşteptând pogorârea Mângâietorului. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag, 293).

"Rămâneţi întru Mine şi Eu întru voi".

Ioan XV, 4

Cel ce, potrivit proniei, cugetă numai la Dumnezeu şi petrece în El şi vede în chip limpede pe Dumnezeu în Duh, umblând şi petrecând în sine, împlineşte în chip vădit porunca dumnezeiască a Domnului Iisus. [...] Şi s-a unit, de aceea, în chip străin cu Dumnezeu, şi s-a făcut mort în chip minunat şi foarte fericit împreună cu El. Şi astfel s-a făcut lucrător nerătăcit al poruncilor lui Dumnezeu. Căci a zis Mântuitorul: *"Cel ce rămâne întru Mine şi Eu întru el, multă roadă aduce"* (Ioan XV, 6), adică multe virtuţi. Drept aceea să se silească tot cel ce voieşte să dobândească virtuţile prin vedere şi rugăciune şi să rămână şi să stăruie cu toată puterea în Dumnezeu, ca văzând Dumnezeu nevoinţa sfântă a sufletului să plece cerurile şi să se facă foarte vădit, în chip minunat, umblând şi petrecând înlăuntrul sufletului. Prin aceasta va hărăzi celui părtaş de El bucuria de toate bunătăţile şi frumuseţile şi buna plăcere pentru toate sfintele porunci. Căci El însuşi a zis: *"Fără de Mine nu puteţi face nimic"* (Ioan XV, 6) chiar dacă vi se pare că faceţi. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 368).

"Fără Mine nu puteţi face nimic".

Ioan XV, 5

Dracul mândriei e plin de o îndoită răutate: căci sau înduplecă pe monah să pună în socoteala sa isprăvile şi nu în a lui Dumnezeu, care este şi dătătorul celor bune şi ajutătorul spre izbutirea în ele, sau neputându-l îndupleca la aceasta, îi insuflă gândul să dispreţuiască pe cei mai puţin desăvârşiţi dintre fraţi. Iar cel ce primeşte acest gând nu-şi dă seama că şi pe el îl face să se lepede de ajutorul lui Dumnezeu. Căci dacă dispreţuieşte pe aceia ca pe unii ce nu sunt în stare de isprăvile lui, vădit este că se socoteşte pe sine ca unul ce-a înfăptuit asemenea isprăvi din proprie putere. Dar aceasta n-o poate nimenea [...] fiindcă slăbiciunea noastră mişcată spre cele bune nu poate ajunge la ţintă fără Dătătorul celor bune. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 63).

Începutul a toată lucrarea de Dumnezeu iubitoare este chemarea cu credinţă a numelui mântuitor al Domnului nostru Iisus Hristos. Căci El însuşi zice: *"Fără de Mine nu puteţi face nimic"*. Şi împreună cu ea este pacea - căci se cuvine ca fiecare *"să se roage fără mânie şi fără gânduri"* (I Timotei II, 8) - şi iubirea, căci *"Dumnezeu este iubire şi cel ce rămâne în iubire, în Dumnezeu rămâne şi Dumnezeu în el"* (I Ioan IV, 16). Dar pacea şi iubirea nu numai că fac rugăciunea bine primită, ci se şi nasc şi răsar din rugăciune ca nişte raze gemene şi cresc şi se desăvârşesc din ea. [...]

Prin acestea, mai bine zis prin fiecare din acestea şi prin toate trei împreună, ni se dăruieşte cu îmbelşugare şi ne prisoseşte plinătatea bunătăţilor. De fapt noi nădăjduim că, prin chemarea cu credinţă a numelui Domnului nostru Iisus Hristos, vom primi cu siguranţă mila şi viaţa adevărată, ascunse în El (Coloseni III, 3). Căci numele Domnului nostru Iisus Hristos strigat cu curăţie înlăuntru inimii, e ca un izvor dumnezeiesc nesecat din care ţâşnesc cu prisosinţă acele bunătăţi.

Iar prin pacea care întrece toată mintea şi care nu are nici un hotar (Filipeni IV, 7; Isaia IX, 7), ne învrednicim de împăcare cu Dumnezeu şi întreolaltă. În sfârşit prin iubire, a cărei slavă este neasemănată şi care e sfârşitul şi plinătatea Legii şi a Proorocilor (Matei XXII, 39), căci însuşi Dumnezeu se numeşte iubire (I Ioan IV, 8), ne unim în întregime cu Dumnezeu, desfiinţându-se păcatul din noi, prin dreptatea lui Dumnezeu şi prin însuşirea de fii după har, lucrată în noi în chip minunat prin iubire. Căci *"iubirea acoperă mulţime de păcate"* (I Petru IV, 8) şi *"iubirea toate le acoperă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă, iubirea niciodată nu cade"* (I Corinteni XIII, 7-8). [...]

De aceea însuşi Preabunul şi Preadulcele Domn al nostru Iisus Hristos a lăsat acestea, ca un Părinte adevărat şi iubitor tuturor celor ai Săi ca pe nişte porunci şi mângâieri testamentare, ca pe nişte chezăşii sprijinitoare, dulci şi întăritoare sau, mai bine zis, ca pe o moştenire de nerăpit, dăruită de Dumnezeu atât când a ajuns la patima Sa de bunăvoie pentru noi, cât şi când S-a arătat Apostolilor după înviere; ba şi când avea să se întoarcă la Tatăl Său prin fire şi la al nostru prin har. Aceasta a făcut-o, spunând ucenicilor în preajma patimii Sale: *"Şi orice veţi cere întru numele Meu, aceea voi face, ca să fie slăvit Tatăl întru Fiul"* (Ioan XIV, 13); *"Şi în ziua aceea nu Mă veţi întreba nimic. Adevărat, adevărat zic vouă: Orice veţi cere de la Tatăl în numele Meu El vă va da. Până acum n-aţi cerut nimic în numele Meu; cereţi şi veţi primi, ca bucuria voastră să fie deplină. Acestea vi le-am spus în pilde, dar vine ceasul când nu vă voi mai vorbi în pilde, ci pe faţă vă voi vesti despre Tatăl. În ziua aceea veţi cere în numele Meu; şi nu vă zic că voi ruga pe Tatăl pentru voi"* (Ioan XVI, 23-26).

Şi iarăşi după înviere a zis: *"Iar celor ce vor crede, le vor urma aceste semne: în numele Meu draci vor scoate, în limbi noi vor grăi"* (Marcu XVI, 16-17) şi celelalte. Lucruri asemănătoare acestora spune şi ucenicul ce se odihnea pe pieptul lui Iisus: *"Încă şi multe alte semne a făcut Iisus înaintea ucenicilor Săi, care nu sunt scrise în cartea aceasta. Iar acestea s-au scris ca să credeţi că Iisus este Hristos Fiul lui Dumnezeu şi, crezând, viaţă să aveţi întru*

numele Lui" (Ioan XX, 30-31). Iar dumnezeiescul Pavel zice: *"Întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece"* (Filipeni II, 10) şi cele următoare. [...]

Şi Mântuitorul a spus: *"Datu-Mi-s-a toată puterea, în cer şi pe pământ"* (Matei XXVIII, 18). Aceasta a spus-o şi prin cele ce le-a zis Dumnezeu-Omul către Apostoli înainte de răstignirea pe cruce: *"Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu. Să nu se tulbure inima voastră, nici să se înfricoşeze"* (Ioan XIV, 27) şi *"Acestea vi le-am grăit, ca întru Mine pace să aveţi. În lume necazuri veţi avea; dar îndrăzniţi. Eu am biruit lumea"* (Ioan XVI, 33); şi *"Aceasta este porunca Mea: să vă iubiţi unul pe altul, precum v-am iubit Eu"* (Ioan XV, 12); şi *"Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste unii faţă de alţii"* (Ioan XIII, 35); şi *"Precum M-a iubit pe Mine Tatăl, aşa v-am iubit şi Eu pe voi; rămâneţi întru iubirea Mea. Dacă păziţi poruncile Mele, veţi rămâne întru iubirea Mea, după cum şi Eu am păzit poruncile Tatălui Meu şi rămân întru iubirea Lui"* (Ioan XV, 9-11).

Şi iarăşi, după scularea Sa din morţi, Domnul nostru Iisus Hristos se arată în diferite rânduri la ai Săi, dăruindu-le pacea Sa şi zicând: *"Pace vouă"* (Ioan XX, 19). Iar lui Petru, îi spune astfel, a treia oară: "Dacă Mă iubeşti, Petre, mai mult decât alţii, Paşte oile Mele" (Ioan XXI, 15). (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 26).

"De nu va rămânea cineva întru Mine, se va scoate afară ca viţa şi o vor aduce şi o vor arunca în foc şi va arde;
Iar cel ce rămâne întru Mine şi Eu întru el, multă roadă va aduce".

Ioan XV, 5-6

Precum nu e cu putinţă soarelui să lumineze fără lumină, aşa nu e cu putinţă să se curăţească inima de întinăciunea gândurilor de

pierzare, fără rugăciunea numelui lui Iisus. [...]

Căci ea este lumină, iar acelea întuneric; şi acela este Dumnezeu şi Stăpânul, iar acelea slugile dracilor. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 84).

"Eu v-am ales pe voi din lume".

Ioan XV, 19

Din ce lume i-a luat, dacă nu din toată împrăştierea păcatului? Deci cel ce voieşte să se facă ucenic al lui Hristos să fugă de patimi. Cel ce nu le va desfiinţa pe acestea, nu poate să se facă lăcaş al lui Dumnezeu, nici nu vede dulceaţa dumnezeirii Lui, dacă nu se desparte de ele. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 155).

"Voi M-aţi iubit pe Mine şi aţi crezut că de la Dumnezeu am ieşit.
Eu de la Tatăl am ieşit şi am venit în lume; iarăşi las lumea şi Mă duc la Tatăl".

Ioan XVI, 27-28

Până ce străbate cineva bărbăteşte prin luptele dumnezeieşti ale filosofiei lucrătoare, ţine în sine Cuvântul care a venit în lume de la Tatăl, prin porunci. Dar după ce a lăsat în urmă luptele cu fapta împotriva patimilor, dovedindu-se biruitor al patimilor şi al dracilor, şi a trecut la filosofia cunoaşterii prin contemplaţie, îngăduie Cuvântului în chip tainic să părăsească iarăşi lumea şi să meargă la Tatăl. [...]

Lume numeşte poate lucrarea ostenitoare a virtuţilor cu fapta. Iar Tatăl starea minţii cea mai presus de lume şi slobodă de tot cugetul pământesc de la care Cuvântul lui Dumnezeu vine în noi punând capăt luptei împotriva patimilor şi a dracilor. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 206).

"Acestea le-am grăit vouă, ca în Mine pace să aveţi. În lume veţi avea; dar îndrăzniţi, Eu am biruit lumea".

Ioan XVI, 33

În Mine - Cuvântul virtuţii - aveţi pace, izbăviţi fiind de vârtejul şi de tulburarea produsă de patimi şi de lucrurile materiale, dar în lume, adică în împătimirea după cele materiale, aveţi necazuri, pentru schimbarea şi stricarea neîncetată a lor. Căci necazuri au amândoi: atât cel ce săvârşeşte virtutea, pentru osteneala şi durerea împreunată cu ea, cât şi cel ce iubeşte lumea, pentru nedobândirea statornică a celor materiale. Dar cel dintâi are necazuri mântuitoare; iar cel de-al doilea necazuri stricătoare şi pierzătoare. Amândurora le este Domnul uşurare: celui dintâi pentru că-l odihneşte în Sine de ostenelile virtuţii, ridicându-l la contemplaţie prin nepătimire, celui de-al doilea, pentru că-i smulge împătimirea după cele stricăcioase prin pocăinţă. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 207).

"Şi acum preaslăveşte-Mă Tu, Părinte, la Tine Însuşi, cu slava pe care am avut-o la Tine, mai înainte de a fi lumea".

Ioan XVII, 5

Să luăm aminte cum slăvim pe Dumnezeu. Căci nu se slăveşte altfel de către noi de cum a fost slăvit de către Fiul. Fiindcă prin acelea prin care a slăvit Fiul pe Tatăl Său, prin acelea a fost slăvit şi Fiul de către Tatăl. Şi aceleaşi trebuie să le facem şi noi cu sârguinţă, ca prin aceleaşi să slăvim pe Cel ce primeşte să se numească Tatăl nostru cel din ceruri şi să fim slăviţi de El cu slava Fiului în Care a fost înainte de a fi lumea prin El. [...] Iar acestea

sunt: crucea sau mortificarea lumii întregi, necazurile, ispitele şi orice altceva din pătimirile lui Hristos. Purtându-le pe acestea întru răbdare multă, urmăm lui Hristos în patimile Sale şi slăvim prin ele pe Tatăl nostru şi Dumnezeu, ca fii ai Lui prin har şi ca împreună-moştenitori cu Hristos. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 88).

"Voiesc, zice către Tatăl, să vadă aceştia slava Mea, pe care Mi-ai dat-o Mie, pentru că M-ai iubit pe Mine mai înainte de întemeierea lumii".

Ioan XVII, 5

"Slăveşte-Mă pe Mine Tată la Tine, cu slava pe care am avut-o la Tine mai înainte de a fi lumea".

Ioan XVII, 24

"Doi ochi sufleteşti am dobândit", cum zic părinţii. [...] Dar nu întrebuinţăm la fel vederea lor; cu unul vedem cele ascunse în firi, adică puterea şi înţelepciunea lui Dumnezeu şi pronia Lui cu privire la noi, înţeleasă din măreţia guvernării Sale; cu celălalt privim slava sfintei Lui firi, când binevoieşte Dumnezeu să ne introducă în tainele duhovniceşti. Întrucât sunt ochi, aşadar ceea ce văd e lumină; iar întrucât nu întrebuinţăm la fel vederea lor, există o îndoită vedere a luminii: printr-un ochi vedem altă lumină decât cea pe care o vede celălalt ochi. Iar ce este fiecare din acestea două ne-o arată însuşi dumnezeiescul Isaac. Pe una a numit-o înţelegerea puterii, a înţelepciunii şi a proniei lui Dumnezeu, scurt zicând cunoaşterea Creatorului, dobândită din creaturi; pe a două a numit-o vederea nu a firii dumnezeieşti, [...] ci a slavei firii Lui, pe care a dat-o Domnul învăţăceilor Săi şi prin ei tuturor celor ce cred în El şi-şi dovedesc credinţa prin fapte. [...] Aşadar a dat şi firii omeneşti slava dumnezeirii, dar nu firea. Altceva este aşadar natura lui Dumnezeu şi altceva slava Lui, deşi sunt nedespărţite între ele. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 283).

"Ca să fie toţi una, precum Eu, Părinte, întru Tine şi Tu întru Mine, ca şi ei să fie una".

Ioan XVII, 21

Precum toate întipăririle se împărtăşesc de sigiliu, dar se mişcă fiecare despărţită, însă dacă luând una din ele a-i lipi-o de sigiliu, nu mai are unde să se mişte, ci va avea aceeaşi mişcare ca şi arhetipul, devenind una şi aceeaşi cu el, dar materia ei rămânând deosebită, aşa chipul dumnezeiesc din noi, urcând la arhetip se împlineşte rugăciunea cea dumnezeiască *"Ca să fie toţi una, precum Eu, Părinte, întru Tine şi Tu întru Mine, ca şi ei să fie una"* (Ioan XVII, 21) în adevăr. Astfel *"cel ce se lipeşte de Domnul este un Duh"* (I Corinteni VI, 17). Taina unirii într-un trup prin atingerea trupurilor este cu adevărat *"mare dar în Hristos şi în Biserică"* (Efeseni V, 32). Sigiliu se dă pe sine întreg fiecărei bucăţi de ceară, dar fiecare din acestea se împărtăşeşte pe cât e cu putinţă, pe măsura puterii ei proprii, nu numai de trăsături, ci şi de unire, pentru a se întipări. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 401).

Dumnezeu fiind neîmpărtăşibil, nevăzut şi de nepipăit, se face împărtăşibil, încăput şi arătat şi un Duh cu cei ce se roagă Lui cu inimă curată, printr-o putere mai presus de fiinţă, în vremea rugăciunii ca vedere, potrivit rugăciunii atottainice şi negrăite către Tatăl nostru comun pentru noi. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 355).

"Şi Eu slava pe care Mi-ai dat-o Mie, le-am dat-o lor, ca să fie una, precum Noi una suntem".

Ioan XVII, 22

Precum Tatăl nu va fi lipsit niciodată de cunoştinţa Fiului şi Fiul de a Tatălui, aşa nici sfinţii, ajunşi dumnezei prin lucrare şi

având pe Dumnezeu locuind în ei, nu vor fi lipsiți niciodată de cunoștința între ei și fiecare va vedea slava sa și slava celorlalți, precum Fiul pe a Tatălui și Tatăl pe a Fiului. [...] Slava sfinților va fi slava care este și a Fiului lui Dumnezeu. [...] Deci slava dată Fiului dinainte de veci de Dumnezeu și Tatăl e dăruită de Fiul însuși, sfinților și aceștia toți sunt una. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 175).

Dar, cu toate că slava e altceva decât natura dumnezeiască, totuși nu poate fi numărată între cele de sub timp. Căci ea nu este ceva, dar în sens de depășire a tot ce este. Pe de altă parte, însăși natura dumnezeiască există dar în chip negrăit. Și n-a dat numai țărânii unită cu El după ipostas această slavă care e mai presus de toate cele ce sunt (de creaturi) ci și învățăceilor. [...] Ba a voit să o și vadă aceia. Aceasta este slava prin care noi primim și vedem propriu-zis pe Dumnezeu. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 283).

"Părinte, pe care Mi i-ai dat Mie, voiesc ca unde sunt Eu, să fie și ei".

Ioan XVII, 24

Păzește comoara cea bună a smereniei care îmbogățește. În ea sunt ascunse vistieriile dragostei. În ea se păzesc mărgăritarele umilinței și în ea se odihnește Împăratul Hristos Dumnezeu, ca pe un tron bătut în aur, împărțind darurile Sfântului Său Duh celor hrăniți de ea. Iar darurile cele mari pe care El le dă acestora sunt: cuvântul cunoștinței Sale; înțelepciunea Sa de negrăit; pătrunderea lucrurilor dumnezeiești; mai înainte vederea lucrurilor omenești; omorârea de viață făcătoare prin nepătimire; și unirea cu El, pentru ca ei să împărățească împreună cu El în Împărăția lui Dumnezeu și Tatăl. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 273).

"Căci zic iudeii: "Nu avem împărat pe Cezarul".

Ioan XIX, 15

Irod are înţelesul cugetului trupesc; Pilat al percepţiei prin simţuri; Cezarul al celor ce cad sub simţuri; iar iudeii au înţelesul gândurilor sufleteşti. Sufletul, alipindu-se din neştiinţă de cele ce cad sub simţuri, predă Cuvântul (Raţiunea) simţurilor spre moarte, întărind împotriva lui, prin proprie mărturisire împărăţia celor stricăcioase. [...]

Irod ţine locul lucrării patimilor; Pilat pe al deprinderii amăgită de ele; Cezarul pe al întunecatului stăpânitor al lumii; iudeii pe al sufletului. Când deci sufletul, supunându-se patimilor, predă virtutea deprinderii păcătoase, respinge Împărăţia lui Dumnezeu şi trece sub stăpânirea aducătoare de stricăciune a diavolului. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 153).

"Deci a ieşit Petru şi celălalt ucenic şi veneau la mormânt".

Ioan XX, 3

Ioan a alergat odinioară înaintea lui Petru şi ascultarea s-a pus aici înaintea pocăinţei. Cel dintâi, ajungând înainte, închipuieşte ascultarea, celălalt închipuieşte pocăinţa. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 135).

"Nu mă atinge".

Ioan XX, 17

Cel ce socoteşte pe Domnul ziditor numai al celor ce sunt supuse naşterii şi stricăciunii, Îl ia în chip greşit drept un grădinar, asemenea Mariei Magdalena. De aceea spre folosul aceluia se fereşte Domnul de atingerea lui, întrucât pentru el nu s-a putut sui

la Tatăl. Căci ştia că cel ce se apropie de El cu o asemenea prejudecată coborâtă se vatămă. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 184).

"Şi fiind seară, în ziua aceea, întâia a săptămânii (duminica) şi uşile fiind încuiate de frica iudeilor, unde erau adunaţi ucenicii a venit Iisus şi a stat în mijloc şi le-a zis: «Pace vouă»".

Ioan XX, 19

Cei ce de frica iudeilor şed într-un foişor din Galileia cu uşile încuiate, adică cei ce de frica duhurilor răutăţii petrec în regiunea descoperirilor pe înălţimea vederilor (contemplaţiilor) dumnezeieşti, încuind pentru siguranţă simţurile ca pe nişte uşi, primesc în chip neînţeles pe Cuvântul lui Dumnezeu, care vine la ei şi li se arată fără lucrarea simţurilor. Iar venind El le dăruieşte starea de nepătimire spunându-le *"pace vouă"* şi împărţirile Duhului Sfânt suflând asupra lor; de asemenea le dă "putere" şi le arată simbolurile tainelor Sale. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 185).

"Sunt şi alte multe minuni ce le-a făcut Iisus înaintea ucenicilor Săi, care nu sunt scrise".

Ioan XX, 30

"Sunt şi altele pe care le-a făcut Iisus şi care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărţile ce s-ar fi scris".

Ioan XXI, 25

În primul loc zice că a făcut Iisus multe înaintea ucenicilor Săi, iar în celălalt nu mai zice înaintea ucenicilor Săi. Despre aceasta a scris sfântul Prohor, vorbind de amândouă: în locul dintâi

Evanghelistul grăieşte despre lucrurile minunate şi celelalte pe care le-a făcut Domnul şi pe care nu le-a scris fiindcă au fost scrise mai înainte de către ceilalţi evanghelişti, din care pricină a adăugat *"înaintea învăţăceilor Săi"*. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 166).

"Şi cu ei petrecând, le-a poruncit să nu se depărteze de Ierusalim, ci să aştepte făgăduinţa Tatălui pe care aţi auzit-o de la Mine".

Fapte I, 4

Nu te îndoi că puterea pentru tainele acestea pe care le-a primit, desăvârşeşte acestea în el, ajutându-l să înainteze în toată virtutea cu fapta. Aceasta este puterea pe care au primit-o fericiţii Apostoli în chipul focului. În vederea acesteia le-a poruncit lor Mântuitorul să nu se despartă de Ierusalim, până ce nu vor primi puterea de sus.

Ierusalimul înseamnă virtute; puterea înseamnă smerenie. Puterea de sus este Mângâietorul sau Duhul mângâierii. De aceea s-a spus în dumnezeiasca Scriptură despre El că prin El se descoperă tainele celor smeriţi la suflet. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 110).

"Ci veţi lua putere, venind Duhul Sfânt peste voi, şi Îmi veţi fi Mie martori în Ierusalim şi în toată Iudeea şi în Samaria şi până la marginea pământului".

Fapte I, 8

Sfinţita rugăciune duhovnicească nu e numai învăţătoare şi arătătoare, ci şi mângâierea îndemnătoare spre tot ce e bun. [...] Dar fiindcă atât învăţătura cât şi mângâierea îndemnătoare rămân fără

rodul cuvenit din pricina slăbiciunii celui învăţat şi îndemnat, de aceea e nevoie de o putere pe măsura lor, căutând vei afla deodată că rugăciunea dă sufletului şi puterea Duhului spre lucrare. Aşa e de mare puterea rugăciunii celor virtuoşi. Şi pe drept cuvânt. Căci rugăciunea insuflată, vie şi mişcată în chip vădit printr-o neîncetată izvorâre din inimă, având această însuşire prin împărtăşirea şi lucrarea Duhului de viaţă făcător, are drept urmare ca foarte necesare, aceste trei lucrări: învăţătura celor cuvenite celor credincioşi; îndemnul mângâietor spre nevoinţele pentru cele ce trebuie împlinite; şi, înainte de ele, puterea spre uşurarea celor grele de împlinit. De aceea Domnul nostru şi Dătătorul Duhului a spus: *"Veţi lua putere când va veni Sfântul Duh peste voi"* (Fapte I, 8). Iar această putere o numeşte iarăşi limpede *"Mângâietor şi Învăţător"* zicând: *"Mângâietorul, Duhul cel Sfânt pe care-L va trimite Tatăl întru numele Meu, Acela vă va învăţa pe voi toate şi vă va aduce aminte cele ce v-am spus vouă"* (Ioan XIV, 26).

Iar că prin rugăciune se dă fiecăruia arătarea Duhului spre folos, o arată limpede învăţătura Sfântului Pavel care adaugă că unuia i se dă duhul înţelepciunii, altuia al cunoştinţei şi iarăşi altuia al vindecărilor (I Corinteni XII, 8-9) şi celorlalţi, celelalte. Iar acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh, împărţind fiecăruia îndeosebi, precum voieşte (I Corinteni XII, 11).

Iar cel ce s-a făcut părtaş în orice fel de darul Duhului, primeşte pe urmă în chip necesar cele trei lucrări, adică puterea mai presus de fire, învăţătura mai presus de lume şi mângâierea dumnezeiască. [...] De altfel când zice Domnul: *"Fără Mine nu puteţi face nimic"* (Ioan XV, 5), arată neîndoielnic că pentru tot ce trebuie săvârşit e numaidecât de trebuinţă puterea dumnezeiască. Dar şi când zice: *"Să nu numiţi pe nimenea învăţător pe pământ, căci Unul este Învăţătorul şi Călăuzitorul vostru Hristos"* (Matei XXIII, 10) arată limpede că omul are nevoie de învăţătura dumnezeiască spre cele ce trebuie şi spre cele ce se fac după voia lui Dumnezeu. Şi când întăreşte zicând: *"Eu voi ruga pe Tatăl şi alt Mângâietor vă va trimite vouă Duhul Adevărului, ca să rămână cu voi în veac"* (Ioan XIV, 16) gândeşte-te la mângâierea cea

atottrebuincioasă şi nedespărţită de har. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 259).

"Şi când a sosit ziua Cincizecimii, erau toţi împreună în acelaşi loc".

Fapte II, 1

Căci era ceasul al treilea al zilei, iar ziua, duminica, precum zice dumnezeiescul Luca. Fiindcă Cincizecimea este duminica a şaptea de la duminica în care se face aşa numita pască, după graiul iudeilor. Iar pasca se tălmăceşte trecere şi slobozire în limba noastră. Şi duminica de după cincizeci de zile se zice Cincizecimea, împlinindu-se cincizeci de zile dintre ea şi pască după lege. Căci zice şi Ioan Cuvântătorul de Dumnezeu în Sf. Evanghelie cea după el: *"Sărbătoarea cea de pe urmă şi cea mare"* (Ioan VII, 37), fiindcă atunci era isprăvirea sărbătoririi paştelui. Şi la ceasul întreit s-au împărtăşit de har, zice Damaschin. Aceasta înseamnă că în ceasul al treilea, dar în una cea domnească a zilelor. Prin aceasta ne-a arătat să cinstim trei ipostasuri în unitatea stăpânirii, adică a dumnezeirii celei una. Căci duminica - zice Sf. Ioan Gură de Aur - e numită una a săptămânii şi nu cea dintâi, pentru că Sf. Scriptură o deosebeşte de celelalte. Cea veche face aceasta proorocind despre ea. De aceea nu o pune la rând ca pe a doua şi pe celelalte. Căci dacă n-o despărţea i-ar fi zis cea dintâi. Dar din pricina aceasta i se zice "una a sâmbetelor" sau a săptămânii.

Iar în harul cel nou, ziua aceasta sfântă şi aleasă se numeşte duminica (zi domnească, zi de căpetenie) pentru că în ea s-au făcut lucrurile cele mai de căpetenie şi cele domneşti: bunavestirea; naşterea Domnului; învierea Domnului; şi în ea va fi şi învierea morţilor cea de obşte. Căci în ea s-a făcut lumina cea sensibilă de către Dumnezeu - zice Damaschin - şi iarăşi în ea va avea să fie venirea Domnului ca să rămână în veacuri nesfârşite ziua aceasta, una şi a opta, ca fiind în afară de aceste şapte veacuri care au zile şi nopţi. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 169).

"Şi s-a făcut sunet din cer ca de vijelie ce vine cu putere ca să alunge cu sila păcatul ce ne sileşte pururea spre mai rău".

Fapte II, 2

Bărbatul osteneşte întru nevoinţe şi alungă cu sila pierzania de la el, râvnind totdeauna să se înalţe spre sfinţenia gândurilor sale. Iar a depărta sila prin silă nu-i oprit de legi. Dacă, deci, punem la lucru sila vreunei străduinţe chiar foarte slabe şi şezând în Ierusalim, adică în rugăciune neîncetată şi în celelalte virtuţi, aşteptăm apoi puterea care ne vine de sus, va veni la noi o silă puternică ce nu mai lucrează ca sila noastră slabă, ci este o silă ce nu poate fi arătată prin buze trupeşti. Ea va birui cu marea ei puterea şi va înfrânge obişnuinţa cea rea şi răutatea dracilor. (Ioan Carpatinul, Filocalia 4, pag. 140).

"Şi aţintindu-şi ochii asupra lui, toţi cei ce şedeau în sinedriu au văzut faţa lui ca o faţă de înger".

Fapte VI, 15

Iar Ştefan cel dintâi martir, încă trăind, avea faţa strălucind ca faţa unui înger. Deci n-a pătimit şi trupul lui cele dumnezeieşti? Prin urmare şi pătimirea aceasta şi lucrarea ei este comună sufletului şi trupului. Şi împreună-pătimirea aceasta a lor nu se face sufletului piron care-l ţintuieşte de cugetele pământeşti, trupeşti, şi-l umple de întuneric, cum zice filosoful, ci este o legătură şi o unire negrăită cu Dumnezeu, care desface în chip minunat chiar şi trupul de patimile rele şi pământeşti. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 239).

Aceasta nu era nimic pe lângă slava ce strălucea înlăuntru. Căci ceea ce Moise avea pe faţă (Ieşire XXXIV, 30), aceea purtau aceştia în suflet. Ba chiar cu mult mai mult. Căci ce avea Moise era ceva simţit, pe când aceasta era ceva netrupesc. Şi precum culorile luminoase ca focul, ţâşnind din trupurile strălucitoare, spre cele apropiate, transmit şi acelora lumina lor, aşa se întâmplă şi cu cei credincioşi. De aceea cei ce pătimesc aceasta se desprind de pământ şi gândesc la cele din ceruri. Căci e bine să suspinăm aici cu amar ca nu cumva, bucurându-ne de o atât de mare cinste, să nu mai cunoaştem cele zise, pentru că am părăsit aşa de repede acele lucruri şi ne-am împătimit de cele ale simţurilor. Pentru că această slavă negrăită şi înfricoşătoare rămâne în noi o zi sau două, apoi o stingem, aducând iarna lucrurilor vieţii şi împiedicând razele ei prin desimea norilor. (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 22).

"Atunci îşi puneau mâinile peste ei şi ei luau Duhul Sfânt".

Fapte VIII, 17

Dăruirea Duhului Sfânt se face prin atingerea mâinilor trupeşti care transmite celui ce se apropie cu sinceritate şi cu adevărat lucrarea dumnezeiască şi harul dumnezeiesc care, la rândul ei, se transmite prin aceasta iarăşi altuia şi prin el iarăşi altuia şi trece prin succesiune, întinzându-se împreună cu tot timpul. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 398).

"Dar pe când călătorea el şi se apropia de Damasc, o lumină din cer, ca de fulger, l-a învăluit deodată".

Fapte IX, 3

Lumina de care se spune că i-a strălucit fericitului Pavel în

cale, prin care a şi fost răpit până la al treilea cer şi a auzit taine negrăite, nu a fost o luminare prin înţelesuri sau prin cunoştinţă, ci o luminare ipostatică în suflet a puterii Duhului celui bun, a cărei strălucire covârşitoare neputând-o răbda, ochii trupului au orbit. Prin ea se descoperă toată cunoştinţa şi Dumnezeu se face cunoscut cu adevărat sufletului vrednic şi iubit. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 380).

"Şi a văzut cerul deschis şi coborându-se ceva ca o faţă de pânză legată în patru colţuri.
În ea erau toate dobitoacele cu patru picioare şi târâtoarele pământului şi păsările cerului.
Şi glas a fost către el: Ridică-te Petre, jertfeşte şi mănâncă".

Fapte X, 11-13

Prin pânzătură şi prin dobitoacele de pe ea, Dumnezeu i-a descoperit lui Petru drept mâncare duhovnicească lumea văzută, înţeleasă prin cea nevăzută, pe temeiul raţiunilor ei, sau pe cea nevăzută arătată prin chipurile lucrurilor sensibile. [...] I se porunceşte să se ridice din deprinderea şi din lanţurile simţirii (percepţiei prin simţuri) şi dintr-o prejudecată coborâtă despre lucruri sau din păruta dreptate a legii, ca eliberat de nălucirile simţurilor, să poată vedea numai cu mintea raţiunile lucrurilor sensibile, dezbrăcate de figuri, şi aşa să cunoască tipurile celor inteligibile şi să înveţe că nimic din cele făcute de Dumnezeu nu e necurat. Căci cel care contemplă creaţiunea văzută în raţiunile ei, ca pe o înfăţişare a celei inteligibile sau tipurile celor inteligibile din podoaba lucrurilor văzute ca pe o pânzătură ce coboară de sus, nu va mai crede nimic necurat din lucrurile văzute, nemaiobservând în raţiunile lor nimic care să trezească scârbă. Pentru că stricăciunea se află în latura sensibilă, ca şi războiul făpturilor întreolaltă. [...]

Pânzătura ţinută de cele patru capete este, deci, lumea sensibilă ţinută şi ea de cele patru elemente, iar târâtoarele, dobitoacele şi

păsările sunt diferitele raţiuni ale făpturilor care pentru simţire sunt necurate, dar pentru minte sunt curate şi bune de mâncat, susţinând viaţa spirituală. Glasul cel ce se repetă de trei ori este filosofia activă (practică), naturală şi teologică. Cel ce vrea să urmeze cu adevărat lui Dumnezeu trebuie nu odată, ci de două şi de trei ori să se ridice şi să jertfească creaţiunea văzută şi să o mănânce prin cunoaştere (în chip gnostic). Astfel, cel ce s-a ridicat din alipirea pătimaşă la cele văzute, a jertfit mişcarea acestora şi a izbutit să mănânce virtutea activă. Cel ce s-a ridicat de la părerea mincinoasă despre lucruri, a jertfit formele cele văzute şi mâncând raţiunile nevăzute, a dobândit contemplaţia naturală cea în duh. Iar cel ce s-a ridicat din rătăcirea politeistă, a jertfit însăşi fiinţa lucrurilor şi mâncând prin credinţă cauza lor, s-a umplut de puterea cunoaşterii teologice. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 101).

"Şi iată un înger al Domnului a venit deodată, iar în cameră a strălucit lumină. Şi lovind pe Petru în coastă, îngerul l-a deşteptat zicând: Scoală-te degrabă! Şi lanţurile i-au căzut de la mâini".

Fapte XII, 7

Virtuţile cuvioase se aseamănă scării lui Iacov. Iar patimile necuvioase, lanţului căzut de pe verhovnicul Petru. Cele dintâi, legându-se una de alta, urcă pe cel ce le voieşte la cer. Cele de al doilea, se nasc una pe alta şi se strâng una pe alta. De aceea am şi auzit că ţinerea de minte a răului e numită fiică a nepriceputei mânii. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 195).

"Şi trecând de straja întâi şi de a două, au ajuns la poarta cea de fier, care duce în cetate şi poarta s-a deschis singură".

Fapte XII, 10

Inima învârtoşată este poarta de fier zăvorâtă înaintea cetăţii; iar celui ce pătimeşte răul şi este strâmtorat i se deschide de la sine ca şi lui Petru. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 232).

Mintea cea credincioasă şi lucrătoare fiind asemenea Sfântului Petru, prinsă de Irod, adică de legea de piele (căci Irod se tâlcuieşte "cel din piele") sau de cugetul trupesc, e închisă în dosul a două străji şi a unei porţi de fier, adică e războită de lucrarea patimilor şi de învoirea gândului cu ele. Pe acestea trecându-le mintea ca pe nişte străji sau carcere, ajutată de raţiunea filosofiei lucrătoare (ca de un Înger), ajunge la poarta cea de fier, care duce în cetate, adică la împletitura strânsă şi tare şi greu de biruit dintre simţuri şi lucrurile sensibile. Pe aceasta deschizând-o raţiunea contemplaţiei naturale în duh, dă drumul minţii să plece fără teamă spre lumea înrudită a celor inteligibile, slobozită de furia lui Irod.

Străji numeşte deprinderea şi săvârşirea păcatului. [...] Poarta cea de fier este relaţia naturală a simţurilor cu cele sensibile, din care raţiunea cunoştinţei active scapă ca un Înger pe cel cu adevărat credincios. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 80).

"Prin multe necazuri trebuie să intrăm în Împărăţia lui Dumnezeu".

Fapte XIV, 22

Socoteşte că fărădelegile şi slava şi bucuria de bunătăţile cereşti, sunt ascunse în necazuri, în pătimiri, în răbdare şi credinţă. Căci şi grâul aruncat în pământ sau arborele sădit e de trebuinţă să cadă în putreziciune şi necinste şi apoi să primească podoaba veşmântului şi rodul înmulţit. Căci de nu va trece prin această putreziciune şi prin acele necinstiri, nu va îmbrăca acea podoabă de pe urmă şi frumuseţea înfăţişării. Aşa socoteşte Apostolul, [...] iar Domnul zice: *"Întru răbdarea voastră veţi dobândi sufletele*

voastre" (Luca XXI, 19) sau *"În lume necazuri veţi avea"* (Ioan XVI, 33). (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 329).

"Dumnezeu care a făcut lumea şi toate cele ce sunt în ea, Acesta fiind Domnul cerului şi al pământului, nu locuieşte în temple făcute de mâini".

Fapte XVII, 24

Dumnezeu îngrijindu-se prea înţelept de cei providenţiaţi, potrivit cu starea lor, mai întâi i-a călăuzit pe oameni spre adevăr prin tipuri, întrucât se cârmuiau după simţuri. În felul acesta s-a amestecat pe Sine în chip nevăzut în toate tipurile date poporului vechi, lucrând la înălţarea celor călăuziţi. A locuit prin urmare în templul iudeilor în mod figurat, dar nu cu adevărat, circumscriindu-şi prin această locuire în templu sfatul Său negrăit cu privire la povăţuirea tainică a celor providenţiaţi. Căci cel mai potrivit locaş al lui Dumnezeu este numai mintea curată. Pentru ea a îngăduit Dumnezeu să se zidească templul ca tip, voind ca prin simbolurile foarte îngroşate să desfacă de materie mintea iudeilor, care era cu mult mai îngroşată decât tipurile fără simţire. El voia s-o facă să-şi vadă neputinţa ei de a fi locaş al lui Dumnezeu din pricina materialităţii şi a dezbinării de care era stăpânită şi prin aceasta să vină la cunoştinţa însuşirilor ei naturale. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 115).

"Astfel că puneau peste cei bolnavi ştergare şi legături de pe trupul lui şi bolile se depărtau de la ei".

Fapte XIX, 12

Pielea marelui Apostol era evlavia lui, prin care unora le era *"mireasmă de viaţă spre viaţă"* iar altora *"miros de moarte spre*

moarte" (I Corinteni II, 16). Iar ştergarele sunt raţiunile limpezi ce i s-au făcut lui cunoscute prin contemplaţie. În sfârşit, legăturile sunt modurile cuvioase ale filosofiei active a virtuţii. Căci legăturile acestea sunt mânecuţe. Aceste raţiuni şi moduri de lucrare se răspândeau ca o bună mireasmă din evlavia adâncă a fericitului Apostol, ca din pielea lui. Iar cei ce le primeau dobândeau vindecare de boala care-i chinuia. Unii alungau boala neştiinţei prin raţiunile contemplaţiei ca prin nişte ştergare, iar ceilalţi desfiinţau prin chipurile virtuţilor active cu desăvârşire neputinţa păcatului. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 128).

"Iar ei spuneau lui Pavel prin Duhul Sfânt să nu se suie la Ierusalim".

Fapte XXI, 4

Dumnezeiescul Apostol numeşte diferitele lucrări ale aceluiaşi unic Duh Sfânt harisme, lucrate de unul şi acelaşi Duh (I Corinteni XII, 4). Dacă fiecăruia i se dă arătarea Duhului pe măsura credinţei din el, prin împărtăşirea de o asemenea harismă e vădit că fiecare dintre credincioşi primeşte lucrarea Duhului pe măsura credinţei şi după dispoziţia din sufletul lui, această lucrare înzestrându-l cu deprinderea (aptitudinea) care îl face în stare să împlinească porunca aceasta sau aceea. [...]

Marele Pavel care fusese chemat de Dumnezeu slujitor al tainelor Sale pe seama oamenilor, odată ce primise nemijlocit duhul harului desăvârşit al iubirii de Dumnezeu, pe măsura credinţei sale, n-a ascultat de cei ce primiseră harisma iubirii desăvârşite faţă de el care-i spuneau "prin Duhul", adică prin harisma iubirii faţă de el, lucrată în ei de Duhul, [...] să nu se suie la Ierusalim. Căci el a preţuit neasemănat mai mult iubirea dumnezeiască şi mai presus de înţelegere decât iubirea duhovnicească a altora faţă de el. Mai bine zis, nu s-a suit neascultând, ci le-a înălţat prin pilda sa dorinţa celor ce prooroceau prin harisma sau prin lucrarea Duhului dată lor cu

măsură, spre iubirea care este mai presus de toate. Deci nu se poate spune că nu a ascultat de Duhul marele Pavel, ci i-a învăţat pe cei ce prooroceau despre el, prin harisma iubirii să se ridice de la o harismă mai mică a Duhului la una mai înaltă. [...]

Aşadar păruta neascultare a lui Pavel nu-i decât o păzire a bunei rânduieli, care cârmuieşte şi îndrumă toate cele dumnezeieşti şi pe fiecare îl face să stea neclintit la locul său propriu. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 110).

"Căci dreptatea lui Dumnezeu se descoperă în ea din credinţă, spre credinţă, precum este scris: Iar dreptul din credinţă va fi viu".

Romani I, 17

Credinţa este căruţa puterii evanghelice, viaţa apostolică, dreptatea lui Avraam; din credinţă începe şi la ea se sfârşeşte toată dreptatea şi din ea va fi viu tot dreptul. Cel ce o nesocoteşte va cădea din bunăvoinţa dumnezeiască. Căci *"fără de credinţă nu este cu putinţă a plăcea lui Dumnezeu"* (Evrei XI, 7). (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 318).

"Cele nevăzute ale lui Dumnezeu de la întemeierea lumii din făpturi fiind înţelese, se văd veşnica Lui putere şi dumnezeire".

Romani I, 20

Este vorba de raţiunile lucrurilor, întocmite înainte de veacuri în Dumnezeu precum Însuşi a ştiut raţiuni pe care Sfinţii Bărbaţi au obiceiul să le numească şi bune voiri. Acestea fiind nevăzute, se văd prin înţelegere din făpturi. Căci toate făpturile lui Dumnezeu, contemplate de noi prin fire, cu ajutorul cuvenitei ştiinţe şi cunoştinţe, ne vestesc în chip ascuns raţiunile după care s-au făcut

şi ne descoperă prin ele scopul aşezat de Dumnezeu în fiecare făptură. [...] Iar veşnica putere şi dumnezeire este Providenţa care ţine lucrurile laolaltă şi lucrarea de îndumnezeire a celor susţinute de Providenţă. Sau poate cele nevăzute ale lui Dumnezeu nu sunt altceva decât veşnica Lui putere şi dumnezeire care au ca vestitori plini de lumină măreţiile minunate ale celor create. Căci precum privind la cele ce sunt credem în Dumnezeu cel ce este cu adevărat, la fel din deosebirea fiinţială în genuri a celor ce sunt cunoaştem Înţelepciunea subzistentă a Lui, pe care o are după fiinţă şi care susţine lucrurile. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 45).

Ceva al lui Dumnezeu este necunoscut: aceasta este fiinţa Lui. Iar altceva este cunoscut: acestea sunt adică toate cele din jurul fiinţei, sau bunătatea, înţelepciunea, puterea, dumnezeirea sau mărirea. Pe acestea Pavel le numeşte şi nevăzute fiind înţelese din făpturi. Iar dacă acestea, care se înţeleg din făpturi sunt în jurul fiinţei lui Dumnezeu, cum ar fi şi ele făpturi? Prin urmare lucrarea lui Dumnezeu înţeleasă din făpturi, pe de o parte e necreată, iar pe de alta nu e fiinţă, fiindcă nu e înfăţişată numai la singular, ci şi la plural. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 483).

"Ca unii care au schimbat adevărul lui Dumnezeu în minciună şi s-au închinat şi au slujit făpturii în loc să se închine Făcătorului".

Romani I, 25

Închinarea este cinstirea cu credinţă a lui Dumnezeu, iar slujirea este servirea prin fapte. Această închinare, adică credinţă, mutând-o oamenii spre făptură, au cinstit-o pe ea în loc să cinstească pe Făcătorul, crezând dracilor cărora le-au şi slujit, servindu-le prin faptele lor rele. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 47).

Înmulţindu-se oamenii şi întorcându-şi cugetarea din tinereţe spre cele rele, au căzut în uitarea şi necunoaşterea Făcătorului lor şi nu numai că au cinstit pe idoli şi pe demoni ca dumnezei, ci şi însăşi zidirea dată lor de Dumnezeu spre slujirea lor au îndumnezeit-o, închinându-i-se ca lui Dumnezeu. Şi s-au predat pe ei la toată neînfrânarea şi fapta necurată întinând pământul, aerul, cerul şi toate cele de sub el prin faptele lor necuviincioase. Căci nimic altceva din toate celelalte nu murdăreşte pământul aşa de mult şi nu face aşa de necurat lucrul curat al lui Dumnezeu, ca faptul de a-l îndumnezei şi de a-i aduce închinare întocmai ca lui Dumnezeu, aşezându-l în locul Făcătorului şi Ziditorului. Astfel toată zidirea a fost murdărită şi adusă la stricăciune de către oameni, prin îndumnezeirea ei şi prin închinarea ce i s-a adus. Dar când a fost atins vârful răutăţii şi toţi au fost închişi în neascultare, Însuşi Fiul lui Dumnezeu şi Dumnezeu s-a pogorât pe pământ ca să rezidească pe cel zdrobit, să facă viu pe cel omorât şi să ridice făptura sa din rătăcire. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 130).

Căci singur omul dintre toate cele pământeşti şi cereşti a fost zidit după chipul Ziditorului ca să privească spre El şi să-L iubească şi să fie cunoscătorul singur Aceluia, iar prin credinţă, prin înclinarea şi dragostea faţă de El să-şi păstreze frumuseţea sa; iar toate celelalte câte le poartă pământul şi cerul acesta să le vadă mai prejos de sine şi cu totul nepărtaşe de minte. Aceasta neputând-o vedea nicidecum înţelepţii elinilor, au necinstit firea noastră, n-au slujit lui Dumnezeu, ci au slujit făpturii în locul Făcătorului, învăluindu-şi mintea cu sfere sensibile şi nesensibile şi socotind că fiecare din acestea are putere şi însemnătate pe măsura mărimii corpurilor lor. Cinstindu-le pe acestea în chip netrebnic, numindu-le dumnezei mai mici şi mai mari, le-au dat lor stăpânirea tuturor. Din cele supuse simţurilor şi din filosofia despre ele şi-au adunat urâciune, necinste şi sărăcia cea mai de pe urmă în sufletele lor, ca şi mult întuneric inteligibil şi chinuitor. (Sf. Grigorie Palama,

Filocalia 7, pag. 439).

"Pentru aceea Dumnezeu i-a dat unor patimi de ocară căci şi femeile lor au schimbat firească rânduială cu cea împotriva firii".

Romani I, 26

Cel ce cercetează raţiunile şi mişcările întregii zidiri cu o minte netulburată şi cu o cugetare liberă de împătimirea de cele văzute şi se hrăneşte cu înţelegerea mai dumnezeiască din toate raţiunile ce răsar din cele supuse simţurilor, îndată ce şi-a împuţinat grija şi preocuparea de viaţă şi s-a ridicat mai presus de toată pofta dulceţilor lumii, urcă prin ele la Făcătorul şi Cauza tuturor. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 361).

"Că Tu vei răsplăti fiecăruia după faptele Lui".

Romani II, 6

Dumnezeu nu va răsplăti cu bine cele făcute fără un scop drept. Căci judecata lui Dumnezeu nu priveşte la cele făcute, ci la scopul celor făcute. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 63).

"Căci nu este părtinire la Dumnezeu".

Romani II, 11

Dumnezeu este al tuturor; este viaţa tuturor celor ce voiesc; este mântuirea tuturor; al celor ce cred şi al celor ce nu cred; al celor drepţi şi nedrepţi; al celor cinstitori de Dumnezeu şi necinstitori; al celor nepătimaşi şi pătimaşi; al călugărilor şi al mirenilor; al înţelepţilor şi al celor neînvăţaţi; al celor sănătoşi şi al

celor bolnavi; al tinerilor şi vârstnicilor. Căci e ca răspândirea luminii, ca arătarea soarelui, ca schimbarea ceasurilor. Şi altfel nu poate fi. [...] Necinstitor de Dumnezeu este cel părtaş de firea raţională (cuvântătoare), muritoare, care fuge de bună voie de viaţă şi socoteşte pe Făcătorul său cel pururea existent ca neexistent. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 45).

"Câţi au greşit fără să aibă legea, fără lege vor şi pieri; iar câţi au păcătuit cu legea de faţă, după lege se vor judeca".

Romani II, 12

"Când va judeca Dumnezeu cele ascunse ale oamenilor după Evanghelia Mea, prin Iisus Hristos".

Romani II, 16

Dacă se vor judeca după lege, cum se vor judeca prin Iisus Hristos?

Iisus Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu ca Ziditor al tuturor, a făcut şi legea naturală. Iar ca Providenţiator şi Dătător al legii, a dat atât legea scrisă în litere, cât şi legea duhului, adică a harului. *"Căci sfârşitul legii"*, adică al legii scrise, înţeleasă duhovniceşte, *"este Hristos"* (Romani X, 4). Dacă deci în Hristos, ca Ziditor, ca Providenţiator şi Dătător de lege, ca şi Răscumpărător, se adună şi legea naturală şi cea scrisă şi cea a harului, se adevereşte cuvântul dumnezeiescului Apostol, că Dumnezeu va judeca [...] prin Iisus Hristos, Cuvântul Său, Cel Unul născut după fiinţă, întrucât prin El se află sălăşluit în toţi şi pe unii îi mustră, pe alţii îi laudă după merit, iar celor ce au vieţuit după fire, după lege şi după har, le dăruieşte prin Cuvântul cel negrăit şi unul născut, care există după fiinţă, împreună cu El, cele de care sunt vrednici. Căci cuvântul dumnezeiesc este Făcătorul a toată firea, a toată legea, treapta şi rânduiala, şi Judecătorul celor ce vieţuiesc după fire, după lege, după treapta lor şi după rânduială.

Pentru că fără Cuvântul care o promulgă, nu este lege. Fie deci,

că e judecat cineva după lege, prin Hristos va fi judecat, fie fără lege, iarăşi va fi judecat prin El. Căci Cuvântul ca Ziditor este începutul, mijlocul şi sfârşitul tuturor celor ce sunt, se cugetă şi se numesc. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 58).

"Făcătorii de lege se vor îndrepta".

Romani II, 13

"Câţi vă îndreptaţi din lege, aţi căzut din har?"

Galateni V, 4

Nu simplu făcătorii de lege se vor îndrepta, ci aceia care împlinesc legea duhovnicească, înţeleasă duhovniceşte, aşadar, aceia care împlinesc legea duhovnicească după omul dinlăuntru, în duh. Numai aceştia se vor îndrepta, pentru că numai aceştia nu cad din har, întrucât cuvântul străbate până în adâncul sufletului lor, datorită faptului că e curat.

Cei ce slujesc însă legii trupeşte, după partea din afară a ei, cad cu siguranţă din harul dumnezeiesc, pentru că nu cunosc desăvârşirea legii duhovniceşti, care curăţă mintea prin har de toată întinăciunea, precum nu cunosc nici ţinta (sfârşitul) legii, care este Hristos. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 57).

"Îndreptându-se în dar cu harul Lui, prin răscumpărarea cea în Hristos Iisus".

Romani III, 24

Sfântul Issac spune despre pocăinţă: Ea e cerere întinsă în tot ceasul, rugăciune plină de zdrobire pentru iertarea celor trecute, care să ne apropie de Dumnezeu; şi întristare care să ne păzească în cele viitoare. [...] Pocăinţa s-a dat oamenilor ca har după har. Căci pocăinţa este a doua naştere din nou din Dumnezeu şi după

arvuna primită din credinţă primim darul (harisma) Lui prin pocăinţă. Ea e uşa milei, ce se deschide celor ce o caută pe ea. Prin uşa aceasta intrăm în mila dumnezeiască şi fără această intrare nu vom afla milă. *"Pentru că toţi au păcătuit, după dumnezeiască Scriptură, îndreptându-se în dar prin harul Lui"* (Romani III, 24). Pocăinţa este harul al doilea şi el se naşte în inimă din credinţă şi din frică. Iar frica este toiagul părintesc, care ne călăuzeşte pe noi până ce vom ajunge la raiul duhovnicesc. Şi când vom ajunge acolo ne lasă şi se depărtează. Căci raiul este iubirea lui Dumnezeu în care se află dulceaţa tuturor fericirilor. [...]

Pocăinţa este corabia, frica e cârmaciul ei, iubirea e limanul dumnezeiesc. Frica ne aşează în corabia pocăinţei, şi ne trece peste marea vieţii acoperită cu aburi săraţi spre limanul dumnezeiesc, care este iubirea, călăuzindu-ne spre Cel spre care străbat toţi cei ce se ostenesc şi sunt împovăraţi (Matei XI, 28), prin pocăinţă. Căci când ajungem la iubire, am ajuns la Dumnezeu şi drumul nostru s-a sfârşit şi am străbătut la ostrovul care e dincolo de lume, unde e Tatăl, şi Fiul şi Sfântul Duh" (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 178).

Credinţa este uşa tainelor. Căci ceea ce sunt ochii trupeşti pentru lucrurile supuse simţurilor, aşa e şi credinţa, cu ochii ei înţelegători, pentru visteriile ascunse. Precum avem doi ochi ai trupului, aşa avem doi ochi sufleteşti. [...] Cu un ochi privim cele ascunse ale slavei lui Dumnezeu, cele ascunse în lucruri, adică puterea şi înţelepciunea Lui şi pronia Lui împreună veşnică faţă de noi, cea cunoscută din măreţia chivernisirii Lui. La fel privim cu acest ochi cetele cereşti, cele împreună-slujitoare cu noi. Iar cu celălalt ochi privim slava firii Lui celei sfinte, când va binevoi să ne conducă înlăuntrul tainelor celor duhovniceşti şi ne va deschide marea credinţei în cugetarea noastră. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 361).

"Căci dacă, pe când eram vrăjmaşi, ne-am împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiului Său, cu atât mai mult, împăcaţi fiind, ne vom mântui prin viaţa Lui".

Romani V, 10

Dacă Fiul lui Dumnezeu şi Dumnezeu S-a coborât pe pământ ca să ne împace prin Sine pe noi cei ce eram duşmani ai Părintelui Său şi să ne unească în chip conştient cu Sine prin Duhul Său cel Sfânt şi de o fiinţă, cel ce cade din acest har de care altul va avea parte? Cu siguranţă acesta nici n-a fost împăcat cu Dumnezeu, nici n-a dobândit unirea cu El prin împărtăşirea Duhului. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 80).

"A împărăţit moartea de la Adam până la Moise şi peste cei ce n-au păcătuit".

Romani V, 14

Slava dinainte a lui Adam, strălucind la fel pe faţa lui Moise, rănea puternic pe vrăjmaşul care o privea. Prin aceasta se dovedeşte că s-a desfiinţat împărăţia. [...]

Faţa slăvită a lui Moise restatorniceşte chipul şi înfăţişarea primului om, zidit de mâinile lui Dumnezeu. Pe acesta văzându-l atunci moartea, adică diavolul, pricinuitorul morţii, bănuieşte că va cădea din împărăţie, iar când îl vede la Domnul, ştie că pătimeşte aceasta cu adevărat. Prin urmare această slavă creştinii nemincinoşi o îmbracă de aici. Şi prin aceasta ei surpă dinlăuntru moartea sau patimile de ocară care nu pot să mai lucreze, deoarece slava Duhului străluceşte în sufletele lor întru toată simţirea şi încredinţarea; iar la înviere moartea va fi surpată cu desăvârşire. Vrăjmaşul amăgind pe Adam prin femeie, ca prin cineva asemenea lui, a făcut să i se ia slava ce-l învăluia. Şi aşa s-a aflat gol şi şi-a văzut urâţenia lui pe care mai înainte nu o vedea, întrucât cugetul lui se desfăta cu frumuseţile cereşti. De fapt, după cădere, cugetările

lui s-au făcut pământeşti şi tindeau în jos. Iar cugetul lui simplu şi bun s-a amestecat cu cugetul trupesc al păcatului. Cât priveşte închiderea Raiului şi porunca dată Heruvimului, ca să-i oprească intrarea, credem că s-a întâmplat în lumea văzută. Dar aceasta se află şi în fiecare suflet întru ascuns. Căci în jurul inimii roteşte acoperământul întunericului, adică focul duhului lumesc, care nu lasă nici mintea să se întâlnească cu Dumnezeu, nici sufletul să se roage sau să creadă sau să iubească pe Domnul după voia sa. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 314).

"Cei ce n-au păcătuit întru asemănarea greşelii lui Adam".

Romani V, 14

Călcarea, având-şi pricina în voia liberă, precum s-a dovedit, nu a primit-o nimeni în chip necesar. Dar moartea care e din pricina ei şi e necesară, am moştenit-o pentru că ea este înstrăinare de Dumnezeu. Căci murind primul om, adică înstrăinându-se de Dumnezeu, nu mai puteam vieţui nici noi în Dumnezeu. De aceea a venit Domnul, ca să ne facă iarăşi vii prin baia naşterii de-a doua şi să ne împace cu Dumnezeu, ceea ce a şi făcut. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 301).

"Deci ne-am îngropat cu El în moarte, prin botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morţi, prin slava Tatălui, aşa să umblăm şi noi întru înnoirea vieţii".

Romani VI, 4

Cel ce are încă mişcările naturale ale trupului, nu s-a răstignit cu Hristos; nici nu s-a îngropat cu El cel ce târăşte după sine gânduri şi amintiri sufleteşti. Deci cum va învia împreună cu El unul ca acesta, spre a umbla întru înnoirea vieţii. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 300).

"De vă-nfăţişaţi pe voi robi spre ascultare, robi sunteţi celui de care ascultaţi, fie ai păcatului spre moarte, fie ai ascultării spre dreptate".

Romani VI, 16

"Sau nu cunoaşteţi că Iisus Hristos este întru voi? Afară de cazul că sunteţi netrebnici".

II Corinteni XIII, 5

"De socoteşte cineva că este credincios, dar nu-şi înfrânează limba, zadarnică îi este credinţă".

Iacov I, 26

Toate acestea ne învaţă pe noi Duhul Sfânt, arătându-ne că trebuie să ne despărţim de ceea ce e contrar firii şi să ne păzim de aceasta. [...] Căci pocăinţa înseamnă a ne întoarce de la păcat. Şi păcatul nu este unul, ci întreg omul vechi se numeşte păcat. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 153).

"Atunci, ce era bun s-a făcut pentru mine pricina morţii? Nicidecum! Ci păcatul, ca să se arate păcat, mi-a adus moartea, prin ceea ce a fost bun, pentru că păcatul, prin poruncă, să fie peste măsură de păcătos".

Romani VII, 13

Printr-o iconomie dumnezeiască, cel viclean n-a fost trimis îndată la gheena sortită lui, ci a fost lăsat dezlegat pentru probarea şi cercarea omului şi a voii lui slobode, ca chiar fără voie să-i facă pe sfinţi şi mai cercaţi şi mai drepţi prin răbdare şi să le fie pricină de şi mai mare slavă; iar sieşi să-şi facă osânda şi mai îndreptăţită prin răul pe care-l face cu voia şi prin iscodirile lui împotriva sfinţilor; şi ca [...] păcatul păcătoşilor să se facă peste măsură de mare. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 313).

"Legea este duhovnicească".

Romani VII, 14

Harul Noului Testament era ascuns tainic în litera Vechiului. [...] Prin urmare Legea după literă se învecheşte, îmbătrâneşte şi încetează; dar după duh e totdeauna tânără şi lucrătoare. Căci harul niciodată nu se învecheşte.

Legea este umbra Evangheliei; iar Evanghelia este icoana bunurilor viitoare. Cea dintâi opreşte săvârşirea celor rele, cea de-a doua porunceştre faptele cele bune. Întreaga Sfântă Scriptură zicem că se împarte în trup şi în duh, fiind ca un om duhovnicesc. [...]

Legea este trupul omului duhovnicesc care este Sfânta Scriptură, Proorocii sunt simţirea (percepţia simţuală); Evanghelia sufletul mintal care lucrează prin trupul legii şi prin simţirea Proorocilor şi prin aceste lucrări îşi arată puterea ei. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 161).

"Iar dacă fac ceea ce nu voiesc, recunosc că Legea este bună".

Romani VII, 16

Dumnezeieştii Părinţi nu ne-au predat toţi totdeauna rugăciunea întreagă. Ci, unul întreagă, altul jumătate, al treilea o parte şi altul altfel, poate după puterea şi starea celui ce se roagă.

Dumnezeiescul Gură de Aur ne-o predă întreagă spunând: *"Vă îndemn fraţilor, să nu călcaţi sau să nu nesocotiţi niciodată canonul rugăciunii [...] fie că mănâncă, fie că bea, fie că şade, fie că slujeşte, fie că e în călătorie, fie că face altceva, e dator să zică:* ***Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă****, ca pomenirea aceasta a numelui Domnului nostru Iisus Hristos să întărâte pe vrăjmaşul spre război. Căci toate poate să le afle sufletul care se sileşte, prin amintire, fie rele, fie bune. Mai întâi poate să vadă înlăuntrul inimii lui răul şi apoi cele bune. Căci amintirea poate să se mişte pe balaur şi tot amintirea poate să-l*

umilească. Amintirea poate să dea pe faţă păcatul care locuieşte în noi şi amintirea poate să-l mistuie şi să mişte toată puterea duşmanului din inimă. Amintirea poate să biruiască păcatul şi să-l dezrădăcineze în parte. Căci numele Domnului Iisus Hristos, coborând în adâncul inimii, smereşte pe balaurul care stăpâneşte pe întinderile ei, iar sufletul îl mântuieşte şi îl face viu. Stăruie deci, neîncetat, întru numele Domnului Iisus, ca inima să înghită pe Domnul şi Domnul să înghită inima şi cele două să se facă una" (Sfântul Ioan Gură de Aur, Epistolă către monahi, P.G. 60, 752-753). [...]

Şi *"unde stă trupul, acolo să fie şi mintea, ca nimic altceva să nu se afle la mijloc între Dumnezeu şi inima ca perete despărţitor sau ca zid care să întunece mintea şi să o despartă de Dumnezeu. Iar dacă ceva răpeşte mintea, nu trebuie să zăbovească în gânduri, ca nu cumva consimţirea cu gândurile să i se socotească drept faptă înaintea lui Dumnezeu în ziua judecăţii, când Dumnezeu va judeca cele ascunse ale oamenilor"* (Romani II, 16). *"Opriţi-vă, deci, de la toate şi stăruiţi în Domnul Dumnezeul vostru, până se va îndura de voi"* (Psalm CXXII, 3). Şi nu cereţi nimic altceva de la Domnul Slavei decât milă. Iar cerând milă, cereţi-o cu inimă smerită şi îndurerată şi strigaţi de dimineaţa până seara, iar dacă se poate, şi toată noaptea: *"Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă"*. Şi forţaţi mintea voastră la lucrul acesta până la moarte. Căci lucrul acesta are nevoie de multă forţare, pentru că *"strâmtă e poarta şi plină de necazuri calea care duce la viaţă"* (Matei VII, 14) şi cei ce o forţează intră în ea. Căci *"Împărăţia cerurilor este a celor ce o iau cu sila"* (Matei XI, 12). [...]

Şi marele Pavel a zis despre Domnul Iisus scriind: *"De vei mărturisi cu gura ta pe Domnul Iisus şi vei crede cu inima ta că Dumnezeu l-a ridicat pe El din morţi, te vei mântui. Căci cu inima se crede spre dreptate, iar cu gura se mărturiseşte spre mântuire"* (Romani X, 9-10). Şi iarăşi: *"Nimeni nu zice Domnul Iisus Hristos decât numai în Duhul Sfânt"* (I Corinteni XII, 3). A adăugat *"în Duhul Sfânt"*, adică atunci când inima primeşte lucrarea Duhului Sfânt, prin care se şi roagă. [...]

Şi Sfântul Diadoh al Foticeei spune: [...] *"Căci toţi cei ce vor cugeta neîncetat la acest slăvit şi mult iubit nume în adâncul inimii, vor putea să vadă cândva şi lumina minţii, pentru că dacă e ţinut cu toată grija de către cugetare, el arde toată pata de pe faţa sufletului, printr-o simţire puternică. Căci «Dumnezeul nostru este foc mistuitor» (Evrei XII, 29)".* (Diadoh al Foticeei, Cuvânt ascetic în loc de capete, cap. 59).

Iar Sfântul Isichie înfăţişează pe Hristos, scriind astfel: *"Când sufletul va fi zburat prin moarte în văzduh având cu sine şi pentru sine în porţile cereşti pe Iisus, nu se va mai teme nici acolo de vrăjmaşii săi, ci va grăi şi atunci din porţi către ei cu îndrăzneală ca şi acum. Numai să nu slăbească până la ieşirea lui, ci să strige către Iisus Hristos ziua şi noaptea. Şi El va face izbăvirea lui degrabă, după făgăduinţa nemincinoasă şi dumnezeiască pe care a dat-o, vorbind despre judecătorul nedrept (Luca XVIII, 1-8): Zic vouă că o va face şi în viaţa de acum şi după ieşirea lui din trup".* (Scurt cuvânt despre trezvie şi virtute, II, 47, P.G. 93, 1480-1544). (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 111).

"Că nu fac binele pe care-l voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc".

Romani VII, 19

A venit Domnul nostru făcându-se om pentru noi, ca, precum zice Sfântul Grigorie, să vindece pe asemenea cu asemenea, sufletul cu suflet, trupul cu trup. Căci se face în toate om afară de păcat. A luat însăşi fiinţa noastră, însăşi pârga frământăturii noastre şi se face un nou Adam, după chipul Celui ce l-a făcut pe el. Înnoieşte ceea ce este după fire şi face iarăşi întregi şi nevătămate simţurile noastre, cum au fost făcute la început. A înnoit pe omul căzut, făcându-se om, a eliberat pe cel robit păcatului, pe cel purtat de el cu sila. Căci omul era târât prin silă şi tiranie de vrăjmaşul său şi aproape şi cei ce nu voiau să păcătuiască, păcătuiau de silă, cum zice Apostolul în numele nostru. (Avva Dorotei, Filocalia 9, pag. 481).

"Om nenorocit ce sunt. Cine mă va izbăvi de trupul morţii acesteia?"

Romani VII, 24

Cei ce s-au depărtat de lumea aceasta şi vieţuiesc în chip cuviincios cu iubire de virtute, dar se află încă sub acoperământul patimilor, sub care am ajuns cu toţi prin neascultarea protopărintelui şi care este cugetul trupesc, pe care Apostolul l-a numit foarte potrivit moarte (căci cugetul trupului, zice este moarte), se aseamănă cu oamenii, care umblă noaptea, dar pe sub stele, care sunt poruncile lui Dumnezeu. Ei sunt luminaţi, dar încă nu s-au izbăvit cu totul de întuneric şi de aceea le este cu neputinţă să vadă toate bine. Aceştia se cade să poarte de grijă, cu osteneală şi cu credinţă multă, de virtute şi să roage pe Hristos, Soarele dreptăţii, să strălucească în inimile lor, ca să poată vedea toate cu exactitate şi anume năvala variată şi de multe feluri a fiarelor spirituale împotriva noastră şi frumuseţile tainice şi negrăite după vedere şi plăcere, ale lumii nestricăcioase, în felul în care se fac vădite şi arătate acestea celor ce au ajuns la culmea virtuţii şi în ale căror inimi a strălucit în chip lucrător lumina înţelegătoare. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 381).

Pavel a numit "moarte" trupul acesta vrăjmaş şi prieten, al meu şi nu al meu. Iar Grigorie Teologul îl numeşte pătimaş, [...] rob şi noptatec (nocturn). (Deci naşterea trupului o numeşte pătimaşă, roabă şi nocturnă ca fiind rodul plăcerii şi al nopţii şi mai prejos de libertatea şi de lumina de zi a duhului şi opus lui. Sf. Ioan Gură de Aur, tâlcuind cuvântul Sfântului Pavel, zice: *"Nu socoti că învinuieşte trupul. Căci n-a spus trupul păcatului, ci al morţii, ca cel ce a fost luat în robie de moarte, nu ca cel ce a născut moartea. Iar aceasta nu e semn al răutăţii trupului, ci al vătămării pe care a suferit-o. Precum cineva robit de barbari nu se numeşte aşa pentru că e barbar, ci pentru că e ţinut de ei, aşa şi trupul se numeşte trup al morţii fiindcă a fost luat în stăpânire de ea, nu*

pentru că a pricinuit-o. De aceea nici el nu voieşte să se izbăvească de moarte, ci de trupul muritor". Trupul nu se zămisleşte singur noaptea, ci odată cu zămislirea lui apare şi sufletul în el. Dar sufletul poate fi numit al zilei, pentru că e purtătorul de lumină, de sens, în trup. Deci trupul nu e rău prin sine şi nu e cauza morţii. Căci nici trupul n-a fost făcut de Dumnezeu de sine şi deci pentru descompunere, ci ca însoţit cu sufletul cel nemuritor să participe la nemurire. Numai pentru că a slăbit puterea sufletului asupra lui din cauza depărtării de Dumnezeu, trupul s-a supus morţii. [...]

Îmi e prieten prin fire, pentru că prin el lucrez cele bune şi se săvârşesc lucrările sufletului şi îmi e duşman când m-am supus păcatului). (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 228).

"Legea Duhului vieţii m-a slobozit pe mine de legea păcatului şi a morţii".

Romani VIII, 2

Dacă însă botezându-se, nu ne-am eliberat de păcatul strămoşesc, e vădit că nu putem săvârşi nici faptele libertăţii. Iar dacă putem să le săvârşim pe acestea, arătat este că tainic ne-am eliberat de robia păcatului [...] dar nesocotind poruncile Celui ce ne-a curăţit pe noi, suntem purtaţi de păcat. [...] Căci cel robit păcatului cum se poate curăţi însuşi pe sine de toată întinăciunea trupului şi a duhului, odată ce nu are libertatea şi puterea trebuincioasă, ci e ţinut sub păcat? (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 277).

Trebuie să înţelegem că din pricina noastră suntem luaţi în stăpânire de păcat dar după Duhul suntem sloboziţi de robia cu sila. [...] Deci atârnă de noi care am auzit şi am aflat poruncile Duhului ca să umblăm sau după trup, sau după duh. Dar e cu neputinţă să

umble după duh cei ce iubesc lauda oamenilor sau odihna trupului, precum e cu neputinţă să vieţuiască după trup cei ce preţuiesc cele viitoare mai mult cele de acum. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 286).

Cel ce a biruit iubirea de argint prin înţelegerea dreptăţii legiuite, care este împreună-pătimirea milostivă cu aproapele, a stăpânit iubirea de plăceri prin cumpătarea cuminţeniei, care este înfrânarea generală; iar iubirea de slavă a răpus-o ca mai slabă, prin agerime şi chibzuinţă, care este deosebirea lămurită a lucrurilor dumnezeieşti şi omeneşti, călcând-o cu picioarele sigure, ca pe ceva pământesc şi fără nici un preţ; acela a biruit cugetul pământesc al trupului. El a făcut aceasta atât de deplin încât s-a preschimbat în lege a Duhului vieţii şi s-a făcut slobod de legea trupului care îl tiraniza. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 215).

Legea care lucrează şi grăieşte în inimă, este legea Duhului vieţii, precum cea care e lucrată în trup este a literei. Cea dintâi izbăveşte mintea de legea păcatului şi a morţii, iar a doua face pe nebăgate de seamă pe om fariseu care împlineşte şi înţelege legea trupeşte şi lucrează poruncile pentru a fi văzut. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 96).

"Cei ce sunt în trup, nu pot să placă lui Dumnezeu".

Romani VIII, 8

"Cei ai lui Hristos şi-au răstignit trupul dimpreună cu patimile şi poftele".

Galateni V, 24

Lui Dumnezeu îi place iubirea, cumpătarea, contemplaţia şi rugăciunea, iar trupului lăcomia pântecelui, necumpătarea şi cele ce

le sporesc pe acestea. [...]

Dacă mintea înclină spre Dumnezeu, are trupul ca rob şi nu-i dă nimic mai mult decât cele de trebuinţă pentru a trăi. Iar dacă înclină spre trup, e robită de patimi, punând pururea grija ei în slujba poftelor. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 78).

"Căci câţi sunt mânaţi de Duhul lui Dumnezeu sunt fii ai lui Dumnezeu".

Romani VIII, 14

Cei ce sunt plini de harul lui Dumnezeu şi desăvârşiţi întru cunoştinţa şi înţelepciunea de sus, numai de ea vor să se apropie şi să vadă pe cei din lume, ca să le pricinuiască vreo răsplătire prin aducere aminte de poruncile lui Dumnezeu şi prin facerea de bine socotind că poate vor auzi, vor înţelege şi se vor îndupleca. Fiindcă cei ce nu sunt purtaţi de Duhul lui Dumnezeu umblă întru întuneric şi nu cunosc nici unde merg, nici în ce porunci se poticnesc. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 90).

Dumnezeu este minte nepătimitoare, mai presus de toată mintea şi de toată nepătimirea; lumină şi izvor al luminii celei bune; înţelepciune, Cuvânt şi cunoştinţă şi dătător de înţelepciune, de cuvânt şi de cunoştinţă. Drept aceea, în cei cărora li s-au dat acestea, pe temeiul curăţiei, şi în care sunt văzute îmbelşugat, se păzeşte neştirbit şi chipul Lui. De aceea, aceştia sunt fiii lui Dumnezeu, călăuziţi de Duhul Sfânt. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 303).

Cel ce s-a ridicat peste firea curgătoate a celor de faţă şi a trecut dincolo de poftirea celor trecătoare şi nu priveşte spre cele de jos; nu doreşte cele frumoase ale pământului, ci are deschise

vederile de sus, priveşte frumuseţile din ceruri şi vede fericirea celor nepieritoare. Căci precum celui ce se tăvăleşte în cele ale pământului şi se apleacă spre plăcerile trupului, îi sunt închise cerurile având ochii înţelegători întunecaţi, aşa şi cel ce dispreţuieşte cele de jos şi se întoarce de la ele, are mintea înălţată şi vede slava celor veşnice şi cunoaşte strălucirea rânduită celor sfinţi. Acesta primeşte şi dragostea lui Dumnezeu care se coboară de sus peste el, se face biserică a Duhului Sfânt, doreşte voile dumnezeieşti, e purtat de Duhul lui Dumnezeu, se învredniceşte de înfiere şi are pe Dumnezeu căutând cu bunăvoire şi cu bună plăcere spre el. (Teolipt al Filadelfiei, Filocalia 7, pag. 72).

"Pentru că n-aţi primit iarăşi un duh al robiei, spre temere, ci aţi primit Duhul înfierii, prin care strigăm: Avva! Părinte!".

Romani VIII, 15

Prin credinţă mărturisim că Dumnezeu este Domnul şi Stăpânul şi Ziditorul şi Făcătorul tuturor. Şi prin cunoştinţă ştim că trebuie să păzim poruncile Lui şi înţelegem că poruncile cele vechi le păzeşte frica, iar poruncile de viaţă-făcătoare ale lui Hristos le păzeşte iubirea, precum El a spus: *"Eu am păzit poruncile Tatălui Meu şi rămân în dragostea Lui"* (Ioan XV, 10). Deci e vădit că nu din frică păzeşte Fiul poruncile Tatălui Său, ci din iubire. Şi de aceea ne porunceşte şi nouă, ca şi noi să păzim poruncile din iubire, precum zice: *"De Mă iubiţi pe Mine, veţi păzi poruncile Mele şi Eu voi ruga pe Tatăl Meu şi alt Mângâietor va trimite vouă"* (Ioan XIV, 15). El numeşte venirea Duhului, darurile descoperirii tainelor Duhului, ca să aibă, prin primirea Duhului, desăvârşirea cunoştinţei duhovniceşti pe care au primit-o apostolii. Şi pe Mângâietorul L-a mărturisit şi L-a făgăduit Domnul, rugând pe Tatăl Său să li-l dea lor, ca să rămână cu ei în veci după lucrarea poruncilor şi după curăţire. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 500).

"Duhul însuşi mărturiseşte împreună cu duhul nostru că suntem fii ai lui Dumnezeu".

Romani VIII, 16

Când se va socoti omul pe sine împlinitor desăvârşit al poruncilor, e vădit că păcătuieşte şi greşeşte împotriva poruncii, ca unul ce se judecă pe sine şi nu primeşte pe cel care-l judecă cu adevărat. Căci numai când Duhul lui Dumnezeu va mărturisi împreună cu duhul nostru, vom fi cu adevărat vrednici de Hristos şi fii ai lui Dumnezeu, nu când ne vom îndreptăţi pe noi înşine, prin părerea de sine. "*Căci nu cel ce se laudă pe sine este ales, ci pe care Domnul îl laudă*" (II Corinteni X, 18). Deoarece când omul se află gol de pomenirea şi frica lui Dumnezeu, în chip necesar va iubi slava şi va vâna lauda celor serviţi. Iată unul ca acesta a fost descoperit necredincios de către Domnul. Căci zice: "*Cum puteţi voi să credeţi, când primiţi slavă unii de la alţii şi slava cea de la Dumnezeu singur nu o căutaţi*" (Ioan V, 44). (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 300).

"Şi dacă suntem fii, suntem şi moştenitori ai lui Dumnezeu şi împreună moştenitori cu Hristos, dacă pătimim împreună cu El, ca împreună cu El să ne şi preamărim".

Romani VIII, 17

Patimile lui Hristos cuprind omorârea de viaţă făcătoare pentru cei ce au străbătut cu pătimirea prin toate. Şi dacă pătimim împreună, vom fi şi slăviţi împreună. Iar patimile plăcerilor aduc o omorâre de moarte făcătoare în cei ce le lucrează pe ele. Pătimirea de bună voie a patimilor lui Hristos înseamnă răstignirea răstignirii şi omorârea omorârii. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 156).

"Socotesc că nu sunt vrednice pătimirile timpului de acum de slava ce ni se va descoperi nouă.
Căci nerăbdarea zidirii aşteaptă descoperirea fiilor lui Dumnezeu".

Romani VIII, 18-19

Pentru cei ce caută liniştirea s-a legiuit această rânduială: post pe cât e cu putinţă, priveghere, culcare pe jos şi toate celelalte rele pătimiri, pentru odihna ce va să vie. [...] Dar mai ales rugăciunea curată, să zic aproape neîncetată şi neîntreruptă, căci aceasta este zid sigur, liman liniştit, paznică a virtuţilor, omorâre a patimilor, întărire a sufletului, curăţire a minţii, odihnă a celor osteniţi, mângâiere a celor ce plâng. (Teodor al Edesei, Filocalia 4, pag. 219).

Dumnezeiescul Pavel vede în "nerăbdare" aşteptarea, dorinţa aprinsă, iar prin "descoperire" înţelege arătarea de la înviere. Căci în aceasta trebuie să se arate, prin prezenţa lui Hristos, fiii lui Dumnezeu şi să apară frumuseţea lor şi ei întregi aşa cum sunt. [...] Aceştia sunt fiii lui Dumnezeu celui drept. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 137).

"Căci şi zidirea însăşi se va elibera de robia stricăciunii spre eliberarea fiilor lui Dumnezeu".

Romani VIII, 21

Dumnezeu rânduind încă înainte de întemeierea lumii mântuirea lui prin naşterea din nou, i-a supus lui zidirea, blestemând-o ca, odată ce omul pentru care a fost creată s-a făcut stricăcios, să se facă şi ea stricăcioasă, pentru ca să-i procure anual hrana stricăcioasă, iar când va înnoi pe om şi-l va face nestricăcios şi nemuritor şi duhovnicesc, să preschimbe întreaga zidire împreună

cu el şi să o facă veşnică şi nematerială. [...] El zice că zidirea nu s-a supus de la sine omului, adică nu de bunăvoie a fost mutată la stricăciune şi aduce roduri care se strică şi odrăsleşte spini şi mărăcini, ci ascultând de porunca lui Dumnezeu, Care a hotărât aceasta întru nădejdea reînnoirii ei. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 138).

În vremea în care a hotărât întru înţelepciunea sa preaînchinată, când va voi ne va ridica în altă înfăţişare, pe care numai El o cunoaşte şi ne va aduce într-o altă alcătuire. Aceasta o nădăjduim nu numai noi oamenii, ci şi înşişi sfinţii îngeri, care nu au nevoie de lumea aceasta, fiind prin firea lor minunată lipsiţi puţin de desăvârşire; şi ei aşteaptă ridicarea noastră din stricăciune; căci când se va ridica neamul nostru din pământ, se va înnoi şi el ieşind din stricăciune. Căci pentru noi sunt împiedicaţi şi ei să intre. De aceea aşteaptă să se deschidă deodată poarta noului veac. Pentru că zidirea îngerilor se va odihni atunci împreună cu noi de povara trupului aflătoare în noi. [...]

Şi firea oamenilor nu-şi va mai aminti câtuşi de puţin de lumea aceasta, nici de viaţa lor de mai înainte. Căci mintea lor va fi legată de contemplarea (privirea) acelei stări noi şi nu se va mai întoarce iarăşi la lupta sângelui şi a trupului. Căci împreună cu schimbarea veacului acesta, îndată va lua început cel viitor. Şi atunci tot omul va zice unele ca acestea: *"O, maică, cum ai fost uitată de fiii tăi pe care i-ai născut şi i-ai înţelepţit şi care s-au adunat într-o clipeală de ochi la un alt sân şi s-au făcut fii adevăraţi ai sterpei, care niciodată n-a născut!... Veseleşte-te stearpă care nu naşti pe fiii pe care ţi i-a născut ţie pământul"* (Isaia LIV, 1). (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 447).

"Iar dacă nădăjduim ceea ce nu vedem, aşteptăm prin răbdare".

Romani VIII, 25

Precum simţurile noastre din afară nu sunt firile şi lucrurile ce se petrec în ele prin învăţare şi întrebare, ci fiecare simţ simte în chip firesc şi nu prin întrebare lucrul ce-l întâmpină [...] în acelaşi fel, înţelege şi despre vederea Duhului. Căci mintea văzătoare a tainelor ascunse ale Duhului, de se află în sănătatea firii ei, vede acum slava lui Hristos şi nu întreabă şi nu învaţă despre ea, ci se desfată de plăcerea tainelor lumii celei noi, mai presus de libertatea voinţei prin căldura credinţei şi a nădejdei celei în Hristos. [...]

Deci datori suntem să aşteptăm şi să stăruim în omul nostru dinlăuntru, unde nu sunt întipăriri de gânduri, nici vederea celor compuse. Deoarece mintea primeşte asemănările celor la care priveşte, când priveşte spre lume, pe potriva chipurilor spre care se răspândeşte, primeşte de la ele întipăriri şi asemănări. Şi acestea, pe măsura mulţimii lor şi potrivit cu deosebirile schimbărilor lor, mişcă în ea gândurile. Şi când se mişcă în ea gândurile îşi pun pe ea pecetea lor. Dar dacă mintea priveşte spre omul dinlăuntru, unde nu e cu putinţă a înfiripa vreo schimbare de chipuri, nici a deosebi vreo alcătuire prin schimbarea întipăririlor, ci totul e umplut numai de Hristos, e vădit că mintea primeşte vederea simplă, în afară de care nimic altceva nu umple cu bună mireasmă prăpastia sufletului şi care-l face să dobândească îndrăznirea în ceasul rugăciunii. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 495).

"De asemenea şi Duhul vine în ajutor slăbiciunii noastre; căci noi nu ştim să ne rugăm cum trebuie, ci Însuşi Duhul se roagă pentru noi cu suspine negrăite".

Romani VIII, 26

"Începutul rugăciunii constă în alungarea gândurilor de momeală încă de la începuturile lor printr-un singur gând; mijlocul ei în a fi cugetarea numai în cele spuse; iar sfârşitul ei, răpirea minţii la Domnul" (Scara XVIII, P.G. 88, 1132 D).

Iar Sfântul Nil zice: *"Rugăciunea cea mai înaltă a celor*

desăvârşiţi este o oarecare răpire a minţii şi un extaz (ieşire) deplin din simţire". În vremea aceasta *"Duhul se roagă cu suspine negrăite"* lui Dumnezeu, care vede starea inimii desfăşurată ca o carte scrisă ce-şi arată voia ei prin cuvinte fără sunet. Aşa a fost răpit Pavel până la al treilea cer, neştiind de *"era în trup sau în afară de trup"* (II Corinteni XII, 2). Aşa urcând Petru la darul rugăciunii, a primit vederea pânzăturii (Fapte X, 11-16). (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 163).

Cântarea e o dulceaţă a chitarei, atinsă de cineva din afară. Iar sufletul, dacă nu-i vine în vremea rugăciunii într-ajutor grăirea tainică în Duh, nu se străpunge uşor. [...] La aceasta îl duce pe cel ce se roagă Duhul. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 297).

Numai cele agonisite cu multe cereri şi în timp îndelungat ne rămân statornice. Cel ce a câştigat pe Domnul, nu-şi mai spune sieşi în rugăciune scopul ei. Căci atunci Duhul se roagă pentru el cu suspine negrăite.

(*"Lărgită fiind mintea atunci de har şi înaintând spre Cel ce dă celor ce se roagă rugăciune, şi insuflată fiind de El, nu se mai ocupă cu cuvintele rugăciunilor rostite de ea. Cuvintele despre cele ce le cearcă cu lucrul le trece cu vederea, câştigând din cantitate calitate"*). (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 413).

Cuprinsul împlinit al tuturor ostenelilor acestei lucrări sau al liniştirii la care, ajungând cineva, a aflat că a ajuns la desăvârşirea vieţuirii se vede în faptul că s-a învrednicit de stăruirea în rugăciune. Căci când a ajuns la aceasta, a ajuns la capătul tuturor virtuţilor şi s-a făcut locaşul Sfântului Duh. Pentru că dacă cineva n-a primit în chip neîndoielnic harul Mângâietorului, nu-şi poate desăvârşi stăruirea în rugăciunea aceasta. Căci când Duhul se sălăşluieşte în careva dintre oameni, acesta nu încetează din

rugăciune. Fiindcă Duhul însuşi se roagă pururea. Atunci, nici când doarme acela, nici când e în stare de veghe, nu se întrerupe rugăciunea din sufletul lui. Ci, fie că mănâncă, fie că bea, fie că doarme, fie că lucrează ceva, şi până în somnul adânc răsar bunele miresme şi răsuflările rugăciunii în inima lui, fără osteneală. Şi nu se mai desparte rugăciunea de el, ci în toate zilele şi în ceasurile lui, chiar când se linişteşte aceasta în afara lui, o liturghiseşte în el în chip ascuns. Căci tăcerea celor curaţi e rugăciune pentru că gândurile lor sunt mişcări dumnezeieşti. Mişcările inimii şi cugetării curate sunt glasuri blânde, în care ea cântă în chip ascuns, Celui ascuns. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 450).

"Celor ce iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine".

Romani VIII, 28

Stăpânitorul lumii acesteia le este celor prunci cu duhul toiag de povăţuire şi bici care bate. Prin aceasta lor le pricinuieşte slavă mare şi cinste tot mai multă prin necazuri şi ispite, căci din acestea iau prilejul de a se face desăvârşiţi, iar sieşi îşi găteşte o mai mare şi mai grea osândă. Peste tot prin el se împlineşte o mare iconomie. Căci răul ajută binelui printr-o intenţie care nu vrea binele. Căci sufletelor bune şi cu o voinţă bună şi cele ce par de întristare li se sfârşesc în bine. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 315).

"Căci pe care i-a cunoscut mai înainte, mai înainte i-a şi hotărât să fie asemenea chipului Fiului Său, ca El să fie întâi născut între mulţi fraţi".

Romani VIII, 29

Îndumnezeirea în viaţă este slujba sfântă (ierurgie) a minţii, slujbă cu adevărat dumnezeiască, pe care o săvârşeşte cu Sine

Cuvântul înţelepciunii negrăite şi o dăruieşte pe cât e cu putinţă celor ce s-au pregătit pe ei înşişi. Această liturghie a dăruit-o Dumnezeu cu bunătate de sus firii raţionale, spre unirea credinţei. Aceasta pentru ca toţi cei care prin curăţie s-au făcut vrednici să se împărtăşească de ea, prin cunoştinţa celor dumnezeieşti şi să se asemene lui Dumnezeu, făcându-se împreună purtători ai chipului Fiului Său prin mişcările înalte şi înţelegătoare ale lor în jurul celor dumnezeieşti. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 318).

Dragostea dumnezeiască se naşte în suflet şi arde fierbinte prin împlinirea poruncilor şi prin meditarea dogmelor dumnezeieşti şi din reaprinderea duhovnicească a Duhului de viaţă făcător în suflet. Ea este ca un suflet al rugăciunii curate, veşnice şi pururea izvorâtoare. Este o mişcare şi o lucrare, o unire şi o privire cuprinzătoare, o răpire, o vedere şi o bucurie cu adevărat sfântă, din iluminare. Este o cale nerătăcitoare a unirii desăvârşite şi mai presus de fire cu Dumnezeu. Este un început neîndoielnic al luminii înţelegătoare şi mai presus de fire, izvorâtoare din ipostas, al darului dumnezeirii, al arvunii moştenirii viitoare a sfinţilor, al chezăşiei slavei lui Hristos, al veşmântului mai presus de ceruri, al veseliei mai presus de lume, al pecetei sfintei înfieri. Pe scurt, ea este şi se poate numi începutul minunat al strălucirii, care face de acelaşi chip cu Hristos pe cei ce se împărtăşesc şi se fac împreună părtaşi ai negrăitei Lui îndumnezeiri sau şi fraţi ai Lui şi moştenitori ai lui Dumnezeu şi împreună moştenitori cu El.

Pentru aceasta, fericit este cel ce a dobândit, prin sârguinţa cuvenită, în cele amintite, dragostea negrăită a lui Dumnezeu şi, prin stăruinţa în sfânta rugăciune şi în petrecerea liniştită cu El, va fi lipit cu adevărat de Dumnezeu şi se va schimba cu schimbarea îndumnezeitoare şi mai presus de schimbare, socotind pătimirile pentru Hristos bucurie (Coloseni I, 24) şi *"voind foarte poruncile Lui"* (Psalmul CXI, 1). (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 298).

"Cine ne va despărţi pe noi de Hristos? Necazul, sau strâmtoarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia?"

Romani VIII, 35

Cântând şi citind, întâlnindu-ne mai mulţi şi slujind, o tragem - mintea - spre multe gânduri şi vederi. [...]

Dumnezeiasca Scriptură nu porunceşte nimic din cele cu neputinţă căci şi Apostolul cânta, citea şi slujea şi totuşi se ruga neîncetat. Rugăciunea neîntreruptă stă în a avea mintea alipită de Dumnezeu cu evlavie multă şi cu dor şi a atârna pururea cu nădejdea de El şi a te încrede în El în toate, orice ai face şi ţi s-ar întâmpla. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 15).

"Căci aş fi dorit să fiu eu însumi anatema de la Hristos pentru fraţii mei, cei de un neam cu mine, după trup".

Romani IX, 3

Aş dori, zice, să fiu predat de Hristos diavolului, ca să fiu chinuit şi să sufăr pentru Israel pedepsele pe care le datorează el din pricina necredinţei în Dumnezeu, numai ca să se mântuiască, aşa cum şi Domnul s-a dat pe Sine şi S-a făcut pentru noi blestem. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 210).

Cel ce-şi simte păcatele lui e mai bun decât cel ce scoală morţii prin rugăciunea lui, când locuieşte în mijlocul multora. Cel ce suspină un ceas pentru sufletul său e mai bun decât cel ce foloseşte lumii întregi prin gândirea lui. Cel ce s-a învrednicit să se vadă pe sine e mai bun decât cel ce s-a învrednicit să vadă pe îngeri. Căci cel din urmă comunică prin ochii trupeşti, dar cel dintâi prin cei ai sufletului. Cel ce urmează lui Hristos în tânguirea de unul singur e mai bun decât cel ce se laudă pe sine în adunări. [...] Căci celui ce

a primit puterea lui Pavel, i s-a poruncit să facă şi aceea. Iar Pavel a primit din Duhul cel sălăşluit în el puterea spre folosirea lumii, precum a mărturisit el însuşi, că nu făcea aceasta cu voia lui: *"Că de nevoie îmi este şi vai mie de nu voi binevesti"* (I Corinteni IX, 16). Şi alegerea lui Pavel nu avea în vedere pocăinţa lui, ci binevestirea către oameni. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 194).

"Să nu zici, spune Scriptura, în inima ta: Cine se va sui la cer? Ca să coboare adică pe Hristos. Sau: Cine se va coborî în adânc? Ca să ridice adică pe Hristos din morţi?".

Romani X, 6-7

În ziua în care ai vreo întristare pentru cineva, care este în vreun fel oarecare neputincios în cele bune sau faţă de cele rele, fie trupeşte, fie în cuget, socoteşte-te mucenic şi să te simţi ca pătimind pentru Hristos şi învrednicit de mărturisire. Căci se cuvine să-ţi aduci aminte că Hristos a murit pentru cei păcătoşi, nu pentru cei drepţi. Gândeşte-te cât e de mare lucrul acesta. E un lucru mare a te întrista pentru cei răi şi a ajuta pe cei păcătoşi mai mult decât pe cei drepţi. [...] De poţi să te îndreptezi întru tine în sufletul tău, nu te îngriji să urmăreşti altă dreptate. În toate faptele tale să premeargă neprihănirea trupului şi curăţia conştiinţei. Căci fără acestea zadarnic e în faţa lui Dumnezeu orice lucru. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 302).

Când cugetăm la înălţimea nesfârşită a lui Dumnezeu, să nu ne pierdem nădejdea în iubirea de oameni a Lui, ca şi când n-ar ajunge până la noi din pricina înălţimii; iar când ne gândim la adâncul nesfârşit al căderii noastre din pricina păcatului, să nu ne pierdem credinţa în învierea virtuţii noastre omorâte. Căci amândouă sunt cu putinţă la Dumnezeu: şi să coboare ca să lumineze mintea noastră prin cunoştinţă şi să învie iarăşi virtutea în noi ca să ne înalţe

împreună cu Sine, prin faptele dreptăţii. [...] După alt înţeles, "adâncul" însemnează aici toate cele de după Dumnezeu, în care Cuvântul lui Dumnezeu coboară întreg tuturor prin Providenţă ca viaţa ce străbate prin toate cele ce sunt moarte. Căci moarte sunt cele ce vieţuiesc numai prin împărtăşirea de viaţă. Iar "cerul" însemnează aici ascunsul natural al lui Dumnezeu care nu poate fi cuprins de nimic şi de nimeni. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 180).

"Ochii lor se vor întuneca şi nu vor vedea".

Romani XI, 10; Psalm LXVIII, 27

Când se vor deschide cărţile conştiinţei fiecăruia, în inimile şi conştiinţele păcătoşilor se va afla închipuirea de sine, sau slava deşartă, sau erezia, sau invidia, sau pizma, sau altceva din acestea; se va afla negrija, trândăvia şi neîmplinirea din toată inima a poruncilor lui Dumnezeu de unde vine lipsa iubirii Lui. [...] Atunci vor fi ruşinaţi şi vor auzi: *"Întrucât nu aţi făcut una dintre poruncile Mele preamici, ci aţi nesocotit-o, Mie nu aţi făcut"* (Matei XXV, 45; V, 19). (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 174).

"Vezi deci bunătatea şi asprimea lui Dumnezeu. Asprimea Lui către cei ce au căzut în bunătatea Lui către tine, dacă vei stărui în această bunătate; altfel şi tu vei fi tăiat".

Romani XI, 22

Spun unii că e cu neputinţă să se numească cineva curat (neprihănit) după gustarea păcatului. Dar eu spun: e cu putinţă şi uşor celui ce voieşte să altoiască măslinul sălbatic cu cel bun. Dacă i s-ar fi încredinţat cheile cerului celui feciorelnic cu trupul

(apostolului Ioan), poate ar fi dogmatizat bine cei amintiţi înainte. Dar dacă nu, să-i ruşineze pe ei cel ce avea soacră şi s-a făcut neprihănit şi poartă cheile Împărăţiei (Petru). (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 238).

"O, adâncul bogăţiei şi al înţelepciunii şi al cunoştinţei şi al înţelegerii şi al priceperii şi al iconomiei Dumnezeului Celui neurmat! Cât de necercetate sunt judecăţile Lui şi de neurmate căile Lui".

Romani XI, 33

Nu se pot răscula patimile împotriva sufletului şi nu îl pot tulbura pe nevoitor, când inima e golită de cele ale vieţii, prin retragerea care-l fereşte de orice împrăştiere, dacă nu se lasă prins de trândăvie şi de nepăsarea faţă de cele cuvenite, mai ales de se va îndeletnici cu cugetarea celor din dumnezeieştile Scripturi, prin cercetarea înţelesurilor lor, rămânând netulburat de patimi. Căci chiar şi numai de vor stărui aceste înţelesuri în el şi se va înmulţi înţelegerea dumnezeieştilor Scripturi, vor fugi din el gândurile deşarte şi mintea lui se va putea desprinde de dorirea sau de amintirea lor; şi nu va putea lua aminte la nimic din viaţa aceasta, ridicându-se prin marea plăcere a îndeletnicirii cu această înţelegere deasupra acestor gânduri, datorită multei liniştiri a lui în pustie. Pentru că prin aceasta el uită chiar şi de el însuşi şi de firea lui şi se face ca un om ieşit din sine, nemaiamintindu-şi deloc de veacul acesta. [...]

Şi petrecând în aceste lucruri minunate şi fiind mereu uimit (răpit) de ele, se îmbată pururea şi se află ca în viaţa de după înviere. [...]

El se mişcă deci împreună cu acestea spre amintirea lor, potrivit treptei vieţuirii lui. Şi luând în minte slava veacului viitor şi nădejdea celor rânduite drepţilor ce se vor mişca în Dumnezeu în viaţa viitoare şi acea nouă reaşezare în starea cea dintâi, nu se

mai gândeşte şi nici nu-şi mai aduce aminte de lumea aceasta.

Şi când se îmbată de acestea, iarăşi se strămută de acolo cu vederea lui la cele ale veacului acesta, întru care se află încă. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 445).

"Pentru că din El şi prin El şi întru El sunt toate".

Romani XI, 36

Mărturisesc unitatea în Treime şi Treimea în unitate ca una ce se împarte neîmpărţit şi se uneşte împărţit. Ştiu pe Tatăl ca începutul (principiul) cel unul al tuturor: al Fiului şi al Duhului ca născător şi ca izvor veşnic, împreună veşnic, împreună nesfârşit, nehotărnicit, deofiinţă şi nedespărţit; iar al făpturilor ca Făcător, Proniator şi Judecător prin Fiul, adică şi în Duhul Sfânt. [...]

Pe Fiul şi pe Duhul Sfânt le zic iarăşi împreună veşnici cu Tatăl dar nu împreună fără de început. Împreună veşnici cu Tatăl ca fiind împreună cu Tatăl din nesfârşit. Dar nu împreună fără de început, nefiind fără cauză. Căci sunt din El deşi nu după El ca lumina din soare. Le zic iarăşi şi fără de început când se înţelege începutul din timp ca să nu fie cugetate sub vreme cele din care este vremea. Deci nu sunt fără de început în privinţa cauzei, dar sunt fără de început în privinţa vremii, fiind mai înainte de orice vreme şi de orice veac şi mai presus de veac şi de vreme, prin ele fiind tot veacul şi toată vremea şi cele din veac şi cele din vreme; şi ele fiind împreună veşnice cu Tatăl. (Talasie Libanul, Filocalia 4, pag. 35).

Începutul (principiul), mijlocul şi sfârşitul existenţelor este Dumnezeu, ca Cel ce le face, dar nu ca cel ce le pătimeşte; în acelaşi fel este El şi toate celelalte, prin câte îl numim. Este început, ca Făcător; mijloc ca Proniator şi sfârşit ca Cel ce le circumscrie. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 127).

Dacă *"din El, prin El și spre El sunt toate"*, iar între toate se află și mintea, atunci și ea este din El și prin El ba, ea este în chip mai deosebit din El și prin El, din pricina asemănării ei cu Dumnezeu. Prin urmare, ea trebuie să și caute spre El mai mult ca toate. Iar cuvintele *"spre El"* arată că mintea trebuie să caute prin întoarcere spre arătarea Celui Unul mai presus de lume. Așadar, mintea trebuie să caute spre "Unul". (Calist Catafygiotul, Filocalia 8, pag. 411).

"Vă îndemn pe voi, prin milostivirile lui Dumnezeu, să înfățișați trupurile voastre jertfă vie, sfântă, bineplăcută lui Dumnezeu".

Romani XII, 1

Cum se poate înfățișa trupul nostru până e încă viu jertfă bineplăcută lui Dumnezeu? Când ochii noștri văd lucrurile netede, potrivit cu ceea ce s-a scris: *"Cel ce vede lucrurile netede se va milui"* (Pilde XII, 13), căci ne vor atrage și ne vor procura mila de sus când urechile se supun învățăturilor dumnezeiești, nu numai ca să le audă pe ele, ci după cuvântul lui David, ca să-și amintească de poruncile lui Dumnezeu spre a le împlini pe ele (Psalm CII, 18) nefăcându-se *"auzitori care uită"* după cuvântul fratelui Domnului dintre Apostoli, *"ci privind de aproape la legea desăvârșită a libertății și stăruind în ea și făcându-se fericit în lucrarea lui"* (Iacob II, 25). (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 252).

"Așa și noi, cei mulți, un trup suntem în Hristos și fiecare suntem mădulare unii altora".

Romani XII, 5

Sfântul Ioan Gură de Aur scrie: E de trebuință să învățăm ce este minunea Tainelor și pentru ce s-a dat și care este folosul

acesteia. Suntem un trup (Romani XII, 5) şi mădulare ale trupului Domnului nostru Iisus Hristos şi din oasele Lui (Efeseni V, 30). Iar cei care au aflat aceasta să urmeze celor spuse. Deci pentru ca aceasta să nu se înfăptuiască numai prin iubire, ci şi cu lucru însuşi, să ne unim prin mâncare cu acel trup pe care ni l-a dăruit, voind să ne arate dorul ce-l are către noi. Pentru aceasta s-a unit pe Sine cu noi şi ne-a dat trupul Său nouă, ca să ne facem un trup unit cu Capul. Acest lucru este propriu celor ce se iubesc cu tărie. Acest lucru l-a dat de înţeles Iov vorbind despre casnicii lui, care-L iubeau în chip covârşitor, încât ziceau, arătându-şi iubirea lor: *"Cine ne va da putinţa să ne săturăm de carnea Lui"* (Iov XXXI, 31). De aceea şi Hristos a făcut acest lucru, ridicându-ne la o prietenie şi mai mare arătându-ne dorul Lui către noi, căci nu se dă pe Sine celor ce-L doresc, numai ca să-L vadă, ci şi ca să-L atingă, să-L mănânce şi să se sădească în trupul Lui şi să se unească cu El şi să-şi sature întreg dorul. (Sfântul Ioan Gură de Aur, Omilia 46 la Ioan, P.G. 59, 260).

Şi iarăşi: *"Cei ce se împărtăşesc de preasfântul Trup şi de cinstitul Sânge, stau între Îngeri şi Arhangheli şi între Puterile de sus şi sunt îmbrăcaţi în însuşi vestmântul împărătesc al lui Hristos, având armele duhovniceşti"*. [...] Dar pe cât este de mare şi de înfricoşătoare şi de minunată Taina, tot pe atât trebuie să te apropii cu curăţie, dacă vrei să te apropii de mântuire. Căci dacă te apropii cu o conştiinţă rea, te apropii de osândă şi de pedeapsă. Căci *"cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie Trupul şi Sângele Domnului, judecată sieşi mănâncă şi bea"* (I Corinteni XI, 27). Că dacă cei ce-şi pătează porfira împărătească, sunt pedepsiţi la fel cu cei ce o rup, nu e deloc necuvenit ca şi cei ce primesc Trupul cu cuget necurat să sufere aceeaşi pedeapsă cu cei ce L-au rupt prin piroane. [...]

Iar dumnezeiescul Ioan Damaschin zice: *"Deoarece suntem îndoiţi şi compuşi, trebuie ca şi naşterea noastră să fie îndoită; la fel şi haina îndoită. Naşterea ni s-a dat prin apă şi prin Duh. Iar mâncarea este însăşi pâinea vieţii, Domnul nostru Iisus Hristos, Cel ce S-a pogorât din cer"*. *"Precum la Botez, deoarece oamenii obişnuiesc să se spele cu apă şi să se ungă cu untdelemn, a unit cu*

untdelemnul şi cu apa harul Duhului şi l-a făcut pe el baia naşterii din nou, la fel, deoarece avem obiceiul să mâncăm pâine şi să bem apă şi vin, a unit cu ele dumnezeirea Sa şi le-a făcut pe ele Trupul şi Sângele Său, ca prin cele obişnuite şi după fire, să ajungem în cele mai presus de fire" (De fide Orthodoxa, ibr. IV, cap. XII, P.G. 94. 1117-1148). *"Trupul Lui este cu adevărat unit cu dumnezeirea, dar înţeleg trupul cel din Sfânta Fecioară, nu un trup coborât din ceruri, iar pâinea şi vinul se prefac în însuşi Trupul şi în însuşi Sângele lui Dumnezeu. Această prefacere se face prin Duhul Sfânt, tot aşa cum Cuvântul a dat fiinţă trupului Său în Sine din Sfânta Născătoare de Dumnezeu, prin Duhul Sfânt. [...] Deci Cuvântul lui Dumnezeu este cu adevărat şi lucrător şi atotputernic, iar modul de nepătruns"*. [...]

Şi pâinea şi vinul nu sunt chip al Trupului şi al Sângelui lui Hristos, să nu fie, ci însuşi Trupul lui Hristos Cel îndumnezeit şi însuşi Sângele Lui. Căci *"Trupul Meu este adevărată mâncare şi Sângele Meu adevărată băutură"* (Ioan VI, 55). Căci este Trupul şi Sângele lui Hristos, care intră în alcătuirea sufletului şi trupului nostru, netopindu-se, nestricându-se, netrecând în ceea ce dăm afară, ci rămânând în fiinţa noastră, ca pricină a păstrării noastre, ca mijloc de curăţire a toată întinăciunea. Chiar dacă aurul s-a pătat, îl curăţeşte prin arderea judecăţii, ca să nu fim osândiţi în veacul viitor împreună cu lumea (I Corinteni XI, 52). Curăţându-ne prin aceasta, ne unim cu Trupul lui Hristos şi cu Duhul Lui şi ne facem Trupul lui Hristos.

Aceasta este pâinea, care e pârga pâinii cereşti, a pâinii spre fiinţă (Matei VI, 11). Căci pâinea *"spre fiinţă"* arată fie pe cea viitoare, adică a veacului viitor, fie pe cea primită spre păstrarea fiinţei noastre.

Trupul Domnului este Duh de viaţă făcător pentru că s-a zămislit din Duhul de viaţă făcător. *"Căci ceea ce se naşte din Duh, Duh este"* (Ioan III, 6). (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 202).

"Bucuraţi-vă cu cei ce se bucură şi plângeţi cu cei ce plâng".
Romani XII, 15

Supărarea celui ce te pizmuieşte o vei alina prin osteneală. Căci el îşi socoteşte pricină de nenorocire ceea ce pizmuieşte la tine. De aceea nu poţi să-l alini altfel decât aşcunzând-o aceasta de la el. Dacă aceasta le foloseşte multora, iar pe acela îl întristează, pe care parte o vei nesocoti? E de trebuinţă să fii de folos celor mulţi, dar după putere, nici pe acela să nu-l nesocoteşti. Să nu te laşi înrâurit de răutatea patimei lui. Căci nu te răzbuni pe patimă, ci pe pătimaş. Drept aceea socoteşte-l întru smerenie pe acela mai presus de tine şi în toată vremea, în tot locul şi lucrul dă-i lui mai multă cinste.

Iar pizma ta o poţi alina dacă te bucuri cu cel pizmuit de cele ce se bucură el şi te întristezi împreună cu acela de cele ce se întristează el. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 96).

"Dacă dragostea nu face rău aproapelui".
Romani XIII, 10

Cel ce pizmuieşte pe fratele şi se întristează de binele lui şi întinează numele lui cel bun cu defăimări sau îi întinde niscai curse spre a-l atrage la rele, cum nu se va face pe sine străin de dragoste şi vinovat de osânda veşnică? (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 45).

"Dacă plinirea legii este iubirea".
Romani XIII, 10

Cel ce se gândeşte la rău împotriva fratelui şi unelteşte vicleşuguri împotriva lui şi doreşte căderea lui şi se bucură de ea, cum nu va fi călcător de lege şi vrednic de chinurile veşnice? (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 45).

"Ci îmbrăcaţi-vă în Domnul Iisus Hristos şi grija de trup să nu o faceţi spre pofte".

Romani XIII, 14

Zicând acestea apostolul n-a oprit chivernisirea cea trebuincioasă a vieţii, ci grija cea iubitoare de plăceri. De altfel pentru curăţia desăvârşită a sufletului nu ajunge numai reţinerea de la bucate, dacă nu se adaugă la ea şi celelalte virtuţi. De aceea smerenia prin ascultarea cu lucrul şi prin ostenirea trupului, mari foloase aduce. Înfrânarea de la iubirea de argint călăuzeşte sufletul spre curăţie, când înseamnă nu numai lipsa banilor, ci şi lipsa poftei de a-i avea. Reţinerea de la mânie, de la întristare, de la slava deşartă şi mândrie, înfăptuieşte curăţia întreagă a sufletului. Iar curăţia parţială a sufletului, cea a neprihănirii adică, o înfăptuiesc în chip deosebit înfrânarea şi postul. (Casian Romanul, Filocalia 1, pag. 99).

Cel ce a fost ridicat de împărat din cea mai de jos sărăcie la bogăţie şi a fost îmbrăcat cu o mare cinste şi împodobit cu o haină strălucitoare şi i s-a poruncit să stea în faţa lui, priveşte pe împărat cu mare dor şi îl iubeşte ca pe binefăcătorul lui, iar haina cu care a fost îmbrăcat o cinsteşte cum se cuvine şi demnitatea şi-o cunoaşte. Iar de bogăţia dată lui îşi dă seama [...] căci vede pururea harul Duhului care luminează de jur împrejur, care poate fi numit haină şi purpură împărătească sau, mai bine zis, e Hristos Însuşi, dacă cei ce cred în El s-au îmbrăcat în El. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 53).

"Căci nimeni dintre noi nu trăieşte pentru sine şi nimeni nu moare pentru sine".

Romani XIV, 7

Cel ce a ajuns la măsurile desăvârşirii este mort fără a fi mort, vieţuind în Dumnezeu în Care se află şi nevieţuind lui. E orb ca cel ce nu vede din fire. El a ajuns însă mai presus de orice vedere naturală, ca unul ce a primit ochi noi şi neasemănat mai buni şi mai presus de cei ai firii. El e nelucrător şi nemişcat ca unul ce a împlinit toată lucrarea sa. E fără gânduri, ca unul ce s-a ridicat la unirea mai presus de înţelegere şi se odihneşte acolo unde nu mai e vreo lucrare a minţii sau vreo mişcare de aducere aminte, spre vreun gând sau spre vreun înţeles. Căci neputând înţelege sau cunoaşte cele neînţelese şi cu neputinţă de cuprins se odihneşte în ele. Iar odihna aceea e nemişcarea nesimţirii fericite, care e totodată desfătarea în simţirea neîndoielnică şi fără străduinţă a bunătăţilor negrăite. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 56).

"Că tot ce nu e din credinţă, e păcat".

Romani XIV, 23

E de toată trebuinţa ca cei ce voiesc să aibă pururea o credinţă neîndoielnică în povăţuitorii lor, să păstreze biruinţele lor pururea pomenite şi neşterse, în inima lor, ca atunci când dracii le vor semăna necredinţa faţă de ei, să le închidă gura cu cele păstrate în amintirea lor. Căci pe cât înfloreşte credinţa în inimă, pe atâta se sileşte şi trupul în slujire. Dar când se poticneşte de necredinţă, cade. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 81).

"Voi cei tari purtaţi neputinţele celor slabi".

Romani XV, 1

"Îndreptaţi pe cei ce au greşit cu duhul blândeţii".

Galateni VI, 1

Începutul înţelepciunii de la Dumnezeu este bunătatea şi blândeţea. Acestea se nasc dintr-un suflet mare şi poartă neputinţele

oamenilor. [...]

Apostolul numără pacea şi răbdarea între roadele Duhului Sfânt. Inima plină de întristare pentru slăbiciunea şi neputinţa împlinirii faptelor trupeşti celor văzute, ţine locul tuturor faptelor trupeşti. Faptele trupeşti fără întristarea minţii sunt însă ca un trup fără suflet. Cel întristat cu inima, dar cu simţurile nestăpânite, e ca un bolnav care suferă trupeşte, dar are gura slobodă pentru orice mâncare vătămătoare. Cel întristat cu inima, dar slobod la simţuri, e ca un om care are un singur fiu şi-l înjunghie puţin câte puţin cu propriile sale mâini. Întristarea minţii e un dar de preţ în faţa lui Dumnezeu. Şi cel ce o poartă cum se cuvine e ca un om ce poartă sfinţenia în mădularele lui. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 298).

"Unde este înţeleptul? Unde este cărturarul? Unde e cercetătorul acestui veac? Au n-a dovedit Dumnezeu nebună înţelepciunea lumii acesteia?"

I Corinteni I, 19

Ştiind vrăjmaşul că rugăciunea ne este nouă apărătoare, iar lui vătămătoare, şi silindu-se să ne desfacă de ea, ne împinge la pofta ştiinţelor elineşti de la care ne-am depărtat şi ne îndeamnă să ne ocupăm cu ele. Să nu ascultăm de el, ca nu cumva depărtându-ne de la legile plugăriei noastre, să culegem în loc de smochini şi struguri, spini şi mărăcini. (Ioan Carpatinul, Filocalia 4, pag. 127).

Tot cel ce se socoteşte învăţat în ştiinţa matematicii nu se va învrednici vreodată să privească şi să cunoască tainele lui Dumnezeu, până ce nu va voi mai întâi să se smerească şi să se facă nebun, lepădând odată cu părerea de sine şi cunoştinţa pe care a adunat-o. Căci cel ce face aceasta şi urmează, cu credinţă neîndoielnică, înţelepţilor în cele dumnezeieşti şi e povăţuit de aceştia, va intra împreună cu ei în cetatea Dumnezeului celui viu.

Şi călăuzit şi luminat de Duhul dumnezeiesc, vede şi învaţă cele ce nici unul dintre ceilalţi oameni nu le-a văzut şi nu le poate vedea şi afla vreodată. Atunci ajunge să fie învăţat de Dumnezeu. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 89).

"Cel ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El".

I Corinteni II, 9

Bunătăţile Împărăţiei, care este înlăuntrul nostru, pe care ochiul iubitor de frumuseţe nu le-a văzut şi urechea iubitoare de cinste nu le-a auzit şi la inima goală de Duhul Sfânt nu s-au suit, sunt arvuna bunătăţilor ce se vor da celor drepţi în împărăţia viitoare de către Dumnezeu. Iar cel ce nu se desfătează cu acestea, care sunt roadele duhului, nu va putea ajunge să se bucure de acelea. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 316).

De credem că virtutea este bună, neapărat că cel ce a făcut virtutea şi a dat-o oamenilor este Dumnezeu. Şi dacă El e bun, neapărat că e şi drept. Căci dreptatea e virtute, de aceea e şi bună. Iar dacă Dumnezeu e bun şi drept, fără îndoială că din bunătate a făcut şi face toate câte le face, chiar dacă celor răi nu li se pare aşa. Fiindcă nimic nu întunecă aşa ca răutatea. Dumnezeu se arată simplităţii şi smereniei şi nu ostenelilor. Şi se arată nu cum socot unii din neexperienţă, ci prin contemplarea lucrurilor sau a făpturilor şi a tainelor descoperite în dumnezeieştile Scripturi. Aceasta e plata liniştirii şi a celorlalte fapte în veacul de acum şi în cel viitor. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 211).

Sporirea în cunoştinţa de Dumnezeu se face prilej şi pricină a necunoaşterii tuturor celorlalte, ba chiar şi a lui Dumnezeu. Şi mărimea luminii Lui e o nevedere desăvârşită, iar simţirea supradesăvârşită a luminii Lui mai presus de simţire este o nesimţire a tuturor celor ce sunt în afara ei. Căci simţirea care nu cunoaşte, nu află şi nu înţelege deloc ce sunt, de unde, unde, care şi cum sunt cele în care se află neavând putere să ştie acestea, cum va fi simţirea? Cum nu vor fi acestea mai degrabă mai presus de simţire? Iar mintea care-şi simte neputinţa ei cum nu va fi nesimţitoare faţă de cele mai presus de simţire? [...] Domnul care ne dăruieşte nouă cele mai presus de simţire ne dă şi o altă simţire mai presus de simţire prin Duhul Său, ca să simţim în chip mai presus de fire darurile şi harismele Lui mai presus de simţire, prin toate simţurile, în chip clar şi curat. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 51).

Precum pentru iubitorul de trup şi de viaţă, de plăceri şi de lume despărţirea de acestea este moarte, aşa pentru iubitorul de curăţie şi de Dumnezeu, de cele netrupeşti şi de virtute, moarte cu adevărat este despărţirea cea mai mică a cugetării de acestea. Cel ce priveşte lumina supusă simţurilor, dacă va închide puţin ochii, sau i se vor acoperi de altcineva, se necăjeşte şi se întristează şi nu poate peste tot să rabde aceasta, mai ales dacă privea la anumite lucruri de trebuinţă sau interesante. Dar cu cât mai vârtos nu se va întrista şi nu se va necăji cel ce e luminat de Duhul Sfânt şi priveşte cu trezvie şi cu înţelegere, fie că priveghează, fie că doarme, bunătăţile acelea *"pe care ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit"* la care doresc şi îngerii să privească (I Petru I, 12) de va fi smuls de cineva de la vederea lor? Căci el socoteşte aceasta, pe drept cuvânt, moarte şi înstrăinare de viaţă veşnică. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 81).

Raiul este dragostea lui Dumnezeu în care se cuprinde desfătarea de toate fericirile. E locul unde Pavel a fost hrănit cu o hrană mai presus de fire, gustând acolo din pomul vieţii. [...] De la pomul acesta a fost oprit Adam, prin sfatul diavolului. Pomul vieţii este dragostea lui Dumnezeu, de la care a căzut Adam şi nu s-a mai întâlnit cu bucuria.

Iar în pământul mărăcinilor a lucrat întunericul. Cei ce s-au lipsit de dragostea lui Dumnezeu mănâncă pâinea sudorii în faptele lor, chiar de umblă pe calea cea dreaptă. Aceasta s-a poruncit întâiului zidit să o mănânce după cădere. Până ce nu vom afla dragostea, lucrarea noastră este în pământul mărăcinilor, şi semănăm şi secerăm în mijlocul mărăcinilor chiar dacă sământa noastră este sământa dreptăţii şi suntem înţepaţi de ei în toată clipa şi până ce nu ne îndreptăm, vieţuim în sudoarea feţei. Dar când vom afla dragostea ne vom hrăni cu pâinea cerească şi ne vom întări fără lucru şi osteneală. Pâinea cerească este Hristos, Cel ce s-a pogorât din cer şi a dat lumii viaţă. Şi aceasta este pâinea îngerilor.

Cel ce a aflat dragostea mănâncă pe Hristos, Îl mănâncă pe Hristos în fiecare zi şi ceas şi se face prin aceasta nemuritor. *"Că cel ce mănâncă din pâinea pe care Eu voi da-o lui, nu va vedea moartea în veac"* (Ioan VI, 58). [...] Dragostea e în stare să hrănească pe om în locul mâncării şi băuturii. Acesta este vinul care veseleşte inima omului" (Psalm CIII, 16). Fericit este cel ce bea din vinul acesta. Din acesta au băut desfrânaţii şi s-au ruşinat, şi păcătoşii şi au părăsit căile patimilor; şi beţivii şi s-au făcut postitori; şi bogaţii şi au dorit sărăcia; şi cei ce flămânzesc şi s-au îmbogăţit cu nădejdea; şi bolnavii şi s-au făcut puternici, şi cei neînvăţaţi şi s-au înţelepţit. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 362).

Vederea adevărată a firilor celor supuse simţurilor şi a celor nesupuse simţurilor şi a Sf. Treimi însăşi o primim în descoperirea cea întru Hristos, pe care a învăţat-o şi a arătat-o oamenilor când a adus prima dată înnoirea firii omeneşti în ipostasul Lui şi ne-a

deschis calea în Sine pentru a străbate, prin poruncile Lui de viață făcătoare, spre adevăr. Şi firea e în stare să se facă văzătoare a vederii adevărate şi nu a unei năluciri, când omul se dezbracă de omul cel vechi al patimilor, la început prin răbdarea pătimirilor şi prin lucrare şi prin necazuri. [...] Atunci e în stare mintea să se nască duhovniceşte şi să se arate în lumea Duhului şi să primească vederea patriei sale.

Dar vederea de acum a făpturilor, deşi e dulce, e o umbră a cunoştinței şi dulceața ei nu este despărțită de nălucirea visurilor. Iar vederea lumii noi în Duhul descoperirii în care se desfată mintea duhovnicească este o lucrare a harului şi nu umbra cunoştinței. [...] Şi această vedere se face hrană minții, până ce poate primi o vedere mai înaltă decât vederea dintâi. Pentru că vederea se împărtăşeşte vederii până ce mintea intră în patria iubirii desăvârşite. Căci iubirea e patria celor duhovniceşti şi se sălăşluieşte în curăția sufletului. Şi când se sălăşluieşte mintea în patria iubirii, harul lucrează şi mintea primeşte vederea Duhului şi se face văzătoare a celor ascunse. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 507).

"Iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său, fiindcă Duhul toate le cercetează chiar şi adâncurile lui Dumnezeu".

I Corinteni II, 10

Nu este acelaşi lucru retragerea (din lume) ca mutarea dintr-un loc în alt loc şi adevărata înstrăinare; ci altceva şi altceva. Cea dintâi este a celor ce luptă şi a celor ce, din cauza lenei, sunt purtați de o cugetare nestatornică sau din cauza unui prisos de căldură doresc lupte şi mai mari. Iar a doua este a celor ce s-au răstignit lumii şi lucrurilor lumii şi doresc să fie pururea numai cu Dumnezeu şi cu îngerii şi nu se întorc deloc spre cele omeneşti. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 48).

"Cele ale lui Dumnezeu nimeni nu le ştie, fără numai Duhul lui Dumnezeu".

I Corinteni II, 11

Numai Duhului singur îi este vădită voia lui Dumnezeu. [...] Şi când potrivit făgăduinţei, în ziua Cincizecimii, a venit Mângâietorul şi puterea Duhului cel bun s-a sălăşluit în sufletele Apostolilor, acoperământul păcatului a fost luat cu totul de pe ei, iar patimile au fost înlăturate şi ochii inimii lor dezvăluiţi; atunci, umpluţi fiind de înţelepciune şi făcuţi desăvârşiţi de către Duhul, prin Acela au învăţat să facă voia lui Dumnezeu şi tot prin Acela au fost povăţuiţi la tot adevărul. Căci El stăpânea şi împărăţea peste sufletele lor. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 351).

"Omul firesc nu primeşte cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el este nebunie şi nu poate să le înţeleagă, fiindcă ele se judecă duhovniceşte".

I Corinteni II, 14

Mintea însăşi trebuie să se păstreze şi să se păzească pe sine nepărtaşă şi nedespărţită de închipuire, ca una ce e fiinţă neîmpărţită, simplă, de sine stătătoare, curată şi luminoasă. Căci ea are de la sine o putere naturală spre aceasta şi ca să se întoarcă, să se adune şi să se mişte spre sine, nereţinută de nimic altceva. Aceasta este starea minţii *"care vine din harul dumnezeiesc"*. Căci zice Scărarul: *"A fixa mintea e propriu numai Sfântului Duh"*. Căci deşi ca putere a sufletului, ea e mişcată şi stăpânită oarecum şi de acesta, dar ea este şi se numeşte şi ochiul sufletului şi are o anumită putere naturală proprie, simplă şi neatârnată.

De aceea şi când se simte stând după fire în atârnare de suflet

şi de puterile lui, este minte în potenţă. De aici vine şi numirea de om sufletesc. Dar când îşi reia vrednicia sa naturală, simplă şi esenţială şi strălucirea neîmpărţită şi neatârnată şi stăpânirea de sine, sau se eliberează de alipirile şi mişcările trupeşti şi sufleteşti naturale şi se învredniceşte ca din minte în potenţă să devină minte în lucrare, [...] sau se întoarce statornic la sine în chip neabătut şi prin sine urcă nereţinută de nici o legătură, în întregime şi desăvârşit la înţelegerea lui Dumnezeu cea fără formă şi fără chip şi simplă. (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 155).

Celor ce au lucrat în rai şi au păzit porunca, sau după ce au căzut au reluat lucrarea în el şi paza lui, contemplarea lui le e foarte dulce şi atrăgătoare, ca unora ce şi-au deprins simţurile sufletului şi au gustat din pomul vieţii, iar de gustarea din celălalt, adică din pomul cunoştinţei, nu au fost vătămaţi. Dar pentru ceilalţi, care nu se preocupă deloc de lucrurile dumnezeieşti şi a căror osteneală şi sârguinţă nu s-au dedicat lucrării Duhului şi de aceea nu pot să-şi închipuie nimic în afară de cele văzute, această contemplare este o nebunie sigură. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 364).

"Dar omul duhovnicesc toate le judecă, pe el însă nu-l judecă nimeni".

I Corinteni II, 15

Numai cei ce au primit simţirea duhovnicească prin pătrunderea cea din har, înţeleg pe cei ce n-au dobândit simţirea duhovnicească şi sunt conduşi sufleteşte prin sunete limpezi şi lămurite spre cele ce se întâmplă. Căci unul ca acesta poate să le deosebească pe toate, după Sfântul Pavel, deşi el nu e judecat de nimeni altul.

Fiindcă cei ce sunt altfel, nu numai că nu văd lipsa Duhului dumnezeiesc, ci şi fericesc uneori, din neînţelegere, pe cei vrednici, mai mult de compătimire, întrucât nu au primit simţirea Duhului prin har, ci sunt purtaţi mai degrabă de duhul lumii şi sunt "sufleteşti" cum îi numeşte cuvântul dumnezeiesc (I Corinteni II, 14).

Iar cei duhovniceşti la simţire şi aprinşi de focul dumnezeiesc, nu judecă nicidecum lucrurile cu grabă sau după latura văzută, ca cei mulţi, ci după adevărul neschimbat şi veşnic din ei, fiind învăţaţi în chip sigur de Duhul de viaţă făcător şi luminător, care dăruieşte celor în care se sălăşluieşte o altă viaţă decât cea obişnuită, o viaţă mai presus de fire şi o lumină şi o cunoştinţă deosebită de a ochilor celor mulţi.

Aşa a fost Iacob Patriarhul, care schimbând de multe ori locul, a rămas apoi într-un unic loc, dar a văzut acolo multe cu ochiul pătrunderii şi a spus lucruri minunate despre fiii săi (Facere XLIX, 1 şi 5). Aşa a fost Isaia cel mai puternic dintre prooroci: Căci văzând pe Iisus dus ca o oaie spre junghiere (Isaia LIII, 7), nu s-a lăsat înşelat nici de pătimirea, nici de smerenia Lui şi de purtările proprii ei, ci a văzut tainic în acestea, cu ochiul pătrunderii, slava Lui, aşa cum se cuvine; măcar că L-a văzut pe Iisus lipsit de chip şi de frumuseţe (Isaia LIII, 3) şi supus celorlalte pătimiri, a mărturisit totuşi dumnezeirea Lui. Aşa a fost fiecare dintre sfinţii prooroci care credeau cu înţelegere cele duhovniceşti, prin iluminarea Duhului. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 346).

"Iar noi avem mintea lui Hristos".

I Corinteni II, 16

Mintea lui Hristos pe care o primesc sfinţii [...] nu vine în noi ca să ne lipsească de puterea noastră mintală, nici ca să întregească mintea noastră, ci ca să lumineze prin calitatea ei puterea minţii noastre şi să o ducă la aceeaşi lucrare cu a Lui. Căci mintea lui

Hristos o are cel ce cugetă ca El şi prin toate Îl cugetă pe El. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 200).

"Iar de zideşte cineva pe această temelie: aur, argint sau pietre scumpe, lemne, fân, trestie.
Lucrul fiecăruia se va face cunoscut; îl va vădi ziua (Domnului).
Pentru că în foc se descoperă, şi focul însuşi va lămuri ce fel este lucrul fiecăruia.
Dacă lucrul cuiva, pe care l-a zidit, va rămâne, va lua plată.
Dacă lucrul cuiva se va arde, el va fi păgubit; el însă se va mântui, dar aşa ca prin foc".

I Corinteni III, 12-15

Zidind pe Domnul, ca pe o temelie a credinţei, edificiul înalt al virtuţilor, să aşezăm în el aur, argint, pietre scumpe, adică cunoştinţă curată şi neîntinată despre Dumnezeu (teologie), viaţă străvezie şi strălucită, gânduri dumnezeieşti şi idei luminoase. Să nu aşezăm nici lemne, nici iarbă, nici trestie, adică nici idolatrie sau alipire la cele sensibile nici viaţă nesocotită, nici gânduri pătimaşe şi lipsite de înţelegerea înţelepciunii, ca nişte spice goale. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 170).

Temelia este credinţa lui Hristos. Aurul zidit de cineva în ea este cunoştinţa tainică despre Dumnezeu (mistagogia teologică); argintul, viaţa străluminată de virtuţi; pietrele preţioase, cugetările evlavioase; lemnele, împătimirea de cele ce cad sub simţiri; iarba o zideşte cel ce se hrăneşte cu nesocotinţa; trestia cel ce lucrează stricăciune.

Deci pe cei care au fapte bune ziua cunoştinţei îi arată că în foc, adică în duh s-a făcut descoperirea lor. În ce-i priveşte însă pe cei păcătoşi, lucrurile lor se ard prin judecata din cunoştinţă, care arde conştiinţa; ea desfiinţează păcatele şi mântuieşte pe om, dar îl

păgubeşte de virtuţile pe care nu le-a lucrat în timpul de mai înainte. Dar şi în veacul viitor lucrurile păcatului se topesc în neexistenţă, firea reprimind înapoi puterile sale prin foc şi prin judecată. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 246).

"Nu ştiţi oare că voi sunteţi templu al lui Dumnezeu şi că Duhul lui Dumnezeu locuieşte în voi".

I Corinteni III, 16

Sileşte-te pe tine însuţi să urmezi pilda smereniei lui Hristos, ca să se aprindă şi mai mult focul aruncat de El în tine, foc prin care se dezrădăcinează toate mişcările lumii care omoară pe omul cel nou şi murdăresc curţile Domnului cel sfânt şi puternic. [...] Să curăţăm deci biserica Lui, precum curat este şi El, ca să dorească să se sălăşluiască în ea. Să o sfinţim precum şi El sfânt este. Şi să o împodobim cu toate faptele bune şi cinstite. Să o tămâiem cu tămâia odihnirii voii Lui, prin rugăciunea curată şi din inimă, care nu se poate dobândi prin împărtăşirea de mişcările lumeşti necontenite. Şi aşa va umbri în suflet norul slavei Lui şi va străluci lumina măririi Lui în lăuntrul inimii. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 34).

"Ocărâţi fiind, binecuvântăm; prigoniţi, noi răbdăm; huliţi, noi mângâiem; ca nişte lepădături ale lumii ne-am făcut, ca gunoiul tuturor până astăzi".

I Corinteni IV, 12-14

Dracii au pus la cale ocărârea, hulirea şi prigonirea lui (a Apostolului) ca să-l mişte la ura celui ce-l ocărăşte, îl huleşte şi-l prigoneşte, având ca scop să-l facă să calce porunca iubirii. Iar Apostolul cunoscând gândurile lor, binecuvânta pe cei ce-l ocărau,

răbda pe cei ce-l prigoneau şi mângâia pe cei ce-l huleau ca să depărteze pe dracii care lucrau acestea şi să se unească cu bunul Dumnezeu. Iar pe dracii care lucrau acestea îi bătea prin acest chip al luptei, biruind pururea răul prin bine, după asemănarea Mântuitorului. Astfel a slobozit toată lumea de sub puterea dracilor şi a unit-o cu Dumnezeu el şi ceilalţi Apostoli, biruind prin înfrângerea lor pe cei ce nădăjduiau să învingă. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 10).

"Dar nu am spus despre desfrânaţii acestei lumi, sau despre lacomi, sau despre răpitori, sau despre închinătorii la idoli, căci altfel ar trebui să ieşiţi afară din lume".

I Corinteni V, 10

Nepătimirea nu înseamnă a nu fi războiţi de draci, căci atunci ar trebui să ieşim din lume, ci războiţi fiind de ei, să rămânem nebiruiţi. Căci şi luptătorii îmbrăcaţi în fier sunt ţinta săgeţilor trimise de vrăjmaşi şi aud sunetul săgeţilor şi văd săgeţile trimise, dar nu sunt răniţi de ele pentru tăria îmbrăcămintii de război. Pentru că fiind acoperiţi cu fier, ei rămân nebiruiţi când sunt războiţi. Deci şi noi fiind înarmaţi cu toate armele sfintei lumini şi cu coiful mântuitor al tuturor faptelor bune, să tăiem cetele întunecoase ale dracilor. Căci curăţia nu vine numai din a nu mai face cele rele, ci şi din a stinge cu totul relele, prin împlinirea cu grijă a celor bune. (Diadoh al Foticeei, Filocalia 1, pag. 387).

"Cel ce se lipeşte de desfrânată este un singur trup cu ea,
Iar cel ce se lipeşte de Domnul, este un singur Duh cu El".

I Corinteni VI, 16-17

Trebuie ca Dumnezeu să se sălăşluiască în om, ca omul să săvârşească faptele în Dumnezeu, ca sufletul să se elibereze de

păcat. [...] Căci toată starea contrară firii se numeşte desfrânată. Dar de se eliberează sufletul şi trece peste cele ce caută să-l împiedice în văzduh, rămâne în Dumnezeu şi primeşte Duhul Lui. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 194).

Iubirea faţă de Dumnezeu se dobândeşte prin nevoinţă multă şi prin osteneala minţii în cugetări cuvioase şi prin grija necontenită de toate cele bune, dat fiind că vrăjmaşul împiedică mintea noastră şi nu-i îngăduie să se ridice la dragostea de Dumnezeu prin pomenirea celor bune, ci-i îndulceşte simţirea cu poftele pământeşti. Căci în aceasta stă moartea celui viclean şi aşa zicând spânzurarea lui, că mintea petrece în chip neîmprăştiat în pomenirea lui Dumnezeu. [...] E trebuinţă, aşadar, de nevoinţă multă şi de osteneală ascunsă şi nearătată, de cercetarea gândurilor şi de exercitarea simţurilor slăbite ale sufletului, pentru a deosebi binele şi răul şi a întări şi a reînviora prin alipirea sârguincioasă a minţii la Dumnezeu mădularele obosite ale sufletului. Căci mintea noastră lipită astfel pentru totdeauna de Dumnezeu se va face un duh cu Domnul. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 301).

Pe Duhul Sfânt e cu neputinţă să-L dobândească cineva dacă nu s-a înstrăinat de toate ale veacului acesta şi nu s-a închinat pe sine căutării dragostei lui Hristos, ca eliberată de toate grijile pământeşti, mintea acestuia să se îndeletnicească numai cu acest singur scop şi aşa să se învrednicească să se facă un Duh cu Hristos. [...] Căci sufletul care s-a legat cu totul de ceva din veacul acesta şi tinde spre aceea, [...] nu va mai putea fugi şi scăpa de întunericul puterilor rele. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 358).

"Cel ce se lipeşte de Domnul, este un singur Duh cu El".

I Corinteni VI, 17

"Precum Eu şi Tu una suntem, ca şi aceştia întru Noi una să fie".

Ioan XVII, 21

Hristos trimiţându-le dumnezeieştilor ucenici darul bunătăţii prime şi naturale a Duhului Sfânt, de la ei această putere dumnezeiască, umbrind pe toţi cei ce cred şi sălăşluindu-se în sufletele lor, i-a tămăduit de patimile păcatului şi i-a izbăvit de întuneric şi de moarte. Căci până atunci sufletul era rănit şi închis în temniţă şi stăpânit de întunericul păcatului. Şi acum sufletul, care nu s-a învrednicit să aibă pe Domnul locuind în sine, nici puterea Duhului cel bun, sălăşluită în sine în chip lucrător şi prin toată puterea şi încredinţarea, se află în întuneric. Dar în cei ce a venit harul Duhului dumnezeiesc şi s-a sălăşluit în cele mai adânci părţi ale minţii lor şi Domnul li se face ca suflet. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 370).

Trei lucruri sunt în Dumnezeu: fiinţa, lucrarea şi ipostasurile dumnezeieşti ale Treimii. Cei ce se învrednicesc să se unească cu Dumnezeu făcându-se un Duh cu El, [...] nu se unesc după fiinţă. Căci toţi cuvântătorii de Dumnezeu mărturisesc că Dumnezeu nu se poate împărtăşi după fiinţă; iar unirea după ipostas e proprie numai cuvântului Dumnezeu Omului. Rămâne deci că cei ce se învrednicesc să se unească cu Dumnezeu, se unesc după lucrare. Deci Duhul, prin care cel ce se lipeşte de Dumnezeu este una cu Dumnezeu, este şi se numeşte lucrarea necreată a Duhului, iar nu fiinţă a lui Dumnezeu. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 476).

Împărăţind, mintea vede (contemplă) în taină în darul izvorâtor de pace al lui Hristos, trei stări ale simţirii harului Duhului: una mai presus de lume; una în jurul lumii şi alta în sine însuşi. Când mintea se află în această unitate treimică, sau în această decadă, sau în desăvârşirea vederii, vede cum cele trei centre ale iubirii

dumnezeieşti săvârşesc, prin harul cel bun din suflet, şi tainele cele din ea şi e umplută de lumină cu privire la ele şi se bucură şi se umple de strălucire. Drept urmare, întoarce şi ea în Duh, în chip desăvârşit, puterea iubitoare a sufletului spre Dumnezeu şi o mişcă pe aceasta, pe cât poate, spre dragostea dumnezeiască şi începe de acum să iubească pe Dumnezeu, precum se cuvine. Şi urcă şi înaintează în iubire şi se alipeşte de ea şi se sileşte, pe cât poate, spre împlinirea poruncilor. Şi se sârguieşte, cu ajutorul harului, să afle chipul în care ar putea să se lărgească şi să desăvârşească dragostea de Dumnezeu în sine. Atunci, Dumnezeu şi mintea se fac în chip minunat un Duh. Căci Dumnezeu este, prin primire, în chip duhovnicesc în minte şi mintea prin intrare, în Dumnezeu. [...] Atunci Dumnezeu se face minţii iluminare, lumină şi dragoste; şi mintea se veseleşte în Dumnezeu, bucurându-se de iluminarea unică a unei întreite lumini, umplîndu-se de pace şi odihnindu-se cu uimire în Hristos precum se cuvine. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 284).

"Tot păcatul care-l va face omul, este în afara trupului, dar cel ce curveşte, păcătuieşte în trupul său".

I Corinteni VI, 18

Aceasta o spune pentru că prin scurgere întinează însăşi fiinţa trupului, fapt care e cu neputinţă să se întâmple în alt păcat. La orice păcat se spune că oamenii greşesc, dar când se aude de cineva că a curvit, se spune cu durere că acesta a căzut.

Se poate spune că cineva a greşit şi s-a întors iarăşi pe calea prin care s-a abătut. Căci a tăgăduit de pildă prin limbă şi iarăşi a mărturisit prin ea. Sau a furat prin mâini şi iarăşi a dăruit prin ele. [...] Dar cel ce a curvit nu se întoarce prin aceeaşi cale prin care a căzut, ci prin alta. Căci plânge, posteşte, suspină. De aceea se numeşte curvia în chip propriu cădere, nu greşeală. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 232).

"Căci bărbatul trupul său nu-l stăpâneşte, ci femeia".

I Corinteni VII, 4

Când o femeie se însoţeşte cu un bărbat spre convieţuire şi unire, toate ale fiecăruia din ei se fac comune. Şi casa e una şi avuţia. Şi nu numai peste lucrurile lui, dar şi peste trupul lui poate stăpâni femeia. [...]

Aşa şi unirea adevărată şi tainică a sufletului cu Hristos îl face un duh cu el. Urmează deci numaidecât că sufletul este oarecum stăpân şi peste vistieriile Lui negrăite, deoarece s-a făcut mireasa Lui. Fiindcă Dumnezeu s-a făcut al sufletului, e limpede că toate ale lui sunt ale sufletului, fie lumea, fie avuţia, fie moartea, fie îngerii, fie începătoriile, fie cele de faţă, fie cele viitoare. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 368).

"Cât despre cele jertfite idolilor, ştim că toţi avem cunoştinţă. Cunoştinţa încă semeţeşte, iar iubirea zideşte".

I Corinteni VIII, 1

Dacă te-ai învrednicit de puţină cunoştinţă de la Dumnezeu nu nesocoti dragostea şi înfrânarea. Căci acestea curăţind partea pasională (pătimitoare) a sufletului îţi gătesc necontenit calea spre cunoştinţă.

Calea spre cunoştinţă este nepătimirea şi smerenia fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul. [...] Împreună dragostea cu cunoştinţa şi vei fi fără trufie şi ziditor duhovnicesc, zidindu-te atât pe tine, cât şi pe toţi cei ce se apropie de tine.

Dragostea zideşte prin aceea că nu pizmuieşte şi nu supără pe cei ce nu pizmuiesc; dar nici nu se făleşte cu lucrul pizmuit şi nu se socoteşte pe sine că a ajuns la ţintă. Iar în privinţa lucrurilor pe care nu le ştie îşi mărturiseşte fără să roşească neştiinţa. Astfel se face mintea fără trufie şi o pregăteşte să sporească necontenit în cunoştinţă.

De obicei cunoştinţa e însoţită de închipuirea de sine şi de pizmă, mai ales la început. Închipuirea de sine vine numai dinlăuntru iar pizma şi dinlăuntru şi din afară. Dinlăuntru ca să se îndrepte împotriva celor ce au cunoştinţă; iar dinafară, de la cei ce de asemenea au cunoştinţă. Dar dragostea le împrăştie pe toate trei: închipuirea de sine, întrucât nu se îngâmfă; pizma dinlăuntru, întrucât nu pizmuieşte; iar pe cea dinafară, întrucât îndelung rabdă şi se milostiveşte. Cel ce are cunoştinţă trebuie să dobândească şi dragostea, ca să-şi păzească mintea întru toate nerănită. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 108).

Auzul şi văzul sunt mai curate şi mai raţionale ca pipăitul, dar nu ar percepe vreunul din ele nimic, nici n-ar suferi vreo durere prin aceasta, dacă nu ar cădea sub lucrarea lor din afară ceva ce poate fi văzut sau auzit, ci ceva fără sunet şi fără formă. Dar trupul suferă mai multă durere prin simţul pipăitului, când ne nevoim cu postul şi nu-i aducem hrană din afară. De aceea cei ce se adună în ei înşişi din cele din afară, opresc lucrarea simţurilor care nu lucrează când lipsesc cele din afară, întrucât rămân înăuntru, dar pe cele ce lucrează şi în lipsa celor din afară cum le-ar face să se oprească, mai ales când acestea tind totodată spre scopul urmărit? Iar că simţirea dureroasă prin simţul pipăitului e de cel mai mare folos celor ce se roagă cu mintea (cu înţelegerea) o ştiu toţi care au gustat măcar în parte lupta prin el şi ei au prea puţin nevoie de cuvinte, întrucât cunosc aceasta prin cercare. Din acest motiv, ei nici nu ascultă pe cei ce cercetează aceste lucruri numai prin cuvânt; ei spun că aceasta e o cunoştinţă care îngâmfă. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 228).

"Cine păstoreşte turmă şi din laptele ei nu mănâncă".

I Corinteni IX, 7

Gândurile veacului acestuia le-a dat Domnul omului ca pe nişte oi, păstorului bun. Şi s-a scris: *"A dat fiecăruia om cuget întru inima sa"* sădind în el pofta şi mânia întru ajutor, ca prin mânie să alunge gândurile lupilor, iar prin poftă să iubească oile, chiar când e biciuit de vânturi şi de ploi. I-a mai dat pe lângă acestea şi lege după care să păzească oile, loc de verdeaţă, apă de odihnă, psaltire, chitară şi toiag. Şi i-a rânduit să se hrănească şi să se îmbrace de la această turmă, iar la vreme să-i adune fân. [...]

Dacă gândul despre fratele nostru se învârte în noi cu ură, să ştim că o fiară l-a luat pe el; asemenea şi gândul despre muiere, dacă se întoarce în noi amestecat cu poftă de ruşine; la fel gândul despre argint şi aur, dacă se cuibăreşte însoţit cu lăcomie; asemenea şi gândurile sfintelor daruri, dacă cu slavă deşartă pasc în minte. [...] Iar dacă din osteneală ni s-ar întâmpla vreo nepurtare de grijă, să grăbim puţin în sus pe stânca cunoştinţei, să ne luăm psaltirea şi să lovim coardele ei prin virtuţile cunoştinţei şi să paştem iarăşi oile sub muntele Sinai, ca Dumnezeul părinţilor noştri să ne cheme din rug şi pe noi şi să ne dăruiască înţelesurile semnelor şi ale minunilor. (Evagrie Ponticul, Filocalia 1, pag. 88).

"Eu deci aşa alerg, nu ca la întâmplare. Aşa mă lupt nu ca lovind în aer".

I Corinteni IX, 26

Câţi încă n-am împlinit poruncile libertăţii, încă n-am ajuns la Ierusalimul cel liber [...] care ne renaşte prin baia naşterii celei de-a doua, ci suntem încă pe drumul lui Cain şi rătăcim, umblând razna. Căci cel ce se ceartă întru neştiinţă şi se împotriveşte adevărului arată că nu merge pe drumul drept, ci s-a abătut de la drum. [...] Iar dacă n-am ajuns încă la cetate, când vom vedea templul şi când vom intra în el ca să ne învrednicim să aducem jertfă la altar? [...]

Cetatea este dreapta socoteală întru Hristos, care e plină de lumină. [...] Iar templul este locaşul sfânt al sufletului şi al trupului,

care e zidit de Dumnezeu; iar altarul este masa nădejdii aşezată în acest templu. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 281).

"Vreau să ştiţi că Hristos este capul a tot bărbatul, iar capul femeii este bărbatul şi capul lui Hristos Dumnezeu.
Orice bărbat care se roagă sau prooroceşte având ceva pe cap, face de ruşine capul său.
Şi orice femeie se roagă sau prooroceşte cu capul dezvelit, face de ruşine capul ei, căci e totuna ca şi cum ar fi rasă".

I Corinteni XI, 3-5

"Pentru aceea femeia trebuie să aibă pe cap un semn de stăpânire din pricina Îngerilor".

I Corinteni XI, 10

Hristos este capul bărbatului - prin aceasta Sfântul Apostol Pavel afirmă că Hristos este capul bărbatului credincios, care împlineşte poruncile dumnezeieşti şi contemplă dogmele evlaviei. Dar cuvântul nu cuprinde şi pe bărbaţii necredincioşi. Căci cum ar fi Hristos cap al celor ce nu cred? Unul din înţelesuri este: bărbatul este mintea activă care are drept cap raţiunea (cuvântul) credinţei. Spre acesta privind ca spre Hristos, mintea îşi întocmeşte propria viaţă, zidind-o cu harurile poruncilor prin fapte. În felul acesta nu necinsteşte capul său, adică credinţa, punând asupra lui vreun oarecare acoperământ pământesc dinafară. Ceea ce înseamnă că nu pune mai presus de credinţă nimic din cele vremelnice şi pieritoare. Femeie a acestei minţi este însăşi deprinderea făptuirii care e acoperită cu părul bogat al multelor şi feluritelor cugetări şi chipuri de viaţă practică; sau mai bine zis deprinderea aceasta are însăşi mintea, în calitate de cap al ei, acoperită cu podoaba deasă a acestor cugetări şi chipuri. Iar Hristos este credinţă ipostasiată al cărei cap este în chip vădit Dumnezeu, spre care duce raţiunea credinţei, arătând celui ce-şi înalţă cugetarea de la cele de jos pe Dumnezeu, în care se şi află după fire.

Iarăşi se poate spune că bărbatul este mintea care cultivă contemplaţia naturală în duh, având drept cap Raţiunea (Logosul) creatoare a tuturor, ce se arată celui ce crede din ordinea frumoasă a celor văzute. Pe aceasta nu o necinsteşte mintea, întrucât nu o acoperă şi nici nu o pune dedesubtul vreunuia din lucrurile văzute şi nu ridică peste tot, ceva mai presus de ea. Femeie acestei minţi este simţirea (lucrarea de percepţie a simţurilor) care este tovarăşa ei de viaţă şi prin care pătrunde în natura lucrurilor sensibile şi adună raţiunile mai divine din ea. Mintea nu îngăduie acestei consoarte să se descopere în lucrarea ei de vălurile raţiunii şi să se facă slujitoarea nesocotinţei (iraţionalităţii) şi a păcatului, ca în felul acesta, respingând raţiunile mai divine ca pe nişte acoperăminte, să primească drept cap, în locul minţii, patima nesocotinţei. Iar cap al lui Hristos, adică al Raţiunii (Logosului) creatoare, care se dezvăluie din lucruri, analog cu ele, prin contemplaţia lor naturală, străbătută de credinţă, este Mintea cea negrăită, care o naşte pe aceea după fiinţă. Spre Mintea aceea duce Raţiunea (Cuvântul) prin sine mintea ce urcă prin contemplaţia cucernică a lucrurilor, împărtăşindu-i treptat din vederile spirituale ale celor dumnezeieşti pe măsura cunoaşterii celor văzute. Iarăşi bărbatul este mintea ajunsă înlăuntrul cunoaşterii tainice a lui Dumnezeu (a teologiei mistice) având drept cap neacoperit pe Hristos, adică Raţiunea credinţei înţeleasă în chip necunoscut sau, mai bine zis, cunoscută în chip neînţeles prin iniţierile tainice, indemonstrabile. Mintea, ajunsă prin exerciţiu la golul (στέρησις) îndumnezeitor, vrednic de laudă care o depăşeşte total şi distinct atât pe ea, cât şi toate cele ce există, nu pune peste acea Raţiune nimic din cele ce sunt, nici simţire, nici raţiune, nici minte, nici înţelegere, nici cunoştinţă, nici ceva cunoscut, nici ceva cugetat, nici ceva grăit, nici ceva simţit, nici ceva ce simte. Femeie acestei minţi este cugetarea curăţită de toată imaginaţia sensibilă având drept cap mintea acoperită bogat de iluminările (ἐπιβολαῖς) fără de început şi mai presus de înţelegere ale dogmelor negrăite şi necunoscute. Iar cap al lui Hristos, adică al Raţiunii negată tainic prin depăşire, este Mintea ridicată în chip absolut şi infinit peste toate şi în tot chipul. Pe

aceasta Hristos, cel înţeles spiritual ca Raţiunea Minţii prin fire, o face cunoscută celor vrednici. Deci toată mintea activă *"rugându-se şi proorocind"*, cu alte cuvinte căutând să afle raţiunile virtuţilor (căci aşa trebuie înţeles cuvântul "rugându-se") sau descoperind chipurile lor prin fapte (căci numai aşa trebuie înţeles cuvântul "proorocind"), trebuie să privească numai la raţiunea goală a credinţei, neabătându-şi cugetarea, gândul sau lucrarea la nimic altceva şi deci neacoperindu-şi capul sau punând altceva peste el. Şi orice femeie, adică orice deprindere a minţii active, *"rugându-se sau proorocind"*, adică mişcându-şi în chip ascuns dispoziţia ei internă sau înfăţişând virtutea în chipurile purtării din afară, dacă face aceasta fără discernământ raţional, necinsteşte capul ei. Căci ea cultivă atunci binele urmând unei pofte, odată ce este lipsită de raţiunea care o împodobeşte ca un acoperământ. De asemenea toată mintea care se exercită în contemplaţia naturală, dacă se roagă sau prooroceşte având ceva pe cap, cu alte cuvinte caută să cunoască raţiunile lucrurilor sau le împărtăşeşte altora, cu vreo pornire spre altceva, fără un scop evlavios, necinsteşte capul său, ca una ce pune mai presus de cunoştinţa dreaptă şi cucernică, vreun lucru din cele trecătoare. Şi orice femeie, adică orice percepţie orientată în chip natural spre lucrurile sensibile, adică nu are raţiunile spirituale ale acelora ca acoperitoare, necinsteşte capul ei, ocupându-se cu contemplarea celor văzute din patimă, pentru afecţiunea naturală faţă de ele. Şi iarăşi toată mintea îndrăgostită de teologia mistică, dacă se roagă sau prooroceşte având ceva pe cap, adică dacă pătrunde la vederile tainice în chip neştiut sau învaţă şi iniţiază pe alţii în teologie, având vreo formă a înţelegerii în vreme ce cunoaşte sau face cunoscut în chip mistic Cuvântul cel mai presus de înţelegere, ruşinează capul său punând pe Cel simplu şi mai presus de orice înţelegere, sub ceva din cele ce sunt sau se cunosc. Mintea trebuie să fie atunci golită de toată ideea şi de toată cunoştinţa ca să vadă fără ochi pe Dumnezeu Cuvântul cel adevărat. [...] Şi orice femeie, adică orice cugetare a unei astfel de minţi, rugându-se sau proorocind cu capul descoperit, adică emancipată de sub stăpânirea minţii, care e adumbrită de multe vederi tainice,

necinsteşte capul ei lepădând cunoştinţa dumnezeiască şi tainică ce acoperă mintea ca pe un cap.

Deci tot bărbatul, adică toată mintea activă sau naturală sau teologică, când se roagă sau prooroceşte, adică primeşte învăţătura sau învaţă pe alţii, să aibă descoperit capul său, adică pe Hristos: cea activă, nepreţuind nimic mai mult decât credinţa şi virtutea; cea naturală, nepunând nici o altă raţiune mai presus de Raţiunea primă; iar cea teologică neconturând nicidecum în schemele şi înţelesurile câştigate din lucruri, pe Cel mai presus de înţelegere şi de cunoştinţă. Şi toată femeia, adică toată deprinderea minţii active sau percepţia celei naturale sau cugetarea înţeleaptă a celei teologice, să-şi acopere capul; deprinderea activă, având aşezat asupra ei discernământul raţiunii cu care să deosebească cele ce trebuiesc şi cele ce nu trebuiesc făcute; percepţia, puterea raţiunii cu care să judece cu ştiinţă cele văzute; iar cugetarea, cunoştinţa cu totul indemonstrabilă a celor mai presus de înţelegere. Căci toată deprinderea, percepţia şi cugetarea neacoperită în modul arătat, nu se deosebeşte de cea rasă, adică de cea care n-are nici o raţiune a virtuţii sau a evlaviei sau a cunoştinţei tainice şi a iubirii dumnezeieşti.

Deci orice astfel de femeie trebuie să aibă pe bună dreptate totdeauna stăpânirea raţiunii sau supravegherea raţională asupra capului. Aceasta în primul rând pentru îngeri, care văd mişcările arătate şi nearătate ale noastre şi scriu tot gândul şi toată fapta spre lauda sau spre osânda noastră în ziua înfricoşată a dării la iveală. Apoi pentru cugetările conştiinţei înţelese şi ele în mod figurat ca îngeri, care ne mustră pentru cele ce le-am săvârşit sau ne apără acum şi în ziua judecăţii. În sfârşit, şi pentru îngerii răi care pândesc deprinderea, percepţia şi cugetarea noastră, ca îndată ce le văd dezvelite de discernământul, de evlavia şi de cunoştinţa raţională şi mintală, să dea năvală, făcând să se nască cele potrivnice acestora: lipsa de discernământ, de evlavie şi neştiinţa, prin care dracii cei răi lucrează păcatul, rătăcirea şi necredinţa. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 81).

"Cel ce mănâncă pâinea şi bea paharul Domnului cu nevrednicie, judecată sieşi mănâncă şi bea, nedeosebind trupul Domnului".

I Corinteni XI, 27

Tăvăliţi în necurăţiile noastre, ne apropiem de înfricoşătoarele Taine ale lui Dumnezeu, dăruindu-ne noi înşine iertare pentru cele ce le-am făcut în nălucirile de noapte şi în gândurile murdare. Căci cel ce vine să şadă lângă Dumnezeu fără gânduri curate, fără ochi nevinovaţi, fără trup nestricăcios, nici cu porniri nepătate ale sufletului şi trupului, câtor vini şi câtor dureri ale trupului şi slăbiciuni ale sufletului nu va fi supus la urmă, primind chinul şi ruşinea fără sfârşit? (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 251).

Să cunoască toţi cei ce au venit la lupta cea bună, aspră, strâmtă şi uşoară, că au venit să sară în foc, dacă primesc să locuiască în ei focul cel nematerial.

(S-a spus că lupta e aspră pentru paza simţurilor, îngustă pentru strâmtorarea trupului şi pentru lepădarea cu amărăciune a îndelungatelor năravuri. Dar e şi uşoară, pentru încrederea în Dumnezeu şi pentru înaintarea ce urmează şi pentru nădejdea bunătăţilor viitoare).

Să se cerceteze fiecare pe sine şi numai după aceea să mănânce din pâinea aceasta amestecată cu ierburi amare şi să bea din paharul acesta amestecat cu lacrimi, ca să nu-i fie lupta spre osândă. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 50).

**"Căci dacă ne-am judeca pe noi înşine, n-am fi judecaţi;
Dar judecaţi fiind de Domnul ne pedepsim ca să nu fim osândiţi împreună cu ea".**

I Corinteni XI, 31-32

Aproape tot păcatul se face de dragul plăcerii. Iar desfiinţarea lui se face prin reaua pătimire şi întristare, fie de bună voie, fie fără de voie, prin pocăinţă sau prin vreo certare adusă de Providenţa dumnezeiască. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 64).

Nu primi gândurile bănuitoare ce ţi se seamănă pe furiş împotriva aproapelui; căci sunt mincinoase, pierzătoare şi cu totul înşelătoare. Prin aceasta dracii încearcă să împingă în prăpastia pierzării sufletele celor ce-au sporit în virtuţi. Căci nu pot să trimită pe careva dintre cei ce se nevoiesc în adâncul osândei şi al păcatului cu fapta, de nu-l vor putea prinde să-l înduplece la bănuieli rele faţă de aproapele din pricina purtărilor din afară ale lui. Aducându-l pe acesta astfel sub judecata şi în căderea păcatului, îl face să fie osândit împreună cu lumea. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 238).

"De aceea vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu zice: Anatema fie Iisus; tot aşa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, decât în Duhul Sfânt".

I Corinteni XII, 3

Despre felul cum trebuie să se zică rugăciunea, unii părinţi o zic în întregime: *"Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă"*. Alţii, jumătate: *"Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă"*, ceea ce este mai uşor pentru neputinţa minţii. Căci aceasta nu poate să zică în chip tainic, singură de la sine, *"Domnul Iisus"*, întru curăţie şi în chip desăvârşit, decât în Duhul Sfânt. Altfel va face aceasta bâlbâindu-se ca un copil, neputând să o zică articulat. Dar nu trebuie să schimbe des cuvintele rugăciunii, din nepăsare, ci cu răgaz fără întrerupere. Unii părinţi învaţă să se facă rugăciunea cu gura, alţii cu mintea. Eu zic cu amândouă. Căci uneori slăbeşte mintea a o grăi lenevindu-se; iar alteori gura. De

aceea trebuie să ne rugăm şi cu gura şi cu mintea. Dar trebuie să o spunem liniştit şi fără zgomot, ca nu cumva glasul să tulbure simţirea şi atenţia minţii şi să le împiedice. Aceasta până ce mintea, obişnuindu-se cu lucrarea, va înainta în ea şi va lua putere de la Duhul să se roage în întregime şi cu putere. Atunci nu mai e de trebuinţă să se rostească cu gura, dar nici nu se mai poate. Atunci ajunge să se facă toată lucrarea numai cu mintea. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 187).

"Nimeni nu poate spune "Domnul Iisus" decât numai prin Duhul Sfânt".

I Corinteni XII, 3

"Harul şi adevărul s-au făcut prin Iisus Hristos".

Ioan I, 17

"Tot duhul care mărturiseşte pe Iisus Hristos venit în trup de la Dumnezeu este".

I Ioan IV, 2

"Tu eşti Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu".

Matei XVI, 16

Nu numai la aceşti Părinţi purtători de Dumnezeu şi la urmaşii lor poate afla cineva pomenite tainic aceste cuvinte ale sfinţitei rugăciuni, ci înainte de ei, şi la înşişi Apostolii dintâi şi corifei, adică la Petru, Pavel şi Ioan. [...] De aceea şi străluciţii noştri învăţători, care le-au urmat, mai ales cei ce au păşit pe calea vieţii necăsătorite, pustniceşti şi liniştite, au socotit aceste cuvinte, vestite mai înainte de cei trei stâlpi ai sfintei Biserici, date de aceia ca cuvinte dumnezeieşti, pe temeiul descoperirii în Duhul Sfânt şi mărturisite de cei trei ucenici atât de vrednici de crezare, drept stâlp al rugăciunii şi au predat celor de după ei să o ţină pe aceasta şi să o păzească în acelaşi fel. *"Pentru că prin trei martori va sta tot cuvântul"* (Matei XVIII, 19). Aceşti gânditori cereşti le-au unit şi le-au articulat într-un chip desăvârşit, într-un întreg, prin Duhul

Sfânt ce sălăşluia în ei. [...] Căci unul zice *"Domnul Iisus"*, altul *"Iisus Hristos"*, iar al treilea *"Hristos, Fiul lui Dumnezeu"*. În felul acesta, unul urmează celuilalt şi toţi trei se leagă nemijlocit unul de altul prin conglăsuirea şi legătura acestor cuvinte îndumnezeitoare. Căci poţi vedea cuvântul fiecăruia legându-se de sfârşitul cuvântului celuilalt, pe care-l are ca început şi astfel înaintând până la al treilea.

Acelaşi lucru îl vezi şi la adaosul privitor la Duhul. Căci fericitul Pavel spune că nimeni nu poate zice: *"Domnul Iisus"*, decât numai în Duhul Sfânt, iar acesta sau Duhul Sfânt stând la sfârşit, e folosit de Ioan, cel cu glas de tunet, ca început, zicând: *"Duhul care mărturiseşte pe Iisus Hristos venit în trup, este din Dumnezeu"* (I Ioan IV, 2).

Iar acestea le-au pus la rând nu de la ei înşişi, ci mişcaţi de mâna Preasfântului Duh. Căci mărturisirea dumnezeiescului Petru s-a făcut prin descoperirea în Duhul Sfânt: *"Pentru că toate le lucrează unul şi acelaşi Duh, împărţind deosebit fiecăruia precum voieşte"* (I Corinteni XII, 11).

Şi astfel frânghia întreită şi de nedesfăcut (Ecclesiastul IV, 2) a rugăciunii îndumnezeitoare, urzită, ţesută şi împletită cu mare înţelepciune şi pricepere, trece şi la cei din timpul nostru, fiind păstrată în acelaşi fel. Dumnezeieştii Părinţi de după aceea au legat cuvântul "miluieşte-mă" de aceste cuvinte izbăvitoare ale rugăciunii, adică de *"Doamne Iisus Hristoase, Fiul lui Dumnezeu"*, mai ales pentru cei mai prunci, sau începători şi nedesăvârşiţi în virtute. Căci cei înaintaţi şi desăvârşiţi în Hristos se îndestulează cu rostirea şi gândirea fiecăruia din aceste cuvinte ba, uneori, şi numai cu numele Iisus pe care şi-l întipăresc înlăuntru şi-l îmbrăţişează cu lucrarea întreagă a rugăciunii, umplându-se, prin el, de o plăcere şi de o bucurie negrăită, care covârşeşte toată mintea, toată vederea şi tot auzul. Şi astfel de trei ori fericiţii, ajungând în afară de trup şi de lume, îşi închid simţurile prin darul şi harul dumnezeiesc şi cuceriţi de iubire ca de o beţie fericită, se curăţesc, se luminează şi se desăvârşesc, ca unii ce oglindesc, de acum, în chip neînţeles, ca o arvună, harul mai presus de fire, fără început şi necreat al

dumnezeirii mai presus de ființă. [...]

Asigurarea clară și încredințarea neîndoielnică a acestora ne-a dat-o în chip luminos preadulcele și iubitorul de suflet, Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, ale cărui cuvinte sunt fapte și ale cărui spuse sunt, după El însuși, Duh și viață (Ioan VI, 63), când a zis: *"Fără de Mine nu puteți face nimic"* (Ioan XV, 5) și *"De veți cere ceva în numele Meu, vă voi face"* (Ioan XIV, 14). (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 116).

"Și fiecăruia i s-a dat arătarea Duhului spre folos".

I Corinteni XII, 7

Ieșind cu bunătate pentru unirea celor proniați și înmulțindu-se, Duhul rămâne în lăuntrul Său însuși după puterea cea mai presus de fire. Chiar dacă această revărsare și trimitere și înaintare este arătare se poate spune că Duhul se împarte, măsurându-Și arătarea după măsura celor ce se unesc cu El în chip tainic? [...] Nici faptul că ceea ce se arată sau se cugetă sau se împărtășește de Dumnezeu nu e partea Lui, ca să sufere Dumnezeu vreo împărțire, ci întreg Se arată și nu se arată, Se înțelege și nu Se înțelege, Se împărtășește și rămâne neîmpărtășit. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 380).

"Că unuia i se dă prin Duhul Sfânt cuvânt de înțelepciune, iar altuia după același Duh, cuvântul cunoștinței".

I Corinteni XII, 8

Dumnezeiescul Diadoh zice: Ale aceluiași Duh Sfânt sunt harismele înțelepciunii și ale cunoștinței, ca și toate harismele (darurile) dumnezeiești. Dar fiecare din ele are o lucrare deosebită. De aceea unuia i s-a dat înțelepciunea, altuia cunoștința, prin același Duh. [...] Căci cunoștința unește pe om prin experiența însăși cu

Dumnezeu, nemişcând sufletul prin raţiunile lucrurilor. De aceea unii dintre cei ce au ales filosofia (înţelepciunea) vieţii singuratice sunt luminaţi de ea întru simţire, dar la raţiunile dumnezeieşti nu ajung.

Iar înţelepciunea, dacă se dă cuiva, împreună cu cea dintâi, întru frică, lucru care se întâmplă rar, face arătate însăşi lucrările cunoştinţei, deoarece cunoştinţa obişnuieşte să lumineze, prin lucrare, iar cea de a doua prin cuvânt. Cunoştinţa o aduce rugăciunea şi multa linişte întru desăvârşita lipsă de griji, iar înţelepciunea o aduce cercetarea cuvintelor lui Dumnezeu, lipsită de slava deşartă. [...] La acestea Sfântul Maxim adaugă în *"Scolii"*: fântâna lui Iacob este Scriptura; apa este cunoştinţa din Scriptură; adâncul este înţelegerea greu de pătruns a tainelor Scripturii; scoaterea apei cu găleata este aflarea cuvântului lui Dumnezeu prin învăţarea literelor. Această găleată nu o avea Domnul (Ioan IV, VI, IX). Căci fiind însuşi Cuvântul, nu dă credincioşilor cunoştinţa cea din învăţătură şi studiu, ci dăruia celor vrednici înţelepciunea cea veşnică şi neîncetată din harul cel veşnic. Pentru că găleata ridică învăţătura, luînd o foarte mică parte şi lăsând întregul necuprins de nici un cuvânt. Iar cunoştinţa prin har are întreaga înţelepciune câtă e cu putinţă oamenilor, fără studiu, odrăslind în chip felurit după trebuinţele lor (Cele cinci capte, II, 29, P.G., 90, 1231, AB). (Filocalia 8, pag. 148).

"Şi cu toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh împărţind fiecăruia deosebi, după cum voieşte".

I Corinteni XII, 11

Nepătimirea este îndoită şi se naşte în chip îndoit în cei ce se sârguiesc. Nepătimirea primă se iveşte în cei sârguincioşi la sfârşitul înţelepciunii prin fapte. Ea, sporind în chip felurit prin ostenelile nevoinţei celui după lege, omoară patimile şi opreşte pornirile păcătoase ale trupului şi mişcă puterile sufletului spre ceea ce e

potrivit cu firea, iar mintea o readuce la cugetarea cu înţelepciune la cele dumnezeieşti. A doua nepătimire care e mai desăvârşită, se iveşte în chip înţelept în aceia la începutul contemplaţiei naturale. Aceasta înălţându-se de la liniştea duhovnicească a gândurilor din minte la starea de pace a minţii, o face pe aceasta atot-străvăzătoare şi atot-înainte-văzătoare; atot-străvăzătoare în lucrurile dumnezeieşti, în vederile celor mai bune şi în descoperirea tainelor lui Dumnezeu; atot-înainte-văzătoare în lucrurile omeneşti, care vin de departe şi au să se întâmple în viitor. Dar în aceste două nepătimiri este unul şi acelaşi Duh care lucrează, înfrânând şi stăpânind în cea dintâi şi eliberând spre viaţa veşnică în cea de-a doua. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 250).

"Iar noi suntem trupul lui Hristos şi mădulare din parte".

I Corinteni XII, 27

Trup al lui Hristos ni se zice că suntem [...] nu fiindcă ne-am lipsi de trupurile noastre şi ne-am face trupul Lui, nici fiindcă Acela s-ar preschimba în noi după ipostas sau s-ar tăia în mădulare, ci fiindcă lepădăm stricăciunea păcatului, după asemănarea trupului Domnului. Căci precum Hristos era după fire om fără de păcat, având trup şi suflet, aşa şi noi cei ce-am crezut în El şi ne-am îmbrăcat în El în duh, putem fi prin voia liberă fără de păcat în El. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 200).

Toţi sfinţii sunt cu adevărat mădulare ale lui Hristos, Dumnezeu cel ce peste toate şi ei, cum s-a spus, sunt datori să se lipească de El (I Corinteni VI, 16) şi să se unească cu trupul Lui, ca El să fie capul lor (Coloseni I, 18) iar sfinţii din veac şi până în ziua cea mai de pe urmă să fie mădularele Lui ca să fie cei mulţi un trup al lui Hristos (I Corinteni XII, 27), ca un singur om. De aici urmează că unii împlinesc rostul mâinilor, lucrând până azi şi

făcând voia Lui preasfântă, făcând din cei nevrednici vrednici şi câştigându-i pentru El; alţii rostul umerilor purtându-şi greutăţile unii altora (Galateni VI, 2) sau chiar pe cel pierdut (Luca XV, 6) aflat de ei, care înainte rătăcea pe munţi şi dealuri şi locuri pe care nu le cercetează Domnul (Iezechiel XIV, 6; Proverbe XIX, 23; Matei XVIII, 12) şi împlinind astfel voia Lui; alţii al pieptului, izvorând celor însetaţi şi flămânzi dreptatea lui Dumnezeu (Matei V, 6), apa cea prea limpede a cuvântului înţelepciunii şi cunoştinţei de negrăit, şi procurându-le pâinea pe care o mănâncă Puterile de sus ale cerului (Psalm LXXVII, 25) ca unii ce se odihnesc la pieptul Lui şi sunt iubiţi de El; alţii rostul pântecelui, primindu-le toate în sânul lor prin iubire şi purtând înlăuntrul lor duhul mântuirii şi având în ei simţirea în stare să cuprindă tainele Lui de negrăit şi ascunse; alţii rolul coapselor, purtând în ei rodnicia înţelesurilor vrednice de Dumnezeu ale teologiei tainice şi născând pe duhul mântuirii pe pământ (Isaia XXVI, 18) adică rodul şi sămânţa Duhului în inimile oamenilor prin cuvântul şi învăţătura lor; alţii rostul picioarelor, dovedind bărbăţie şi răbdare în încercări, după pilda lui Iov şi neabătându-se de la statornicia în cele bune, nici slăbind în ele, ci purtând poverile darurilor Lui. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 144).

"Noi suntem trupul lui Hristos şi mădulare în parte".

I Corinteni XII, 27

"Un trup şi un duh sunteţi, precum aţi fost şi chemaţi".

Efeseni IV, 4

Deci precum trupul fără duh este mort şi nesimţitor, aşa cel omorât de patimi, prin nesocotirea poruncilor după Botez, se face nelucrător şi neluminat de Duhul Sfânt şi de harul lui Hristos. El are Duhul prin credinţă şi naştere din nou, dar e nelucrător şi în nemişcare din pricina morţii sufleteşti. Căci sufletul fiind unul, iar mădularele trupului multe, el le ţine, le face vii şi le mişcă pe toate

cele în stare de viaţă. Dar pe cele secate din vreo neputinţă întâmplătoare le poartă în sine ca moarte şi nemişcate dar rămân fără viaţă şi nesimţitoare. Tot aşa Duhul lui Hristos este întreg în chip neamestecat în toate mădularele lui Hristos, ţinând în lucrare şi făcând vii mădularele care se pot împărtăşi de viaţă. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 150).

"Râvniţi însă darurile cele bune".

I Corinteni XII, 31

Vrăjmaşul a schimbat dorirea de Dumnezeu în poftirea urâtă a toată necurăţia. Râvna minţii este râvna potrivită firii. Iară fără râvna spre Dumnezeu nu e propăşire. [...] Dar râvna spre Dumnezeu s-a întors prin Adam spre cele contrare firii. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 43).

"Vă arăt vouă încă o cale mai presus de orice altă cale".

I Corinteni XII, 31

"Căi" numeşte Scriptura virtuţile. Iar mai mare decât toate virtuţile este dragostea, [...] ca una ce-i înduplecă să dispreţuiască lucrurile materiale şi să nu pună nimic din cele vremelnice mai presus de cele veşnice.

Dragostea de Dumnezeu se împotriveşte poftei, căci înduplecă mintea să se înfrâneze de la plăceri. Iar cea către aproapele se împotriveşte mâniei, căci o face să dispreţuiască slava şi avuţia. Aceştia sunt cei doi dinari, pe care Mântuitorul i-a dat îngrijitorului casei de oaspeţi. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 112).

"Dragostea îndelung rabdă şi se milostiveşte".

I Corinteni XIII, 4

Cel ce se descurajează de întâmplările supărătoare şi de aceea se poartă cu răutate faţă de cei ce l-au supărat şi se întoarce de la dragostea faţă de ei, cum nu va cădea de la scopul Providenţei dumnezeieşti? (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 101).

"Dragostea îndelung rabdă, dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuieşte, nu se laudă, nu se trufeşte" ş.u.

I Corinteni XIII, 4-7

Cel ce are dragoste nu ştie să pizmuiască, nu e uşuratic, fălos şi pornit, nu se îngâmfă faţă de cineva, nu se poartă cu necuviinţă faţă de aproapele, nu caută numai cele spre folosul său, ci şi spre al aproapelui, nu se mânie degrabă împotriva celor ce-l supără, nu ia seamă dacă suferă vreodată vreun rău, nu se bucură de nedreptatea prietenilor, ci se bucură de adevărul dreptăţii lor; toate le rabdă câte vin asupra lui cu întristare, toate le crede din simplitate şi nerăutate; toate cele făgăduite nouă de Dumnezeu nădăjduieşte că le va lua; toate ispitele le rabdă, nerăsplătind răul cu rău şi niciodată lucrătorul dragostei nu cade din dragostea aproapelui. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 348).

"Iubirea toate le suferă, toate le rabdă, iubirea niciodată nu cade".

I Corinteni XIII, 7-8

"Niciodată nu cade" înseamnă că cei ce au dobândit anumite daruri, dar încă nu s-au învrednicit, prin iubirea cea mai deplină şi mai curată a Duhului, de libertatea desăvârşită de patimi, încă nu

au ajuns la siguranţă, ci sunt încă în primejdie şi în luptă şi în frică din pricina duhului răutăţii. Această măsură nemaifiind supusă căderii, nici patimii, a arătat-o ca fiind de aşa fel că chiar limbile îngerilor şi proorocia şi cunoştinţa toată şi harismele vindecărilor sunt nimic în comparaţie cu ea. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 297).

"Pentru că în parte cunoaştem şi în parte proorocim".

I Corinteni XIII, 9

"Am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia născut din Tatăl plin de har şi de adevăr".

Ioan I, 14

Sfântul Pavel a spus că are numai din parte cunoştinţa Cuvântului ca Dumnezeu. Căci se cunoaşte numai într-o măsură oarecare din lucrări. Deoarece cunoaşterea Lui după fiinţă şi ipostas nu e cu putinţă în nici un fel nimănui, fiind la fel de inaccesibilă tuturor îngerilor şi oamenilor. Sfântul Ioan însă care a cunoscut raţiunea întrupării Cuvântului în chip desăvârşit, atât cât e cu putinţă oamenilor, a spus că a văzut slava Cuvântului ca trup, adică a văzut raţiunea sau scopul pentru care Dumnezeu s-a făcut om, plin de har şi de adevăr. Căci nu întrucât e Dumnezeu după fiinţă şi de o fiinţă cu Dumnezeu Tatăl a fost dăruit cu har Unul născut, ci întrucât s-a făcut după iconomie prin fire om şi de o fiinţă cu noi, a fost dăruit cu har pentru noi care avem trebuinţă de har; şi din plinirea Lui primim necontenit la orice înaintare a noastră, harul pe măsura noastră. Prin urmare cel ce păzeşte în sine nepătat (raţiunea) cuvântul lui Dumnezeu care s-a întrupat pentru noi, va primi slava plină de har şi de adevăr a Celui ce S-a slăvit şi S-a sfinţit pe Sine pentru noi ca om în timpul petrecerii Lui între noi. (Filocalia 2, pag. 196).

"Că acum cunoaştem din parte şi în parte proorocim. Dar când va veni ceea ce este desăvârşit, ceea ce-i din parte va înceta".

I Corinteni XIII, 9-10

Credinţa şi lucrările ei sunt mai înalte decât cunoştinţa. Şi însăşi cunoştinţa se desăvârşeşte în credinţă şi dobândeşte putere să urce în sus şi să simtă pe Cel ce este mai înalt decât toată simţirea şi să vadă lumina aceea necuprinsă de minte şi de cunoştinţa făpturilor.

Deci cunoştinţa e o treaptă prin care urcă cineva la înălţimea credinţei. Dar când ajunge cineva aproape de aceea, nu mai are nevoie de ea. [...] Credinţa deci ne arată ca prin ochi adevărul desăvârşirii şi prin credinţă aflăm acele lucruri necuprinse, dar nu prin cercetarea şi prin puterea cunoştinţei. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 327).

Când vorbirea smerită coboară în adâncul tău, atunci vorbirea înaltă se depărtează de la tine. Dar când smerenia însăşi se înrădăcinează în adâncul inimii tale, atunci vorbirea smerită de la suprafaţă sau dinlăuntru e lepădată de la tine. Când însă te îmbogăţeşti de sus cu smerita cugetare, atunci încetează atât smerenia din afară, cât şi vorbirea smerită a limbii. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 267).

Despre desăvârşire Sfântul Nil spune: *"Trebuie să înţelegem două desăvârşiri: una vremelnică şi una veşnică"*. Despre cea din urmă a scris Apostolul *"dar când va veni desăvârşitul, va înceta ceea ce e din parte"*. Cuvântul *"când va veni desăvârşitul"*, înseamnă că aici pe pământ nu putem cuprinde desăvârşirea dumnezeiească. Şi iarăşi: *"Două desăvârşiri cunoaşte sfântul Pavel şi ştie pe acelaşi om desăvârşit şi nedesăvârşit"*. [...] De aceea zice: *"Nu pentru că am luat m-am şi desăvârşit"* (Filipeni III, 12). Şi

după puţin: *"Câţi suntem deci desăvârşiţi, aceasta să o cugetăm"* (Filipeni III, 15). (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 193).

"Căci vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură, iar atunci faţă către faţă".

I Corinteni XIII, 12

Când te-ai ridicat prin multe osteneli şi sudori deasupra micimii trupului şi te-ai dezbrăcat de trebuinţele lui, îl vei purta uşor şi duhovniceşte, ca pe unul ce nu va simţi nici foame, nici sete. Atunci vei privi mai bine ca prin oglindă, pe Cel mai presus de minte şi cu ochii tăi spălaţi de lacrimi vei vedea pe Cel pe Care nimeni nu L-a văzut vreodată. Şi având sufletul rănit de iubirea Lui, vei înfiripa un cântec amestecat cu lacrimi. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 49).

Oglinda este conştiinţa care are în ea în chip neştirbit forma tuturor virtuţilor cu fapta şi prin care cel curat cu înţelegerea vede pe Dumnezeu; sau cu alte cuvinte, ea e deprinderea cu împlinirea poruncilor, care cuprinde sinteza tuturor virtuţilor împletite întreolaltă în chip unitar, ca o faţă divină. Iar ghicitura este cunoştinţa raţiunilor (cuvintelor) dumnezeieşti, printr-o îmbrăţişare deplină, pe cât se poate, cu ajutorul contemplaţiei, cuprinzând în sine arătarea străvezie a celor mai presus de înţelegere. Oglinda este, simplu vorbind, deprinderea care indică forma originară a virtuţilor, ce se va descoperi celor învredniciţi. Căci oglinda arată sfârşitul viitor al filosofiei cu fapta, celor ce au oglinda. Iar ghicitura indică originalul celor inteligibile, prin cunoştinţă.

Deci toată dreptatea de aici, comparată cu cea viitoare, are înţelesul unei oglinzi, ce reflectă chipul lucrurilor originare, dar nu cuprinde însăşi lucrurile în subzistenţa lor descoperită. Şi toată

cunoştinţa pe care o avem aici despre lucrurile înalte, comparată cu cea viitoare, este o ghicitură ce conţine o indicaţie a adevărului, dar nu însuşi adevărul în subzistenţa lui, care va avea să se descopere în viitor. Întrucât în virtute şi cunoştinţă se cuprind cele dumnezeieşti oglinda ne indică originalele prin virtute, iar ghicitura face străvezii originalele prin cunoştinţă. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 156).

Acum o privim - lumina dumnezeirii - prin simţuri şi prin simboluri împărţite: atunci, însă, ajungând mai presus de acestea vom privi lumina veşnică în chip nemijlocit, nefiind la mijloc nici o perdea. [...] Spunând "acum" a arătat vederea ce este cu putinţă şi pe măsura firii noastre. Dar el depăşind-o pe aceasta şi ridicându-se mai presus de simţuri şi de minte (de înţelegere) a văzut cele nevăzute şi a auzit cele neauzite (II Corinteni XII, 4) primind în sine arvuna acelei a doua naşteri şi a vederii ce ţine de ea. De aceea a şi zis: *"Ştiu, deoarece am auzit şi am văzut"*. El socoteşte aceasta lucrare a simţirii. Dar iarăşi zice că nu ştie de era minte sau trup, ceea ce simţea. Deci simţirea aceasta e mai presus de simţire şi de minte (de înţelegere). Căci când lucrează vreuna din acestea şi că lucrează vreuna din acestea se simte şi se înţelege. De aceea şi adaugă "Dumnezeu ştie", deoarece Dumnezeu era cel ce lucra atunci. Iar el, ajuns prin unirea cu Dumnezeu mai presus de om, vede prin Cel nevăzut cele nevăzute, care, fără să se coboare din sfera mai presus de simţire, s-au făcut văzute. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 294).

"Şi acum rămân acestea trei: credinţa, nădejdea, dragostea. Iar mai mare decât toate este dragostea".

I Corinteni XIII, 13

Timpul se împarte în trei. Credinţa se întinde împreună cu toate trei părţile: nădejdea cu una din ele; dragostea cu două. Atât

credinţa cât şi nădejdea sunt până la o vreme; dar iubirea, supraunindu-se pentru veacuri nemărginite cu Cel supranemărginit, rămâne pururea crescând mereu mai sus de ea. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 98).

Dacă credinţa e legată de nădejde, iar nădejdea e urmată de dragoste, cel ce nu are dragoste, nu a dobândit nădejdea, iar cel lipsit de nădejde, e vădit că e lipsit şi de credinţă. Căci dacă nu există cauzele iubirii, cum poate exista iubirea? Precum fără temelie nu poate sta acoperişul casei, aşa fără credinţă şi nădejde neîndoielnică nu se poate afla iubirea de Dumnezeu în sufletului omului. Şi cel ce nu are iubirea nu va avea nici un folos din celelalte virtuţi şi fără iubire nu se va folosi întru nimic. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 188).

Cel ce cugetă la toate lucrurile lui Dumnezeu, cunoscându-le prin vederi ale înţelegerii, va afla, fără îndoială, răsărind în sufletul lui acele trei virtuţi, pe care toate sfinţitele scrieri şi cărţi ne îndeamnă să le spunem ca oamenii să caute cu toată sârguinţa să le dobândească: credinţa, nădejdea, dragostea, sfârşitul sau, mai bine zis, temelia tuturor virtuţilor făptuitoare şi văzătoare. Aceasta este cu adevărat Sfânta Treime (cu Dumnezeu cel întreit) cea din noi, prin care ne unim cu Sfânta Treime apropiindu-se de ea ca nişte alţi îngeri. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 282).

Una este ca o rază, alta ca o lumină, iar cealaltă ca un cerc. [...] *"Credinţa este raza soarelui, nădejdea ca lumina lui, iar dragostea ca cercul lui"*. Şi toate sunt o strălucire şi o lumină. Cea dintâi toate le poate face şi zidi; a doua îmbrăţişează mila lui Dumnezeu; iar a treia niciodată nu cade, nu încetează a privi şi nu lasă pe cel rănit de ea să-şi liniştească fericita nebunie. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 424).

"Cânt cu duhul, dar cânt şi cu mintea".

I Corinteni XIV, 15

Cântă cineva cu duhul când rosteşte numai cu limba cele cântate. Şi cântă cu mintea când, cunoscând înţelesul celor cântate, se veseleşte în contemplarea lor. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 209).

"Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăţ şi pe alţii, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină".

I Corinteni XIV, 19

Marele lucrător al marii şi desăvârşitei rugăciuni zice: "*... voiesc să spun cinci cuvinte cu mintea mea...*". Celor mai prunci cu duhul, acest lucru le este străin. De aceea noi, ca nişte nedesăvârşiţi, căutăm felurimea şi cantitatea în rugăciune. Dar felul al doilea e pricinuitor al celui dintâi. Căci se spune: *"Dă rugăciune curată celui ce se roagă"* fără pregetare în chip întinat şi cu osteneală. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 408).

"Vreau cinci cuvinte în mintea mea, decât zeci de mii pe limbă".

I Corinteni XIV, 19

"Vreau ca bărbaţii să se roage în tot locul ridicând mâini cuvioase, fără de mânie şi fără de gânduri".

I Timotei II, 8

Tot lucrul are trebuinţă de dreapta socoteală, ca să se facă bine; iar fără aceasta nu cunoaştem firea lucrurilor şi de aceea ne smintim cei mai mulţi, când vedem că nu se potrivesc între ele, cele spuse şi cele făcute de Sfinţii Părinţi. De pildă, Biserica a primit să cânte

troparele cu vers, asemenea şi multe alte cântări. Dar sfântul Ioan Scărarul, lăudând pe cei ce plâng după Dumnezeu, zice că unii ca aceştia nu vor striga către ei înşişi în cântări. Sfântul Isaac zice şi el despre cei ce se roagă în chip curat că de multe ori se află vreunul adunându-şi mintea în rugăciune şi îndată cade nesilit la pământ, pe genunchi ca odinioară proorocul Daniil, şi-şi are mâinile întinse şi ochii lui caută la crucea lui Hristos [...]. Şi iarăşi mulţi sfinţi Părinţi scriu despre unele ca acestea, că prin uimirea minţii s-au ridicat nu numai dincolo de cântări şi psalmodii, ci au uitat şi mintea însăşi, cum zice sfântul Nil. Biserica a făcut bine şi un lucru plăcut lui Dumnezeu, că a primit cântările şi celelalte tropare, pentru neputinţa minţii noastre, ca prin dulceaţa viersului să lăudăm pe Dumnezeu, cei ce suntem neştiutori, aproape fără voie; iar cei ce au cunoştinţă să vină la străpungerea inimii prin înţelegerea cuvintelor spuse. Şi aşa să urcăm ca pe o scară spre pătrunderea înţelesurilor bune, cum zice Damaschin. Şi cu cât sporim în obişnuinţa cu înţelesurile celor după Dumnezeu, cu atât dorul lui Dumnezeu ne atrage să le cugetăm şi să ajungem să ne închinăm în duh şi în adevăr Tatălui. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 35).

"Fraţilor nu fiţi prunci cu mintea, ci cu răutatea".

I Corinteni XIV, 20

Culionul este simbolul smereniei. Căci pruncii mici nevinovaţi, poartă culion. Iar omul vârstnic nu poartă culion. Deci noi de aceea îl purtăm ca să fim prunci cu răutatea. Pruncul care nu are răutate de e necinstit nu se mânie, de este cinstit nu se umple de slavă deşartă. De ia cineva ale lui nu se necăjeşte, căci e prunc cu răutatea. Nu se răzbună cu patimă, nu râvneşte slavă. Culionul e şi semn al harului lui Dumnezeu. Căci precum culionul acoperă şi încălzeşte capul copilului, aşa şi harul lui Dumnezeu acoperă şi mintea noastră. Pentru că culionul este simbolul harului

Mântuitorului nostru Dumnezeu, care ne acoperă cugetarea şi încălzeşte pruncia în Hristos pentru dracii care încearcă pururea să ne lovească şi să ne rănească. (Avva Dorotei, Filocalia 9, pag. 491).

"Hristos a murit pentru păcatele noastre".

I Corinteni XV, 3

"Ne-am îngropat cu El prin botez".

Romani VI, 4

"Cel ce a murit s-a îndreptat de păcat".

Romani VI, 3

"Păcatul nu va mai stăpâni peste noi".

Romani VI, 14

Botezul este desăvârşit, dar nu desăvârşeşte pe cel ce nu împlineşte poruncile, [...] iar cel ce nu le îndeplineşte este necredincios şi stăpânit de păcat. Căci credinţa stă nu numai în a ne fi botezat în Hristos, ci şi în a împlini poruncile Lui. Că odată ce ne-am îngropat cu El prin botez, ne-a şi ridicat pe noi şi ne-a aşezat împreună cu Sine în cele cereşti. Dar ne-a dat şi porunci ca, împlinindu-le, să aflăm desăvârşirea pe care ne-a dat-o nouă. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 275).

"Nu eu,ci harul lui Dumnezeu care e cu mine".

I Corinteni XV, 10

De se va răscula în cugetul tău roiul gândurilor urâte şi slăbind vei fi biruit, să ştii că te-ai despărţit pentru o vreme de harul dumnezeiesc. De aceea ai şi fost dat pe mâna căderii tale, după o dreaptă judecată. Drept aceea luptă să nu fii lipsit niciodată de har, din nepurtarea de grijă, nici pentru o clipă. Iar de vei putea să te ridici din alunecare, şi să treci peste zidul gândurilor pătimaşe şi

peste atacurile întinate necontenit, aduse de marea dibăcie a vrăjmaşilor, să nu uiţi de darul dat ţie de sus: [...] Harul m-a ridicat din gândurile întinate ce s-au sculat asupra mea şi m-a izbăvit de bărbatul nedrept (Psalm XVII, 52), adică de diavolul şi de omul cel vechi. (Ioan Carpatinul, Filocalia 4, pag. 125).

"Dacă nu este înviere a morţii, nici Hristos n-a înviat".

I Corinteni XV, 13

Hristos este începutul, mijlocul şi sfârşitul. Căci e în toate: în cele dintâi şi în cele mijlocii şi în cele din urmă ca în cele dintâi. Pentru că nu este în El vreo deosebire oarecare între acestea, precum nu este nici barbar, nici scit, nici elin, nici iudeu, ci toate şi în toate este Hristos. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 60).

"Precum în Adam toţi mor, aşa în El toţi să se facă vii".

I Corinteni XV, 22

Fiul cel unul născut al lui Dumnezeu, Cuvântul cel mai dinainte de veci, care este din Dumnezeu Tatăl, izvorul vieţii şi al nemuririi, ni s-a arătat nouă celor ce şedeam în întunericul şi în umbra morţii. Întrupându-Se din Duhul Sfânt şi din Fecioara Maria, ne-a arătat chipul unei vieţuiri de formă dumnezeiească. Şi dându-ne porunci sfinte şi făgăduind Împărăţia Cerurilor celor ce-şi vor rândui viaţa după ele şi înfricoşând cu chinurile veşnice pe cei ce le vor călca, iar mai pe urmă suferind patima mântuitoare şi înviind din morţi ne-a dăruit nădejdea învierii şi a vieţii veşnice. Prin aceasta a dezlegat osânda păcatului strămoşesc al neascultării şi a desfiinţat prin moarte stăpânirea morţii. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 2).

"Dar fiecare în rândul cetei sale".

I Corinteni XV, 23

Nu le lipseşte nimic temătorilor întrucât ei sunt temători chiar dacă nu are temătorul plinătatea şi desăvârşirea unirii nemijlocite cu Cuvântul aşa cum o au cei ce-L iubesc pe Domnul.

Căci fiecare se bucură de desăvârşire *"în rândul cetei sale"*, după locul ce i-a fost rânduit, măcar că unul este mai sus decât altul, după calitatea şi mărimea vârstei duhovniceşti. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 40).

"Obiceiurile bune sunt stricate de convorbirile rele".

I Corinteni XV, 33

Cu multă osteneală şi durere se înstăpâneşte în noi obişnuinţa cea bună şi bine aşezată. Dar ceea ce dobândim cu multă osteneală se poate pierde într-o clipită de vreme. (*"Convorbiri lumeşti"* a numit pe cele ale lumii; iar nelumeşti pe cele rele şi păgubitoare celor ce fug de lume). (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 74).

"Trupuri cereşti şi trupuri pământeşti".

I Corinteni XV, 40

Şi îngerii sunt într-un anumit fel trupeşti şi circumscrişi în comparaţie cu firea nematerială şi netrupească a dumnezeirii. [...] Trupurile pământeşti sunt materiale, iar cele mai presus de noi nemateriale. [...] Dacă sunt duhuri slujitoate atunci şi minţile cereşti sunt trimise spre slujire potrivit adevărului şi lui Pavel. [...] Când îngerul dumnezeiesc e trimis de sus de Dumnezeu ca să slujească poruncii dumnezeieşti pe pământ, părăseşte cetele cereşti şi vine după părerea generală aproape de noi şi de cele din lume. Iar dacă

lucrul acesta pare conform adevărului, îngerul se arată prin aceasta circumscris şi cuprins între margini. Căci în comparaţie cu firea cea dumnezeiască şi necreată şi cu totul netrupească şi necircumscrisă, îngerii sunt creaţi şi circumscrişi, dar faţă de noi sunt cu totul netrupeşti, necuprinşi şi nevăzuţi. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 140).

"Stea de stea se deosebeşte întru slavă".

I Corinteni XV, 41

Precum mai multe candele, deşi ard cu acelaşi untdelemn şi se aprind cu acelaşi foc, nu dau în aceeaşi măsură strălucirea focului, aşa şi darurile arătându-se din deosebite virtuţi, înfăţişează străluciri deosebite ale Duhului cel bun. Sau precum într-o cetate, fiind mulţi locuitori şi folosindu-se de aceeaşi pâine şi de aceeaşi apă, unii dintre ei sunt bărbaţi, alţii prunci, alţii băieţi, alţii bătrâni şi între ei este mare deosebire; sau precum grâul semănat în una şi aceeaşi ţarină rodeşte spice deosebite, dar e adunat în aceeaşi arie şi se aşează în acelaşi hambar, aşa socoteşte că va fi la învierea morţilor. Cei ce vor învia, vor fi slăviţi şi vor fi cunoscuţi cu o slavă deosebită, după vrednicia faptelor şi după împărtăşirea de Duhul dumnezeiesc care locuieşte încă de aici în ei. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 318).

"Se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc. Dacă este trup firesc este şi trup duhovnicesc".

I Corinteni XV, 44

Chiar când va fi reînnoită, zidirea nu va fi iar, şi cum a fost adusă de Dumnezeu la existenţă la început, să nu fie! Căci se seamănă trup sufletesc şi nu se ridică un trup cum era cel al

primului om creat înainte de neascultare, adică material şi sensibil şi schimbăcios, având lipsă de hrană materială, ci se scoală trup întreg înduhovnicit şi neschimbăcios, cum era al Stăpânului şi Dumnezeului nostru după înviere, adică al Celui de al doilea Adam şi al Celui întâi născut din morţi, deci cu mult deosebit de acela. În acelaşi fel întreaga zidire se va face, la un semn al lui Dumnezeu, nu cum a fost creată, materială şi supusă simţurilor, ci va fi prefăcută, la naşterea din nou, într-o locuinţă nematerială şi duhovnicească mai presus de toată simţirea. [...] *"Nu toţi vom adormi, dar toţi ne vom preschimba într-o clipă, într-o clipeală de ochi"* (I Corinteni XV, 40). (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 139).

"Primul om din pământ e pământesc; al doilea om e Domnul nostru din cer. Precum e cel pământesc aşa sunt şi cei pământeşti; şi precum e cel ceresc aşa sunt şi cei cereşti".

I Corinteni XV, 47-48

Precum din coasta lui Adam a făcut femeia, aşa din fiica Lui, din pururea Fecioară Maria şi Născătoarea de Dumnezeu, luând trup fără de sământă, s-a născut în chip asemănător primului om creat, ca precum acela prin neascultare s-a făcut începutul naşterii întru stricăciune şi spre moarte, aşa Hristos şi Dumnezeu, prin împlinirea a toată dreptatea (Matei III, 15) să se facă pârga rezidirii şi nemuririi noastre întru nestricăciune. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 131).

"Dar precum am purtat chipul celui pământesc să purtăm şi chipul celui ceresc".

I Corinteni XV, 49

"Chipul celui pământesc" sunt păcatele generale, ca nechibzuinţa, frica, necumpătarea, nedreptatea. Iar *"chip al celui ceresc"* sunt virtuţile generale, ca înţelepciunea, bărbăţia, cumpătarea, dreptatea. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 73).

Cel ce nu a îmbrăcat chipul Domnului nostru Iisus Hristos, al Omului ceresc şi Dumnezeu, peste omul raţional şi mintal, cu bună simţire şi întru cunoştinţă, e încă numai sânge şi carne. El nu poate primi simţirea slavei duhovniceşti prin cuvânt (raţiune) precum nici cei orbi din naştere nu pot cunoaşte numai prin cuvânt (raţiune) lumina soarelui.

Cel ce aude, vede şi simte astfel, cunoaşte puterea celor zise, ca unul ce poartă chipul celui ceresc şi a urcat la bărbatul desăvârşit al plinătăţii lui Hristos. (Sf. Simeon Teolog, Filocalia 6, pag. 32).

Căci a ştiut Apostolul că nu este om fără păcat de când a avut loc neascultarea şi că pocăinţa poate întoarce iarăşi pe om la noutatea fără de păcat. [...] (Nepăcătuirea ţine sufletul neînvechit, veşnic tânăr, înnoindu-se mereu din Hristos, care ţine mereu tânără firea omenească asumată de Fiul lui Dumnezeu, care e din veci şi până în veci Alfa şi Omega, începutul şi desăvârşirea sau desăvârşirea de la început). De aceea a spus că am părăsit făptuirea celui ce n-a ascultat porunca şi săvârşim făptuirea Domnului nostru Iisus Hristos care este împlinirea sfintelor Lui porunci, care a făcut mila şi a asumat robia omului până ce l-a introdus în raiul ascuns şi i-a dăruit,după Sfintele Scripturi, toate virtuţile, prin aceasta i-a dat să mănânce din pomul vieţii, care este curăţia. Pe aceasta a arătat-o El Însuşi, împăcând Heruvimii şi oprind sabia de foc ce se învârtea păzind calea spre pomul vieţii, care este cunoştinţa sfintelor Lui cuvinte. (Cuv. Paisie Pustnicul, Filocalia 12, pag. 219).

"Trupul şi sângele nu pot moşteni Împărăţia lui Dumnezeu".

I Corinteni XV, 50

Trupul este pofta, iar sângele mânia. Cu dreptate deci cel ce nu se curăţeşte de acestea, nu poate moşteni Împărăţia lui Dumnezeu. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 216).

1. "Toţi vom adormi, dar nu toţi ne vom schimba".
2. "Nu toţi vom adormi, dar toţi ne vom schimba".

I Corinteni XV, 51

"Toţi vom adormi, dar nu toţi ne vom schimba", trebuie să o înţelegem în sensul că toţi vom avea de suportat adormirea prin moarte, dar nu toţi ne vom preschimba primind slava şi îndrăznirea.

"Nu toţi vom adormi, dar toţi ne vom schimba", trebuie să înţelegem că nu toţi vom adormi cu adormirea pentru un timp oarecare, ca să avem lipsă de mormânt şi de risipirea prin stricăciune, ci cei de atunci vor suporta o moarte scurtă, neavând lipsă de adormirea pentru un timp oarecare, deoarece îndată se va produce învierea. Dar toţi se vor schimba, adică se vor îmbrăca întru nestricăciune. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 245).

"Boldul morţii este păcatul".

I Corinteni XV, 56

Moartea înseamnă despărţirea de Dumnezeu. Iar boldul morţii este păcatul pe care primindu-l, Adam a fost izgonit şi de la pomul vieţii şi din Rai şi de la Dumnezeu. Acestei morţi i-a urmat în chip necesar şi moartea trupului. Căci viaţa este Cel ce a zis: *"Eu sunt viaţa"* (Ioan XIV, 6). Aceasta coborându-se în moarte, l-a adus pe

cel omorât iarăşi la viaţă. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 75).

"Ci noi, în noi înşine, ne-am socotit ca osândiţi la moarte, ca să nu ne punem încrederea în noi, ci în Cel ce ne-a ridicat pe noi".

II Corinteni I, 9

Dacă rabdă cineva fără să se înalţe şi fără să se întoarcă de la virtute, se ridică şi el prin mortificarea trupului şi a lucrurilor la cunoştinţa celor ce sunt. Pentru că, după Apostoli, omul se împreună-răstigneşte trupeşte prin faptele trupeşti şi sufleteşte prin faptele sufleteşti şi apoi se îngroapă împreună prin omorârea simţurilor şi a cunoştinţei celei după fire şi învie duhovniceşte prin nepătimire în Hristos Iisus Domnul nostru. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 233).

"Care ne-a pecetluit pe noi şi a dat arvuna Duhului în inimile noastre".

II Corinteni I, 22

Dumnezeiescul Maxim [...] spune că harul acesta îndumnezeitor al lui Dumnezeu este necreat şi pururea existent din Dumnezeu cel pururea existent. Iar în alte părţi de multe ori îl numeşte lumină nenăscută şi enipostativă (subzistentă în ipostas) arătându-se celor vrednici când se fac vrednici, dar nu ca venind atunci la existenţă. Acest sfânt numeşte acea lumină şi lumina slavei negrăite şi curăţia îngerilor. Iar Macarie cel Mare o numeşte hrana celor netrupeşti, slava firii dumnezeieşti, frumuseţea veacului viitor, foc dumnezeiesc şi ceresc, lumină negrăită şi mintală, arvuna Duhului Sfânt, untdelemn sfinţit al veseliei. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 414).

"Ca să nu ne lăsăm covârşiţi de Satana, căci gândurile lui nu ne sunt necunoscute".

II Corinteni II, 11

Înţelesul este acesta: nu este văzută faţa lui, căci îşi ascunde viclenia în multe veşminte (vrăjmaşul), fermecând în chip amăgitor, prin felul cum se înfăţişează la arătare, iar în ascuns întocmind cursa pierzaniei. Şi ca să nu se numere şi pe sine între cei ce nu cunosc vicleniile aceluia, Iov descrie semnele lui, cunoscând limpede toată urâciunea înfricoşată a lui. *"Ochii lui sunt ca ai luceafărului, măruntaiele lui sunt şerpi de aramă"*. Acestea le spune, dând la iveală viclenia lui, ca a unuia ce prin faptul că-şi ia înfăţişarea luceafărului, plănuieşte să atragă la el pe cei ce-l privesc, iar prin şerpii dinăuntru pregăteşte moartea celor ce se apropie. (Nil Ascetul, Filocalia 1, pag. 180).

"Pentru că suntem lui Dumnezeu bună mireasmă a lui Hristos, între cei ce se mântuiesc şi între cei ce pier".

II Corinteni II, 15

Cel ce grăieşte cu dispreţ împotriva celui smerit la cuget şi nu-l cinsteşte pe el ca pe un om viu, este ca unul ce şi-a deschis gura lui împotriva lui Dumnezeu. Dar chiar de ar fi dispreţuit de toată zidirea, cinstea lui rămâne. Se apropie cel smerit de fiarele pierzătoare şi când acestea îşi aruncă privirea lor spre el, sălbăticia li se îmblânzeşte şi vin la el ca la stăpânul lor. Şi-şi pleacă capetele lor şi ling mâinile şi picioarele lui, căci din el se răspândeşte acea mireasmă ce se răspândea din Adam înainte de cădere [...]. E mireasma care s-a luat de la noi şi pe care ne-a înnoit-o şi ne-a dat-o iarăşi prin venirea lui Iisus. Aceasta este buna mireasmă ce se răspândeşte ca un mir din neamul oamenilor. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 108).

"Arătându-vă că sunteţi scrisoare a lui Hristos, slujită de noi, scrisă nu cu cerneală ci cu Duhul Dumnezeului celui viu, nu pe table de piatră, ci pe tablele de carne ale inimii".

II Corinteni III, 3

Suntem învăţaţi încât să cunoaştem de la El cele de folos. Şi nu numai noi ci şi fiecare dintre credincioşi, ca unii ce purtăm scris în tablele inimilor noastre legea Duhului cea sfântă şi ne-am învrednicit să grăim nemijlocit şi neobişnuit, asemenea heruvimilor, cu Iisus prin rugăciunea curată. Dar fiindcă suntem prunci în vremea naşterii noastre din nou, necunoscând nici harul şi nevăzând nici înnoirea noastră, ba neştiind nici mărimea covârşitoare a cinstei şi a slavei de care ne-am împărtăşit şi fiindcă suntem datori să creştem prin porunci sufleteşte şi duhovniceşte şi să vedem cu mintea ceea ce am primit, cădem mulţi prin lipsa de grijă şi prin deprinderea cea prea pătimaşă, în nesimţire şi întuneric. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 159).

"Iar dacă slujirea morţii, săpată cu litere pe tablă de piatră, s-a făcut întru slavă, încât nu puteau fiii lui Israel să caute la faţa lui Moise, pentru slava cea trecătoare a feţei lui,
Cu cât mai mult nu va fi slujirea Duhului întru slavă?
Căci dacă slujirea osândei a fost slavă, cu atât mai mult va prisosi slujirea dreptăţii întru slavă.
Ba ce a fost slăvit în felul acesta mărginit, a fost fără de slavă, faţă de slava aceasta covârşitoare.
Iar dacă ce este trecător s-a săvârşit cu slavă, cu atât mai vârtos ceea ce rămâne întru slavă".

II Corinteni III, 7-11

Dumnezeiescul Apostol Pavel a arătat că taina desăvârşită a creştinismului se face experiată de fiecare suflet credincios într-un chip mai curat şi mai limpede, prin lucrare dumnezeiască. Iar

aceasta este strălucirea luminii cereşti întru descoperirea şi puterea Duhului. Dar ca să nu socotească cineva că singura luminare a Duhului este cea prin cunoştinţa înţelesurilor şi să se primejduiască din pricina neştiinţei şi a trândăviei de a nu dobândi taina desăvârşită a harului, a adus şi pilda slavei Duhului, care învăluia faţa lui Moise, ca înfăţişare mărturisită a cunoştinţei. [...]

Trecător e numit ceea ce s-a săvârşit atunci, din pricină că slava luminii a învăluit trupul muritor al lui Moise. Şi adaugă: *"Având deci o astfel de nădejde, ne folosim de multă îndrăzneală"* (I Corinteni III, 12). Iar mai departe arată că slava nepieritoare şi nemuritoare a Duhului întru descoperire străluceşte acum în ochi nemuritor şi nepieritor în partea nemuritoare a omului dinlăuntru, în cei vrednici. Căci zice: *"Iar noi toţi, adică cei ce ne-am născut prin credinţa desăvârşită din Duhul, cu faţa descoperită oglindim slava Domnului, prefăcându-ne spre acelaşi chip din slavă în slavă, ca de la Domnul la Duhul"* (II Corinteni III, 18). Cu faţa descoperită a sufletului adică şi când se întoarce cineva la Domnul i se ia acoperământul; iar Domnul este Duhul. Prin urmare se arată că acoperământ de întuneric s-a aşezat peste suflet. Iar acesta a putut străbate în omenire în urma căderii lui Adam. Acum însă credem că prin iluminarea Duhului se ia acest acoperământ de la sufletele cu adevărat credincioase şi vrednice. [...] Iar Dumnezeu a binevoit ca cei cu adevărat credincioşi să ajungă la asemenea măsuri ale sfinţeniei. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 378).

"Iar noi toţi privind ca în oglindă, cu faţa descoperită slava Domnului, ne prefacem în acelaşi chip din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului".

II Corinteni III, 18

Odată ce ne-a fost arătată de Cuvântul calea cea dreaptă şi uşoară a celor ce se mântuiesc, să tăgăduim cu toată puterea

plăcerea şi durerea vieţii de aici şi să învăţăm cu mult îndemn şi pe cei supuşi nouă să facă aceasta. Căci făcând aceasta, ne-am izbăvit şi am izbăvit şi pe alţii cu desăvârşire de toată născocirea patimilor şi de toată răutatea dracilor. Să îmbrăţişăm numai iubirea şi nimeni nu va putea să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu. [...] Căci prin cunoştinţa cu lucrul rămânând în noi dragostea nemişcată vom primi de la El o bucurie şi o susţinere veşnică şi negrăită a sufletului. Şi împărtăşindu-ne de aceasta, nemaiprivind ca mai înainte, fără gând neprihănit, cu faţa descoperită a simţirii suprafaţa celor sensibile ca pe o slavă, ci oglindind mai degrabă cu faţa descoperită a cugetării, după înlăturarea oricărui val sensibil, slava lui Dumnezeu cea arătată în virtuţi şi în cunoştinţa duhovnicească, prin care primim unirea cea după har. Căci precum ignorând pe Dumnezeu, am îndumnezeit zidirea, pe care am cunoscut-o prin simţire, gustând din ea, pentru faptul că prin ea ni se susţine trupul, aşa primind cunoştinţa trăită a lui Dumnezeu, cea accesibilă înţelegerii, vom ignora experienţa întregii simţiri, pentru faptul că El ne susţine sufletul ca să existe şi ca să fie fericit. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 15).

Cel ce se îndeletniceşte cu făptuirea, are ca acoperitoare pe inima sa în vremea rugăciunii, cunoştinţa celor sensibile, pe care nu o poate ridica din pricina afecţiunii faţă de ele. Numai contemplativul, fiind neatârnat de ele, poate vedea, din parte cu faţa descoperită, slava lui Dumnezeu. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 307).

Ce este harul şi cum îl putem dobândi şi care sunt cele ce-l tulbură şi care cele ce-l curăţesc îţi va arăta cel ce a strălucit cu sufletul şi cu limba mai mult decât tot aurul.

Aceasta se arăta, mai limpede, când lucrau darurile minunilor. Dar, nici acum nu e greu celui ce are ochi credincioşi, să vadă aceasta. Căci îndată ce ne botezăm, sufletul se face mai luminos ca

soarele, curăţit fiind prin Duhul. Şi, nu numai că privim spre slava lui Dumnezeu, ci şi primim o strălucire de la ea. Căci precum argintul aflat sub razele soarelui trimite şi el raze, nu numai din firea sa, ci şi din lumina soarelui, aşa şi sufletul curăţit şi ajuns mai strălucitor decât tot argintul, primeşte o rază din slava Duhului, pe lângă slava aflătoare în el; şi anume una aşa cum se cuvine de la Domnul în Duhul. [...] Dacă voieşti îţi voi arăta aceasta şi mai limpede de la Apostoli: gândeşte-te la Pavel, ale cărui veşminte săvârşeau minuni (Fapte XIX, 12), la Petru a cărui umbră avea atâta putere (Fapte V, 15). Dacă aceştia n-ar fi purtat chipul Împăratului şi dacă razele lor de lumină n-ar fi fost cu neputinţă de privit, veşmintele şi umbrele lor n-ar fi lucrat minuni. (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 21).

Atât cel prunc cu vârsta cât şi cel în floarea vieţii, au nevoie de lapte. Dar cel dintâi ca să se hrănească iar cel de-al doilea ca să se îndulcească. Se îndeletniceşte deci făptuitorul cu citirea psalmilor, dar aceasta se arată făcând-o şi contemplativul (văzătorul). Dar, cel dintâi spre întărirea şi asigurarea sufletului, iar văzătorul spre înveselire şi mai ales ca să odihnească mişcarea învăpăiată şi întinsă şi izvorâtoare de lacrimi spre Dumnezeu. Căci, deşi duhul din el saltă peste măsură şi râvneşte să se veselească mai bine de razele dumnezeieşti şi să se preschimbe şi să crească din slavă în slavă, dar firea compusă a trupului şi firea de lut a inimii slăbeşte. Astfel, făptuitorul zăboveşte în cuvintele dumnezeieşti pentru cunoştinţa şi pentru învăţătura şi ştiinţa din ele; cunoştinţa acestora o primeşte şi contemplativul (văzătorul), dar în tăcere, căci cele ce le învaţă în chip negrăit şi ceea ce puterea lui contemplativă priveşte, cuvântul nu poate grăi. *"Urechea liniştii va auzi lucruri minunate".* A spus "minunate" dar ce fel de lucruri "minunate" n-a putut să spună. De aceea a renunţat să grăiască negrăitul celor mai presus de cuvânt. [...] Căci dacă făptuitorul, deşi n-a văzut, are fericirea numai din credinţă, ce ar trebui să cugetăm despre văzător? Căci acesta împreună cu umblarea prin credinţă, care s-a ridicat

peste cele ce trebuie făcute, vede cele mari şi minunate şi pătimeşte suişuri în inimă şi e îndumnezeit zi de zi, precum se cuvine. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 276).

"Iar noi toţi privind ca în oglindă, cu faţa descoperită slava Domnului, ne prefacem în acelaşi chip din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului".

II Corinteni III, 18

"Acum Îl vedem ca prin oglindă şi prin ghicitură, iar atunci Îl vom vedea faţă către faţă".

I Corinteni XIII, 12

Cei ce s-au făcut deci mirese curate, cunosc pe Mire, în ei înşişi, ca într-o oglindă, de nu cumva au vreo pată în ei ca chipuri şi de nu cumva nu plac Mirelui lor. Căci Mirele caută suflete curate, ca nişte fecioare, care nu au în ele nici o pată. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 218).

"Dumnezeu care a zis să strălucească lumina în întuneric, Care a strălucit în inimile noastre spre luminarea cunoştinţei Fiului Său".

II Corinteni IV, 6

Fiul lui Dumnezeu şi Dumnezeu, intrând în pântecele preasfintei Fecioare şi luând trup din ea şi făcându-se om, s-a născut om desăvârşit şi Dumnezeu desăvârşit, fiind acelaşi amândouă în chip neamestecat - cum se petrece cu noi acest lucru? Fiecare din noi oamenii credem în El, Fiul lui Dumnezeu şi Fiul pururea Fecioarei şi Născătoarei de Dumnezeu Maria şi, crezând, primim cuvântul despre El cu credinţă în inimile noastre; ca urmare mărturisindu-l cu gura şi pocăindu-ne îndată din suflet de

fărădelegile săvârşite de noi mai înainte, precum a intrat Dumnezeu, Cuvântul Tatălui, în pântecele Fecioarei, aşa Cuvântul se află şi în noi ca o sământă. [...] Deci îl zămislim pe El nu în chip trupesc, [...] ci înţelegător şi fiinţial. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 157).

"Omul din afară se strică, iar cel dinlăuntru se înnoieşte zi de zi".

II Corinteni IV, 16

Dacă şi-a dezlegat cineva sufletul de dorirea şi de poftele lucrurilor supuse simţurilor şi l-a legat de Dumnezeu, nu numai că va dispreţui banul şi lucrurile din jurul lui şi, păgubit de ele, se va arăta fără întristare ca faţă de nişte lucruri străine, ci şi durerile venite asupra trupului său le va răbda cu bucurie şi cu mulţumirea cuvenită, căci el vede pururea ca dumnezeiescul apostol. [...] Altfel nu se pot purta cu bucurie necazurile cele după voia lui Dumnezeu. Căci e de trebuinţă în toate acestea, de cunoştinţa desăvârşită şi de înţelepciunea duhovnicească. Iar cel lipsit de acestea, umblă în întunericul deznădejdii şi al neştiinţei, neputând să vadă câtuşi de puţin lumina răbdării şi a mângâierii. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 89).

"Căci de aceea şi suspinăm în trup, dorind să ne îmbrăcăm cu locuinţa noastră cea din ceruri că doar vom fi găsiţi îmbrăcaţi, iar nu goi".

II Corinteni V, 2-3

Gândul slavei deşarte fiind al şaptelea, sufletul care doreşte să-l lepede ca pe cel din urmă, de nu va dezbrăca şi pe cele dinaintea lui, nu va putea să îmbrace pe al optulea care este după ele şi pe

care dumnezeiescul Pavel îl numeşte *"locuinţă cerească"*. Cu aceasta se pot îmbrăca prin suspin numai cei ce s-au dezbrăcat prin ea de cele materiale. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 303).

De iluminarea şi strălucirea dumnezeiască fiind părtaş şi Adam înainte de cădere, nu se afla gol, ca unul ce era îmbrăcat într-un veşmânt de adevărată slavă. Ba nu se poate spune cu cât era mai împodobit decât cei ce îşi acoperă capul cu diademe împodobite cu mult aur şi cu pietre scumpe. Această iluminare şi acest har dumnezeiesc le numeşte şi marele Pavel, locuinţa noastră cea cerească. [...] Arvuna acestei iluminări dumnezeieşti şi a veşmântului ei a primit-o şi Pavel însuşi de la Dumnezeu pe când mergea de la Ierusalim spre Damasc. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 471).

"Prin credinţă umblăm şi nu după vedere".

II Corinteni V, 7

Suntem datori să alergăm la început din credinţă, prin răbdare şi să nu slăbim în necazuri şi la vremea sa vom veni la cunoştinţa folosului celor ce ni s-au întâmplat şi apoi vom lucra cu bucurie şi veselie, fără osteneală. [...] Dar precum este cu neputinţă să afle cineva din ea folosul lucrurilor făcute în lumea aceasta, aşa este cu neputinţă să afle cineva cunoştinţa şi odihna înainte de a se fi ostenit cu lucrul şi cu cuvântul în virtuţi. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 209).

Contemplativii văd în cele de acum şi în cele ce se fac ca într-o oglindă şi ca într-o ghicitură (I Corinteni XIII, 12), starea celor viitoare. Iar oglinda, pe de o parte, nu poartă nici o grosime a lucrului arătat în sine, dar pe de alta, ceea ce arată nu e cu totul

nimic. Căci, tot cel ce iubeşte adevărul va mărturisi că ceea ce se vede în oglindă e un chip foarte clar al unui lucru. Tot aşa şi cele ce sunt şi se fac nu arată vreo altă grosime sau vreun alt ipostas decât al lor propriu, dar arată totuşi chipurile neîndoielnice ale lucrurilor adevărate celor ce au primit puterea să vadă şi înaintează fără greşeală spre Adevărul însuşi. Când, deci, auzi Pavel zicând că *"prin credinţă umblăm, nu prin vedere"*, să nu socoteşti că vorbeşte de credinţa care se naşte numai din auz, prin cuvântul simplu. Căci altfel cum ar zice acelaşi: *"Acum cunosc din parte, dar atunci voi cunoaşte precum am fost cunoscut"* (I Corinteni XIII, 12) sau *"Când va veni ceea ce este desăvârşit, va înceta ceea ce e din parte"* (I Corinteni XIII, 10). Deci această cunoştinţă ne va ajuta să vedem şi în viitor. Deosebirea celei din viitor faţă de cea de acum e numai atâta câtă e între ceea ce e desăvârşit şi ceea ce e nedesăvârşit. Şi iarăşi cel ce spune că acum umblăm prin credinţă şi nu prin vedere în alt loc spune: *"Aşa alerg, dar nu ca unul ce nu văd; lovesc cu pumnul, dar nu ca unul ce bat văzduhul"* (I Corinteni IX, 26). Le spune acestea nu făcându-se pe sine însuşi potrivnic celor spuse înainte, ci arătând câtă cunoştinţă adevărată şi sigură avea despre cele viitoare. El cugetă aşa pentru înţelesul îndoit al credinţei şi al vederii.

Căci este o credinţă care ia fiinţă prin cuvântul simplu şi deci are nevoie de dovedire. Şi este o credinţă care nu are deloc nevoie de dovedire, sădind o încredinţare îndestulătoare în credincios din unele lucruri vădite. Ea se numeşte şi credinţa întemeiată într-un ipostas. [...]

Toţi contemplativii sunt stăpâniţi de o credinţă întemeiată în ipostas în acest sens, dar chipul îl văd în general, nu în ipostas. Dar dacă Dumnezeu n-ar fi un chip inteligibil (înţeles cu mintea), cum s-ar numi El frumuseţe? Deci precum există o frumuseţe inteligibilă a lui Dumnezeu, dar nu e văzută în ipostas, înţelege că există şi un chip inteligibil al Lui, măreţ, atotsfânt, preaslăvit, pricinuind uimire sufletului, umplând şi luminând cu totul mintea, covârşind-o cu marea şi mult felurita Lui strălucire şi aducând în ea înţelegerea lui Dumnezeu. De aceasta întipărindu-se şi Manoe a strigat: *"Suntem*

pierduţi, femeie! Am văzut pe Dumnezeu" (Judecători XIII, 22). Căci tot cel ce se întipăreşte de chipul acela, mărturiseşte că aceasta este o dovadă a întipăririi lui Dumnezeu.

Dar şi marele Moise a văzut pe Dumnezeu în acest chip, precum s-a scris *"S-a arătat Dumnezeu lui Moise în chip şi nu prin ghicituri"* (Numeri XII, 8). Căci dacă ar fi lipsit cu totul de un chip vrednic de Dumnezeu, Dumnezeu ar fi cu totul de nevăzut (de necunoscut, de nesimţit). Frumuseţea este o armonie şi chipul un fel de întocmire statornică. Iar dacă s-ar spune că Dumnezeu e lipsit de un chip vrednic de El, ar trebui să se spună că e lipsit şi de frumuseţe şi cu atât mai mult de faţă, în care e şi chipul şi frumuseţea.

Dar proorocul Isaia spune: *"L-am văzut pe El şi nu avea nici chip, nici frumuseţe, ci chipul Lui lipsea"* (Isaia LIII, 2-3). Aceasta o spune despre dumnezeirea Cuvântului, întrucât atârna pe cruce ca un răufăcător, neavând nici un semn al firii dumnezeieşti. Căci, cât priveşte omenescul, deşi nu mai era în El frumuseţe din pricina morţii, totuşi e vădit că avea chipul unui mort.

Dar David Îl preamăreşte pe El iarăşi ca *"împodobit cu frumuseţe"* (Psalm XIVL, 3) şi nu după omenitate. Căci adaugă: *"Har s-a vărsat în buzele Tale"*, ceea ce e propriu dumnezeirii, ca şi frumuseţea. Iar de faţa lui Dumnezeu, David pomeneşte în multe locuri. [...]

Deci dacă nu e oprit de a se vorbi la Dumnezeu de faţă şi de frumuseţe potrivită cu Dumnezeu, care nu stă în figură şi nu e în ipostas propriu, e cuvenit să se vorbească şi de un chip, care e el însuşi şi faţă şi frumuseţe. Pe acesta avându-l întipărit în sine Pavel a spus: *"Aşa alerg, nu fără să văd nimic; aşa lovesc cu pumnii, nu ca bătând aerul"* (I Corinteni IX, 26).

Căci Dumnezeu fără să fie văzut în Sine, nici împărtăşit, totuşi în alt înţeles se vede şi Cel necuprins se cuprinde. De aceea şi David ne cere să căutăm pururea faţa Lui (Psalm CIV, 4), ca având în noi întipărirea dumnezeirii, să ne împărtăşim de mult şi negrăit har şi de bucurie şi de plăcere dumnezeiească. Aşa zice David către Dumnezeu despre sine însuşi: *"Sătura-mă-voi, când voi vedea slava*

Ta" (Psalm XVI, 15). Căci celor ce văd pe Dumnezeu în adevăr şi în Duh, începe să li se arate multa şi nesfârşita slavă a luminii feţei dumnezeieşti. [...]

Deci Sfântul Pavel, având credinţa în Dumnezeu întemeiată în ipostas şi chipul măreţ şi mai presus de frumuseţe, dar neipostatic al lui Dumnezeu, a spus că umblăm prin credinţă (II Corinteni V, 7), adică prin cea întemeiată într-un ipostas, dar nu printr-un chip văzut în ipostas; adică prin credinţa care nu pricinuieşte îndumnezeirea nenăscută. Căci zice Sfântul Maxim: *"Numesc îndumnezeirea nenăscută iluminarea dumnezeirii prin chipul aflător în ipostas care nu e făcută, ci se arată în mod neînţeles în cei vrednici. Totuşi prin chip se vede frumuseţea"*. Despre această frumuseţe zice marele Vasile: [...] *"Frumuseţea adevărată şi preaiubită şi văzută numai cu mintea curăţită, e cea din jurul firii dumnezeieşti şi fericite"*.

De aceea şi Pavel s-a mărturisit pe sine *"simplu în cuvânt, dar nu în cunoştinţă"* (II Corinteni XI, 6). Căci era mare în cunoştinţă, prin care cunoştea din parte pe Dumnezeu, cel mai presus de înţelegere, în chipul inteligibil vrednic de Dumnezeu.

Această cunoştinţă din parte o avea şi Moise, văzătorul de Dumnezeu, care vedea chipul dumnezeiesc, cel nevăzut în ipostas şi frumuseţea Lui. De aceea zice: *"Dacă am cunoscut că am aflat har de la Tine, arată-mi-Te ca să Te cunosc şi să Te văd"* (Ieşire XXXIII, 13). Deoarece primise odinioară arătarea dumnezeiească şi slava frumuseţii, dar nu în ipostas, cere şi aceasta, ca unul ce s-a făcut mai desăvârşit. Dar Dumnezeu nu a consimţit, deoarece aceasta nu e cu putinţă nici unui suflet înţelegător şi nici unei vederi, nici chiar celei îngereşti, ca una ce întrece hotarele a toată cunoştinţa. Moise era văzător de Dumnezeu şi vedea pe Dumnezeu în întuneric, dar nu în ipostas, ci în chip şi frumuseţea inteligibilă, fără suportul ipostatic. [...]

Deci umblăm prin credinţa întemeiată în ipostas, care se naşte din cele contemplate în jurul lui Dumnezeu şi îşi ia întărire din slava ce străluceşte din frumuseţea feţei Lui, şi mărturia din chipul întipărit al luminii Lui mai presus de strălucire, şi nu prin credinţa

ce se naşte în auz din cuvântul simplu. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 312).

"Trebuie să ne înfăţişăm înaintea scaunului de judecată a lui Hristos, ca să ia fiecare după faptele pe care le-a făcut în trup, fie bine, fie rău".

II Corinteni V, 10

Cel ce crede că va fi o judecată când va ieşi din trup, nu poate judeca pe aproapele său pentru nici o faptă, ca unul ce are să dea răspuns lui Dumnezeu pentru toate faptele lui. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 114).

"Şi a murit pentru toţi, ca cei ce viază să nu mai vieze lor şi Aceluia care pentru ei a murit şi a înviat".

II Corinteni V, 15

Când auzi Scriptura că zice *"Dumnezeu va răsplăti fiecăruia după faptele sale"* să nu înţelegi că e vorba de fapte de o vrednicie egală cu Gheena sau cu Împărăţia, ci că Hristos va răsplăti faptele necredinţei în El sau ale credinţei, nu ca un schimbător care cântăreşte preţul lucrurilor de schimb, ci ca Dumnezeu, Ziditorul şi Răscumpărătorul nostru. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 250).

"Deşi am cunoscut pe Hristos după trup, dar acum nu-L mai cunoaştem".

II Corinteni V, 16

Începutul uceniciei oamenilor în evlavie e legat de trup. Căci

la prima apropiere de cinstirea lui Dumnezeu vorbim după literă nu după duh. Dar înaintând încetul în duh şi năzuind grosimea cuvintelor prin vederile (contemplaţiile) mai subţiri ajungem în chip curat în Hristos cel curat pe cât e cu putinţă oamenilor. [...] Aceasta datorită apropierii simple a minţii de Cuvântul, prin înlăturarea acoperămintelor de pe El. Astfel am înaintat de la cunoaşterea Cuvântului după trup, la slava Lui ca a Unuia născut din Tatăl. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 189).

"Căci pe Cel ce n-a cunoscut păcat, L-a făcut pentru noi păcat".

II Corinteni V, 21

Corupându-se mai întâi libera alegere a raţiunii naturale a lui Adam, a corupt împreună cu ea şi firea, care a pierdut harul nepătimirii şi aşa s-a ivit păcatul. Aşadar căderea voinţei de la bine la rău este cea dintâi şi cea mai vrednică de osândă. A doua întâmplată din pricina celei dintâi, este mutarea firii de la nestricăciune la stricăciune, mutare ce nu poate fi osândită. Căci două păcate s-au ivit în protopărinte, prin călcarea poruncii dumnezeieşti: unul vrednic de osândă şi unul care nu poate fi osândit, având drept cauză pe cel vrednic de osândă. [...] Această stricăciune şi alterare a firii, produsă una din alta, voind Domnul şi Dumnezeul nostru s-o îndrepteze, a luat toată firea şi astfel a avut şi El în firea luată trăsătura pătimitoare, împodobită cu nestricăciunea voii libere. Şi aşa a devenit prin fire, din pricina trăsăturii pătimitoare, păcat, de dragul nostru, dar necunoscând păcatul din aplecarea voii, datorită statorniciei neschimbabile a voii Sale libere, El a îndreptat trăsătura pătimitoare a firii prin nestricăciunea voii Sale libere, făcând din sfârşitul trăsăturii pătimitoare a firii, adică din moarte, începutul prefacerii spre nestricăciunea cea după fire.

Necunoscând deci Domnul păcatul meu, adică povârnirea voinţei mele libere, nu a luat şi nu s-a făcut păcatul meu, dar luând

păcatul cel pentru mine, adică stricăciunea firii pentru povârnirea voii mele libere, s-a făcut pentru noi om, prin fire pătimitor, desfiinţând prin păcatul cel pentru mine păcatul meu. Şi precum în Adam hotărârea liberă a voinţei lui proprii pentru rău a desfiinţat podoaba comună a nestricăciunii firii, Dumnezeu socotind că nu e bine ca omul care şi-a înrăit voia liberă să aibă o fire nemuritoare, la fel în Hristos hotărârea voii Sale proprii pentru bine a spălat ruşinea comună a stricăciunii întregii firi. [...] Căci dacă pătimirea, stricăciunea şi moartea cea după fire a adus-o în Adam, povârnirea voii libere, pe drept cuvânt neclintirea voii libere din Hristos a adus nepătimirea, nestricăciunea şi nemurirea cea după fire prin înviere.

Schimbarea firii spre pătimire, spre stricăciune şi spre moarte e deci osânda păcatului săvârşit prin hotărâre liberă de Adam. Această stare nu a avut-o omul dintru început de la Dumnezeu, ci a înfiinţat-o şi a cunoscut-o, săvârşind prin neascultare păcatul cu voia. Osânda prin moarte este rodul acestui păcat. Luând deci Domnul osânda aceasta a păcatului meu liber ales, adică pătimirea, stricăciunea şi moartea cea după fire, s-a făcut pentru mine păcat, prin pătimire, moarte şi stricăciune, îmbrăcând de bună voie prin fire osânda mea, El care nu era osândit după voia liberă. Aceasta a făcut-o ca să osândească păcatul şi osânda mea din voie şi din fire, scoţând în acelaşi timp din fire păcatul, pătimirea, stricăciunea şi moartea. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 146).

"Ca nişte întristaţi, dar pururea bucurându-ne; ca nişte săraci, dar pe mulţi îmbogăţind; ca unii care n-au nimic, dar toate le stăpânesc".

II Corinteni VI, 10

Credinţa este puterea care ne face să murim pentru Hristos de dragul poruncii Lui şi să credem că moartea aceasta este pricina vieţii. Ea ne face să socotim sărăcia ca bogăţie, neînsemnătatea şi umilirea ca slavă şi cinste adevărată; iar când nu avem nimic, să

credem că stăpânim toate, mai bine zis că am dobândit bogăţia cunoştinţei lui Hristos cea nepătrunsă. Ea ne face să privim toate cele ce se văd, ca ţărână şi fum. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 20).

"Căci ce părtăşie are lumina cu întunericul, sau ce parte are credinciosul sau necredinciosul?"

II Corinteni VI, 15

Despărţirea între lumină şi întuneric e clară şi un amestec între ele este cu neputinţă. [...] Tot aşa e de mare depărtarea şi despărţirea între cei ce se află în Duhul Sfânt şi cei ce nu se află în El. Cei dintâi au petrecerea în cer (Filipeni III, 20) căci au ajuns încă de aici, din oameni îngeri. Iar cei din urmă şed încă în întunericul moştenit şi în umbra morţii (Psalm CVI, 10) pironiţi de pământ şi de lucrurile de pe pământ. Cei dintâi sunt în lumina înţelegătoare şi neînserată; ceilalţi sunt luminaţi numai de lumina supusă simţurilor; cei dintâi se văd pe ei înşişi şi văd şi pe cei apropiaţi murind în fiecare zi, nu ştiu că sunt oameni şi că mor ca oamenii (Psalm LXXXI, 7) iar neştiind, nu cred că va fi o judecată şi o înviere şi o răsplătire pentru cele săvârşite de fiecare în viaţa de aici. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 74).

"Voi locui în ei şi voi umbla şi voi fi Dumnezeul lor şi ei vor fi poporul Meu".

II Corinteni VI, 16

Însăşi Biserica lui Hristos şi omul întreg este o lume înfrumuseţată în care se spune că locuieşte şi umblă Dumnezeu şi trimite razele strălucitoare ale darurilor Lui, ca Cel ce e Soarele Dreptăţii. E Biserica de care ştim că e numită şi trupul şi mireasa

lui Hristos. [...] Deşi spun mulţi că aceasta s-a zis numai despre Născătoarea de Dumnezeu, dar se potriveşte foarte bine şi pentru Biserica Fiului ei şi a lui Dumnezeu. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 150).

"Având deci aceste făgăduinţe, iubiţilor, să ne curăţim pe noi de toată întinarea trupului şi a duhului, desăvârşind sfinţenia în frica lui Dumnezeu".

II Corinteni VII, 1

Trebuie să păzim sufletul şi să-l păstrăm neînsoţit cu gândurile întinate şi rele. Căci, precum trupul împreunându-se cu alt trup se spurcă prin necurăţie, aşa şi sufletul se strică unindu-se cu gândurile rele şi întinate conglăsuind şi învoindu-se cu ele. Dar nu numai cu cele ale răutăţii şi curviei, ci şi cu ale fiecărui păcat ca de pildă cu ale necredinţei, vicleniei, slavei deşarte, mâniei, pizmei şi certei. Căci [...] cugetă că în ascunsul sufletului se găseşte şi stricăciune şi curvie, lucrându-se prin gânduri necuviincioase. Şi precum după marele Apostol, *"pe cel ce strică biserica lui Dumnezeu, care este trupul, şi Dumnezeu îl strică"* (I Corinteni III, 17), aşa şi cel ce strică sufletul şi mintea, prin aceea că consimte şi se învoieşte cu cele necuviincioase, e vinovat osândei. Drept aceea se cuvine ca precum păzim trupul de păcatul văzut, aşa să păzim şi sufletul de gândurile necuviincioase, fiindcă e mireasa lui Hristos. *"Că v-am logodit unui bărbat ca să vă înfăţişez fecioară curată lui Hristos"* (II Corinteni XI, 2). Şi iarăşi: "Cu toată paza, păzeşte inima ta că din aceasta sunt ieşirile vieţii" (Proverbe IV, 23). Şi iarăşi află că dumnezeiasca Scriptură învaţă că: *"gândurile viclene ne despart de Dumnezeu"* (Solomon I, 3). (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 325).

"Noi surpăm iscodirile minţii,
Şi toată trufia care se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu şi tot gândul îl robim".

II Corinteni X, 4

Nu vreo rămăşiţă a păcatului lucrează în noi după Botez [...], ci că noi înşine ne înfăşurăm cu voia liberă în legăturile care au fost dezlegate prin împlinirea poruncilor. Căci gândul care zăboveşte în jurul vreunei plăceri sau mânii nu e semn al păcatului rămas, ci al unei împătimiri libere. Pentru că avem puterea să stingem gândurile şi să surpăm *"toată înălţarea care se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu"*. Prin urmare, gândul rău este pentru aceia care îl sting în ei, semn al dragostei de Dumnezeu, nu al păcatului. Căci nu atacul gândului este semn al păcatului, ci convorbirea prietenoasă a minţii cu el. Pentru că dacă nu-l iubim, de ce zăbovim cu el? [...] Deci dacă chiar şi când e urât un gând stăpâneşte cu putere mintea [...], acest fapt nu este o rămăşiţă din păcatul lui Adam, ci un semn al necredinţei de după Botez. Căci dacă după Sfântul Botez, măcar că putem împlini poruncile, nu le împlinim, chiar dacă nu vrem, suntem ţinuţi sub păcat până ce, împlinind toate poruncile, vom ruga pe Dumnezeu prin pocăinţă să şteargă păcatul necredinţei noastre. Pentru că două sunt pricinile lucrării păcatului în noi şi amândouă sunt de la noi: una lucrează pe măsura neîmplinirii poruncilor, iar cealaltă ne stăpâneşte cu putere datorită faptelor noastre rele de după Botez. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 279).

"Se cuvine să surpăm gândurile şi toată înălţimea care se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu".

II Corinteni X, 5

Trebuie să fim curaţi de gândurile necurate, mai ales când ne înfăţişăm lui Dumnezeu în rugăciune. Căci nu pot fi împreună răul

miros cu buna mireasmă sau răul miros cu mirul. Cel stăpânit de gânduri viclene, e orbit de ele. Fiindcă chipurile gândurilor produc o consimţire cu ele. Deci trebuie înlăturat primul atac al gândului din inimă prin împotrivirea evlavioasă a rugăciunii, ca nu cumva să ne aflăm prin buze în convorbire cu Dumnezeu, iar cu inima cugetând la toate. Căci Dumnezeu nu primeşte rugăciunea tulburată şi dispreţuitoare. Iar gândurile ce tind în jos şi se târăsc pe pământ, ca nişte şerpi, gânduri ce se află în inimă ca într-un cuib, răpesc mintea şi fac înţelegerea să cadă în năluciri şi tulbură conştiinţa. Ele cuprind uşor pe cel ce le ascultă, făcându-l prin fantezie căpetenie, conducător şi şef de oaste ca să-şi închipuie că are în jurul lui ostaşi purtători de lănci şi mulţimi mari şi arme pe care le atinge conducând tabere şi regimente ce biruie la porunca lui barbari şi împărţind cinstiri şi daruri de bani şi distincţii, zidind cetăţi şi dăruind vistierii de bani, rânduind unele căpetenii şi depărtând pe altele. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 281).

"Cunosc un om în Hristos, care acum paisprezece ani - fie în trup, nu ştiu, fie în afară de trup, nu ştiu, Dumnezeu ştie - a fost răpit unul ca acesta până la al treilea cer. Că a fost răpit în rai şi a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omului să le grăiască".

II Corinteni XII, 2-4

Cel ce a ajuns la linişte, a cunoscut adânc de taine. Dar n-a ajuns la aceasta, dacă n-a văzut şi n-a auzit mai înainte zgomotele valurilor şi ale vânturilor şi n-a fost poate stropit de ele. Aceasta e întărită de marele Apostol Pavel. Căci dacă nu ar fi fost răpit în rai ca în linişte, n-ar fi putut auzi cuvinte negrăite.

Raiul în care a fost răpit Pavel nu e decât liniştea, adică oceanul păcii şi al iubirii dumnezeieşti. [...] Liniştea nu e un gol, ci adâncul viu şi nespus de bogat în înţelesuri al iubirii lui Dumnezeu. Prin ea ne liniştim de agitaţia trăită în legătură cu lucrurile şi cu

împrejurările trecătoare, care ne promit pe rând fericirea şi ne prăvălesc în tristeţea pierderii lor. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 383).

Inimă curată este şi se zice aceea care nu află în sine o închipuire sau gând lumesc, care e atât de dăruită lui Dumnezeu şi de unită cu El, că n-are nici o amintire, nici a lucrurilor supărătoare ale vieţii, nici a celor pricinuitoare de bucurie, ci petrece în contemplaţie ca în al treilea cer şi e răpită în rai şi vede arvuna bunătăţilor făgăduite sfinţilor şi se face martorul bunurilor veşnice pe cât e cu putinţă firii omeneşti. Acesta e semnul adevărat al inimii curate şi dovada sigură prin care cunoaşte cineva şi măsurile curăţiei şi se vede pe sine însuşi ca într-o oglindă. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 71).

Fiinţa lui Dumnezeu este mai presus chiar şi de ceea ce nu este în sens de depăşire, precum este şi mai presus de Dumnezeu. Căci neexistent, în sens de depăşire, este ceea ce se vede duhovniceşte prin simţirea minţii. Iar aceasta nu e câtuşi de puţin fiinţa lui Dumnezeu, ci slava şi strălucirea nedespărţită de firea Lui, prin care se uneşte cu cei vrednici dintre îngeri şi oameni. Nu numai atât, ci fiindcă precum îngerii, aşa şi oamenii văd pe Dumnezeu în felurile acestea şi se unesc cu Dumnezeu şi Îl laudă pe El, poate că şi îngerul dacă şi-ar povesti acea vedere mai presus de firea sa, ar spune cele spuse de Pavel. Deci aceste vederi ale sfinţilor, le ştie numai Dumnezeu şi cei ce stau sub lucrarea lor. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 312).

"Când sunt slab atunci sunt tare".

II Corinteni XII, 10

Bolile sunt folositoare celor începători în viaţa virtuoasă. Ele fac trupul neputincios, ca să-l ajute în vestejirea şi în slăbirea aprinderii aflătoare în el; iar cugetul pământesc al sufletului, îl subţiază, în vreme ce-i întăresc şi îi împuternicesc curajul. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 249).

"Cuvântul lui Dumnezeu s-a răstignit pentru noi din neputinţă şi s-a ridicat din puterea lui Dumnezeu".

II Corinteni XIII, 4

"Nu a socotit bine, să ştie nimic, decât pe Iisus Hristos şi pe Acesta răstignit".

I Corinteni II, 2

"Dumnezeu ne-a ridicat şi ne-a aşezat pe noi împreună cu dânsul în cele cereşti, întru Hristos Iisus".

Efeseni II, 6

Cuvântul lui Dumnezeu se face fiecăruia după măsura puterii lui. Astfel, se răstigneşte în cei care încep viaţa de evlavie prin fapte, pironind prin frica de Dumnezeu lucrările pătimaşe ale lor şi învie şi se înalţă la ceruri în cei ce au dezbrăcat întreg omul vechi, care se strică prin poftele amăgitoare şi au îmbrăcat pe întreg cel nou, pe cel ce se zideşte prin duhul după chipul lui Dumnezeu şi s-au apropiat de Părintele harului din ei. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 176).

"Îţi este de ajuns harul Meu. Căci puterea Mea în neputinţe se desăvârşeşte. Cu mare plăcere mă voi lăuda întru neputinţele mele ca să se sălăşluiască în mine puterea lui Hristos".

II Corinteni XII, 9

"Pe care-l iubeşte Domnul, îl ceartă şi bate pe tot fiul pe care-l primeşte".

Pilde III, 12

Precum ceara dacă nu e încălzită şi înmuiată multă vreme, nu poate primi pecetea întipărită în ea, aşa şi omul nu poate primi pecetea virtuţii lui Dumnezeu dacă nu e cercat prin dureri şi neputinţe. [...] Apostolul numeşte neputinţe năpustirile vrăjmaşilor crucii, care se întâmplau necontenit lui şi tuturor sfinţilor, ca să nu se înalţe de bogăţia covârşitoare a descoperirii, ci să stăruiască mai degrabă prin smerenie în chipul desăvârşirii, păzind prin desele umiliri, cu evlavie, darul dumnezeiesc. Iar noi numim neputinţa, gândurile rele şi slăbiciunile trupeşti. (Diadoh al Foticeei, Filocalia 1, pag. 383).

"Puterea mea întru neputinţă se desăvârşeşte".

II Corinteni XII, 9

"Când sunt slab atunci sunt tare".

II Corinteni XII, 10

Cel ce vrea să afle voia dumnezeiască, trebuie să moară lumii întregi şi voilor sale întru toate. De aceea nici un lucru îndoielnic nu trebuie să-l facă cineva sau să-l hotărască ca bun, afară de cazul că nu poate să trăiască sau să se mântuiască fără el. Să întrebe pe cei încercaţi sau să-şi câştige asigurarea din credinţa cea tare şi din rugăciune, înainte de a fi ajuns la desăvârşita nepătimire, care face mintea nebiruită şi nemişcată, în tot lucrul bun. În felul acesta încleştarea poate fi mare, dar omul rămâne nevătămat. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 143).

Să nu părăseşti rugăciunea din grija neputinţei nici măcar o singură zi, până ce mai răsufli. [...] Căci făcând aşa te vei folosi

mai mult şi rugăciunea te va ridica îndată cu împreuna-lucrare a harului. Fiindcă unde este mângâierea Duhului, neputinţa şi trândăvia nu rămân. (Teolipt al Filadelfiei, Filocalia 7, pag. 72).

"Ca să nu mă înalţ, datu-mi-s-a mie îmbolditor trupului, înger al satanei".

II Corinteni XII, 17

Cel născut după Duh este într-un anumit chip, desăvârşit, precum şi pruncul zicem că este desăvârşit, prin aceea că are toate părţile întregului. Dar Domnul nu dă Duh şi har, ca cineva să cadă în păcate. Ci oamenii înşişi îşi pricinuiesc lor rele, nepotrivindu-se harului şi de aceea fiind cuprinşi de rele. Căci omul poate aluneca şi prin gândurile sale proprii şi fireşti, neavând grijă sau purtându-se cu nepăsare sau cu închipuire de sine. [...] Şi cei ce au atins asemenea măsuri sunt lipsiţi de siguranţă? De altfel, de nu va da omul prilej satanei, nu-l va stăpâni pe el cu sila. În afară de aceasta, cel dus cu sila nu se socoteşte că ţine nici de partea lui Hristos, nici a celui potrivnic. Dar cel ce stă lipit până la capăt de harul Duhului, chiar dacă s-a născut din Duhul, adică chiar dacă s-a făcut părtaş al Duhului Sfânt, partea lui va fi să umble după voia satanei. Căci fie că Domnul însuşi, fie că satana l-a luat pe om cu sila, dacă nu se face el însuşi pricină, nu va cădea nici în gheenă şi nu va dobândi nici Împărăţia. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 319).

"Dacă cereţi probă că Hristos grăieşte în mine".

II Corinteni XIII, 3

Precum lucrarea patimilor, care este duhul lumesc al amăgirii, al întunericului, al păcatului, se sălăşluieşte în omul care e plin de cuget trupesc, aşa lucrarea şi puterea Duhului luminos se

sălăşluieşte în omul sfinţit potrivit celor spuse. Şi iarăşi: *"Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine"* (Galateni II, 20) şi *"Câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat"* (Galateni III, 27); iar Domnul zice: *"Vom veni Eu şi Tatăl Meu şi la el locaş ne vom face"* (Ioan XIV, 25). Acestea nu se fac în chip nearătat şi nelucrător, ci se săvârşesc întru putere şi adevăr întru cei învredniciţi de ele. Căci legea întoarce mai întâi pe oameni prin cuvânt neipostativ, punându-le jugul greu şi anevoie de purtat şi neştiind să le dea nici un ajutor; şi aceasta fiindcă nu era în stare să le dea puterea Duhului. *"Pentru că ceea e era cu neputinţă legii, căci era slabă prin trup"*. Dar de la venirea lui Hristos, s-a deschis uşa harului celor ce au crezut cu adevărat şi li se dă puterea lui Dumnezeu şi lucrarea Duhului Sfânt. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 369).

"Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Duhului Sfânt să fie cu voi cu toţi".

II Corinteni XIII, 13

Precum după legea bisericească cei căzuţi în păcate trupeşti sunt opriţi mai întâi de preot, apoi arătând pocăinţa trebuitoare sunt primiţi la împărtăşire, iar câţi au trăit fără greşeală şi curat înaintează la preoţie, şi de la locul din afară se strămută înlăuntrul altarului, şi se ridică în treapta de liturghisitori, şi şezători lângă Domnul, aşa trebuie să cugetăm şi despre împărtăşirea tainică a Duhului. [...]

Dumnezeiasca Treime se sălăşluieşte în sufletul curat, unindu-se cu el bunătatea dumnezeiască. Se sălăşluieşte nu ca ceea ce este, căci nu încape nici în toată zidirea, ci întrucât este în stare omul să o primească. Dar când se abate cu voia de la petrecerea cea după Dumnezeu şi întristează Duhul dumnezeiesc, mintea e scoasă şi depărtată de la veselia duhovnicească. Harul dumnezeiesc, dragostea şi toată lucrarea cea bună a Duhului, se retrage, iar omul acela e

predat necazurilor, ispitelor şi duhurilor rele, până când sufletul va umbla iarăşi drept, spre buna plăcere a Duhului. Apoi arătând pocăinţă, prin toată mărturisirea şi smerenia, se învredniceşte iarăşi de cercetarea harului şi primeşte veselia cerească, mai mult decât întâia oară. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 360).

"Căci acum caut bunăvoinţa oamenilor sau pe a lui Dumnezeu? Sau caut să plac oamenilor? Dacă aş plăcea încă oamenilor, n-aş fi rob al lui Hristos".

Galateni I, 10

Ia aminte şi la plecarea ta din fiecare ceas, cercetând amănunţit, în care parte înclini. Dacă spre Dumnezeu, pentru binele însuşi, de dragul folosului sufletesc, şezi liniştindu-te sau cântând sau citind sau rugându-te sau lucrând orice altă virtute ca să nu fii furat fără să ştii; ca nu cumva să te afli cu înfăţişarea lucrător, iar cu felul lucrării şi cu cugetarea să vrei să placi oamenilor şi nu lui Dumnezeu. Căci multe sunt cursele vicleanului şi vede în ascuns înclinarea intenţiei, fără să fie băgat de seamă de cei mulţi; şi pururea vrea să fure lucrul în chip neştiut, ca ceea ce se face să nu se facă după voia lui Dumnezeu. Deci, chiar dacă te războieşte fără slăbire şi se năpusteşte asupra-ţi fără ruşine, tu ţine-ţi luarea aminte întărită către Dumnezeu şi nu te lăsa furat des, oricât ar fi silită de acela înclinarea voinţei să se împrăştie fără să vrea. În felul acesta, chiar dacă ar fi biruit careva fără voie, din neputinţă, este iertat şi lăudat de Cel ce cunoaşte intenţiile şi inimile. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 182).

"Ca să nu alerge sau să nu fie alergat în deşert".

Galateni II, 2

Precum părinţii trupurilor sunt împătimiţi de dragostea faţă de cei născuţi din ei, la fel şi mintea se alipeşte prin fire de cuvintele sale. Şi precum celor mai împătimiţi dintre aceia, copiii lor, chiar de vor fi în toate privinţele cei mai de râs, li se vor părea cei mai drăgălaşi şi mai frumoşi dintre toţi, la fel minţii nebune îi vor părea cuvintele ei, chiar de vor fi cele mai prosteşti, cele mai înţelepte dintre toate.

Înţeleptului însă nu-i apar aşa cuvintele sale, ci când i se va părea că e mai sigur că sunt adevărate şi bune, atunci se va încrede mai puţin în judecata lui. El ia pe alţi înţelepţi ca judecători ai cuvintelor şi gândurilor sale ca *"să nu alerge sau să nu fie alergat în deşert"* şi prin ei primeşte întărirea. (Sf. Maxim Mărtuirisitorul, Filocalia 2, pag. 89).

"Iscoditor al slobozeniei fraţilor în Hristos".

Galateni II, 4

Cel ce ia înfăţişarea prieteniei spre vătămarea aproapelui, este lup ce-şi ascunde răutatea în piele de oaie. Acesta când află pe careva dintre ai lui Hristos comportându-se cu simplitate sau rostind vreun cuvânt naiv, îl răpeşte şi-l sfâşie, vărsând nenumărate ocări asupra acelora peste ale căror cuvinte şi chipuri de purtare dă năvală. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 132).

"Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine".

Galateni II, 20

Împărăţia lui Dumnezeu şi Tatăl este în potenţă în toţi cei ce cred; iar în lucrare, în cei ce au lepădat din dispoziţia lor toată viaţa după firea sufletului şi a trupului şi au dobândit pe cea a duhului. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 205).

"Nu lepăda harul lui Dumnezeu; căci dacă dreptatea vine prin Lege, atunci Hristos a murit în zadar".

Galateni II, 21

Dacă zicem că păcatul se desfiinţează prin fapte atunci *"Hristos a murit în deşert"* şi toate cele spuse sunt mincinoase. Şi dacă aceştia spun că Botezul nu este desăvârşit, ci dobândesc desăvârşirea prin nevoinţe, deşartă este pentru ei şi legea libertăţii şi toată legiuirea Noului Testament e desfiinţată. Ba îl fac şi pe Hristos nedrept, odată ce porunceşte celor botezaţi să săvârşească fapte de-ale libertăţii câtă vreme ei sunt robiţi de păcat împotriva voii. Iar harul lui Dumnezeu nu mai e în acest caz har, ci răsplata nevoinţelor noastre. Căci dacă prin fapte scăpăm de păcat, atunci nu mai putem spune că prin har. Iar dacă prin har, fapta nu mai e faptă, ci poruncă a Celui ce ne-a eliberat şi faptă a libertăţii şi a credinţei. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 275).

"Câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi şi-mbrăcat".

Galateni III, 27

Hristos fiind Dumnezeu desăvârşit a dăruit celor ce s-au botezat harul desăvârşit al Duhului, care nu primeşte nici un adaos de la noi, ci ni se descoperă şi ni se arată potrivit cu lucrarea poruncilor, sporindu-ne credinţa *"până când toţi am fi ajuns la unirea credinţei, la bărbatul desăvârşit, la măsura vârstei plinirii lui Hristos"* (Efeseni IV, 13). Aşadar orice i-am aduce Lui după ce-am fost născuţi din nou, a fost ascuns de mai înainte de El în noi precum s-a zis: *"Cine a cunoscut gândul lui Hristos sau cine I-a dat Lui ceva mai înainte ca să i se întoarcă după aceea ca răsplată? Pentru că de la El şi pentru El şi întru El sunt toate".* (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 309).

"Căci nu mai este în el elin sau iudeu, nici bărbat şi femeie, nici rob sau slobod, ci toate şi în toţi este Hristos".

Galateni III, 28

Cel desăvârşit în iubire şi ajuns la culmea nepătimirii nu mai cunoaşte deosebirea între al său şi al altuia, sau între a sa şi a alteia, sau între credincios şi necredincios, între rob şi slobod sau peste tot între bărbat şi femeie; ci, ridicat mai presus de tirania patimilor şi căutând la firea cea una a oamenilor, priveşte pe toţi la fel şi are faţă de toţi aceeaşi dragoste. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 61).

"A trimis Dumnezeu pe Duhul Fiul în inimile noastre, care strigă: Avva, părinte".

Galateni IV, 6

"Însuşi Duhul mărturiseşte împreună cu duhul nostru că suntem fii ai lui Dumnezeu".

Romani VIII, 6

Vorbind de pârgă n-am înţeles vreo parte a întregului, nici vreo secţiune oarecare a Duhului (căci acesta nici nu se taie, nici nu se schimbă), ci am indicat capacitatea noastră de primire, întrucât nu putem face loc în noi întregii lucrări a Duhului, fără numai prin împlinirea poruncii desăvârşite, adică a morţii (căci şi moartea lui Hristos pentru adevăr este o poruncă a lui Dumnezeu). Deci precum soarele, fiind desăvârşit, trimite tuturor la fel raza sa desăvârşită, simplă şi egală, dar pe urmă fiecare pe măsura în care are ochiul curăţat, primeşte lumina, tot aşa şi Sfântul Duh pe cei care cred în El i-a făcut capabili de toate lucrările şi darurile Sale încă în clipa Botezului, dar nu tuturor le-a dat să pună la fel în lucrare darurile, ci fiecăruia după vrednicia şi pe măsura împlinirii poruncilor, adică pe cât mărturiseşte şi face arătată prin fapte bune măsura credinţei în Hristos. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 368).

Inima golită desăvârşit de închipuiri, va naşte înţelesuri dumnezeieşti şi tainice, care saltă în mijlocul ei, cum saltă peştii şi se dau peste cap delfinii în marea liniştită. Şi precum marea e mişcată de adierea subţire, aşa adâncul inimii, de Duhul Sfânt. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 81).

Ceea ce mişcă, de pe urma nevoinţei, de către Duhul dumnezeiesc, în suflet, face inima senină şi strigă *"Avva Părinte"*. Aceasta e fără chip şi fără formă, dar nouă ne dă un chip prin strălucirea luminii dumnezeieşti şi o formă cuvenită, odată cu aprinderea Duhului dumnezeiesc. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 230).

"Şi voi nu aţi dispreţuit încercarea mea, ce era în trupul meu, nici nu v-aţi scârbit, ci m-aţi primit ca pe un înger al lui Dumnezeu".

Galateni IV, 14

Nu sunt una şi aceiaşi cei cărora lumea li s-a răstignit şi cei ce s-au răstignit lumii. Celor dintâi le sunt cuie, postul şi privegherea, iar celorlalţi neaverea şi dispreţuirea. Dar fără cele de-al doilea, ostenelile pentru cele dintâi sunt fără folos. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 317).

"O, de s-ar şi tăia încaltea".

Galateni V, 12

Aceasta s-a zis în loc de: vor plânge şi se vor lovi, ajunşi la pocăinţa pentru păcatele pe care le-au săvârşit, tulburând pe credincioşi. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 248).

"Să umblăm în duh şi nu vom mai împlini pofta trupului".

Galateni V, 16

Să dispreţuim cele vremelnice, ca nu cumva, luptând pentru ele cu oamenii, să călcăm porunca iubirii şi să cădem din dragostea lui Dumnezeu. Să veghem să fim treji, să lepădăm somnul uşurătăţii. Să râvnim a păşi pe urmele sfinţilor, atleţi ai Mântuitorului; să imităm luptele lor, uitând pe cele dindărăt, şi întinzându-ne spre cele dinainte. Să imităm drumul lor neodihnit, râvna lor aprinsă, stăruinţa în înfrânare, sfinţenia neprihănirii, vitejia răbdării, neclintirea îndelungii răbdări, duioşia milei, netulburarea blândeţii, căldura râvnei, nefăţărnicia iubirii, înălţimea smereniei. [...] Să nu ne dedăm plăcerilor; să nu ne moleşim în cugetări, să nu ne întinăm conştiinţa. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 35).

Calea spre cunoştinţă este nepătimirea şi smerenia fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul. Cel ce se ocupă neîncetat cu cele dinlăuntru este cumpătat. Dar nu numai atât, ci şi contemplă, cunoaşte pe Dumnezeu şi se roagă.

Cel ce nu ştie să umble pe calea duhovnicească, nu poartă grijă de cugetările pătimaşe; ci toată preocuparea lui se mişcă în jurul trupului. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 59).

Este îngăduit şi începătorilor să se roage uneori cu toate cuvintele rugăciunii, alteori cu o parte a ei, dar înlăuntru inimii şi neîncetat. Căci după Sfântul Diadoh: *"Cel ce petrece pururea în inima sa, iese fără îndoială din cele frumoase ale vieţii. Căci umblând în Duh, nu poate şti de poftele trupului. Pentru că unul ca acesta, făcându-şi plimbările în cetatea întărită a virtuţilor, are virtuţile însăşi ca păzitori la porţile vieţuirii sale curate. De aceea, uneltirile dracilor împotriva lui rămân fără efect"*. Dar scrie Sfântul Isaac: *"Cel ce cercetează sufletul său în tot ceasul, se bucură în inima lui de descoperiri. Şi cel ce-şi adună vederea (contemplarea)*

lui înlăuntru, vede în sine strălucirea Duhului. Cel ce dispreţuieşte orice înălţare, vede pe Stăpânul său înlăuntru inimii sale". De aceea nu se cuvine a schimba mereu cuvintele rugăciunii, ca nu cumva, prin schimbarea şi mutarea lor continuă, mintea să se obişnuiască cu nestatornicia şi cu abaterile şi să se facă uşor de furat şi fără roade, ca pomii mereu mutaţi şi sădiţi în altă parte. (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 119).

"Căci trupul pofteşte împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului; căci acestea se împotrivesc unul altuia ca să nu faceţi cele ce aţi voi".

Galateni V, 17

Pricinile războiului sunt cu deosebire trei şi ele se nasc din toate şi prin toate: deprinderea, reaua întrebuinţare a lucrurilor şi pizma şi războiul dracilor, în urma îngăduinţei. Iar răscoala sau pofta trupului împotriva sufletului şi a sufletului împotriva trupului, înfăţişează acelaşi chip în ce priveşte lucrarea şi deprinderea, fie că e vorba de patimile trupului împotriva sufletului, fie că e vorba de virtuţile sufletului împotriva trupului. Iar uneori se luptă împotriva noastră cu cutezanţă însuşi vrăjmaşul, fără să ţie seamă de nimic şi fără nici o pricină ca un neruşinat ce este. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 145).

Toată patima (afectul) ce există pentru un folos s-a dăruit de Dumnezeu. Şi patimile trupeşti s-au pus în om spre folosul şi spre creşterea lui. La fel şi cele sufleteşti. Căci când trupul e silit să fie în afară de buna sa propăşire prin lipsirea de cele ce-i sunt ale lui şi să urmeze sufletului, el slăbeşte şi se vatămă. Şi când sufletul, părăsind cele ce sunt ale lui, urmează trupului şi el se vatămă. [...]

Deci nimeni să nu hulească pe Dumnezeu că El a sădit patimile şi păcatul în firea noastră. Căci El a pus în fire cele ce fac pe

fiecare să crească, dar când se împreună una cu cealaltă, atunci firea nu se află întru ale sale, ci în cele potrivnice. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 411).

"Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelunga-răbdare, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea, curăția".

Galateni V, 22-23

Cel ce a împreunat făptuirea cu cunoștința este un plugar vrednic de laudă, care își udă locușorul sufletului din două izvoare foarte limpezi. Căci cunoștința înaripează ființa tânără prin contemplarea celor mai înalte, iar făptuirea omoară mădularele cele de pe pământ: desfrânarea, necurăția, patima, pofta cea rea. Iar fiind omorâte acestea, odrăslesc frumos florile virtuților, rodind roadele Duhului: dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, credința, blândețea și înfrânarea. Și atunci acest înțelept plugar, după ce și-a răstignit trupul său împreună cu patimile și cu poftele lui, va zice împreună cu propovăduitorul de Dumnezeu purtător: *"Nu mai trăiesc eu, ci trăiește în mine Hristos"* (Galateni III, 20). (Teodor al Edesei, Filocalia 4, pag. 125).

Depărtarea de lume, aduce adăpostirea lângă Hristos. Iar lume numesc alipirea de lucrurile supuse simțurilor și de trup. Cel ce s-a înstrăinat de acestea întru cunoștința adevărului se alipește de Hristos, câștigând dragostea Lui, pentru care, lepădându-se de toate ale lumii. a cumpărat mărgăritarul de mult preț, pe Hristos. (Teolipt al Filadelfiei, Filocalia 7, pag. 43).

"Iar cei ce sunt ai lui Hristos Iisus și-au răstignit trupul împreună cu patimile și cu poftele".

Galateni V, 24

Ni s-a poruncit să răstignim trupul cu patimile şi poftele lui, nu ca să ne sinucidem, omorând toată lucrarea trupului şi toată puterea sufletului, ci pe de o parte ca să ne eliberăm de poftele şi faptele cele rele şi să ne facem fuga de ele neîntoarsă, iar pe de altă parte ca să ne facem bărbaţi ai poftelor Duhului ca Daniil (Daniil V, 23) vieţuind şi mişcându-se în ele cu cuget desăvâşit şi mergând bărbăteşte tot înainte ca Lot cel ce a ieşit din Sodoma. Căci acesta mergând mereu înainte şi rămânând nemişcat spre cele din urmă, s-a păstrat pe sine viu, pe când soţia sa, întorcându-se spre cele dinapoi, a murit. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 256).

"Ceea ce va semăna omul, aceea va secera".

Galateni VI, 7

Să nu osândeşti pe omul pătimaş asemenea ţie, când lunecă, nici să nu-l dispreţuieşti bătându-ţi joc de el şi spunând fără judecată cele ce nu se cuvin. Căci dacă tu care ai cunoştinţă şi eşti priceput, râzi de cel simplu şi îl osândeşti, vei fi şi tu vorbit de rău şi osândit nu numai de cei înţelepţi şi cărturari, ci şi de cei simpli şi de femei şi de copii. [...] Semănând de bună voie cele rele şi secerând fără voie cele rele trebuie să ne minunăm de dreapta judecată a lui Dumnezeu. (Cuv. Isaia Pusnicul, Filocalia 12, pag. 270).

De nu vrei să pătimeşti răul, să nu vrei nici să-l faci, pentru că lucrul dintâi urmează neapărat celui de al doilea. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 240).

"Iar mie să nu-mi fie a mă lăuda decât numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos prin care lumea este răstignită pentru mine, şi eu pentru lume".

Galateni VI, 14

Precum cel ce se află în afara casei nu vede pe cei aflători înăuntrul ei, aşa nici cel răstignit lumii sau mort ei, nu mai are vreo simţire a lucrurilor din lume. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 72).

Lumea se răstigneşte omului, când omul se leapădă de lume şi anume îmbrăţişează viaţa singuratică şi părăseşte părinţii, rudeniile, banii, averile, afacerile, târgurile. Atunci se răstigneşte lumea lui. Căci a părăsit-o. Aceasta e ceea ce spune Apostolul: *"Mie lumea s-a răstignit"*. Apoi adaugă: *"şi eu lumii"*. [...] Adică când după izbăvirea de lucrurile din afară, se luptă chiar şi faţă de plăceri, chiar faţă de poftele lucrurilor şi faţă de voile sale şi-şi omoară patimile sale. Atunci se răstigneşte şi el însuşi lumii. (Avva Dorotei, Filocalia 9, pag. 488).

"Căci în Hristos Iisus nu mai este nici tăiere împrejur, nici netăiere împrejur".

Galateni VI, 15

Cel ce îşi trăieşte viaţa în Hristos, s-a ridicat deasupra dreptăţii legii şi a firii. [...] Prin tăierea împrejur a arătat dreptatea legală; iar prin netăierea împrejur a arătat dreptatea naturală. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 189).

"În duh să umblaţi" ş.u.

Galateni VI, 16

Cel ce petrece neîncetat întru cele dinlăuntru, este cumpătat rabdă îndelung, se milostiveşte şi cugetă smerit. Dar nu numai atât, ci şi contemplă, teologhiseşte şi se roagă. [...]

Cel ce nu ştie să umble pe calea duhovnicească, nu e cu grijă la gândurile pătimaşe, ci toată preocuparea lui se mişcă numai în jurul trupului. Iar urmarea e că sau petrece în lăcomia pântecelui, în neînfrânare, în supărare, în mânie şi în pomenirea răului şi prin aceasta i se întunecă mintea sau se dă la o nevoinţă fără măsură şi-şi tulbură înţelegerea. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 109).

"Ca Dumnezeul Domnului nostru Iisus Hristos, Tatăl slavei, să vă dea vouă duhul înţelepciunii şi al descoperirii, spre deplina Lui cunoaştere,
Şi să vă lumineze ochii inimii, ca să pricepeţi care este nădejdea la care v-a chemat, care este bogăţia slavei moştenirii Lui, în cei sfinţi, nu numai în veacul acesta, ci şi în cel viitor".

Efeseni I, 17-18

"Şi toate acestea li s-au întâmplat acelora, ca preînchipuiri ale viitorului şi au fost scrise spre povăţuirea noastră, la care au ajuns sfârşiturile veacurilor".

I Corinteni X, 11

Cel ce a dat fiinţă întregii zidiri văzute şi nevăzute numai cu puterea voinţei Lui, a avut înainte de toţi vecii, deci înainte şi de facerea lumii, un plan prea bun şi negrăit în legătură cu ea. Iar acesta a fost ca să se împreuneze El Însuşi, fără schimbare, cu firea oamenilor, prin unirea adevărată într-un ipostas şi să unească cu Sine în chip neschimbat firea omenească. Aceasta pentru ca El să devină om, precum numai El a ştiut, iar pe om să-l facă Dumnezeu prin unire cu sine. În acest scop a împărţit veacurile cu înţelepciune, rânduindu-le pe unele pentru lucrarea prin care S-a făcut pe Sine om, iar pe altele pentru lucrarea prin care face pe om Dumnezeu. Sfârşitul veacurilor mai dinainte hotărâte pentru lucrarea prin care s-a făcut pe Sine om, a ajuns la noi, sfatul lui Dumnezeu cu privire la întrupare aflându-şi împlinirea prin înfăptuirea lui. La

aceasta gândindu-se dumnezeiescul Apostol şi văzând că sfatul cu privire la veacurile hotărâte de Dumnezeu ca să se facă om s-a împlinit prin însăşi întruparea lui Dumnezeu, Cuvântul, spune că *"la noi a ajuns sfârşitul veacurilor"*. Deci nu e vorba de toate veacurile gândite de noi, ci de cele rânduite pentru înfăptuirea tainei întrupării, care au ajuns la capătul lor prin hotărârea lui Dumnezeu.

Odată ce veacurile rânduite de mai înainte pentru lucrarea prin care Dumnezeu avea să se facă om, au luat sfârşit la noi, Dumnezeu împlinind cu adevărat întruparea Sa desăvârşită, trebuie să aşteptăm de aici înainte celelalte veacuri ce vor veni, care sunt rânduite pentru lucrarea îndumnezeirii tainice şi negrăite a oamenilor. În cursul lor ne va arăta Dumnezeu bogăţia covârşitoare a bunătăţii Lui, lucrând desăvârşit în cei vrednici îndumnezeirea.

Căci dacă a ajuns la capătul lucrării tainice a înomenirii, făcându-se în tot chipul asemenea nouă afară de păcat şi coborându-se până la cele mai de jos părţi ale pământului, unde-l prăbuşise pe om tirania păcatului, desigur că va ajunge şi la capătul lucrării tainice de îndumnezeire a omului, făcând pe om în tot chipul asemenea Lui, afară de identificarea în fiinţă cu El şi ridicându-l mai presus de toate cerurile, unde mărimea firească a harului îl cheamă, din pricina nesfârşitei bunătăţi, pe omul care zace jos. [...]

Aceasta înseamnă *"în veacurile ce vor veni se va arăta în noi bogăţia covârşitoare a bunătăţii lui Dumnezeu"*. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 69).

"Cei ce aţi îmbrăcat pe Domnul Iisus Hristos, nu vă faceţi grijă de trup spre poftă, făcând voile trupului şi ale înţelegerii noastre în poftele inimilor noastre, în care ne mişcam odinioară".

Efeseni II, 3

De nesocotim poruncile lui Dumnezeu, revin în noi şi păcatele iertate mai înainte şi se răceşte inima prin retragerea harului şi

îndată se trimit în ea muştele păcatului sau gândurile viclene necurate şi coborâtoare la cele de jos şi murdăresc mintea conducătoare şi tulbură inima şi conştiinţa. (Cuv. Isaia Pusnicul, Filocalia 12, pag. 285).

"Pentru ca înţelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feluri să se facă cunoscută acum, prin Biserică, începătoriilor şi stăpâniilor, în ceruri".

Efeseni III, 10

Îngerii au ştiut despre întruparea viitoare a Domnului pentru mântuirea oamenilor. Ceea ce le-a rămas lor ascuns a fost modul necuprins al zămislirii Domnului, cum, fiind întreg în Tatăl şi întreg în toate şi toate umplându-le, era întreg în pântecele Fecioarei. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 229).

"Hristos locuieşte în inimile noastre prin credinţă".

Efeseni III, 17

"Toate comorile înţelepciunii şi ale cunoştinţei sunt ascunse în El".

Coloseni II, 3

Atunci toate comorile înţelepciunii şi ale cunoştinţei sunt ascunse în inimile noastre. Şi se vor face cunoscute inimii pe măsura curăţirii fiecăruia prin porunci. Aceasta este comoara ascunsă în ţarina inimii tale pe care nu ai aflat-o încă din pricina nelucrării. Căci de ai fi aflat-o ai fi vândut toate şi ai fi cumpărat ţarina aceasta. Dar acum, fiindcă ai părăsit ţarina, te îngrijeşti de cele din jurul ţarinii, în care nu se află nimic altceva decât spini şi pălămidă. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 110).

"Căci vom ajunge toţi (adică cei mântuiţi) la starea bărbatului desăvârşit, la măsura plinătăţii lui Hristos".

Efeseni IV, 13

Câtă vreme este cineva în viaţa aceasta, chiar de ar fi desăvârşit după starea de aici şi în fapte şi în contemplaţie, are numai în parte cunoştinţa, proorocia şi arvuna Duhului, dar nu plinătatea însăşi. Dar când va ajunge, după isprăvirea veacurilor, la sfârşitul desăvârşit, când se va arăta celor vrednici faţă către faţă, însuşi Adevărul de sine stătător, nu va mai avea numai o parte din plinătate, ci va primi prin împărtăşire însăşi plinătatea harului. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 202).

Din înfrânare şi smerenie se naşte nepătimirea; iar din credinţă cunoştinţa. De la acestea, sufletul înaintează apoi la dreapta socoteală şi la dragoste. Iar cine şi-a adunat în inimă dragostea dumnezeiască, zboară fără sfârşit prin aripile rugăciunii curate spre înălţimea ei, până va ajunge la cunoştinţa Fiului lui Dumnezeu. (Teodor al Edesei, Filocalia 4, pag. 232).

Toţi care sunt mai înainte rânduiţi şi scrişi şi număraţi se vor adăuga şi alipi la trupul lui Hristos. Atunci, ajuns întreg şi nemailipsindu-i nici un mădular, se va împlini sau desăvârşi. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 152).

Trei sunt treptele celor ce înaintează în suişul desăvârşirii: cea curăţitoare; cea luminătoare şi cea tainică sau desăvârşitoare.

Cea dintâi este a începătorilor; a doua a celor de la mijloc şi a treia a celor desăvârşiţi. Prin acestea trei, înălţându-se după rânduială, cel ce se sârguieşte, creşte spre vârsta lui Hristos.

Treapta curăţitoare este a celor ce au început sfintele nevoinţe. Propriu ei este lepădarea chipului omului pământesc, izbăvirea de

toată întinăciunea păcatului şi îmbrăcarea omului nou, înnoit prin Sf. Duh. Lucrul ei este dezlipirea de cele materiale, subţierea trupului, fuga de toată pricina care aţâţă cugetarea spre patimă, grija la cele ce trebuie făcute. [...]

Treapta luminătoare este a acelora ce au înaintat de la luptele sfinţite la cea dintâi nepătimire. Propriu ei este cunoştinţa lucrurilor, vederea sau contemplarea raţiunilor zidirii şi împărtăşirea de Sf. Duh. Lucrul ei este curăţira minţii, produsă prin focul dumnezeiesc, dezvăluirea înţelegătoare a ochilor inimii şi naşterea Cuvântului cu înaltele înţelesuri ale cunoştinţei. [...]

Treapta tainică sau desăvârşitoare este a acelora ce au străbătut toate şi au ajuns la măsura vârştei lui Hristos. Propriu ei este să taie văzduhul, să se ridice deasupra tuturor, să ajungă între cetele de sus ale cerurilor, să se apropie de Lumina primă şi să cerceteze adâncurile lui Dumnezeu prin Duhul. Lucrul lor este să umple mintea care vede acestea cu raţiunile providenţei, ale dreptăţii şi adevărului, ale tainelor şi pildelor sfârşitului şi ale înţelesurilor cuvintelor umbrite ale dumnezeieştii Scripturi. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 321).

Domnul nostru Iisus Hristos creşte împreună cu vârstele duhovniceşti ale celor ce se nevoiesc. Când sunt prunci şi au nevoie de lapte, se zice că se alaptează El însuşi cu laptele virtuţilor începătoare ale deprinderii trupeşti, al cărui folos e prea puţin celor ce au crescut cu virtutea şi leapădă pe încetul pruncia. Când au ajuns la tinereţe şi mănâncă mâncarea tare a contemplaţiei făpturilor, ca unii ce şi-au exercitat simţurile sufletului, se zice că sporeşte şi Hristos cu vârsta şi cu harul şi şade în mijlocul bătrânilor şi le descoperă adâncuri acoperite de întuneric. Iar când au ajuns [...] la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos, se zice că vesteşte El însuşi tuturor cuvântul pocăinţei şi învaţă popoarele cele ale Împărăţiei cerurilor şi se grăbeşte spre patimi. Căci acesta este sfârşitul oricăruia din cei ce s-au desăvârşit în virtuţi, ca după ce a străbătut toate vârstele lui Hristos, să ajungă la pătimirea

încercărilor (ispitelor) asemenea crucii Aceluia. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 327).

Trebuie să avem în vedere şi aceea că, deşi Treimea întreit ipostatică a dumnezeirii, neslăbită de raţiunea unităţii s-a arătat pământului întreg mai pe urmă, proorocilor le-a fost cunoscută întocmai încă înainte de împlinirea vremii. Iar cei ce ascultau de ei au primit-o cu uşurinţă. Tot aşa nu ne rămân nici nouă necunoscute înţelesurile mărturisirii celor propovăduite cu îndrăzneală şi ale celor arătate mai înainte tainic în Duh, dacă suntem vrednici. Căci unii le-au cunoscut prin cercarea însăşi şi anume toţi câţi s-au lepădat de dragul vieţii evanghelice, de avuţia bunurilor, de slava oamenilor şi de plăcerile lipsite de frumuseţe ale trupului; ba nu numai atât, ci au şi întărit această lepădare prin ascultarea de cei ce au ajuns la plinirea vârstei lui Hristos. Cei din urmă ocupându-se prin liniştire, fără griji, de ei înşişi şi de Dumnezeu şi prin rugăciune curată ajungând mai presus de ei înşişi şi prin unirea tainică, cea mai presus de minte cu Dumnezeu, ridicându-se în El, au cunoscut cele mai presus de minte. Iar cei dintâi le-au cunoscut prin încredere şi prin dragostea faţă de aceştia. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 413).

Noi primim deci în sânul dumnezeiesc, adică în sfinţita cristelniţă, în dar, harul dumnezeiesc cu totul desăvârşit. Dar, dacă pe urmă, prin reaua întrebuinţare a celor vremelnice şi prin grija de lucrurile vieţii şi prin ceaţa patimilor, îl acoperim pe acesta, cum nu se cuvine, nu este cu putinţă, prin pocăinţă şi prin împlinirea poruncilor dumnezeieşti, să primim şi să dobândim iarăşi această strălucire mai presus de fire şi să vedem în chipul cel mai limpede arătarea ei. Această arătare se descoperă pe măsura ostenelii fiecăruia în credinţă. Dar înainte de toate prin ajutorul şi prin bunăvoirea Domnului nostru Iisus Hristos. Căci zice Sfântul Marcu: *"Hristos fiind Dumnezeu desăvârşit, a dăruit celor botezaţi harul*

desăvârşit al Sfântului Duh. Căci, El nu primeşte adaos de la noi. Dar ni se descoperă nouă şi ni se arată pe măsura lucrării poruncilor şi ni se dăruieşte adaos la credinţă, «până ce vom ajunge la unitatea credinţei, la măsura vârstei plinătăţii lui Hristos» (Efeseni IV, 13). Deci, orice i-am aduce, odată renăscuţi în El, este de la El şi din El şi era ascuns în El" (Sf. Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 309). (Filocalia 8, pag. 24).

Toată metoda şi tot îndreptarul şi felurimea faptelor s-au stabilit şi rânduit, pentru că nu putem să ne rugăm în inimă în chip curat şi neîmprăştiat. Căci după împlinirea acestora, cu bunăvoirea şi harul Domnului nostru Iisus Hristos, lăsând toate, ne unim mai presus de cuvânt în chip nemijlocit cu Cel Unul şi unitar şi unificator, cum s-a spus şi de către vestitul cuvântător de Dumnezeu: *"Dumnezeu se uneşte cu «dumnezei» şi se face cunoscut de ei; iar aceasta este iluminarea din ipostas a Duhului Sfânt în inimă"*. Ea se naşte din rugăciunea curată şi neîmprăştiată în inimă. Acest lucru se întâmplă rar şi numai unul dintr-o mie se învredniceşte, prin harul lui Hristos să înainteze până la această stare. Iar să plutească peste ea şi să se învrednicească de rugăciunea curată şi să ajungă la descoperirea tainelor veacului viitor, se învrednicesc foarte puţini care se aleg din generaţie în generaţie, prin bunăvoinţa lui Hristos. (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 95).

"Mâniaţi-vă, dar nu păcătuiţi".

Efeseni IV, 26

Numai atunci întrebuinţăm mânia potrivit cu firea când o pornim împotriva gândurilor pătimaşe şi iubitoare de plăceri. [...] *"Mâniaţi-vă, dar nu păcătuiţi"* înseamnă aprindeţi mânia asupra patimilor şi asupra gândurilor rele şi nu păcătuiţi săvârşind cele

puse de ele în minte. Acest înţeles îl arată cuvântul următor *"pentru cele ce ziceţi întru inimile voastre, în aşternuturile voastre, vă pocăiţi"*, adică atunci când vin în inima voastră gândurile cele rele scoateţi-le afară cu mânie, iar după ce le veţi fi scos aflându-vă ca pe un pat al liniştii sufletului, pocăiţi-vă. (Casian Romanul, Filocalia 1, pag. 110).

"Nimeni să nu vă amăgească cu cuvinte deşarte, căci pentru aceasta vine mânia lui Dumnezeu peste toţi fiii neascultători".

Efeseni V, 6

Înainte de plâns şi de lacrimi, nimeni să nu ne amăgească cu vorbe deşarte, nici să nu ne amăgim pe noi înşine. Căci încă nu este în noi pocăinţă, nici adevărată părere de rău, nici frică de Dumnezeu în inimile noastre, nici nu ne-am învinovăţit pe noi înşine, nici n-a ajuns sufletul nostru la simţirea judecăţii viitoare şi a chinurilor veşnice. Căci dacă ne-am fi învinovăţit pe noi înşine şi am fi dobândit acestea şi am fi ajuns la ele, îndată am fi vărsat şi lacrimi. Iar fără de acestea, nici învârtoşarea inimii noastre nu se va putea înmuia vreodată, nici sufletul nostru nu va dobândi smerenie, nici nu vom izbuti să ne facem smeriţi. Iar cel ce nu s-a făcut astfel, nu se poate uni cu Duhul cel Sfânt, şi cel ce nu s-a unit cu Duhul acesta prin curăţie, nu poate să ajungă la vederea şi cunoştinţa lui Dumnezeu şi nu e vrednic să se înveţe tainic virtuţile smereniei. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 67).

"Altădată eraţi întuneric, iar acum sunteţi lumină întru Domnul; umblaţi ca fii ai luminii".

Efeseni V, 8

Virtutea trupească curăţeşte trupul de poftele din el, în starea liniştii. Iar virtutea minţii smereşte sufletul şi-l curăţeşte de gândurile grosolane şi pieritoare ca să nu le cugete pe acestea în chip pătimaş, ci să se mişte mai degrabă în contemplarea ce îi este proprie. Această contemplare (înţelegere) apropie sufletul de golirea minţii, care se numeşte vederea nematerială. Şi aceasta este virtutea duhovnicească. Căci ea ridică mintea de la cele pământeşti şi o apropie de contemplarea cea dintâi a Duhului şi o îndreaptă spre Dumnezeu şi spre contemplarea slavei celei necuprinse, care este mişcarea gândurilor spre mărirea firii Lui. Ea o desparte de lumea aceasta şi de simţirea ei. Iar prin aceasta ne întărim în nădejdea sădită în noi şi în încredinţarea aflată în ea.

Aceasta este încredinţarea despre care a vorbit apostolul sau adeverirea de care se bucură mintea în chip înţelegător, prin nădejdea făgăduită nouă. Dar ce sunt acestea şi cum e fiecare din ele vom spune în cele următoare.

Întâi despre vieţuirea după Dumnezeu cea cu trupul. Fapte trupeşti se numesc cele ce se săvârşesc pentru curăţirea trupului prin lucrarea virtuţii; ele sunt fapte arătate, prin care se curăţeşte cineva de necurăţia trupului.

Vieţuirea prin cugetare este lucrarea inimii, făcută neîncetat cu grija la judecata sau la dreptatea lui Dumnezeu şi la judecăţile ce le va da El şi rugăciunea neîncetată a inimii şi gândul la pronia şi la grija lui Dumnezeu, care se arată în lumea aceasta pentru fiecare în parte şi pentru toate la un loc.

Vieţuirea aceasta mai constă şi în a lua seama la patimile cele ascunse ca să nu se ivească cumva vreuna din ele în latura cea ascunsă şi duhovnicească. Această lucrare a inimii e deci ceea ce se numeşte vieţuire prin cugetare. În această lucrare a vieţuirii prin cugetare, care se numeşte făptuire sufletească, se subţiază inima şi se desparte de părtăşia cu viaţa fără rânduială, cea potrivnică firii. Pornind de aici, ea înţelege şi deosebeşte în contemplarea celor create, pe cele zidite spre trebuinţa şi creşterea trupului, prin a căror folosire se dă putere celor patru stihii din trup.

Vieţuirea duhovnicească este o făptuire fără simţuri. [...] Când

aceasta e primită de minţile sfinţilor, se înlătură vederea în substanţă a lucrurilor şi grosimea trupului. De atunci vederea se face înţelegătoare. Căci vederea în ipostas şi în substanţă se numeşte vederea zidirii prime a firii. [...] Aceasta vede de mai înainte starea cea înaltă a bunătăţilor viitoare, care se dăruieşte în libertatea vieţii nemuritoare, în vieţuirea de după înviere. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 87).

"Nimenea nu şi-a urât trupul său".

Efeseni V, 29

"Îl struneşte şi-l târăşte robit".

I Corinteni IX, 27

Nu trebuie dat trupului nimic mai mult afară de hrană şi îmbrăcăminte, iar din acestea numai atât cât este de trebuinţă pentru a trăi. Aşa îşi iubeşte cineva fără patimă trupul şi-l hrăneşte ca pe un slujitor al celor dumnezeieşti şi-l încălzeşte numai cu cele ce-i împlinesc cele de trebuinţă. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 78).

"Suntem os din oasele Lui şi carne din carnea Lui".

Efeseni V, 30

"Din plinătatea dumnezeirii Lui, noi toţi am luat har peste har".

Ioan I, 16

"Căci întru El locuieşte, trupeşte, toată plinătatea dumnezeirii".

Coloseni II, 9

Căci primind Duhul Stăpânului şi Dumnezeului nostru, ne facem părtaşi de dumnezeirea şi de fiinţa Lui. Şi mâncând atotneprihănitul Lui trup, adică dumnezeieştile Taine, ne facem cu

adevărat în chip deplin contrupeşti şi înrudiţi cu El. [...] Ajunşi astfel ne facem asemenea după har iubitorului de oameni Dumnezeu şi Stăpânului nostru însuşi, restabiliţi şi reînnoiţi cu sufletul; şi suntem făcuţi nestricăcioşi şi ca înviaţi din morţi. Căci văzându-L pe Cel ce a binevoit să se facă asemenea nouă şi fiind văzuţi de El ne-am învrednicit să ne facem asemenea Lui, aşa cum se întâmplă cu cineva care vede de departe faţa prietenului şi vorbeşte cu el şi i se adresează şi aude glasul lui. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 133).

"Taina aceasta mare este, iar Eu vorbesc gândind la Hristos şi la Biserică".

Efeseni V, 32

Cu adevărat mare şi mai mult decât mare este şi va fi taina aceasta, căci comuniunea şi unirea, intimitatea şi rudenia ce o are femeia cu bărbatul şi bărbatul cu femeia, aceeaşi o are în chip vrednic de Dumnezeu şi mai presus de orice înţeles şi cuvânt şi Stăpânul şi Făcătorul tuturor cu întreaga Biserică, ca şi cu o femeie unindu-se cu ea în chip neprihănit şi mai presus de cuvânt, fiind şi împreună vieţuind în chip nedesfăcut şi nedespăţit cu ea, ca şi cu una ce este preaiubită şi preadragă.

Aşa şi Biserica s-a lipit unindu-se cu preaiubitul ei Dumnezeu, ca un trup întreg cu Capul ei propriu. Căci precum trupul nu poate trăi fără capul concrescut cu el, aşa nici Biserica credincioşilor, adică a fiilor lui Dumnezeu celor scrişi în ceruri (Evrei XII, 23) nu poate fi un trup deplin şi întreg al lui Dumnezeu, fără Cap sau fără Hristos şi Dumnezeu; nu poate trăi viaţa adevărată şi nepieritoare, dacă nu e hrănită în fiecare zi cu pâinea cea cerească (Matei VI, 11). (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 149).

"Nu ne este nouă lupta împotriva sângelui şi a trupului, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpânilor, împotriva căpeteniilor întunericului veacului acestuia, împotriva duhului răutăţii răspândite în văzduhuri".

Efeseni VI, 12

"Staţi împotriva diavolului şi va fugi de la voi".

Iacob IV, 7

"Duşmanul vostru umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită".

I Petru V, 8

Altceva este păcatul lui Adam, altceva Satana, altceva momeala satanei şi altceva gândurile noastre rele, chiar dacă îşi au punctul de plecare în momeală. Satana este însuşi ipostasul diavolului, care a încercat să-l ispitească chiar şi pe Domnul. Păcatul lui Adam este călcarea poruncii de către primul om. Momeala aruncată de satana este arătarea unui lucru rău în forma exclusivă a unui gând. Ea foloseşte puţinătatea credinţei noastre ca prilej să se apropie de mintea noastră. Căci dacă am primit porunca să nu ne îngrijim de nimic, ci să păzim cu toată străjuirea inima noastră şi să căutăm împărăţia Cerurilor, aflătoare înlăuntrul nostru, îndată ce se depărtează mintea de inimă şi de căutarea amintită, dă loc momelii diavolului şi se face în stare să primească şoapta lui cea rea. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 298).

"Căci nu este lupta noastră împotriva sângelui şi a trupului, ci împotriva începătoriilor, a domniilor, a stăpânitorilor lumeşti ai întunericului veacului acesta, împotriva duhurilor răutăţii din văzduhuri".

Efeseni VI, 12

Cele patru începătorii sunt acestea: chipul de patru feluri, care este vrăjmăşia. Pe ele le-a făcut să dispară Sfântul Cuvânt al lui

Dumnezeu, precum s-a scris că piatra care a zdrobit chipul, s-a făcut Munte mare şi a umplut tot pământul. (Cuv. Isaia Pusnicul, Filocalia 12, pag. 84).

Însuşirea bărbăţiei nu stă în a birui şi a asupri pe aproapele. Căci aceasta este semeţie şi se află deasupra bărbăţiei. Dar nici în a fugi de frica ispitelor de lucrările şi de virtuţile cele după voia lui Dumnezeu. Căci aceasta este laşitate şi se află dedesubtul bărbăţiei. Bărbăţia înseamnă a stărui cu răbdare în tot lucrul bun şi a birui patimile sufletului şi ale trupului. Fiindcă nu este lupta noastră împotriva trupului şi a sângelui sau împotriva oamenilor, ca la iudeii de odinioară, la care cel ce biruia în războaie pe cei de alt neam făcea lucrul lui Dumnezeu, ci împotriva începătoriilor şi stăpânirilor, adică a dracilor nevăzuţi. Iar cel ce luptă biruie duhovniceşte sau e biruit de patimi. Căci războiul acela era numai chipul războiului nostru. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 246).

Deoarece lupta noastră nu este împotriva sângelui şi a trupului, ci împotriva începătoriilor, a stăpâniilor întunericului veacului acestuia, a duhurilor răutăţii în cele cereşti, a stăpânitorului văzduhului, e potrivit ca cei ce ne războiesc puterile noastre sufleteşti întru ascuns să fie văzuţi ca o altă lume mare a firii. Căci cele trei căpetenii care se împotrivesc celor ce se nevoiesc se războiesc împotriva celor trei părţi ale omului. Fiecare este războit de ele din partea din care lucrează şi înaintează. Balaurul, căpetenia adâncului, se ridică cu război împotriva celor ce au luare aminte din inimă, ca unul ce-şi are puterea îndreptată spre pofta de la brâu şi de la buric. El ascute împotriva lor, prin uriaşul uitării plăcute, puterile arzătoare ale săgeţilor aprinse, şi având pofta din om ca o altă mare şi ca un alt adânc, pătrunde şi se târăşte în ea, o tulbură şi o umple de zoaie, făcând-o să fiarbă. Apoi o aprinde spre împreunări şi o inundă prin torente de plăceri, dar nu o umple

niciodată, fiind nesăturată. Iar stăpânitorul lumii acesteia se împotriveşte celor ce se îndeletnicesc cu virtutea prin fapte, dând luptă împotriva iuţimii. Pregătindu-şi prin uriaşul lenii şi al nepăsării toate farmecele patimilor, poartă război de gând cu iuţimea ca şi cu o lume, ca într-un teatru sau loc de întrecere, biruind sau fiind biruit de cei ce luptă cu el pururea bărbăteşte şi pricinuindu-le cununi sau ruşine înaintea îngerilor. El îşi mână neîncetat rândurile lui de bătaie împotriva noastră, războindu-se cu noi.

În sfârşit, stăpânitorul văzduhului, năvăleşte asupra celor a căror înţelegere se îndeletniceşte cu vederea sau cu contemplaţia, făurind năluciri, ca unul ce este aproape de latura raţională şi înţelegătoare, împreună cu duhurile răutăţii din văzduh. Prin uriaşul neştiinţei, tulbură cugetarea îndreptată în sus ca pe un alt cer raţional şi punând înaintea ei plăsmuirile şi nălucirile ceţoase ale duhurilor, pe care le înfăţişează amăgitor ca pe nişte fulgere, trăsnete, furtuni şi bubuituri, vâră spaima în ei. Deci fiecare se împotriveşte alteia, războindu-i prin una din cele trei părţi ale sufletului. Şi prin ceea ce poartă cineva război, prin aceea şi câştigă. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia VII, pag. 141).

Referitor la trebuinţa de a purta cu bărbăţie şi de a înfrunta cu răbdare încercările felurite şi de multe chipuri, Sfântul Pavel zice: [...] *"Dacă sunteţi fără certare, de care s-au făcut părtaşi toţi, iată că sunteţi nelegitimi şi nu fii"* (Evrei XII, 8). Şi: *"Pe care-l iubeşte Domnul, îl ceartă şi bate pe tot fiul pe care-l primeşte"* (Evrei XII, 6). Fratele Domnului zice şi el: *"Bărbatul neispitit este necercat"* (Iacob I, 12). [...]

"Cearcă-mă Doamne şi mă ispiteşte" (Psalmul XXV, 2). Căci n-a zis: *"Certarea ta m-a nimicit pe mine, ci m-a îndreptat până la sfârşit"* (Psalmul XVII, 39).

Nici nu cerceta pricina încercărilor tale, de unde vin, ci roagă-te numai lui Dumnezeu să le porţi cu mulţumire, cum zice Sfântul Marcu: *"Venind încercarea, nu căuta de ce şi prin cine a venit, ci*

caută să o rabzi cu mulţumire şi fără să ţii minte răul". Şi iarăşi: *"Dacă nu e uşor să afli pe vreunul să placă lui Dumnezeu fără să fie încercat, se cade să mulţumim lui Dumnezeu pentru tot ce ni se întâmplă"*. [...]

Luptătorii sunt încercaţi ca să-şi sporească puterea lor; cei încrezuţi sunt încercaţi pentru ca din cele ce-i vatămă, să înveţe să se păzească pe ei; cei adormiţi sunt încercaţi pentru ca să fie ajutaţi să se trezească; cei depărtaţi de Dumnezeu sunt încercaţi pentru ca să se apropie de El; cei ai lui Dumnezeu sunt încercaţi pentru ca să se sălăşluiască cu îndrăznire în casa Lui. Nici un fiu neîncercat nu primeşte bogăţia casei tatălui său ca să fie ajutat de ea. De aceea Dumnezeu încearcă mai întâi şi bate, apoi îşi arată darul. Slavă Stăpânului care prin doctorii amare ne dă bucuria sănătăţii. Nu e om care în vremea încercării să nu se obosească. Şi nu este cineva căruia să nu i se pară amară vremea în care e adăpat cu fierea încercărilor. Dar fără acestea nu e cu putinţă să se dobândească o sănătate puternică. Însă a le răbda nu stă în puterea noastră (I Corinteni X, 13). Căci de unde ar avea vasul de lut puterea să oprească curgerea apei, dacă nu l-ar întări focul dumnezeiesc? Dacă ne supunem rugându-ne cu smerenie, cu dorinţă neîntreruptă şi cu răbdare, toate le vom primi în Hristos Iisus Domnul nostru. (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 53).

"Staţi deci bine, încingându-vă mijlocul vostru cu adevărul şi îmbrăcând platoşa dreptăţii şi încălţându-vă picioarele spre gătirea Evangheliei păcii, luând peste toată pavăza credinţei, întru care veţi putea stinge toate săgeţile cele aprinse ale vicleanului; luaţi coiful mântuirii şi sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu".

Efeseni VI, 14-17

A lupta este altceva decât a fi dus în robie. Fiindcă lucrul al doilea arată o durere cu sila, iar cel dintâi o luptă cu puteri egale.

De aceea Apostolul zice că diavolul se năpusteşte asupra sufletelor purtătoare de Hristos cu săgeţi aprinse. Căci cel ce nu este stăpân pe potrivnicul său are trebuinţă numaidecât de săgeţi ca să-l poată birui şi supune pe cel ce se luptă cu el din depărtare, prin trimiterea săgeţilor. Deci satana, fiindcă nu se poate încuiba în mintea celor ce se nevoiesc ca mai înainte, dată fiind prezenţa harului, călăreşte pe mustul cărnii ca unul ce e cuibărit în trup, ca prin firea uşor de mânuit a acestuia să amăgească sufletul. De aceea trebuie să uscăm trupul cu măsură ca nu cumva prin mustul lui să se rostogolească mintea pe lunecuşul plăcerilor. Deci se cuvine să ne încredinţăm că mintea celor ce se nevoiesc stă sub lucrarea luminii dumnezeieşti, de aceea şi slujeşte legii dumnezeieşti şi se veseleşte cu ea. Iar trupul primeşte cu plăcere pentru firea lui uşor de mânuit duhurile rele; de aceea şi alege să slujească răutăţii lor. Deci mintea nu este un sălaş comun al lui Dumnezeu şi al diavolului. (Diadoh al Foticeei, Filocalia 1, pag. 373).

"Luaţi şi coiful mântuirii şi sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu".

Efeseni VI, 17

Dumnezeu a judecat că trebuie să-şi pregătească prin Duhul Său din neam în neam prooroci şi prieteni pentru clădirea Bisericii Sale. Dacă şarpele cel vechi şi-a vărsat veninul păcatului în urechile oamenilor, iar prin el se pricinuieşte pieirea sufletelor, cum nu va ridica Cel ce a zidit inimile noastre una câte una, câte un sărac din puţinătatea pământului? El ridică din gunoiul patimilor câte un sărac care poartă sabia Duhului, adică cuvântul lui Dumnezeu spre ajutorarea moştenirii Lui. Deci cei ce au început să se smerească, lepădându-se de ei înşişi, se ridică spre înălţimea cunoştinţei şi primesc de sus cuvânt de înţelepciune, ca să binevestească cu putere de la Dumnezeu, mântuirea Bisericii Sale. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 269).

"Sunt strâns din două părţi: doresc să mă despart de trup şi să fiu împreună cu Hristos şi aceasta e cu mult mai bine".

Filipeni I, 23

Făptuitorul doreşte să se dezlege din pricina ostenelilor şi să fie cu Hristos. Iar contemplativul voieşte mai bine să rămână în trup, atât pentru bucuria pe care o primeşte din rugăciune, cât şi pentru folosul ce-i vine de aici aproapelui. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 308).

"Dar cele ce îmi erau mie câştig, acestea le-am socotit pentru Hristos pagubă".

Filipeni III, 7

Există o pace mai mult părută decât adevărată. E cea a trupului care se desfată, care pricinuieşte multă grijă sufletului, chiar dacă pentru o vreme ia înfăţişarea prefăcută a liniştii. Şi există o pace a simţurilor, produsă de închiderea şi de fuga lor de toate, care este urmată de linişte. Dar şi aceasta, măcar că e neasemănat mai bună decât cea dintâi, e de scurtă durată. Căci, când sufletul e tulburat de gânduri, pătimeşte întreg omul, ca şi atunci când e tulburat trupul. Dar există pacea a treia, mai presus de a simţurilor şi a trupului. Ea constă în liniştea puterilor sufletului şi a omului dinlăuntru. Ea vine din purtarea şi sârguinţa cea bună, din rugăciunea mai curată, din plânsul mai dulce, din rostirea cu plăcere a cuvintelor dumnezeieşti.

Dar aceasta încă nu înseamnă desăvârşirea păcii. Căci precum trâmbiţaşul sau cântăreţul la chitară nu poate rămâne neîncetat la lucrul său, deoarece suferind în chip necesar uneori de osteneala mâinilor şi alteori din pricina vreunei neputinţe sau a unei împrejurări de boală, trâmbiţaşul nu poate trâmbiţa şi cântăreţul la chitară nu poate mişca totdeauna cu putere coardele, aşa şi sufletul care-şi cârmuieşte în chip armonios puterile sufletului, nu rămâne

totdeauna neschimbat în starea aceasta, ci uneori e stingherit de vreo mânie, stârnită cu voie sau fără voie de ceva sau de vreo dorinţă de schimbare şi de trândăvie, fiind una dintre făpturi şi aflându-se legat cu grăsimea şi cu greutatea trupului. Dar când primeşte prin har prezenţa Celui nefăcut, care a făcut toate şi se împărtăşeşte de Duhul neschimbat şi de viaţă făcător, se umple de o viaţă preschimbată şi minunată, pricinuită de Duhul de viaţă făcător şi se bucură de o viaţă mai presus de fire şi cu totul neschimbăcioasă. Şi precum viază datorită puterii de viaţă făcătoare, aşa şi vede, căci Duhul de viaţă făcător e şi lumină. Şi se bucură văzând cele mai presus de fire ale Celui mai presus de fire şi se bucură de pacea care întrece toată mintea, datorită lucrării de înviorare şi luminii mai presus de minte a Celui mai presus de minte şi bucuriei tainice de cele văzute.

În această pace, sufletul nu se schimbă câtuşi de puţin, nici nu suferă de oboseală, nici nu e tulburat de cursele şi de uneltirile vrăjmaşului, ci priveşte într-o mişcare neîncetată pe Dumnezeu şi cele din jurul Lui, prin puterea şi mişcarea şi prin voia lui Dumnezeu şi a Duhului neobosit care lucrează în inimă din temelia ei ipostatică (personală) nu cum îşi închipuie unul sau altul, ci cum singur Duhul ştie, care *"cercetează şi cunoaşte adâncurile lui Dumnezeu"* (I Corinteni II, 10) şi învaţă pe cei părtaşi de El, printr-o simţire a sufletului. Deci până ce ne sârguim să aprindem în noi, printr-o vieţuire liniştită, harul Duhului şi nu-L stingem, şi până ce suntem plini de sfinţenia şi de pacea negrăită şi mai presus de fire a lui Dumnezeu în Treime, purtăm cu adevărat, în smerenie, iubire şi rugăciune, pacea trupului şi a duhului şi a sufletului în chip neobosit.

Căci pacea cu osteneală nu e încă pacea desăvârşită, ci pricinuitoare a celei desăvârşite. Cea desăvârşită [...] se trăieşte cu totul fără osteneală, în odihna sabatismului desăvârşit şi a odihnei în Hristos. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 332).

"Cât pentru noi cetatea noastră este în ceruri, de unde şi aşteptăm Mântuitor pe Domnul Iisus Hristos".

Filipeni III, 20

Dracul curviei nu încetează a război pe om, până nu va crede omul cu adevărat că nu prin străduinţa şi nici prin osteneala sa, ci prin acoperământul şi ajutorul lui Dumnezeu se izbăveşte de boala aceasta şi se ridică la înălţimea curăţiei. Fiindcă luciul acesta este mai presus de fire şi cel ce a călcat întărâtările trupului şi plăcerile lui ajunge într-un chip oarecare afară din trup. De aceea este cu neputinţă omului să zboare cu aripile proprii la această înaltă şi cerească cunună a sfinţeniei şi să se facă următor îngerilor, de nu-l va ridica de la pământ şi din noroi, harul lui Dumnezeu. Căci prin nici o altă virtute nu se aseamănă oamenii cei legaţi cu trupul mai mult cu îngerii cei netrupeşti, decât prin neprihănire. (Casian Romanul, Filocalia 1, pag. 100).

"Şi pacea lui Dumnezeu, care covârşeşte orice minte, să păzească inimile voastre, întru Hristos Iisus".

Filipeni IV, 7

Este cu neputinţă minţii să aibă pace în vremea rugăciunii, dacă nu şi-a făcut prietene înfrânarea şi dragostea. Căci cea dintâi luptă să risipească duşmănia trupului împotriva sufletului, iar cea de-a doua, cea împotriva aproapelui, de dragul lui Dumnezeu. De aceea venind Pacea, care covârşeşte orice minte, a făgăduit să-şi facă locaş în cel ce a făcut pace în sine (Ioan XIV, 23). (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 318).

Obârşia şi maica tuturor însuşirilor şi mai presus de cuvânt este mai înainte pomenita linişte, însoţită de luarea aminte şi de rugăciune întru toată negrija. Acestea au ca o vatră de temelie şi ca

o pavăză de nebiruit, împlinirea după putere a tuturor poruncilor îndumnezeitoare. Iar din negrijă, din linişte, din luare aminte şi din rugăciune se naşte în inimă mişcarea plină de căldură care arde patimile şi pe demoni şi curăţeşte inima ca într-un cuptor. Şi din aceasta, dorul şi dragostea nesăturată de Domnul Iisus Hristos. Iar din acestea dulcea curgere a lacrimilor din inimă, ca dintr-un izvor, care ca un esop curăţă sufletul şi trupul, prin pocăinţă, prin iubire, mulţumire şi mărturisire, umplându-le de ele. Din acestea se nasc seninătatea şi pacea gândurilor, care n-au margine, ca una ce întrece toată mintea. Iar din acestea, lumina strălucitoare ca zăpada. Şi, la sfârşit, nepătimirea şi învierea sufletului înainte de cea a trupului.

Şi alcătuirea nouă a chipului şi reîntoarcerea omului la chipul şi asemănarea sa, prin făptuire şi vedere, potrivit acestora, prin credinţă, nădejde şi dragoste; şi odată cu aceasta, întinderea întreagă a lui spre Dumnezeu, unirea nemijlocită cu El, ieşirea din sine, oprirea şi odihna în timpul de faţă, ca în oglindă şi în ghicitură şi în arvună, iar în cel viitor împărtăşirea în chip desăvârşit şi bucuria în veci de vederea lui Dumnezeu faţă către faţă. (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 217).

"Ştiu să fiu şi smerit, ştiu să am şi de prisos; în orice şi în toate m-am învăţat să fiu sătul şi flămând şi în belşug şi în lipsă. Toate le pot întru Hristos, Cel care mă întăreşte".

Filipeni IV, 12-13

Iar semnul nepătimirii poate acesta este: a rămâne în toate netulburat şi fără teamă, ca unul ce a primit să poată toate prin harul lui Dumnezeu, nemaiavând nici o grijă de trup. Unul ca acesta se va nevoi cu toată silinţa şi va ajunge la odihna deprinderii. Dar mulţumind, iarăşi se apucă de altă silinţă ca să se afle pururea războit şi biruind întru smerenie. Aceasta este sporirea omului. Căci cele ce se fac fără silire, nu sunt fapte, cum zice Sf. Isaac, ci mai degrabă daruri. Iar dacă după prima osteneală a şi

venit odihna, ea este plata înfrângerii şi nu trebuie să te lauzi cu ea. Căci nu cei ce iau plata sunt lăudaţi, ci cei ce se silesc în lucrare şi nu iau nimic. Toate câte le-am face şi toate prin câte i-am mulţumi Făcătorului de bine, le datorăm Lui, ba cu mult mai multe, deoarece El nu are lipsă de nimic şi nici trebuinţă de ceva, dar noi nu putem să facem vreun bine fără El. Cel ce s-a învrednicit să-L laude, câştigă mai degrabă El ca unul ce a luat un dar mare şi vrednic de laudă. Şi cu cât mai mult Îl preamăreşte, cu atât se face mai dator şi sfârşit sau încetare a cunoaşterii lui Dumnezeu sau a mulţumirii sau a smereniei sau a dragostei nu află. Căci acestea nu sunt ale veacului acestuia ca să aibă sfârşit, ci din veacul acela fără de moarte care sfârşit nu are, ci mai degrabă o creştere a cunoştinţelor şi a darurilor. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 117).

Trei hotare are mâncarea: înfrânarea, îndestularea şi săturarea. Înfrânarea stă în a se scula cineva flămând de la masă; îndestularea, în a mânca atât cât să nu rămână flămând, dar nici să nu se îngreuneze; iar săturarea stă în a se îngreuna puţin. Iar dacă mai mănâncă cineva după ce s-a săturat, a deschis poarta lăcomiei pântecelui, prin care intră curvia. [...] Căci numai cei desăvârşiţi sunt în stare, după apostol, a şi flămânzi şi a se şi sătura şi a avea putere în toate. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 194).

"Toate le pot întru Cel ce mă întăreşte pe mine Hristos".

Filipeni IV, 14

"Şi răspunzând îngerul i-a zis: Duhul Sfânt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Prea Înalt te va umbri...".

Luca I, 35

De ai dobândit cumva prea înţeleapta lucrare a celui ce a zis întru simţire *"Toate le pot întru Cel ce mă întăreşte pe mine Hristos"*, de a venit peste tine Duhul Sfânt ca o rouă curăţitoare, de

te-a umbrit puterea răbdării Celui Prea Înalt, încinge ca un bărbat (ca Hristos Dumnezeu) mijlocul tău cu ştergarul ascultării şi ridicându-te de la cina liniştii, spală picioarele fraţilor cu duh smerit, mai bine zis, tăvăleşte-te sub picioarele soţilor tău cu cuget sporit; pune portar neîndurat şi neadormit în poarta inimii tale; ţine-ţi mintea cea greu de ţinut în trupul tău supus împrăştierii; ţine liniştea minţii în mădularele ce se mişcă şi se clatină, care e lucrul cel mai minunat dintre toate; fă-ţi sufletul netulburat în mijlocul tulburărilor, opreşte-ţi limba înfuriată, gata să sară la împotrivire.

(În toate aceste recomandări se cere un lucru paradoxal, dar cu atât mai greu: mădularele trupului se mişcă sub puterea ispitelor, dar mintea trebuie să-şi păzească liniştea şi deci puterea de a nu se tulbura şi de a nu se lăsa purtată de ele. Mintea trebuie să rămână neclintită ca o stâncă, în mijlocul valurilor ce o asaltează). (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 99).

"Acesta este chipul lui Dumnezeu celui nevăzut, mai întâi născut decât toată făptura".

Coloseni I, 15

"Care fiind strălucirea slavei şi chipul fiinţei Lui...".

Evrei I, 3

"Toate câte are Tatăl ale Mele sunt; de aceea am zis că din al Meu ia şi vă vesteşte vouă".

Ioan XVI, 15

"Nu crezi tu că Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl este întru Mine...?"

Ioan XIV, 10

Fie că le grăieşte cineva care voieşte să le grăiască, fie că le gândeşte, fie că le vede mintea contemplativă, cinci sunt raţiunile (înţelesurile) privitoare la Iisus cel întrupat: a slavei; a iubirii; a harului; a păcii şi a odihnei.

Raţiunea (înţelesul) slavei se cunoaşte din aducerea la fiinţă a celor văzute şi gândite, pentru că *"toate printr-Însul s-au făcut şi*

fără de Dânsul, nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut" (Ioan I, 3), fie veacuri şi cele din veacuri, adică toată podoaba cea mai presus de ceruri şi cu atât mai mult cele vremelnice. Iar mai mare decât aceasta este slava pe care o are ca Cel ce e de o fire şi şade pe acelaşi tron cu Dumnezeu Tatăl şi cu Duhul, fiind *"chipul Dumnezeului nevăzut"* (I Coloseni I, 15) şi *"strălucirea slavei Lui"* (Evrei I, 3); având prin fire, *"toate câte le are Tatăl"* (Ioan XVI, 15); pentru aceasta este *"întru Tatăl şi Tatăl întru El"* (Ioan XIV, 10).

Raţiunea (înţelesul) iubirii se vede în aceea că *"Cuvântul trup s-a făcut şi s-a sălăşluit întru noi"* (Ioan I, 14). Iar a harului se vede din vărsarea şi darul Duhului de viaţă făcător în noi; căci *"din plinătatea Lui noi toţi am luat şi har peste har"* (Ioan I, 16). A păcii pentru că s-a făcut binevestitor al păcii *"celor de aproape şi de departe"* (Efeseni II, 17) *"făcând pace"* (Efeseni II, 15) şi *"împăcând cele din ceruri cu cele de pe pământ"* (Coloseni I, 20); *"pentru aceea şi Tatăl ne-a ridicat şi ne-a aşezat împreună cu El întru cele cereşti"* (Efeseni II, 6) în Hristos.

A odihnei pentru că prin El ne-am făcut în chip neîndoielnic moştenitori ai lui Dumnezeu, vrednicie decât care nu e alta mai mare, nici la fel de covârşitor mai presus de infinitate.

Astfel, povăţuită prin cele cinci raţiuni amintite, mintea vede (contemplă) în Duh şi adevăr în Treimea cea Una, trei raţiuni unite ca sfârşitul minunat al unui unic scop. Aşa înaintează spre arătări vădite ale lui Dumnezeu şi spre înţelegeri dumnezeieşti în vieţuirea potrivită cu Dumnezeu singur, pe cât e cu putinţă, prin iubire, înfrânare, priveghere, citire şi rugăciune, cu cuget smerit şi supus şi cu dreptate negrăită, neslăbind nicidecum din luarea aminte şi din frica unită cu ea. Şi aşa se împărtăşeşte în chip negrăit de multe şi foarte strălucite daruri ale Duhului, în iubire sfântă, în bucuria inimii, în pacea mai presus de fire şi în bunătăţile ce le însoţesc cu adevărat şi slujeşte ca locaş sfânt şi ca moştenitor nou al lui Dumnezeu şi totodată ca dumnezeu prin voia lui Dumnezeu şi prin har. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 285).

"Pentru că întru El au fost făcute toate, cele din ceruri şi cele de pe pământ, cele văzute şi cele nevăzute, fie tronuri, fie domnii, fie începătorii, fie stăpânii. Toate s-au făcut prin El şi pentru El".

Coloseni I, 16

E un lucru foarte minunat că după ce Tatăl a zidit în Duhul, prin Cuvântul dumnezeiesc, toate cele supuse simţurilor şi cunoscute cu mintea, Treimea însăşi locuieşte şi umblă (II Corinteni V, 16) şi petrece în chip vădit în cugetul omenesc. Căci e mare minune că fiecărui credincios evlavios i se trimite un înger de către dumnezeirea întreit ipostatică. Dar să binevoiască să vină şi însăşi Treimea, nesfârşită în putere şi de viaţă făcătoare în om şi să-l întărească şi să lucreze în chip dumnezeiesc şi duhovnicesc în el, e cu totul mai presus de orice minune. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 360).

"În care sunt ascunse comorile înţelepciunii şi ale cunoştinţei şi în care locuieşte toată plinătatea Dumnezeirii trupeşti".

Coloseni II, 3, 9

Dacă petreci pururea în inima ta cu cuget smerit, cu pomenirea morţii, cu învinuirea de sine, cu împotrivire şi cu chemarea lui Iisus Hristos şi umbli cu luare aminte în fiecare zi cu aceste arme, pe cale strâmtă, dar aducătoare de bucurie şi de desfătare a minţii, vei ajunge la sfintele vedenii (contemplaţii) ale Sfinţilor şi ţi se vor lumina taine adânci de către Hristos. Căci vei simţi lângă Hristos că Duhul Sfânt saltă în sufletul tău. Pentru că de la El se luminează mintea omului să privească cu faţa descoperită. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 48).

"Căci întru El locuieşte trupeşte toată plinătatea Dumnezeirii".

Coloseni II, 9

Căci Dumnezeul nostru Cel în trei ipostasuri se numeşte viaţa noastră după cauză. Iar când viaţa dumnezeiască este gândită nu din punctul de vedere al cauzei, nici ca pentru altul, ci în afară de vreo legătură silită şi prin ea însăşi, aceasta nu este altceva decât Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh. Deci [...] Dumnezeu este necreat nu numai după fiinţă şi după ipostasuri, ci şi lucrarea dumnezeiască a Celor Trei. Căci noi mărturisim un singur Dumnezeu în trei ipostasuri, având o singură fiinţă şi putere şi lucrare şi toate celelalte câte se contemplă în jurul fiinţei. Iar Acestora Li se zice, după Scriptură şi totalitatea şi plinătatea dumnezeirii, fiind contemplate şi cugetate la fel în fiecare din cele trei sfinte ipostasuri. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia VII, pag. 501).

Trei ordini treimice de taine vede, îndeobşte, mintea sănătoasă în jurul lui Dumnezeu: personală, naturală şi cea care urmează celei naturale. Treimea cea dintâi îi dăruieşte minţii descoperirea ei mai ales din Sfintele Scripturi. Cea naturală se contemplă şi din înţelegerea făpturilor. Iar cea care urmează celei naturale, e cunoscută şi din adevărul raţional. Intrând mintea în cea dintâi ordine treimică sau aţintindu-se spre ea, se întâlneşte cu Cel neapropiat, dar nu în chip simplu. Aţintindu-se spre a doua, află cu uimire o bucurie unită cu înţelepciunea. Iar intrând în a treia treime, pătrunde cu adevărat în întunericul unde este Dumnezeu, ajungând cu totul simplă, nesfârşită şi nehotărnicită în starea fără chip şi fără formă. Iar când priveşte la toate aceste trei treimi, le vede ca pe un fel de a zecea ordine, în care, cum zic vestitorii adevărului, locuieşte toată plinătatea dumnezeirii. Atunci priveşte cu adevărat pacea, care întrece toată mintea în desăvârşirea supremă a harului văzător. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 283).

"Dezbrăcând de putere începătoriile şi stăpâniile le-a dat ocară în văzul tuturor, biruind asupra lor prin cruce".

Coloseni II, 15

Cuvântul dumnezeiesc, cel ce în tot chipul asemenea nouă afară de păcat a îmbrăcat fără schimbare firea noastră şi prin aceasta S-a făcut om deplin, l-a arătat în Sine pe primul Adam prin trăsăturile facerii şi ale naşterii. Omul primind existenţa de la Dumnezeu şi începând să existe chiar prin actul facerii era liber de stricăciune şi păcat, căci acestea n-au fost create deodată cu el. Când însă a păcătuit, călcând porunca, a primit osânda naşterii, care se susţine prin pătimire şi păcat, păcatul avându-şi sursa în trăsătura pătimitoare ivită din pricina lui ca într-o lege a firii. În temeiul acestei legi nici un om nu este fără de păcat, fiind supus fiecare prin fire legii naşterii, care s-a introdus după facere, din pricina păcatului.

Fiindcă din pricina neascultării a intrat păcatul, iar din pricina păcatului a intrat în firea oamenilor trăsătura pătimitoare prin naştere şi fiindcă neîncetat cu această trăsătură pătimitoare (pasională) a naşterii prin păcat se împrospăta prima călcare, nu era prima nădejde de slobozire, firea fiind încătuşată prin aprobarea voinţei ei, într-o legătură rea. Căci cu cât se silea firea să se conserve prin naştere, cu atât se strângea mai mult cu lanţul legii păcatului având în sine prima greşeală lucrând prin trăsătura pătimitoare. Pentru că firea având chiar în trăsătura sa pătimitoare sursa de creştere a păcatului, din pricina strâmtorării naturale, purta datorită păcatului general cuprins în trăsătura pătimitoare, prin patimile contra firii, lucrările tuturor Puterilor şi Stăpâniilor ascunse în patimile cele după fire (afecte). [...]

Făcându-se aşadar, pentru iubirea Sa de oameni, Fiul cel Unul născut şi Cuvântul lui Dumnezeu, om deplin, spre a scoate firea oamenilor din această strâmtoare, din prima alcătuire a lui Adam, pe care a avut-o din facere, a luat nepăcătoşenia şi nestricăciunea, iar din naşterea introdusă după aceea în fire, din pricina păcatului, a luat numai trăsătura pătimitoare însă fără de păcat. Puterile rele

își aveau, din pricina păcatului, lucrările lor ascunse în trăsătura pătimitoare primită de la Adam, ca într-o lege necesară a firii. Văzând ele în Mântuitorul trăsătura pătimitoare a firii celei din Adam, datorită trupului pe care-L avea, și închipuindu-și că și Domnul a primit legea firii, din necesitate ca orice om obișnuit și nu mișcat de hotărârea voii sale, și-au aruncat și asupra Lui momeala nădăjduind că-L vor convinge și pe El ca prin patima cea după fire, să-și nălucească patima cea împotriva firii și să săvârșească ceva pe placul lor. Domnul îngăduindu-le prima încercare a ispitirilor prin plăcere, le-a făcut să se prindă în propriile lor viclenii și prin aceasta le-a dezbrăcat, alungându-le din fire, întrucât a rămas inaccesibil și neatins de ele. [...] Astfel de la prima încercare a dezbrăcat Căpeteniile și Stăpâniile care au întreprins să-L momească (să-L atace) alungându-le departe de fire și tămăduind latura de plăcere a trăsăturii pătimitoare. Prin aceasta, a desființat în El însuși zapisul lui Adam, prin care se învoise de bună voie, cu patimile plăcerii și prin care, având-și voia povârnită spre plăcere, vestea chiar tăcând stăpânirea vicleanului asupra lui, prin faptele ce le săvârșea, neputându-se elibera din lanțul plăcerii, de frica morții.

După ce prin biruința asupra primei încercări prin plăcere a zădărnicit planul Puterilor, Căpeteniilor și Stăpâniilor celor rele, Domnul le-a îngăduit să-și pună în lucru și a doua momeală, adică să vină și cu încercarea ce le mai rămăsese, cu ispita prin durere. În felul acesta, deșertându-și acelea deplin în El veninul stricăcios al răutății lor, l-a ars ca printr-un foc, nimicindu-l cu totul din fire. Așa a dezbrăcat în vremea morții pe cruce, Căpeteniile și Stăpâniile, întrucât a rămas neînfrânt de dureri. [...]

Astfel a luat asupra Sa, ca un vinovat, isprava noastră, din iubirea de oameni, mai bine zis, ne-a scris în socoteala noastră, ca un bun, gloria isprăvilor Sale. Căci asemenea nouă, luând fără de păcat trăsătura pătimitoare a firii, prin care obișnuiește să lucreze ale sale, toată puterea rea și stricăcioasă le-a dezbrăcat în timpul morții pe acelea, întrucât au venit și asupra Lui pentru iscodire. Și așa a biruit asupra lor și le-a țintuit pe cruce în vremea ieșirii

sufletului, ca pe unele ce n-au aflat nimic propriu firii în trăsătura pătimitoare a Lui, pe când ele se aşteptau să dea de ceva omenesc, datorită trăsăturii pătimitoare pe care o avea prin fire din pricina trupului. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 62).

"De v-aţi sculat împreună cu Hristos".

Coloseni III, 1

Spunând Apostolul: *"Dumnezeu Cel ce a zis să lumineze lumina din întuneric, El însuşi a luminat în inimile noastre"* (II Corinteni IV, 6), a arătat învierea sufletului, ieşirea din starea veche. Adică să se ivească omul cel nou, care nu are nimic din cel vechi precum zice: *"Şi voi da lor inimă nouă şi duh nou"* (Iezechiel XXXVI, 26). Căci atunci ia chip Hristos în noi prin Duhul înţelepciunii şi al descoperirii cunoştinţei Lui. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 438).

"Omorâţi mădularele voastre cele de pe pământ: curvia, necurăţia, patima, pofta cea rea, lăcomia şi celelalte".

Coloseni III, 5

Pământ a numit cugetul trupului; curvie, păcatul cu fapta; necurăţie a numit învoirea; patima, gândul cel pătimaş, pofta cea rea, primirea simplă a gândului de poftă; lăcomie, a numit materia care naşte şi face să crească patima.

Toate acestea a poruncit dumnezeiescul Apostol să le omorâm ca pe nişte mădulare ale cugetului trupesc. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 50).

Brâul pe care-l purtăm e întâi un simbol că suntem pregătiţi de lucru. Căci tot cel ce voieşte să lucreze, se încinge întâi cu brâul, apoi începe lucrul, precum s-a spus: *"să fie mijloacele voastre încinse"* (Efeseni VI, 14). Şi iarăşi ca precum e încins trupul mort, aşa şi noi să omorâm pofta noastră. Căci brâul se pune în jurul mijlocului. Pentru că acolo sunt rărunchii, în care se spune că se află partea poftitoare a sufletului. (Avva Dorotei, Filocalia 9, pag. 490).

Care dintre lucrurile trupeşti trebuie mortificate? Curvia, necurăţia şi simplu grăind toate cele pământeşti. Şi care patimă? Cea rea. Deci nu lucrările Duhului săvârşite prin trup, nici pătimirile (afectele) dumnezeieşti şi fericite, nici puterile sufletului create în vederea acestora. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 254).

"Nu vă amăgiţi unul pe altul, fiindcă v-aţi dezbrăcat de omul cel vechi, dimpreună cu faptele lui.
Şi v-aţi îmbrăcat cu cel nou, care se înnoieşte spre deplina cunoştinţă, după chipul Celui ce l-a zidit".

Coloseni III, 9-10

Începutul oricărei lucrări după Dumnezeu este să ne grăbim în tot chipul, cu toată puterea, să vieţuim după legea tuturor poruncilor îndumnezeitoare ale Mântuitorului. Iar sfârşitul este să ne întoarcem, prin păzirea lor, la zestrea dată nouă de sus şi de la început din sfinţita cristelniţă, adică la desăvârşita alcătuire şi naştere duhovnicească a noastră din nou, prin har; sau [...] la lepădarea vechiului Adam cu faptele şi poftele lui şi la îmbrăcarea Celui nou şi duhovnicesc care este Domnul Iisus Hristos. Căci zice dumnezeiescul Pavel: *"Copiii mei, pe care iarăşi vă nasc iarăşi în dureri, până când va lua Hristos chip în voi?"* (Galateni IV, 19) şi

"câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat" (Galateni III, 27). (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 20).

După Sfântul Diadoh: *"Numai Sfântul Duh poate curăţi mintea"*. Iar Sfântul Isaac Sirul zice: "*Când mintea se dezbracă de omul cel vechi şi se îmbracă în cel nou al harului, va vedea curăţia sa asemănătoare culorii cereşti; ea a fost numită de bătrânii fiilor lui Israel loc al lui Dumnezeu, când El s-a arătat lor în munte"*. (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia VIII, pag. 143).

"Ci în curăţia inimii, temându-vă de Domnul".

Coloseni III, 22

"De nu vă veţi întoarce şi de nu vă veţi face ca copiii, nu veţi intra în împărăţia cerurilor".

Matei XVIII, 3

Cunoaşterea este potrivnică credinţei. Căci credinţa este în toate ale ei o dezlegare (o eliberare) de legile cunoaşterii - nu de cele duhovniceşti - căci hotarul ce îngrădeşte cunoaşterea este că nu poate face vreun lucru în afară de iscodire şi de cercetare, ci ea cercetează de e cu putinţă să se facă ceea ce gândeşte şi voieşte. Iar credinţa ce e? Când cineva nu se apropie de ea în chip drept ea nu-l convinge să rămână în ea.

Cunoştinţa nu poate fi adunată fără cercetare şi fără folosirea metodelor. [...] Iar credinţa cere un cuget curat şi simplu, care e străin de orice meşteşugire şi de căutare prin metode. [...] Casa credinţei e o înţelegere de prunc şi o inimă simplă. [...] Iar cunoştinţa este duşmana şi potrivnica acestor două.

Cunoaşterea e îngrăditura firii, păzind-o în toate cărările ei. Iar credinţa îşi face călătoria ei mai presus de fire. Cunoaşterea nu încearcă să se apropie de nici o lucrare care nesocoteşte firea, ci se ţine departe de ea. Dar credinţa o primeşte cu uşurinţă şi zice:

"Peste aspidă şi vasilisc vei călca şi pe leu vei sui şi pe balaur vei încăleca" (Psalmul LXXI, 13). Cunoaşterii îi urmează, de aceea, frica, iar credinţei îi urmează nădejdea. Căci cu cât rămâne cineva mai mult la metodele cunoaşterii, cu atât e mai legat de frică şi nu poate să se învrednicească de libertatea de ea. Dar cel ce urmează credinţei e liber şi de sine stăpânitor şi se foloseşte ca un fiu al lui Dumnezeu în toate faptele lui de libertate, fiind stăpân pe sine. Omul care iubeşte credinţa, se foloseşte ca Dumnezeu de toate firile zidirii. Căci credinţa îi dă putere să facă zidirea nouă, după asemănarea lui Dumnezeu. *"Ai voit şi toate au stătut înaintea ta"* (Iov XIII, 23). Şi de multe ori poate face toate din cele ce nu sunt. Iar cunoştinţa nu poate face ceva fără materie. Cunoştinţa nu cutează să facă ceea ce nu e dat firii; [...] pentru că firea curgătoare a apei nu primeşte pe spatele ei greutatea trupului şi cel ce se apropie de foc se arde şi de-ar îndrăzni cineva să se apropie de acestea s-ar primejdui.

Prin acestea cunoaşterea e păzită în hotarele firii şi nu se încumetă să treacă peste hotarele ei nicidecum. Iar credinţa trece cu putere peste acestea. Căci zice: *"De vei trece prin foc el nu te va arde şi râurile nu vor trece peste tine"* (Isaia XLIII, 2). Şi aceasta le-a lucrat credinţa de multe ori înaintea întregii zidiri. Chiar dacă s-ar fi dat cunoaşterii putinţa să se facă cercarea lor, nu s-ar fi convins. Pentru că mulţi au intrat prin credinţă în foc şi au înfrânt puterea arzătoare a focului şi-au trecut prin el nevătămaţi; şi au călcat pe spatele mării şi au ajuns la uscat. Şi toate sunt mai presus de fire şi potrivnice modurilor cunoaşterii şi au dovedit-o pe aceasta deşartă în toate modurile şi legile ei. [...]

Metodele cunoaşterii au cârmuit lumea cinci mii de ani sau ceva mai puţin sau mai mult şi omul n-a putut să-şi ridice nicidecum capul de la pământ şi să simtă puterea Ziditorului său până ce n-a răsărit credinţa noastră şi nu ne-a eliberat pe noi din întunericul lucrării pământeşti şi din robia de după împrăştierea cea deşartă. [...] Nu este cunoştinţă fără lipsuri, oricât de mult s-ar îmbogăţi. Dar visteriile credinţei nu le încape cerul şi pământul. Cel ce-şi reazămă inima de nădejdea credinţei nu va fi lipsit niciodată

de ceva; şi când nu are nimic, toate le are prin credinţă precum s-a scris: *"Oricâte veţi cere în rugăciune cu credinţă veţi lua"* (Matei XXI, 22).

Cunoştinţa caută pururea meşteşuguri de păzire a celor ce au dobândit-o pe ea. Iar credinţa zice: *"De nu va zidi Domnul casa şi nu va păzi cetatea în zadar ar priveghea cel ce o păzeşte şi în deşert s-ar osteni ziditorul"* (Psalm CXXVI, 1). Niciodată cel ce se roagă cu credinţă nu se foloseşte de metode şi nu umblă cu ele. Căci cunoştinţa laudă în tot locul frica, cum a spus înţeleptul: *"Fericit este cel ce se teme"* (Isus Sirah XXXIII, 15). Dar ce face credinţa? *"S-a temut şi a început să se scufunde"* (Matei XIV, 30). Şi iarăşi: *"N-aţi luat duh de robie spre frică, ci duh de înfiere"* (Romani VIII, 15) spre libertatea credinţei şi a nădejdii în Dumnezeu. [...] Totdeauna temerii îi urmează îndoiala, şi îndoielii, cercetarea. Iar cercetarea se foloseşte de metode şi metodele duc la cunoaştere. Şi în cercetare şi iscodire se arată pururea teama şi îndoiala. Pentru că niciodată nu se cunoaşte totul. [...]

"Întru numele Meu, draci veţi scoate, şerpi veţi lua şi de veţi bea venin, nu veţi fi vătămaţi" (Marcu XVI, 17). Cunoştinţa porunceşte tuturor celor ce umblă pe calea ei, după legile ei, să cerceteze în toate sfârşitul înainte de început şi apoi să înceapă, ca nu cumva sfârşitul unui lucru, fiind greu de aflat în hotarul puterii omeneşti, osteneala să fie în zadar şi lucrul să se afle greu de împlinit. Dar credinţa ce zice? *"Celui ce crede, toate îi sunt cu putinţă"* (Matei IX, 23). Căci la Dumnezeu nimic nu este cu neputinţă. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia X, pag. 321).

"Vorba voastră să fie totdeauna plăcută, dreasă cu sare, ca să ştiţi cum trebuie să răspundeţi fiecăruia".

Coloseni IV, 6

Trebuie să ascultăm de cei ce cunosc ostenelile virtuţii lucrătoare şi aşa să purcedem la faptă, adică la postul împreunat cu

foamea, la înfrânarea lipsită de plăceri, la priveghereа stăruitoare, la îngenuncherea dureroasă, la starea neclintită şi obositoare în picioare, la rugăciunea întinsă, la smerenia nemincinoasă, la zdrobire şi suspinare neîncetată, la tăcerea chibzuită dreasă cu sare şi la răbdarea în toate. [...] Drept aceea cel ce se sârguieşte în fiecare zi să împlinească cu osteneală lucrările mai sus amintite, va secera la vreme, cu Dumnezeu şi roada lor. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia VII, pag. 185).

"Despre iubirea frăţească nu aveţi trebuinţă să vă scriu, pentru că voi înşivă sunteţi învăţaţi de Dumnezeu ca să vă iubiţi unul pe altul".

I Tesaloniceni IV, 9

Ar fi trebuit ca noi, cei ce, potrivit cuvintelor dumnezeieşti, suntem învăţaţi de Dumnezeu şi purtăm înscrisă în inimă, în chip negrăit, legea cea nouă (II Corinteni III, 2-3) mai luminoasă ca un sfeşnic şi suntem cârmuiţi de Duhul cel bun şi atotdrept, ca nişte fii şi moştenitori ai lui Dumnezeu şi împreună moştenitori cu Hristos (Romani VIII, 17) să vieţuim asemenea îngerilor şi să nu avem nevoie să fim învăţaţi de cineva ca să cunoaştem pe Domnul. Dar depărtarea noastră de la bine şi abaterea spre rău, de la cea dintâi răsărire a părului şi, împreună cu aceasta, pizma cumplitului veliar şi tirania lui neîmpăcată împotriva noastră, a sădit în noi pornirea să ne depărtăm în chipul cel mai rău de poruncile mântuitoare şi îndumnezeitoare şi să ne lăsăm duşi spre prăpăstiile pierzătoare de suflet; iar ceea ce este şi mai jalnic este faptul că ne-a stârnit să cugetăm şi să lucrăm chiar împotriva noastră. Drept urmare, potrivit cuvântului dumnezeiesc, *"nu este nimeni care înţelege, nu este nimeni care să caute pe Dumnezeu"* (Psalm XIII, 2). Căci îndată ce ne-am abătut de la calea cea dreaptă, ne-am făcut netrebnici (Psalm XIII, 3) şi de aceea, în întregime trupuri (Facere VI, 3). Iar lipsindu-ne de harul luminător şi dumnezeiesc, avem nevoie să ne

îndemnăm şi să ne ajutăm unii pe alţii spre cele bune. (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 17).

"Rugaţi-vă neîncetat".

I Tesaloniceni V, 17

Înţelesurile sunt înţelesuri ale lucrurilor, iar dintre lucruri unele cad sub simţuri, iar unele sunt inteligibile. Ocupându-se aşadar mintea cu ele poartă în sine înţelesurile lor. Harul rugăciunii însă uneşte mintea cu Dumnezeu, iar unind-o cu Dumnezeu, o desface de toate înţelesurile. Atunci mintea întreţinându-se cu Dumnezeu, dezbrăcată de toate, ajunge să ia formă dumnezeiască. Ajungând astfel, cere cele cuvenite şi nu greşeşte niciodată în ceea ce cere. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 15).

Sfântul Apostol Pavel, care a ştiut mai bine decât noi folosul cel mare pe care-l aduce rugăciunea, ne-a îndemnat să ne rugăm neîncetat. N-a voit el să sfătuiască niciodată vreun lucru greu şi cu neputinţă, pe care nu l-am fi putut împlini, căci atunci ne-am fi arătat ca neascultători şi călcători ai poruncii lui şi drept urmare vrednici de osândă. Ci scopul Apostolului [...] a fost ca să ne rugăm cu mintea noastră, ceea ce este cu putinţă să facem totdeauna. Căci şi când facem un lucru de mână şi când ne plimbăm şi când şedem şi când mâncăm şi când bem, totdeauna putem să ne rugăm cu mintea noastră şi să facem rugăciunea minţii bine plăcută lui Dumnezeu şi adevărată. Cu trupul putem să lucrăm şi cu sufletul să ne rugăm. Omul din afară poate să împlinească orice slujbă cu trupul şi omul dinlăuntru poate să fie dăruit slujirii lui Dumnezeu şi să nu lipsească niciodată de la lucrul cel duhovnicesc al rugăciunii cu mintea. Căci aşa ne porunceşte Dumnezeu - Omul - Iisus în Sfânta Evanghelie zicând: *"Iar tu când te rogi, intră în cămara ta şi închizând uşa ta, roagă-te Tatălui tău întru ascuns"*

(Matei VI, 4). Cămara sufletului este trupul. Uşile fiinţei noastre sunt cele cinci simţuri. Sufletul intră în cămara lui când mintea nu umblă de colo până colo în lucrurile lumii, ci stăruieşte în inima noastră. Şi simţurile noastre le închidem şi rămân asigurate, când nu le lăsăm să se alipească de lucruile supuse lor şi arătate. În felul acesta mintea rămâne liberă de orice împătimire lumească şi se uneşte prin rugăciunea ascunsă a minţii cu Dumnezeu Tatăl nostru. Şi atunci zice: *"Tatăl tău, cel ce vede întru ascuns, îţi va da ţie la arătare"* (Matei VI, 6).

Dumnezeu, cunoscătorul celor ascunse, vede rugăciunea minţii şi o răsplăteşte cu daruri arătate şi mari. Pentru că aceasta este rugăciunea adevărată şi desăvârşită şi ea umple sufletul de harul dumnezeiesc şi de darurile duhovniceşti. Căci cu cât închizi mirul mai mult în vas, cu atât vasul răspândeşte mai multă mireasmă. Aşa e şi rugăciunea: cu cât o întipăreşti mai mult în inima ta, cu atât o umple mai mult de harul dumnezeiesc. Fericiţi şi norocoşi sunt cei ce se obişnuiesc cu acest lucru ceresc, căci cu el biruiesc orice ispită de la dracii cei răi, precum şi David a biruit pe îngâmfatul Goliat (I Regi XVII, 51). Cu ea sting poftele fără rânduială ale trupului, precum şi cei trei tineri au stins văpaia cuptorului (Daniil VII, 25-26). Cu această lucrare a rugăciunii minţii îmblânzesc patimile, precum şi Daniil a îmblânzit leii sălbatici (Daniil VI, 18). Cu ea coboară roua Sfântului Duh în inima lor, precum a coborât Ilie ploaia în Carmel (III Regi XVIII, 45).

Această rugăciune a minţii este cea care urcă până la tronul lui Dumnezeu şi se păstrează în cupe de aur ca să fie tămâiat cu ea Domnul, precum zice Ioan Cuvântătorul de Dumnezeu în Apocalipsă: *"Şi douăzeci şi patru de bătrâni au căzut înaintea Mielului, având fiecare alăute şi cupe de aur pline de tămâie, care sunt rugăciunile sfinţilor"* (Apocalipsă V, 7). Această rugăciune a minţii este o lumină care luminează totdeauna sufletul omului şi aprinde inima lui cu flăcările iubirii lui Dumnezeu. Ea este o verigă care ţine uniţi şi împreunaţi pe Dumnezeu şi omul. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 8, pag. 550).

"Daţi mulţumire pentru toate, căci aceasta este voia lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus, pentru voi".

I Tesaloniceni V, 18

Mai bună decât toate [...] este răbdarea necazurilor. Cel ce s-a învrednicit de acest mare dar este dator să mulţumească lui Dumnezeu, fiindcă l-a împărtăşit de o binefacere mai mare. Căci s-a făcut următor al lui Hristos, al Sfinţilor Săi Apostoli, al mucenicilor şi al cuvioşilor ca să depărteze de bună voie de cele plăcute, prin tăierea voilor sale şi prin lepădarea gândurilor care nu sunt după Dumnezeu, ca să facă şi să cugete pururea cele plăcute lui Dumnezeu. Cei ce s-au învrednicit să folosească lucrurile potrivit trebuinţelor lor, sunt datori să mulţumească mult lui Dumnezeu, întru multă smerenie, că s-au slobozit de cele contrare firii şi de călcarea poruncilor, prin harul lui Dumnezeu. Iar noi, cei ce suntem pătimaşi încă şi întrebuinţăm rău lucrurile, lucrând împotriva firii, suntem datori să tremurăm şi să-i mulţumim mult Făcătorului de bine cu toată recunoştinţa, minunându-ne de negrăita Sa îndelungărăbdare, că chiar neîmplinind noi poruncile Lui şi întrebuinţând rău lucrurile şi lepădând darurile Lui, rabdă nerecunoştinţa noastră şi nu încetează să ne facă bine, ci aşteaptă întoarcerea noastră şi pocăinţa până la cea din urmă răsuflare. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 147).

Unde e purtarea de grijă a lui Dumnezeu, negreşit ceea ce se întâmplă e bine şi spre folosul sufletului. Căci toate câte le face Dumnezeu cu noi le face spre folosul nostru şi iubindu-ne şi cruţându-ne. De aceea suntem datori să mulţumim în toate bunătăţii lui Dumnezeu şi niciodată să nu ne întristăm şi să nu ne pierdem curajul în cele ce ni se întâmplă. Şi să primim fără tulburare cele ce vin asupra noastră cu smerită cugetare şi cu nădejde în Dumnezeu, încredinţaţi că toate câte le face Dumnezeu cu noi, le face din bunătate, iubindu-ne, şi le face bine. (Avva Dorotei, Filocalia 9, pag. 609).

"Duhul să nu-l stingeţi".

I Tesaloniceni V, 19

Numai Duhul Sfânt poate să curăţească mintea. Căci de nu va intra Cel puternic să dezarmeze şi să lege pe tâlhar, nu se va slobozi nicidecum prada. Deci se cade ca prin toate şi mai ales prin pacea sufletului să dăm odihnă Duhului Sfânt în noi ca să avem sfeşnicul cunoştinţei luminând în noi totdeauna. Căci răspândindu-şi el neîncetat lumina în cămările sufletului, nu numai că se fac arătate în minte acele mici şi întunecate atacuri ale dracilor, ci se şi slăbesc, fiind date pe faţă de lumina aceea sfântă şi slăvită. De aceea Apostolul zice: *"Duhul să nu-l stingeţi"*, adică nu lucraţi sau nu gândiţi cele rele, ca să nu întristaţi bunătatea Duhului Sfânt şi să vă lipsiţi de sfeşnicul acela ocrotitor. Căci nu se stinge Cel veşnic şi de viaţă făcător. (Diadoh al Foticeei, Filocalia 1, pag. 344).

"Voind să fie învăţători ai Legii, dar neînţelegând nici cele ce spun, nici cele pentru care dau adeverire".

I Timotei I, 7

Cei ce nu se socotesc pe ei datornici întregii legi a lui Hristos, cunosc trupeşte legea lui Dumnezeu. [...] De aceea ei socotesc că împlinesc legea desăvârşit prin fapte. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 233).

"Vrednic de credinţă şi de toată primirea e cuvântul că Iisus Hristos a venit în lume ca să mântuiască pe cei păcătoşi dintre care cel dintâi sunt eu".

I Timotei I, 15

Odată ce naşterea noastră în stricăciune s-a făcut prin femeia Eva, trebuia ca naşterea noastră duhovnicească şi naşterea noastră din nou, să se facă prin bărbat, adică prin al doilea Adam şi Dumnezeu. Priveşte potriveala raţională a lucrurilor: sămânţa celui stricăcios a născut şi naşte fii stricăcioşi şi muritori; iar Cuvântul nemuritor şi nestricăcios al Nemuritorului şi Nestricăciosului Dumnezeu a născut şi naşte pururea fii nestricăcioşi şi nemuritori, după ce s-a născut El însuşi din Fecioara prin Duhul Sfânt.

Potrivit acestora Maica lui Dumnezeu este Stăpâna şi Împărăteasa şi Doamna şi Maica tuturor sfinţilor, iar sfinţii toţi sunt slujitorii ei, precum Maica este a lui Dumnezeu. Pe de altă parte sunt fiii ei, întrucât se împărtăşesc din preacuratul trup al Fiului ei.

Căci trupul Domnului este trupul Născătoarei de Dumnezeu. Şi împărtăşindu-ne din însuşi trupul îndumnezeit al Domnului mărturisim şi credem că ne împărtăşim de viaţa veşnică. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 161).

"Căci deprinderea trupească la puţin foloseşte, dar dreapta credinţă spre toate este de folos, având făgăduinţa vieţii de acum şi celei ce va să vină".

I Timotei IV, 8

Să nu-ţi închini toată preocuparea ta trupului, ci hotărăşte-i lui nevoinţă, după putere. Şi toată mintea ta întoarce-o spre cele dinlăuntru. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 109).

Cel ce se învârteşte pururea în loc şi nu vrea să se mişte mai departe se aseamănă catârului ce se mişcă în acelaşi loc în jurul maşinii de treierat. Căci cel ce se nevoieşte pururea cu trupul şi se îndeletniceşte numai cu deprinderea trupului, prin toată greaua pătimire se păgubeşte cât se poate de mult, fără să bage de seamă, neînţelegând scopul voii dumnezeieşti. Deprinderea trupească [...]

spre puţine foloseşte până ce nu e înghiţit cugetul trupesc de pâraiele pocăinţei şi nu vine în trup omorârea de viaţă făcătoare a Duhului şi nu împărăţeşte legea Duhului în trupul nostru cel muritor. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 292).

Nu-ţi închina toată atenţia ta trupului, ci hotărăşte-i lui nevoinţa după putere. Şi toată mintea ta întoarce-o spre cele dinlăuntru. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 60).

"Văduva care petrece în desfătări, deşi e vie, e moartă".

I Timotei V, 6

Şi sufletul cuvântător e omorât uneori cu toate că are existenţă ca viaţă. [...] Căci sufletul lipsit de Mirele duhovnicesc, dacă nu se întristează şi nu plânge şi nu-şi alege viaţa strâmtă şi anevoioasă a pocăinţei, ci se revarsă în desfătări, petrecând cu pofta în ele, deşi e viu (căci după fiinţă este nemuritor), a murit. Fiindcă el este în stare şi de moartea care e mai rea şi de viaţa care e mai bună. Chiar dacă apostolul zice de văduva lipsită de mirele trupesc, că petrece şi trăieşte după trup, el înţelege desigur că ea a murit după suflet. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 455).

"Ci având hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea vom fi îndestulaţi".

I Timotei VI, 8

Nu poate dobândi prietenie faţă de rugăciune, cel ce nu s-a lepădat de toată materia, afară de viaţă şi de acoperământ. Ieşi afară din toate celelalte, cel ce vrei să fii numai cu mintea. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 294).

"Luptă-te lupta cea bună a credinţei, cucereşte viaţa veşnică la care ai fost chemat".

I Timotei VI, 12

Nu socoti că ai dobândit virtute, dacă n-ai luptat mai înainte până la sânge pentru ea. Căci trebuie să te împotriveşti păcatului până la moarte, luptându-te cu el şi neslăbind. (Evagrie Ponticul, Filocalia 1, pag. 91).

"Cel ce singur are nemurire şi locuieşte întru lumina neapropiată, pe care nu l-a văzut nimeni dintre oameni, nici nu poate să-L vadă".

I Timotei VI, 16

Cei ce sunt îndumnezeiţi trebuie să aibă multă asemănare cu Dumnezeu, iar cei înfiaţi, multă asemănare cu Fiul. Deci precum numai Dumnezeu este, numai El unul vieţuieşte, El unul e Sfânt, El unul e bun, *"singur având nemurirea şi locuind în lumina neapropiată"* măcar că mulţi sunt cei ce sunt şi vieţuiesc, fiind sfinţi şi buni şi nemuritori şi locuind în lumina şi în locul celor vii, aşa şi sfinţii singuri sunt cei ce se împărtăşesc de Dumnezeu deşi toţi se împărtăşesc în oarecare fel. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 386).

"Dacă am murit împreună cu Hristos, credem că vom şi învia împreună cu El".

II Timotei II, 11

Firea cea raţională, omorâtă de păcat, o ridică Hristos, prin contemplarea tuturor veacurilor. Iar sufletul cel ce a murit cu moartea lui Hristos, îl învie Tatăl, dacă îl cunoaşte pe El. (Evagrie Ponticul, Filocalia 1, pag. 62).

"Sileşte-te să te arăţi încercat, înaintea lui Dumnezeu lucrător cu faţa curată, drept învăţând cuvântul adevărului".

II Timotei II, 15

Bine este nevoitorului să cugete că e mai mic decât lucrarea lui, dar să facă lucruri mai mari decât frica lui. Căci astfel se va afla cinstit la oameni şi lucrător neruşinat lui Dumnezeu. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 287).

"Deci de se va curăţi cineva pe sine de acestea, va fi vas de cinste, sfinţit, de bună trebuinţă stăpânului, potrivit pentru tot lucrul bun".

II Timotei II, 21

Precum uneltele fără meşter şi meşterul fără unelte nu pot face nimic, aşa nici credinţa fără împlinirea poruncilor şi nici împlinirea poruncilor fără credinţă nu ne poate înnoi şi plăsmui din nou făcându-ne din vechi noi. Dar când le vom dobândi pe amândouă în inima neşovăitoare şi ne vom face vase de bun folos Stăpânului spre primirea Mirului spiritual, atunci şi Cel ce a pus întunericul ascunziş al Lui ne va reînnoi prin Darul Duhului Sfânt şi ne va face din vechi noi, ne va scula vii din morţi, va tăia întunericul şi va face să treacă prin el mintea noastră şi se va pleca spre noi ca printr-o deschizătură şi ne va da să-L vedem, chiar dacă nu cu totul limpede, aşa cum se poate vedea cercul soarelui sau al lunii. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 170).

"Mustră, ceartă, îndeamnă cu toată îndelunga răbdare şi învăţătura".

II Timotei IV, 2

De voieşti sau mai bine zis socoteşti să scoţi ţandăra din ochiul altuia, să nu o scoţi pe aceasta cu o bârnă, ci cu o pensă. Bârna este cuvântul greu sau purtările urâte. Iar pensa este învăţătura blândă şi mustrarea îndelung-răbdătoare. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 191).

"De acum mi s-a gătit cununa dreptăţii, pe care Domnul îmi va da-o în ziua aceea, El dreptul Judecător, şi nu numai mie, ci şi tuturor celor ce au iubit arătarea Lui".

II Timotei IV, 8

Însuşirile primului fel de rugăciune sunt acestea: când cineva face această rugăciune, îşi ridică mâinile şi ochii împreună cu mintea la cer, iar mintea alcătuieşte înţelesuri dumnezeieşti şi-şi închipuieşte frumuseţi cereşti, ierarhii de îngeri şi corturi de-ale drepţilor şi toate câte le-a auzit din Scripturi le adună în vremea rugăciunii în minte; el îşi stârneşte astfel sufletul la dragostea dumnezeiască, privind la cer, ba uneori vărsând şi lacrimi din ochi. Făcând aşa, se umflă dulce în inimă şi se mândreşte şi socoteşte că ceea ce i se întâmplă este o mângâiere dumnezeiască. Drept aceea se roagă să petreacă pururea într-o astfel de îndeletnicire.

Dar acestea sunt semne ale amăgirii. Căci binele nu e bine când nu se face bine. Unul ca acesta, chiar de se dedă unei vieţi de cea mai deplină linişte, e cu neputinţă să nu-şi iasă din minţi. Iar dacă nu cade într-o astfel de patimă, totuşi nu poate ajunge la dobândirea virtuţilor şi la nepătimire. Prin acest fel de luare aminte s-au amăgit cei ce văd lumini în chip simţit şi în miros bune miresme şi aud glasuri şi alte multe de acestea. Unii din ei au căzut cu totul în stăpânirea dracilor, fiind purtaţi din loc în loc şi din ţară în ţară. Alţii, necunoscând pe cel ce se preface în înger al luminii şi de aceea primindu-l, au fost amăgiţi de el şi au rămas neîndreptaţi până la sfârşit, neprimind nici un sfat de la oameni. Unii şi-au pus mâinile asupra lor înşişi şi s-au făcut sinucigaşi, fiind

scoşi din minţi de înşelătorul. [...]

Al doilea fel de rugăciune se face aşa: mintea se retrage din cele supuse simţurilor, îşi păzeşte simţurile de cele din afară, şi-şi adună toate gândurile ca să nu umble după lucrurile deşarte; apoi aici face cercetarea gândurilor, aici ia aminte la cererile ce le rosteşte cu gura către Dumnezeu sau aici atrag la sine gândurile robite (de diavol), aici, cuprinsă ea însăşi de patimă, începe să revină la sine cu silire. Dar unuia ce se luptă aşa, îi este cu neputinţă să câştige pacea sau să primească cununa biruinţei. Căci unul ca acesta se aseamănă omului ce se luptă noaptea, care aude glasurile vrăjmaşilor şi primeşte loviturile lor, dar nu poate vedea curat cine sunt sau de unde au venit sau şi pentru ce se bat, dat fiind întunericul din mintea sa, care îi pricinuieşte acest neajuns. Cel ce se luptă aşa, nu va scăpa de a fi zdrobit de către duşmanii inteligibili (gândiţi cu mintea), el va suporta osteneala, dar de răsplată va fi păgubit. Căci furat de slava deşartă, el se făleşte că e cu luare aminte. Şi stăpânit şi batjocorit de ea, va dispreţui pe alţii, că nu sunt cu luare aminte şi se va mândri faţă de ei şi se va da drept păstor al oilor, asemănându-se orbului care vrea să călăuzească pe orb (Matei XV, 18). [...]

Această a doua rugăciune e mai bună decât cea dintâi, precum o noapte cu lună plină e mai bună decât o noapte fără stele şi fără lumină.

Al treilea fel de rugăciune. E un lucru străin (minunat) şi greu de tălmăcit. Iar pentru cei ce n-o cunosc, nu numai greu de înţeles, ci aproape de necrezut. E un lucru care nu se întâlneşte la mulţi. [...]

Începutul rugăciunii a treia nu se face cu întinderea mâinilor şi cu adunarea gândurilor şi cu chemarea ajutorului din cer. Căci acestea sunt însuşirile primei rugăciuni. Dar nu începe nici de la al doilea fel, în care mintea ia aminte la simţurile din afară, iar pe duşmanii dinlăuntru nu-i observă. Fiindcă unul ca acesta e lovit, dar nu loveşte, e rănit, dar nu răneşte, e dus în robie fără să se poată apăra de cei ce-l robesc. Necontenit vrăjmaşii îl lovesc din spate, dar mai ales din faţă şi-l fac iubitor de slavă deşartă şi plin de

părerea de sine. De voieşti să începi această lucrare născătoare de lumină şi plină de farmec, fă începutul de aici: după ascultarea cu de-amănuntul, descrisă mai înainte, trebuie să le faci toate cu conştiinţă. Căci fără ascultare, nu există nici conştiinţă curată. Iar conştiinţa aceasta trebuie să o păzeşti întâi faţă de Dumnezeu; apoi faţă de părintele tău duhovnicesc; şi în al treilea rând faţă de oameni şi de lucruri. Faţă de Dumnezeu trebuie să-ţi păzeşti conştiinţa curată, ca toate câte le ştii că nu slujesc Lui, să nu le faci; faţă de părintele tău ca să le faci toate câte ţi le spune potrivit scopului ce-l urmăreşte, neadăugând şi netăind nimic; faţă de oameni trebuie să-ţi păzeşti conştiinţa, ca cele ce tu le urăşti, altuia să nu le faci; iar faţă de lucruri, trebuie să te fereşti de trecerea măsurii în tot ce faci: în mâncare, în băutură şi în îmbrăcăminte. Deci toate să le faci ca în faţa lui Dumnezeu să nu fii mustrat în vreo privinţă de conştiinţă. [...]

Luarea aminte şi rugăciunea adevărată şi neînşelătoare, constă în aceea ca mintea să păzească inima în vremea rugăciunii şi să se întoarcă neîncetat înlăuntru ei şi din acel adânc să-şi înalţe cererile către Domnul. În felul acesta, gustând mintea *"că bun e Domnul"* (Psalmul XXXV, 9) nu mai vrea să iasă din locaşul inimii. Căci zice şi ea cu Apostolul: *"Bine este nouă să fim aici"* (Matei XVII, 3). Şi cercetând tot timpul locurile acelea, alungă cu lovituri aspre gândurile semănate de vrăjmaşi. Celor ce nu cunosc acest fel de vieţuire, li se pare foarte aspru şi greu. Şi de fapt lucrul este înăbuşitor şi obositor nu numai pentru cei necercaţi, ci şi pentru cei ce au agonisit cercare adevărată, dar n-au gustat şi n-au făcut să treacă plăcerea ei în adâncul inimii. Însă cei ce au gustat plăcerea ei şi au făcut să treacă dulceaţa ei în adâncul inimii, pot striga împreună cu Pavel: *"Cine ne va despărţi pe noi de dragostea lui Hristos?"* (Romani VIII, 35). Căci Sfinţii noştri Părinţi, auzind pe Domnul zicând: *"Din inimă ies gândurile rele, uciderile, preacurviile, furtişagurile, mărturiile mincinoase şi ele sunt cele ce spurcă pe om"* (Matei XV, 19-20) şi îndemnul de a curăţi partea dinlăuntru a paharului ca şi partea din afară să se facă curată (Matei XXIII, 26), lăsând orice altă lucrare a virtuţilor şi-au îndreptat toată

nevoinţa spre această pază a inimii, bine ştiind că odată cu ea dobândesc toate celelalte virtuţi fără greutate, iar fără de ea nu poate stărui nici o virtute.

Pe aceasta unii dintre Părinţi au numit-o *"linişte a inimii"*, alţii *"luare aminte"*, alţii *"pază a inimii"*, unii *"trezvie"* şi *"împotrivire în cuvânt"*, alţii *"cercetarea gândurilor şi paza minţii"*. Dar toţi îndeobşte şi-au lucrat pământul inimii lor şi prin aceasta au ajuns să se hrănească cu mana dumnezeiască. Despre ea zice Ecclesiastul: *"Veseleşte-te, tinere, întru tinereţea ta şi umblă în căile inimii tale fără pată şi scoate întărâtarea de la inima ta"* (Ecclesiastul XI, 9) sau : *"Dacă duhul stăpânitorului se ridică împotriva ta, să nu-ţi laşi locul tău"* (Ecclesiastul X, 4). Zicând "loc" a voit să arate inima, precum zice şi Domnul: *"Din inimă ies gândurile rele"* (Matei XV, 19) şi iarăşi: *"Nu vă împrăştiaţi cu gândurile"* (Luca XII, 29) sau *"Strâmtă este poarta şi îngustă calea ce duce la viaţă"* (Matei VII, 14) şi *"Fericiţi cei săraci cu duhul"* (Matei V, 3), adică cei ce n-au în ei nici un gând al veacului acesta. Iar Apostolul Petru zice: *"Fiţi treji şi privegheaţi, că potrivnicul vostru, diavolul, umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită"* (I Petru V, 8). Pavel, la rândul său, scrie foarte limpede către Efeseni, despre paza inimii: *"Nu ne este lupta împotriva sângelui şi a trupului"* (Efeseni VI, 12). [...]

Înainte de toate trebuie să-ţi câştigi trei lucruri şi aşa să porneşti spre ţinta căutată: lipsa de griji în privinţa lucrurilor neîndreptăţite şi îndreptăţite, adică moartea faţă de toate; conştiinţa curată, păzindu-te neosândit de conştiinţa proprie şi neîmpătimirea, nelăsându-te atras de nimic din ce-i al veacului acesta sau al trupului. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 8, pag. 529).

"De omul eretic, după întâia şi a doua mustrare, depărtează-te".

Tit III, 10

De cei ce se luptă cu noi îndeobşte, necredincioşi sau rău credincioşi, *"după întâia şi a doua mustrare, să ne ferim"*. Dar celor ce voiesc să înveţe de la noi adevărul, să nu obosim în veac să le facem bine. Însă să ne folosim de amândouă chipurile de lucrare şi pentru întărirea inimilor noastre. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 351).

"Îngerii oare nu sunt duhuri slujitoare, trimise ca să slujească pentru cei ce vor fi moştenitorii mântuirii?"

Evrei I, 14

De la îngeri cade în mintea sfinţilor simţirea descoperirii oricărei taine; şi aceasta când e îngăduit de Dumnezeu să se descopere de la treaptă la treaptă, de la cea mai de sus, până la cea mai de jos, şi în felul acesta când e îngăduit să ajungă ceva prin consimţirea dintotdeauna. Prin ei primesc sfinţii lumina vederii până la slăvita veşnicie, taina neînvăţată, şi ei, unii de la alţii. [...] Dar în veacul viitor această rânduială va înceta. Căci atunci nu va mai primi unul de la altul descoperirea slavei lui Dumnezeu spre bucuria şi veselia sufletului. Ci fiecăruia i se va da de la sine ceea ce e potrivit cu vrednicia sa, de la Stăpânul, după măsura însuşirilor celor bune ale lui; şi nu va primi darul de la altul, ca aici. Căci acolo nu mai e nici cel ce învaţă, nici cel ce e învăţat, nici cel ce are nevoie să-şi împlinească lipsa lui de la altul. Pentru că Unul este Dătătorul dăruind în chip nemijlocit celor în stare să primească. Şi de la el vor primi cei ce primesc veselia cerească. Acolo vor înceta treptele celor ce învaţă şi ale celor ce sunt învăţaţi şi tăria dorinţei lor va atârna de Cel Unul. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 422).

"Împreună mărturisind şi Dumnezeu cu semne şi cu minuni şi cu multe feluri de puteri şi cu darurile Duhului Sfânt, împărţite după a Sa voinţă?"

Evrei II, 4

Deci nu Duhul e împărţit şi măsurat, ci mai degrabă El măsoară pe cei ce se împărtăşesc, întrucât se împarte pe Sine fiecăruia după vrednicie, potrivit dreptăţii Sale mântuitoare şi vindecătoare. Propriu-zis El nu se împarte, ci luminează neîmpărţit, dar noi nu-L putem cuprinde întreg. [...]

Deci nu e numai neîmpărţit Duhul în cei împărţiţi, ci îi şi uneşte pe cei ce se împărtăşesc după puterea lor ca o putere unificatoare şi-i înalţă spre unitatea şi simplitatea îndumnezeitoare a Tatălui, Care-i adună. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 279).

"L-ai micşorat pe el cu puţin faţă de îngeri; cu mărire şi cu cinste l-ai încununat şi l-ai pus peste lucrul mâinilor Tale".

Evrei II, 7

Cel ce a biruit trupul, a biruit firea. Iar cel ce a biruit, negreşit a ajuns mai presus de fire. Şi cel ce s-a făcut aşa *"micşoratu-s-a cu puţin faţă de îngeri"* (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 240).

"Vedeţi, fraţii mei, să nu fie în careva din noi inima vicleană a necredinţei, depărtându-vă de la Dumnezeul cel viu".

Evrei III, 12

Cei ce tind spre desăvârşire fac două lucruri bune, purtând lupta încordată şi neîncetată; urmăresc prin nădejde capătul din urmă al măsurii şi al urcuşului şi nu se lasă prinşi de trufie, ci cugetă cu smerenie şi se socotesc pe ei mici, deoarece n-au apucat

încă desăvârşirea.

Iar cei ce spun aceasta, pricinuiesc cea mai mare vătămare a sufletului. [...]

Pe cei ce socot cu neputinţă ajungerea la această stare, venită oamenilor prin Duhul, care este zidirea cea nouă a inimilor curate, Apostolul îi arată deschis asemănându-se cu cei ce, din pricina necredinţei, nu s-au învrednicit să intre în pământul făgăduinţei şi de aceea le-au rămas oasele în pustiu. Căci ceea ce este acolo pământul făgăduinţei la arătare, aceea este aici izbăvirea de patimi în ascuns. Aceasta şi Apostolul a arătat-o ca ţinta oricărei porunci. Şi de fapt aceasta este adevăratul pământ al făgăduinţei şi pentru ea s-au petrecut toate acelea, ca preînchipuiri. Pentru aceasta şi dumnezeiescul Pavel, voind să întărească pe ucenici, ca să nu i se întâmple cuiva să fie prins de cugetul necredinţei, zice: *"Vedeţi fraţii mei..."*. Cuvântul *"depărtare"* nu l-a spus cu înţelesul de tăgăduire a lui Dumnezeu, ci de depărtare de la făgăduinţele Lui. Arătând înţelesul preînchipuirilor iudaice şi comparându-le cu adevărul, adaugă zicând: *"Căci unii, făcându-se neascultători, L-au întărâtat, dar nu toţi care au ieşit din Egipt cu Moise. Şi împotriva cărora a ţinut mânie timp de patruzeci de ani? Oare nu împotriva celor care au păcătuit, ale căror oase au căzut în pustie? Şi cărora li S-a jurat că nu vor intra în odihna Sa, dacă nu celor ce au fost neascultători? Vedem dar că nu au putut intra din pricina necredinţei"* (Evrei III, 16-19). Şi adaugă: *"Drept aceea să ne temem, ca nu cumva lăsându-ni-se făgăduiala de a intra în odihna Lui să se dovedească vreunul dintre voi că s-a lipsit de ea. Pentru că şi nouă ni s-a binevestit ca şi acelora. Dar acelora cuvântul propovăduirii auzit, nu le-a folosit deoarece nu s-a unit cu credinţa celor ce au auzit. Căci intrăm în odihnă cei ce am crezut"* (Evrei IV, 1-3). Adevărata odihnă este izbăvirea de patimi şi sălăşluirea cea mai deplină şi mai vădită a Duhului celui bun în inima curată. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 309).

Mintea fiind iubitoare de bine (frumos) prin fire, trebuie să dorească ceea ce e în toată privinţa mai bun (mai frumos), nu numai ca să-l aibă, ci şi ca să pătimească preschimbarea în mai bine sau mai presus de minte, aşa cum se cuvine, întrucât schimbarea pe care o primeşte mintea este potrivită cu ceea ce vede şi cu ceea ce se desfătează.

Dar, deoarece nestatornicia împletită cu firea minţii nu se va depărta de la ea până mai e ziua de azi (Evrei III, 12) şi până se mai mişcă umbrele (Cântarea Cântărilor II, 17), adică până ce nu ne vom muta de la viaţa de aici, care arată ca într-o oglindă, în ghicitură şi umbrit adevărul, trebuie ca atunci când cădem de la contemplarea şi vederea Unului necreat, Cel mai presus de minte, să ne silim a ne opri la necreatele cunoscute cu mintea, care sunt cele mai aproape de El, ca să ne fie întoarcerea la Unul cel necreat şi mai presus de lume, mai uşoară. Iar de cade pâclă mai groasă peste minte, întunecându-i înţelegerea şi aducându-i la trândăvie lucrarea contemplaţiei, trebuie să ne întoarcem la rugăciuni însoţite de făptuirea din inima smerită şi să ne izbăvim de întuneric prin puterea rugăciunii şi prin lacrimi, făcând iarăşi un fel de temelie din făpturile supuse simţurilor.

Sălăşluindu-se astfel lumina înţelegătoare în inimă, printr-o lucrare duhovnicească cu izvorul în ipostasul Duhului, şi luând mintea cu pricepere stăpânirea peste făptuire, urcă ca pe un vârf de munte şi ca la un pisc de observaţie, de unde poate să contemple cele ce le rămân celor mulţi nu numai nevăzute, ci şi necăutate şi neînţelese. Căci fără aceasta nimenea nu se va vedea nici pe sine, nici pe Dumnezeu, măcar în treacăt. (Calist Catafygiotul, Filocalia 8, pag. 443).

"Căci toate sunt goale şi descoperite ochilor celui în faţa Căruia vom da socoteală".

Evrei IV, 13

În fiecare zi să aveţi înaintea ochilor moartea şi să vă gândiţi cum veţi ieşi din trup şi cum veţi trece peste puterile întunerisului care vă vor întâmpina în văzduh şi cum veţi răspunde lui Dumnezeu. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 39).

"Să ne apropiem deci cu încredere de tronul harului ca să luăm milă şi să aflăm har, spre ajutor la timp potrivit".

Evrei IV, 16

După ce mintea a dobândit cu ajutorul harului o înţelegere vădită a lui Dumnezeu, prin cugetarea la cele din jurul lui Dumnezeu şi prin insuflarea Duhului de viaţă făcător, să se cerceteze pe sine şi neputinţa sa, şi să vadă cât e de departe de ceea ce trebuie să fie, prin negrija şi uitarea datoriilor şi prin neştiinţa celor cuvenite. Şi aşa, împlinind lucrarea cea dreaptă şi adevărată a ocărârii de sine şi a cugetului smerit, să se apropie de Dumnezeu prin rugăciune, smerită cugetare, dar şi cu încrederea şi cu nădejdea în iubirea mai presus de înţelegere a lui Dumnezeu faţă de om, din bunătate negrăită. Căci Sfinţitul Pavel ne învaţă să ne apropiem de tronul harului cu îndrăzneală, încrezându-ne în această iubire covârşitoare. Căci nu obişnuieşte Dumnezeu să facă ca noi cele ale noastre, ci după mila Lui cea nemărginită. Drept aceea să nu privim la noi în vremea rugăciunii, ci spre puterea neamintitoare de rău şi atotmilostivă a Preabunului nostru Dumnezeu şi Tată, ca astfel să avem şi noi cu uşurinţă dragostea Lui cu adevărat mântuitoare. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 262).

"Iar hrana tare este pentru cei desăvârşiţi, care au prin obişnuinţă simţurile învăţate să deosebească binele şi răul".

Evrei V, 14

Când omul simte că a ieşit din vieţuirea aceasta şi din părtăşia neîncetată cu Dumnezeu şi că conştiinţa lui slăbeşte în vedere (contemplare) şi că liniştea lui se tulbură şi conştiinţa se întunecă, dat fiind că cugetarea lui are nevoie de pază şi de supunerea simţurilor şi că vrând să vindece pe alţii îşi pierde sănătatea sa şi iese din libertatea voii sale, trecând în tulburarea minţii, trebuie să-şi aducă aminte de cuvântul apostolic care zice că hrana tare e potrivită celor mai desăvârşiţi şi să se întoarcă la cele mai dinainte ale sale, ca să nu audă spunându-i-se: *"Doctore, vindecă-te pe tine însuţi"* (Luca IV, 23). [...]

Hrana tare este a celor sănătoşi, care au simţurile deprinse şi pot primi orice hrană, adică ispitele tuturor simţurilor, fără să-şi vatăme inima prin întâlniri, datorită deprinderii în desăvârşire. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 286).

"Că nimenea n-a desăvârşit legea".

Evrei VII, 19

Vechiul Testament este chipul nevoinţei trupeşti exterioare şi sensibile, iar Sf. Evanghelie, care este Noul Testament, este chipul atenţiei, adică al curăţiei inimii. Şi precum Vechiul Testament n-a desăvârşit şi n-a întărit pe omul dinlăuntru în cinstirea de Dumnezeu, ci a împiedicat numai păcatele groase (căci doar pentru curăţia sufletească e mai mare lucru a tăia şi gândurile de la inimă şi amintirile rele - ceea ce este propriu Evangheliei - decât a împiedica scoaterea ochiului şi a dintelui aproapelui), tot aşa se poate spune şi despre dreptatea şi nevoinţa trupească, adică despre post, înfrânare, culcarea pe jos, starea în picioare, privegherea şi celelalte, care se obişnuiesc în legătură cu trupul şi fac să se liniştească partea afectivă a trupului de păcatul cu fapta. Cum am zis despre Vechiul Testament, bune sunt şi acestea, căci ele sunt o strunire a omului nostru din afară şi un paznic împotriva patimilor cu fapta, ba mai mult, ele ne păzesc sau ne împiedică şi de la

păcatele cu mintea. [...]

Curăţia inimii însă sau observarea şi păzirea minţii al cărui chip este Noul Testament, dacă e ţinută de noi cum trebuie, taie toate patimile şi toate relele, dezrădăcinându-le din inimă şi aduce în schimb bucurie, bună nădăjduire, străpungere, plâns, lacrimi, cunoştinţă de noi înşine şi de păcatele noastre, pomenirea morţii, smerenie adevărată, iubire nesfârşită faţă de Dumnezeu şi de oameni şi dragoste dumnezeiască din inimă. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 68).

"Iar credinţa este încredinţarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute".

Evrei XI, 1

Precum credinţa este temelia celor nădăjduite, aşa este chibzuinţa temelia sufletului; iar smerenia a virtuţii. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 288).

Scriptura numeşte credinţa *"temelie a celor nădăjduite"*, iar pe cei ce nu cunosc sălăşluirea lui Hristos, i-a numit necercaţi. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 233).

"Fără credinţă, dar, nu este cu putinţă să fim plăcuţi lui Dumnezeu, căci cine se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă că El este şi că Se face răsplătitor celor care Îl caută".

Evrei XI, 6

Cum se zideşte casa sufletului? Meşteşugul acesta îl putem învăţa întocmai de la casa văzută. Cel ce voieşte să-şi zidească casa aceasta trebuie să o întărească din toate părţile şi să ridice clădirea

din toate cele patru părţi şi să nu se îngrijească de o parte şi pe celelalte să le nesocotească. De face aşa, nu are nici un folos şi nu-şi împlineşte scopul, ci cheltuieşte, se osteneşte şi toate le face în zadar.

Aşa este şi cu sufletul. Omul nu trebuie să nesocotească nici o parte a clădirii, ci să o ridice în chip egal şi cu bună întocmire. [...]

Deci întâi trebuie să pună temelia care este credinţa. Căci fără de credinţă, *"nu e cu putinţă a plăcea lui Dumnezeu"* (Evrei XI, 6). Apoi să zidească pe temelia aceasta clădirea după rânduiala ei. Se întâlneşte cu ascultarea? Să pună o piatră a ascultării. Îl întâmpină vreo mânie din partea vreunui frate? Trebuie să pună o piatră a îndelungii răbdări. I se cere înfrânarea? Trebuie să pună o piatră a înfrânării. Astfel din orice virtute care-l întâmpină, trebuie să pună o piatră în clădire, şi aşa să o ridice în cerc, cu o piatră a milei, o piatră a tăierii voii, o piatră a blândeţeii şi cele asemenea. Dar în toate acestea trebuie să se îngrijească de răbdare şi de bărbăţie. Căci acestea sunt unghiurile şi prin ele se strânge clădirea şi se uneşte perete cu perete şi nu se apleacă, nici nu se desfac pereţii unul de altul. [...]

Căci de nu are cineva bărbăţie în suflet, nici nu rabdă. Şi dacă nu e răbdare, nimenea nu poate izbuti în nimic. Căci zice: *"Întru răbdarea voastră veţi dobândi sufletele voastre"* (Luca XXI, 9).

De asemenea cel ce clădeşte, trebuie să pună fiecare piatră pe lut. Căci de va pune piatră pe piatră fără lut, pietrele se vor clinti şi casa va cădea. Lutul este smerenia. Pentru că este din pământ şi este călcat de picioarele tuturor. Şi orice virtute adăugată fără smerenie nu este virtute. [...] Deci cel ce voieşte să facă vreun bine, trebuie să-l facă cu smerenie ca prin smerenie să se păstreze ceea ce s-a făcut.

Casa mai trebuie să aibă nişte legături, care sunt dreapta socoteală. Căci aceasta întăreşte casa şi strânge piatră cu piatră şi ţine clădirea strânsă. [...]

Iar acoperişul este iubirea, care este desăvârşirea virtuţilor, precum este acoperişul desăvârşirea casei. Apoi după acoperiş urmează îngrăditura lui. Ce este îngrăditura lui? S-a scris şi în

Lege: *"De vă veţi zidi vouă casă şi veţi face acoperiş, faceţi şi o îngrăditură ca să nu cadă copiii voştri de pe el"* (Deuteronom XXII, 8). Îngrăditura este smerenia. Căci ea încununează şi păzeşte toate virtuţile. [...]

Copiii sunt gândurile ce se nasc în suflet. Pe acestea trebuie să le păzim cu smerenie ca să nu cadă de pe acoperiş. (Avva Dorotei, Filocalia 9, pag. 619).

"Dacă sunteţi fără de certare, de care s-au făcut părtaşi toţi, atunci sunteţi din fărădelegi, iar nu fii".

Evrei XII, 8

Precum cânepa, dacă nu e bătută mult nu se poate folosi la scoaterea celor mai subţiri fire şi cu cât se bate şi se piaptănă mai mult, cu atât se face mai curată şi de mai bun folos şi precum vasul nou făcut, dacă nu e băgat în foc, nu poate fi folosit de oameni; şi precum pruncul e încă neiscusit pentru lucrurile lumii, căci nu poate nici zidi, nici semăna, nici sădi, nici altul din lucrurile lumii, aşa e adeseori şi cu sufletele. Chiar dacă s-au împărtăşit de harul dumnezeiesc şi pentru pruncia lor sunt pline, prin bunătatea Domnului, de încredinţarea dulceţii şi a odihnei Duhului, dacă nu sunt încă cercate, nici cercetate prin felurite necazuri de către duhurile rele sunt stăpânite încă de pruncie. [...] Drept aceea şi ispitele şi necazurile sunt aduse asupra omului cu folos, ca să se facă sufletul mai încercat şi mai întărit. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 372).

"Să urmărim pacea cu toată lumea şi sfinţenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul".

Evrei XII, 14

Să fugim de lume şi de stăpânul lumii. Să părăsim trupul şi cele trupeşti. Să păşim întins spre cer; acolo vom vedea cetatea noastră. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 35).

Gustarea din lumină flămânzeşte şi mai mult sufletul ce se hrăneşte cu ea, care nu se satură niciodată, ci cu cât mănâncă mai mult, flămânzeşte mai tare, lumina atrăgând mintea, ca soarele ochii. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 112).

Armele de nebiruit împotriva diavolului, pe care Sfânta Treime ni le-a dăruit nouă sunt acestea trei: adică smerenia, iubirea şi mila. Căci nu există la ei urmă de smerenie. Pentru că din pricina mândriei au fost închişi în întuneric (s-au întunecat) şi li s-au gătit lor focul veşnic. Unde este apoi la aceştia umbră de dragoste sau de milă, odată ce au jurat neamului omenesc duşmănie neîmpăcată şi nu încetează să-l războiască pururea? Cel ce este îmbrăcat cu aceste haine şi le poartă, nu poate fi prins de vrăjmaşi.

Această frânghie întreită pe care a ţesut-o şi a împletit-o Sfânta Treime, vedem că e şi una şi întreită. E întreită prin uniri şi prin ipostasuri, dar e una prin putere şi lucrare şi prin apropierea de Dumnezeu, prin consimţirea cu El şi prin familiaritatea cu El. Despre ele a spus Stăpânul: *"Jugul Meu este blând şi sarcina Mea uşoară"* (Matei XI, 30), iar ucenicul iubit a spus că *"poruncile Lui nu sunt grele"* (I Ioan V, 3). Şi iarăşi zice: "De aceea sufletul unit cu Dumnezeu prin curăţia vieţii şi prin paza poruncilor şi a acestor trei arme, care sunt însuşi Dumnezeu, a îmbrăcat pe Dumnezeu însuşi şi s-a făcut Dumnezeu prin lucrare sau prin smerenie, milă şi dragoste. Căci trecând peste doimea materială şi ridicându-se peste culmea legii (Romani XIII, 10), adică peste iubire, s-a unit cu Treimea de viaţă începătoare, întâlnind-o în chip nemijlocit şi primind prin lumină lumina şi bucurându-se de o bucurie neurmată de altceva şi veşnică". (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 165).

Pofta e veştejită de înfrânare şi de smerita cugetare; mânia aprinsă o îmblânzeşte dragostea, iar gândul rătăcitor îl adună rugăciunea întinsă cu pomenirea lui Dumnezeu. Aşa se curăţesc cele trei porţi ale sufletului. (Teodor al Edesei, Filocalia 4, pag. 206).

"Să nu fie cineva curvar sau lumeţ ca Esau".

Evrei XII, 16

Pe cât de cerească şi de îngerească este virtutea sfinţeniei, pe atât este de războită cu mai mari bântuieli de potrivnici. De aceea suntem datori să ne nevoim nu numai cu înfrânarea trupului, ci şi cu zdrobirea inimii şi cu rugăciuni dese împreunate cu suspine ca să stingem cuptorul trupului nostru, pe care împăratul Vavilonului îl aprinde în fiecare zi, prin aţâţările poftei cu roua venirii Sf. Duh. Pe lângă acestea, armă foarte tare peste acest război avem privegherea cea după Dumnezeu. Căci precum paza zilei pregăteşte sfinţenia nopţii, aşa şi privegherea din vremea nopţii, deschide sufletului calea către curăţia zilei. (Casian Romanul, Filocalia 1, pag. 102).

"Ci v-aţi apropiat de muntele Sion şi de cetatea Dumnezeului celui viu, de Ierusalimul cel ceresc şi de zeci de mii de îngeri în adunarea sărbătorească".

Evrei XII, 22

Trupul lui Hristos şi mireasa Lui şi lumea de sus şi locaşul sfânt al lui Dumnezeu este Biserica, iar mădularele trupului Lui sunt toţi sfinţii. Dacă e aşa, dar nu toţi au venit la existenţă, e vădit că nici trupul Lui Hristos, nici lumea de sus, adică Biserica lui Dumnezeu, nu s-a împlinit întreagă. Sunt azi în lume mulţi care nu cred sau şi dintre cei ce cred în Hristos sunt mulţi păcătoşi şi

risipitori care trebuie să se schimbe făcând pocăinţă, mulţi neascultători care vor trebui să se facă ascultători, mulţi care vor avea încă să se nască şi să placă lui Dumnezeu până la trâmbiţa din urmă. Trebuie să se nască şi să fie aduşi la existenţă toţi cei mai înainte cunoscuţi şi să se plinească lumea mai presus de lume a Bisericii celor întâi născuţi, Ierusalimul întru cele cereşti. Atunci va fi sfârşitul şi se va înfăptui plinătatea trupului lui Hristos de către cei mai dinainte rânduiţi de Dumnezeu ca să fie în chipul Fiului Său (Romani VIII, 29). (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 156).

"Dumnezeul nostru este foc mistuitor".

Evrei XII, 29

Precum focul topeşte ceara şi usucă noroiul, aşa şi cugetarea (meditarea) ascunsă topeşte gândurile urâte şi depărtează patimile sufleteşti şi luminează mintea şi dă strălucire înţelegerii şi bucură inima. Fiindcă meditarea ascunsă loveşte demonii şi-i alungă gândurile urâte. Căci ceea ce luminează omul lăuntric şi-l înarmează prin reflexie (meditarea ascunsă), se întăreşte de către Dumnezeu, se împuterniceşte de îngeri, se slăveşte de către oameni. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 274).

Căldura inimii topeşte în chip nemijlocit tot ce împiedică rugăciunea cea dintâi să se facă rugăciune desăvârşit curată. Pentru că *"foc este Dumnezeul nostru"* şi anume: *"foc ce mistuieşte"* răutatea dracilor şi a patimilor noastre. Căci spune Sfântul Diadoh: *"Când inima primeşte cu o oarecare durere fierbinte săgetăturile dracilor - încât celui războit i se pare că primeşte săgeţile înseşi - sufletul urăşte cu amar patimile, ca unul ce se află la începutul curăţirii. Căci dacă nu s-ar îndurera mult de neruşinarea păcatului, n-ar putea să se bucure îmbelşugat de bunătatea*

dreptăţii. Deci cel ce voieşte să-şi curețe inima sa, s-o înfierbânte continuu cu pomenirea lui Iisus Hristos". [...]

"Căci precum cel ce voieşte să curețe aurul, dacă lasă să înceteze focul din cuptor, chiar şi numai pentru scurtă vreme, face iarăşi să se aşeze zgura pe aurul curățit, tot aşa şi cel ce uneori pomeneşte pe Dumnezeu, alteori nu, ceea ce pare să fi câştigat prin rugăciune, pierde prin întreruperea ei. E propriu bărbatului iubitor de virtute să topească, prin pomenirea lui Dumnezeu, coaja pământească de pe inimă, ca astfel topindu-se pe încet răul prin focul pomenirii Celui Bun, sufletul să se întoarcă cu desăvârşire la fericirea lui firească cu şi mai multă slavă". (Filocalia 8, pag. 127).

"Toată darea cea bună şi tot darul desăvârşit de zis este, pogorându-se de la Părintele luminilor, la Care nu este schimbare sau umbră de mutare".

Iacob I, 17

Pătrunzând mintea fără vedere trupească în ascunzimea atotdumnezeiască, unică, mai presus de început şi de pe cel mai înalt vârf, primeşte de acolo o undă la fel de nevăzută, unică şi unitară, plină de o strălucire mai mult decât frumoasă, mai mult decât luminoasă şi negrăită, care cheamă mintea în tăcere, într-un adânc al minunării şi uimirii şi umple inima de o lucrare duhovnicească şi de o dulce bucurie. Aceasta se face minţii lumină înţelegătoare, strălucire şi dragoste dumnezeiască pe măsura ei, precum şi veselie ce se răspândeşte în raze. Ea are punctul de plecare în Dumnezeu, de unde e toată darea cea bună, împărtăşindu-se prin curăţia minţii, iar conţinutul, în descoperirile dumnezeieşti ale Scripturilor, şi în făpturile contemplate în chip înţelept şi drept, în linişte şi rugăciune. Căci nu poate fi văzută oricum unitatea ascunsă şi cea mai lăuntrică şi mai presus de înţelegere a dumnezeirii, ci în raza unitară care porneşte de acolo şi care umple până peste măsură vederea şi contemplarea înţelegătoare.

Nepătimind aceasta, cel ce urcă din afară în chip raţional şi prin cunoaşterea naturală spre Unul mai presus de fire şi ascuns şi simplu, nu primeşte lucrarea dumnezeiască în inimă şi nu e luminat în chip înţelegător. (Calist Catafygiotul, Filocalia 8, pag. 462).

"Arată-mi credinţa ta din faptele tale şi eu îţi voi arăta din faptele mele credinţa mea".

Iacob II, 18

Nu numai credinţa, ci şi rugăciunea care se lucrează şi lucrează este har. Căci ea face arătată credinţa adevărată care are în sine vieţuirea lui Iisus şi care lucrează şi e lucrată prin dragoste în Duh. Deci cel ce nu are dragoste lucrătoare în sine, are o credinţă potrivnică, moartă şi fără viaţă. Dar nici nu poate fi numit credincios cu adevărat cel ce crede numai cu cuvântul simplu şi nu-şi arată credinţa lucrătoare prin porunci sau în Duhul. Drept aceea trebuie să o arate descoperită în sporirea prin fapte sau lucrând şi luminând în lumina faptelor. [...] Credinţa harului se vede din faptele poruncilor, precum poruncile se lucrează şi luminează prin credinţa din har. Căci credinţa este rădăcina poruncilor, mai bine zis izvorul care le udă spre creştere. Ea se împarte în mărturisire şi har, chiar dacă e prin fire neîmpărţită. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 138).

"Dacă nu greşeşte cineva în cuvânt, acela e bărbat desăvârşit, puternic să înfrâneze şi întreg trupul".

Iacob III, 2

Suntem datori să mişcăm cele trei părţi ale sufletului în chip cuvenit şi potrivit cu firea, aşa cum au fost create de Dumnezeu: mânia împotriva omului nostru din afară şi a şarpelui satan.

Mâniaţi-vă împotriva păcatului, adică mâniaţi-vă pe voi înşivă şi pe diavolul. Mâniaţi-vă ca să nu păcătuiţi împotriva lui Dumnezeu. Pofta trebuie să o mişcăm spre Dumnezeu şi virtute. Iar raţiunea să o punem în fruntea acestora amândouă, cu înţelepciune şi cu ştiinţă, spre a porunci, a sfătui, a pedepsi, a stăpâni cum stăpâneşte împăratul peste robi; şi atunci raţiunea din noi le cârmuieşte pe acestea după Dumnezeu. Iar dacă patimile se răscoală împotriva raţiunii şi vor să o conducă, să punem raţiunea peste ele. Căci toată nelegiuirea şi păcatul se săvârşesc prin acestea trei, precum toată virtutea şi dreptatea se susţin iarăşi prin acestea trei. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 72).

Păcatul sufletului se întinde în trei ramuri: în fapte, în cuvinte şi în gânduri. Iar bunul nepăcătuirii în şase. Căci trebuie să păzim fără greşeală cele cinci simţuri şi cuvântul rostit. [...]

Partea neraţională a sufletului se împarte în şase, adică în cele cinci simţuri şi în cuvântul rostit. Acesta, când e nepătimaş, se împarte împreună cu cel pătimaş în chip neîmpărţit. Dar când se află pătimaş primeşte întipărirea păcatului aceluia. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 284).

"Cereţi şi nu primiţi, pentru că cereţi rău".

Iacob IV, 3

Răsplăţile ostenelilor pentru virtute sunt nepătimirea şi cunoştinţa, care ne aduc Împărăţia Cerurilor precum patimile şi neştiinţa ne aduc chinurile veşnice. Cel ce le caută prin urmare pe acestea pentru slava de la oameni şi nu pentru binele însuşi aude acestea: *"Cereţi şi nu primiţi, pentru că cereţi rău"*. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 62).

"Domnul, celor mândri, le stă împotrivă".

Iacob IV, 6

Dacă toată virtutea se săvârşeşte prin suflet şi trup, iar pe de altă parte şi sufletul şi trupul sunt făpturi ale lui Dumnezeu, prin care se împlineşte virtutea, cum nu aiurăm în chipul cel mai cumplit, fălindu-ne cu podoabele străine ale sufletului şi ale trupului, umblând adică după slava deşartă şi sprijinindu-ne de mândrie ca de un toiag de trestie. Şi cum nu ridicăm astfel împotriva capului nostru pentru nelegiuirea şi nebunia noastră, ca tot ce poate fi mai înfricoşat, pe Dumnezeu care ne întrece cu măreţia Sa nemărginită? [...] În loc de a urma Domnului întru smerenie, ne împrietenim cu dracul trufaş, vrăjmaşul Domnului din pricina cugetului mândru şi iubitor de slavă deşartă. Din pricina aceasta, spune Apostolul: *"Căci ce ai, ce n-ai luat"* oare te-ai făcut tu pe tine însuţi? Iar dacă ai luat de la Dumnezeu trupul şi sufletul, din care în care şi prin care se înfăptuieşte toată virtutea, *"ce te lauzi ca şi când n-ai fi luat?"* Căci Domnul este cel ce ţi le dăruieşte ţie acestea. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 90).

"Cel ce cunoaşte binele şi nu-l face, păcat are".

Iacob IV, 17

Cel ce urmăreşte şi caută în fiecare zi pacea şi liniştea minţii, acela va dispreţui cu uşurinţă tot ce e supus simţurilor, ca să nu ostenească în deşert. Iar dacă îşi nesocoteşte conştiinţa sa, va dormi cu amar moartea uitării, pe care dumnezeiescul David se roagă să nu o doarmă. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 73).

"Mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului".

Iacob V, 16

Rugăciunea este lucrătoare în două feluri. Într-unul când cel ce se roagă aduce rugăciunea sa lui Dumnezeu împreunată cu faptele poruncilor, când deci rugăciunea lui nu cade de pe limbă numai ca un cuvânt simplu şi ca un sunet gol al vocii, zăcând leneşă şi fără consistenţă, ci când este lucrătoare vie şi însufleţită prin împlinirea poruncilor. Căci rugăciunea şi cererea îşi primesc consistenţa când le umplem prin virtuţi. Această umplere face rugăciunea dreptului tare, încât toate le poate lucrând prin porunci.

Într-alt fel, este lucrătoare, când cel ce are lipsă de rugăciunea dreptului săvârşeşte faptele rugăciunii, îndreptându-şi viaţa de mai înainte şi făcând tare cererea dreptului, întrucât o împuterniceşte prin purtarea sa cea bună. Căci nu foloseşte rugăciunea dreptului celui care având trebuinţă de ea, se desfată mai mult cu păcatele decât cu virtuţile. De pildă, marele Samuil plângea odinioară pe Saul, care păcătuise, dar nu putea să-l facă pe Dumnezeu îndurător, neavând în ajutorul plânsului său îndreptarea cuvenită a păcătosului (I Regi XVI, 1). [...]

De asemenea Ieremia care suferea tare pentru poporul iudeilor înnebunit de amăgirea dracilor, nu este auzit când se roagă întrucât nu are ca putere a rugăciunii întoarcerea necredincioşilor iudei de la rătăcire (Ieremia VII, 10). [...]

Este cu adevărat o mare nesimţire să ceară mântuire prin rugăciunile drepţilor acela care-şi desfată sufletul cu cele stricăcioase şi să ceară iertare pentru acele fapte cu care se laudă, întinându-se cu voinţa. Cel ce are trebuinţă de rugăciunea dreptului, trebuie să nu o lase nelucrătoare şi inertă, dacă urăşte cu adevărat cele rele, ci să o facă lucrătoare şi tare, într-aripând-o prin propriile sale virtuţi şi în stare să ajungă la cel ce poate să dea iertare pentru greşeli. Prin urmare mult poate rugăciunea dreptului, când e lucrătoare, fie prin dreptul care o face, fie prin cel ce roagă pe drept s-o facă. Când e lucrătoare prin dreptul care o face, îi dă lui îndrăzneală către Cel ce poate să împlinească cererile drepţilor, iar când e lucrătoare, prin cel ce roagă pe drept s-o facă, îl eliberează pe el de ticăloşia de mai înainte schimbându-i dispoziţia spre virtute. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 299).

"Întru aceasta vă bucuraţi puţin acum, măcar că trebuie să vă întristaţi în multe feluri de încercări".

I Petru I, 6

Cuvântul adevărului cunoaşte două feluri de întristări: una ascunsă în suflet, iar alta arătată prin simţire. Cea dintâi cuprinde tot adâncul sufletului, lovit de biciul cunoştinţei; iar cea de-a doua se întinde peste toată simţirea, care se adună din revărsarea ei naturală, sub povara durerilor. Cea dintâi este urmare a plăcerii trăite cu simţurile, iar cealaltă a bucuriei din suflet. [...]

Căci întristarea este o dispoziţie din care lipseşte plăcerea. Iar lipsa plăcerilor e adusă de osteneală. Osteneala la rândul ei, e provocată în chip vădit de lipsa deprinderii naturale sau de pierderea ei. [...]

Precum se cunosc două feluri de întristări, la fel cunoaşte Scriptura două feluri de ispite. Unul cu voie şi unul fără voie, unul creator de plăceri voite, celălalt aducător de dureri fără voie. Ispita cu voia dă fiinţă plăcerilor voite, iar cea fără de voie aduce durerile fără de voie. Una este cauza întristării din suflet, iar cealaltă a întristării după simţuri.

De aceea Domnul şi Dumnezeul nostru, învăţând pe ucenicii Săi cum trebuie să se roage, le spune să se roage să nu le vină felul ispitelor cu voia: *"Şi nu ne duce pe noi în ispită"* (Matei VI, 13), adică îi învaţă pe ucenicii Săi să se roage să nu fie lăsaţi să facă experienţa ispitelor plăcerii, adică a celor voite şi poftite. Iar marele Iacob, zis fratele Domnului, învăţând pe cei ce luptă pentru adevăr să nu se ferească de felul ispitelor fără de voie, zice: *"Mare bucurie să socotiţi fraţii mei când cădeţi în felurite ispite"* (Iacob I, 2), adică în încercările care nu sunt voite şi poftite şi produc dureri. [...]

Deci întristarea şi plăcerea fiind împărţite între suflet şi simţire, cel ce caută plăcerea sufletului primeşte întristarea simţurilor şi devine cercat, desăvârşit şi întreg. "Cercat" întrucât a experiat prin simţire cele contrare; "desăvârşit" întrucât a luptat neobosit cu plăcerea şi întristarea din simţuri prin înfrânare şi răbdare; "întreg"

întrucât păstrează neştirbite, statornice şi constante deprinderile care luptă cu dispoziţiile simţirii opuse întreolaltă. [...]

Întristarea din suflet este îndoită. Una este pentru greşelile proprii, alta pentru greşelile străine. Iar cauza acestei întristări este plăcerea după simţuri a celui ce se întristează sau a celor pentru care se întristează. [...]

Iar cauza plăcerii din suflet este, în chip vădit, întristarea după simţuri a celui ce se veseleşte şi se bucură de virtuţile proprii sau ale altora. Căci după judecata cea dreaptă, aproape că nu este virtute între oameni, care să nu aibă ca început al naşterii sale întoarcerea înţeleaptă a sufletului de la simţire. Dobândind sufletul, care urmăreşte virtutea, această desfacere de simţire, aceasta din urmă se va afla în chip necesar în dureri şi osteneli, nemaiavând unită cu ea puterea care născoceşte diferitele plăceri în temeiul afecţiunii voluntare a sufletului faţă de ele. Dimpotrivă această putere respinge acum bărbăteşte prin înfrânare, năvala plăcerilor fireşti ale simţurilor. Iar faţă de ostenelile şi durerile fără de voie şi potrivnice firii ce vin asupra-i rămâne cu totul neînduplecată neputând fi abătută de la deprinderea şi de la frumuseţea dumnezeiască a virtuţii, de plăcerea cea fără de consistenţă. [...] Iar cauza întristării după simţuri este preocuparea totală a sufletului de cele conforme firii sale, pe când plăcerea după simţuri o produce lucrarea sufletului contrară firii lui de la cele conforme firii sale.

Căci lucrarea după fire a minţii şi a simţurilor sunt opuse una alteia din pricina deosebirii externe a celor supuse lor. Pentru că, cele supuse minţii sunt entităţile spirituale şi necorporale pe care le sesizează după fiinţă; iar cele supuse simţurilor sunt lucruri sensibile şi corporale pe care le percep ele de asemenea prin fire. Fiindcă nu e cu putinţă minţii să străbată la cele spirituale înrudite cu ea fără contemplarea lucrurilor sensibile, aşezate la mijloc, iar aceasta nu se poate face fără lucrarea simţurilor care o întovărăşeşte şi care e înrudită cu lucrurile sensibile, dacă se lipseşte de înfăţişările celor văzute, socotind lucrarea simţurilor care o întovărăşeşte, drept o lucrare naturală, cade din cele spirituale şi conforme firii, prinzându-se cu amândouă mâinile de cele corporale

şi contrare firii. Purtată apoi de acestea în chip neraţional, mintea, pe de o parte naşte întristarea din suflet, întrucât acesta e lovit de biciurile dese ale conştiinţei, iar pe de alta, produce plăcerea din simţire. [...] Dacă însă mintea de la prima atingere prin simţuri cu cele văzute, taie înfăţişarea acestora şi contemplă raţiunile duhovniceşti ale lucrurilor, curăţite de figurile aşezate pe ele, produce plăcerea din suflet, nemaifiind reţinută de nici unul din lucrurile văzute prin simţuri şi naşte întristarea din simţire, aceasta fiind lipsită de toate lucrurile naturale sensibile. [...]

Dacă întristarea sau durerea sufletului e produsă de plăcerea din simţire, iar întristarea sau durerea simţirii de plăcerea din suflet, pe drept cuvânt cel ce doreşte şi nădăjduieşte viaţa, păstrată în cer spre moştenire nestricăcioasă, neprihănită şi nevestejită, prin învierea din morţi a Mântuitorului nostru Iisus Hristos (I Petru I, 3) are în suflet o veselie şi o bucurie negrăită, bucurându-se neîncetat de nădejdea bunurilor viitoare, dar în trup şi în simţire poartă întristarea sau ostenelile cauzate simţirii de feluritele încercări şi de durerile prilejuite de ele. Căci orice virtute este însoţită de plăcere şi durere: durere pentru trup, care se lipseşte de simţirea dulce şi lină şi plăcere pentru suflet, care se desfată în duh cu raţiunile curăţite de tot ce cade sub simţuri.

Se cuvine deci ca mintea, întristându-se în viaţa aceasta cu trupul pentru multele strâmtorări ce-i vin din încercările pentru virtute, să se bucure şi să se veselească cu sufletul pururea pentru nădejdea bunurilor veşnice, chiar dacă simţirea e apăsată de durere. *"Căci nu sunt vrednice pătimirile timpului de acum de slava viitoare, ce se va descoperi nouă"* (Romani VIII, 18). (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 301).

"Această mântuire au căutat cu stăruinţă şi au cercetat cu deamănuntul Proorocii care au proorocit despre harul cel rânduit vouă, cercetând care şi ce fel de timp este acela arătat

lor de Duhul lui Hristos din ei, care le mărturisea despre patimile în Hristos şi despre măririle de după ele".

I Petru I, 10-12

Puterile de căutare şi de cercetare a lucrurilor dumnezeieşti sunt sădite în firea oamenilor, fiinţial, de către Făcător, prin însăşi aducerea ei în existenţă. Iar descoperirile lucrurilor dumnezeieşti le împărtăşeşte prin har puterea Prea Sfântului Duh. Dat fiind însă că cel viclean a ţintuit în urma păcatului aceste puteri încă de la început de firea celor văzute, *"şi nu mai era cine să înţeleagă şi să caute pe Dumnezeu"* (Psalm XIII, 2; LII, 3) întrucât toţi cei părtaşi de firea omenească îşi mărgineau puterea minţii şi a raţiunii la înfăţişarea lucrurilor sensibile şi nu mai aveau nici o înţelegere pentru cele mai presus de simţuri, harul Prea Sfântului Duh a restabilit puterea celor ce n-au îmbrăţişat rătăcirea cu intenţie şi cu toată inima, dezlipind-o de cele materiale. Deci reprimind-o, curăţită prin har, aceştia au căutat întâi şi au cercetat, apoi au căutat cu stăruinţă şi au cercetat cu deamănuntul tainele dumnezeieşti prin acelaşi har al Duhului. [...]

Harul Duhului Sfânt nu lucrează însă înţelepciunea în sfinţi fără mintea care să o primească; nici cunoştinţa, fără raţiunea capabilă de ea; nici credinţa, fără convingerea minţii şi a raţiunii despre cele viitoare şi deocamdată nearătate; nici darurile vindecărilor fără iubirea de oameni cea după fire, nici vreun altul dintre celelalte daruri fără deprinderea şi puterea capabilă de fiecare. [...]

Aceasta o arată limpede toţi sfinţii care, după ce se învrednicesc de descoperirile celor dumnezeieşti, caută raţiunile celor descoperite (Daniil XII, 8; Zaharia IV, 5). Astfel, Avraam, primind făgăduinţa că va moşteni pământul arătat lui prin cuvintele ce i le spune Dumnezeu, [...] nu se mulţumeşte să primească ceea ce a căutat ieşind din pământul Chaldeilor, ci a căutat cu dor să afle şi felul cum va moşteni (Facere XV, 7). Iar Moise primind puterea semnelor şi a minunilor, a căutat să înveţe şi modurile şi raţiunile prin care aveau să dovedească vrednicia de crezare a semnelor

dăruite (Ieşire IV, 1). Iar marele David zice: *"Şi a pus în ei raţiunile semnelor şi ale minunilor lui în pământul lui Ham"* (Psalm CIV, 26). Iar marele Daniil, care dorea cu atâta putere vedeniile dumnezeieşti, pentru care a stat nemâncat trei săptămâni, căutând raţiunile lor, aude pe înger zicând către alt înger: *"Tâlcuieşte celui de colo vedenia"* (Daniil VIII, 16), iar marele prooroc Zaharia la fiecare vedenie din proorocia lui îl prezintă pe îngerul ce grăia în el, arătându-i şi învăţându-l raţiunile vedeniilor zicând: *"Şi am zis îngerului care grăieşte în mine: Doamne ce sunt acestea?"* (Zaharia I, 9).

E limpede din acestea că toţi sfinţii pe de o parte au primit de la Duhul descoperiri, pe de alta au cerut să li se lămurească raţiunile celor descoperite. [...]

Deci ori de căutau, ori de căutau cu stăruinţă, ori de cercetau, ori de cercetau cu deamănuntul, sfinţii aveau harul Duhului, care mişca puterea mintală şi raţională a lor spre căutarea şi cercetarea celor privitoare la mântuirea sufletelor. Fără Duhul nu vedeau nimic din cele duhovniceşti, fiindcă nu poate mintea omenească să perceapă fără lumina dumnezeiască cele dumnezeieşti şi spirituale.

Iar *"mântuirea sufletelor"* este sfârşitul credinţei. Sfârşitul credinţei este descoperirea adevărată a Celui crezut. Iar descoperirea adevărată a Celui crezut este pătrunderea negrăită a Celui crezut în cel ce crede, după măsura credinţei fiecăruia. Această pătrundere, la rândul ei, este întoarcerea finală a celor ce cred în principiul lor. Iar întoarcerea finală a celor credincioşi la principiul propriu este împlinirea dorinţei. Împlinirea dorinţei este odihnirea pururea mobilă a celor plini de dorinţă în jurul Celui dorit. Iar odihnirea pururea mobilă a celor plini de dorinţă în jurul Celui dorit este bucuria veşnică şi neîncetată de Cel dorit. Bucuria veşnică şi neîntreruptă e împărtăşirea de bunurile dumnezeieşti mai presus de fire, iar împărtăşirea de bunurile dumnezeieşti mai presus de fire este asemănarea celor ce se împărtăşesc cu Cel de care se împărtăşesc. Asemănarea celor ce se împărtăşesc cu Cel de care se împărtăşesc înseamnă identitatea actualizată prin asemănarea celor ce se împărtăşesc cu Cel de care se împărtăşesc, atât cât este cu

putinţă. Iar identitatea actualizată prin asemănare a celor ce se împărtăşesc cu Cel de care se împărtăşesc, este îndumnezeirea celor ce se învrednicesc de îndumnezeire. [...]

Deci, prin *"mântuirea sufletelor"* ca sfârşit al credinţei (I Petru I, 9), corifeul Apostolilor Petru înţelege împărtăşirea de cele mai presus de fire. Pentru această mântuire, desigur prin Duhul Sfânt, au căutat cu stăruinţă Proorocii şi au cercetat cu deamănuntul care şi ce fel de timp este acela arătat lor de Duhul lui Hristos aflător în ei, Care le mărturisea despre patimile lui Hristos şi despre măririle de după ele. Pe cei ce caută cu stăruinţă în duh mântuirea sufletelor şi cercetează cu deamănuntul raţiunile şi modurile duhovniceşti ale acestei mântuiri, îi povăţuieşte la înţelegere Duhul Sfânt, care nu lasă să rămână în ei nemişcată şi nelucrătoare puterea prin care pot să caute cu stăruinţă cele dumnezeieşti.

Mai întâi El îi învaţă să *"caute"* omorârea voinţei din păcat sau a păcatului din voinţă şi învierea voinţei în virtute sau a virtuţii în voinţă. De asemenea *"să cerceteze"* modurile de omorâre a voinţei din păcat sau a păcatului din voinţă; la fel raţiunile învierii voinţei în virtute şi a virtuţii în voinţă. Căci prin aceste moduri şi raţiuni obişnuieşte să se înfăptuiască omorârea păcatului din voinţă sau a voinţei din păcat, precum şi învierea virtuţii în voinţă sau a voinţei în virtute. Fiindcă ei au în chip vădit ca parte în veacul acesta, patimile în Hristos sau pentru Hristos în preajma firii, patimi pe care li le-a mărturisit lor Duhul Sfânt ca să se sădească în Hristos întru asemănarea morţii Lui prin omorârea păcatului. [...]

Căci se cuvine de fapt ca cel ce vrea să se mântuiască să omoare nu numai păcatul pentru voinţă, ci şi voinţa însăşi pentru păcat şi să învie nu numai voinţa pentru virtute, ci şi însăşi virtutea pentru voinţă. [...]

Aceasta "căutând-o" mai întâi sfinţii prin Duhul Sfânt, au dobândit filosofia lucrătoare. După aceasta, devenind curaţi şi slobozi de orice întinare, şi-au mişcat ochiul mintal al sufletului spre ţinta finală a făpturilor prin acelaşi Duh, *"căutând cu stăruinţă"*, după învierea voinţei şi nestricăciunea firii şi *"cercetând cu deamănuntul"* modurile şi raţiunile nemuririi celei dumnezeieşti.

Căci nu mai *"căutau"* învierea voinţei, pe care o primiseră deja prin făptuire morală de la Duhul, precum nu mai *"cercetau"* nici modurile ei, ci *"căutau acum cu stăruinţă"* nestricăciunea firii, pe care nu o aveau şi *"cercetau cu deamănuntul"* modurile şi raţiunile îndumnezeirii ei. [...]

Deci ei *"căutau cu stăruinţă"* şi *"cercetau cu deamănuntul"* nu numai nestricăciunea firii şi raţiunile îndumnezeirii ei, ci şi timpul în care va veni încercarea prin pătimiri de dragul ei, ca să facă vădită atât dispoziţia celor ce o doresc cu adevărat, cât şi intenţia celor ce o doresc cu făţărnicie, apoi şi timpul, adică veacul celălalt, în care se va arăta prezentă şi actualizată îndumnezeirea după har, care îi va face pe toţi întru asemănarea dumnezeiască, pe măsura în care este capabil fiecare să o primească. [...]

"Căutarea" e folosită în chip natural pentru origine, iar *"căutarea cu stăruinţă"* pentru ţinta finală. Căci în mod firesc nimenea nu-şi va *"căuta cu stăruinţă"* originea, precum nimenea nu va *"căuta"* în mod firesc ţinta finală. Ci originea şi-o *"caută"*, iar ţinta finală şi-o *"caută cu stăruinţă"*. [...]

Deci omul căutându-şi cu stăruinţă ţinta finală dă de originea sa, care se află în mod natural în ţinta finală. Căci părăsind *"căutarea"* originii sale, a întreprins prin fire *"căutarea cu stăruinţă"* a ei ca ţintă finală. Fiindcă nu era cu putinţă să scape din hotarul ei care-l înconjoară din toate părţile şi-i circumscrie mişcarea. [...]

"Căutarea" şi *"căutarea cu stăruinţă"* se referă la minte, iar *"cercetarea"* şi *"cercetarea cu deamănuntul"* la raţiune. Căci în mod natural *"caută"* mintea şi *"cercetează"* prin fire raţiunea. *"Căutarea"* este o mişcare simplă însoţită de dorinţă, pe care o face mintea spre ceva ce poate fi cunoscut; iar *"cercetarea"* este o distincţie simplă şi însoţită de o intenţie, pe care o face raţiunea cu privire la ceva ce poate fi cunoscut. *"Căutarea cu stăruinţă"* este mişcarea pătrunsă de cunoaştere şi de ştiinţă şi însoţită de o dorinţă de-o anumită calitate sau mărime pe care o face mintea spre ceva care poate fi cunoscut, iar *"cercetarea cu deamănuntul"* este distincţia prin fapte pe care o face raţiunea cu privire la ceva ce

poate fi cunoscut, mânată de o intenţie de-o anumită calitate sau mărime. Aplicând aceste definiţii la cele dumnezeieşti zicem despre *"căutare"* că este mişcarea primă şi simplă şi însoţită de dorinţa minţii spre propria cauză, iar *"cercetarea"* distincţia primă şi simplă pe care o face raţiunea cu privire la propria cauză mânată de o anumită intenţie. *"Căutarea cu stăruinţă"* este iarăşi mişcarea pătrunsă de cunoştinţă şi de ştiinţă pe care o face mintea spre propria cauză, mânată de o dorinţă fierbinte. Iar *"cercetarea cu deamănuntul"* este distincţia pe care o face raţiunea ce împlineşte virtuţile cu privire la cauza proprie, mânată de o intenţie chibzuită şi înţeleaptă. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 310).

"Ca al unui miel neîntinat şi nespurcat care este Hristos, cunoscut mai înainte de întemeierea lumii, dar arătat în timpurile din urmă pentru noi".

I Petru I, 19-20

Prin taina lui Hristos cuvântul Scripturii a numit pe Hristos însuşi. Aceasta o mărturiseşte limpede marele Apostol spunând: *"Taina cea ascunsă de neamuri, s-a descoperit acum"*, de unde se vede că după el taina lui Hristos e tot una cu Hristos. Iar această taină este unirea negrăită şi neînţeleasă a dumnezeirii şi a omenităţii într-un singur ipostas. Unirea aceasta adună omenitatea la un loc cu dumnezeirea în tot chipul în raţiunea ipostasului şi face din amândouă un singur ipostas compus, fără să aducă nici un fel de micşorare a deosebirii lor fiinţiale după fire. Astfel se înfăptuieşte un singur ipostas al lor, şi totuşi deosebirea firilor rămâne neatinsă, ceea ce face ca şi după unire să se păstreze nemicşorată integritatea lor după fire măcar că sunt unite. Căci acolo unde prin unire, nu s-a produs nici o schimbare sau alterare în cele ce s-au unit, a rămas neatinsă raţiunea fiinţială a fiecăruia dintre cele ce s-au unit. Iar acolo unde raţiunea fiinţială a rămas neatinsă şi după unire, au rămas nevătămate şi firile, nepierzând nici una ale sale din pricina unirii.

Căci se cădea Făcătorului a toate, ca făcându-se prin fire, potrivit iconomiei, ceea ce nu era, să se păstreze pe Sine neschimbat, atât ca ceea ce era după fire, cât şi ca ceea ce a devenit după fire. [...] Aceasta este taina cea mare şi ascunsă. Aceasta este ţinta fericită pentru care s-au întemeiat toate. Acesta este şi scopul dumnezeiesc gândit mai înainte de începutul lucrurilor. [...]

Această taină a fost cunoscută mai înainte de toate veacurile de către Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh. De Tatăl ca cel care a binevoit-o, de Fiul ca Cel care a îndeplinit-o, iar de Sfântul Duh ca cel care a conlucrat. Fiindcă una este cunoştinţa Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, odată ce una este şi fiinţa şi puterea lor. Căci nu ignora Tatăl întruparea Fiului, precum nici Duhul Sfânt. Pentru că în întreg Fiul, care împlinea taina mântuirii noastre prin întrupare, se afla întreg Tatăl după fiinţă, nu întrupându-se, ci binevoind să se întrupeze Fiul; şi în întreg Fiul se afla întreg Duhul Sfânt după fiinţă, nu întrupându-se, ci conlucrând cu Fiul la întruparea cea negrăită pentru noi. [...]

Iar *"neîntinat"* l-a numit cuvântul Scripturii pe Hristos şi *"nespurcat"* ca pe unul ce a fost prin fire cu totul slobod, atât cu sufletul cât şi cu trupul, de stricăciunea păcatului. Căci sufletul Lui nu avea întinăciunea răutăţii, nici trupul Lui spurcăciunea păcatului. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 325).

"Faceţi-vă ca pruncii de curând născuţi, dorind laptele cel duhovnicesc şi neviclean, ca să creşteţi prin el".

I Petru II, 2

"De nu vă veţi întoarce şi nu veţi fi ca copiii, nu puteţi intra în Împărăţia cerurilor".

Matei XVIII, 3

Copilul de este lovit, plânge, iar cu cei ce se bucură cu el se bucură. De este ocărât nu se mânie şi de e lăudat nu se mândreşte. De-l cinstesc pe altul mai mult ca pe el, nu pizmuieşte. De sunt

luate lucrurile lui, nu se tulbură. De-i iau ceva din moştenire, nu ştie. Nu se duce la judecată cu cineva. Nu urăşte pe vreun om. De este sărac, nu se întristează. De este bogat nu se trufeşte. De vede femeie nu o pofteşte. Plăcerea şi grija nu-l stăpânesc. Pe nimeni nu judecă, pe nimeni nu stăpâneşte, pe nimeni nu bârfeşte, nu râvneşte ceea ce nu cunoaşte, nu râde de chipul aproapelui, nu duşmăneşte pe cineva, nu se preface, nu caută slava lumii acesteia, nu caută să adune bogăţie, nu e iubitor de arginţi, nu se face îndrăzneţ, nu se ceartă, nu învaţă cu patimă, nu se îngrijeşte de cineva. De-l dezbracă nu se întristează, nu ţine la voia sa şi nu-i este frică de foame, nici de cei vicleni, nu se teme de fiară, nici de război. [...]

Dar când creşte puţin copilul şi răutatea începe să locuiască în el. [...] Tăios este cuvântul pe care ni l-a spus Stăpânul: *"De nu vă veţi întoarce să fiţi ca pruncii, nu veţi intra în Împărăţie"*. Greu este acest cuvânt pentru cei ce ţin la voinţa lor şi pentru cei ce iubesc lumea şi nu au cunoscut puterea Sfântului Duh, că de va veni la ei, îi va face să uite toată răutatea şi îi va învăţa cele ale lui Iisus, în loc de mânie, blândeţea, în loc de duşmănie, pacea, în loc de iubirea de ceartă, smerita cugetare, în loc de ură, iubirea, în loc de neîngăduinţă îndelunga răbdare. Căci aceştia sunt cei ce s-au învrednicit de naşterea din nou. (Cuv. Isaia Pusnicul, Filocalia 12, pag. 194).

"Spre aceasta şi morţilor s-a binevestit ca să fie judecată cu trupul după om şi să trăiască cu duhul după Dumnezeu?"

I Petru IV, 6

E obiceiul Scripturii să schimbe timpurile şi să le înlocuiască între ele, în aşa fel ca viitorul să-l înfăţişeze ca trecut şi trecutul ca viitor, iar prin prezent să exprime vremea dinainte sau de după ei. [...] Scriptura numeşte morţi aici pe oamenii care s-au săvârşit înainte de venirea lui Hristos ca de pildă pe cei din vremea potopului, pe cei din timpul ridicării turnului, pe cei din Sodoma,

pe cei din Egipt şi pe ceilalţi, care în diferite timpuri şi chipuri au primit osânda cea de multe feluri şi năpăstuirile judecăţii lui Dumnezeu. Aceştia nu din pricină că n-au cunoscut pe Dumnezeu şi-au primit osânda, ci din pricina relelor ce şi le-au făcut unii altora. Lor li s-a binevestit marea ştire a mântuirii, după ce au fost judecaţi odată cu trupul după om, adică după ce au primit osânda după relele ce şi le-au făcut unii altora în viaţa după trup *"ca să trăiască după Dumnezeu cu duhul"*, adică cu sufletul. În acest scop au primit chiar în iad fiind, predica cunoştinţei de Dumnezeu, dat fiind că Mântuitorul s-a pogorât la iad ca să mântuiască şi pe morţii care au crezut. [...] Deci *"şi morţilor s-a binevestit, care au fost odată judecaţi cu trupul după om ca să trăiască cu duhul după Dumnezeu"*.

Sau iarăşi poate numeşte morţi în înţeles tainic pe cei ce poartă în trup moartea lui Iisus, cărora li s-a dăruit cu adevărat dumnezeiasca Evanghelie prin fapte, dacă Evanghelia sădeşte renunţarea la viaţa trupească şi mărturisirea celei duhovniceşti. Aceştia sunt cei ce mor neîncetat după om, adică în ce priveşte viaţa omenească cu trupul din veacul acesta şi trăiesc numai cu duhul după Dumnezeu, asemenea dumnezeiescului Apostol şi a celor ca el. Sunt cei ce nu mai trăiesc viaţa lor proprie, ci au pe Hristos trăind în ei numai după suflet. Astfel cei ce s-au făcut pe ei morţi faţă de veacul acesta pentru Dumnezeu, sunt judecaţi cu trupul, având de suportat strâmtorări, ponegriri, necazuri şi prigoane multe şi răbdând cu bucurie nenumărate feluri de încercări. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 35).

Acestea s-au spus despre cei din vremea potopului. Iar aceştia erau într-o totală necunoştinţă a lui Dumnezeu şi vieţuiau în fapte rele. Deci câte au păcătuit oamenilor, li s-au iertat pentru războaiele, necazurile şi diferitele strâmtorări ce au venit asupra lor în fiecare zi. Dar păcatele din necunoştinţa Lui, nu li s-au iertat, pentru ca păcatul necredinţei să li se ierte pentru credinţa în El celor ce vor crede, atunci când se va coborî în locul iadului din

iubirea de oameni şi aşa să trăiască cu duhul judecaţi fiind cu trupul, cum z-a zis, pentru greşelile faţă de oameni. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 226).

"Căci vremea este ca să înceapă judecata de la casa lui Dumnezeu. Iar dacă începe întâi de la noi, care va fi sfârşitul celor ce nu ascultă de Evanghelia lui Dumnezeu? Şi dacă dreptul abia se mântuieşte, unde se va arăta necredinciosul şi păcătosul?"

I Petru IV, 17-18

Dumnezeu, care a zidit firea omenească, nu a creat împreună cu ea nici plăcerea, nici durerea din simţire, ci a dat minţii ei o anumită capacitate de plăcere, prin care să se poată bucura în chip tainic de El. Această capacitate (care e dorinţa naturală a minţii după Dumnezeu) lipind-o primul om de simţire îndată ce a fost creat şi-a văzut plăcerea mişcându-se potrivnic firii, spre lucrurile sensibile, prin mijlocirea simţurilor. Dar Cel ce se îngrijeşte de mântuirea noastră a înfipt în mod providenţial în această plăcere, ca pe un mijloc de pedepsire, durerea, prin care s-a sădit în chip înţelept în firea trupului legea morţii, ca să limiteze nebunia minţii, care-şi mişcă, potrivnic firii, dorinţa spre lucrurile sensibile.

Astfel, datorită plăcerii potrivnice raţiunii, care a pătruns în fire, a pătruns ca un antidot şi durerea conformă cu raţiunea. [...] Căci toată durerea având drept cauză a naşterii sale fapta unei plăceri care îi premerge, e o datorie pe care trebuie să o plătească în chip natural, în virtutea cauzalităţii, toţi cei ce sunt părtaşi de firea omenească. [...]

Deci după cădere toţi oamenii aveau în mod natural plăcerea ca anticipaţie a venirii lor pe lume şi nici unul nu era liber de naşterea pătimaşă prin plăcere. De aceea toţi plăteau în mod natural durerile ca pe o datorie şi ca pe o datorie suportau moartea de pe urma lor. [...] Căci pentru desfiinţarea plăcerii atotnecuvenite era

trebuinţă de durerile atotcuvenite de pe urma ei, care sfâşiau în chip jalnic pe om. Iar pentru îndreptarea firii ce pătimea, trebuia să se iscodească o durere şi o moarte în acelaşi timp şi necuvenită şi necauzată. [...] Aceasta, pentru ca durerea şi moartea atotnecuvenită aşezându-se la mijloc între plăcerea necuvenită şi moartea atotnecuvenită, să desfiinţeze total originea atotnecuvenită a firii din plăcere şi sfârşitul ei atotcuvenit prin moarte, cauzat de acea origine. Şi aşa să se facă neamul omenesc iarăşi liber de plăcere şi de durere, recăpătându-şi firea, limpezimea de la început. [...]

Pentru aceasta Cuvântul lui Dumnezeu, fiind Dumnezeu desăvârşit după fire, se face om desăvârşit, constătător din suflet mintal şi trup pătimitor după fire, asemenea nouă, afară numai de păcat, neavând câtuşi de puţin plăcerea răsărită din neascultare, ca anticipaţie a naşterii Sale în timp din femeie, dar însuşindu-şi din iubirea de oameni, de bună voie durerea de pe urma aceleia, care este sfârşitul firii. Iar aceasta a făcut-o suferind pe nedrept ca să desfiinţeze obârşia noastră din plăcerea necuvenită. [...]

Făcându-se deci Dumnezeu om cu adevărat, a dat firii o altă obârşie pentru o a doua naştere, obârşie care o duce prin osteneală şi durere spre plăcerea vieţii viitoare. Căci protopărintele Adam, călcând porunca dumnezeiască, a dat firii altă obârşie decât cea dintâi constătătoare din plăcere, dar sfârşind în moarte prin durere; şi a născocit la sfatul şarpelui, o plăcere, ce nu era urmarea unei dureri de mai înainte, ci mai degrabă ducea la durere. Prin aceasta i-a dus cu dreptate pe toţi cei născuţi din el după trup, împreună cu sine, la sfârşitul morţii prin durere, datorită obârşiei lor nedrepte din plăcere. Dar tot aşa şi Domnul făcându-se om şi dând o altă obârşie firii, pentru a doua naştere din Duhul Sfânt, şi primind moartea, atotnecuvenită din durerea lui Adam, devenită în El atotnecuvenită, întrucât nu-şi avea ca obârşie a naşterii Sale plăcerea atotcuvenită de pe urma neascultării protopărintelui, a adus desfiinţarea ambelor extreme: a obârşiei şi a sfârşitului făpturii omeneşti după chipul lui Adam ca unele ce nu au fost date de la început de Dumnezeu. [...]

Deci, precum din pricina lui Adam, care a înfiinţat prin neascultare legea naşterii din plăcere şi drept urmare a acesteia

moartea ca osândă a firii, toţi cei ce aveau existenţa din Adam după legea naşterii din plăcere, aveau în chip necesar şi fără să vrea, împreunată virtual cu naşterea şi moartea ca osândă a firii. [...]

Dar cel ce a fost botezat şi păzeşte Botezul, întărindu-l prin porunci, nu mai plăteşte moartea ca o datorie pentru păcat, ci primeşte întrebuinţarea morţii ca osândă a păcatului, care să-l treacă în chip tainic la viaţa dumnezeiască şi fără de sfârşit. [...] Fiindcă dacă păcatul se slujea de moarte ca de-o armă pentru nimicirea firii în cei ce săvârşeau păcatul asemenea lui Adam, cu atât mai mult se va sluji firea de moarte ca de-o armă spre nimicirea păcatului, în cei ce săvârşesc dreptatea prin credinţă.

Drept aceea când s-a înfăptuit taina întrupării şi Dumnezeu cel întrupat a desfiinţat cu totul în cei născuţi cu duhul din El, naşterea firii după legea plăcerii, *"a venit vremea să se înceapă judecata de la casa lui Dumnezeu"*, adică să fie osândit păcatul începând să fie osândit prin pătimiri de la cei ce cred şi au cunoscut adevărul şi şi-au lepădat prin Botez naşterea din plăcere. Căci pe aceştia i-a numit Petru *"casa lui Dumnezeu"*, precum mărturiseşte dumnezeiescul Apostol Pavel zicând: *"Iar Hristos în casa Sa, a cărui casă suntem noi"* (Evrei III, 6). Dar şi Petru arată aceasta prin cuvântul următor: *"Iar dacă începe întâi de la noi (se înţelege judecata), care va fi sfârşitul celor ce nu ascultă de Evanghelia lui Dumnezeu"*. E ca şi cum am zice: *"Dacă noi care am fost învredniciţi să devenim, din darul Domnului, casa lui Dumnezeu prin Duh, suntem datori să arătăm o aşa de mare răbdare în pătimirile pentru dreptate spre osânda păcatului şi să primim cu dragă inimă moartea de ocară ca nişte răufăcători, măcar că suntem buni, care va fi sfârşitul celor ce nu ascultă de cuvântul Evangheliei?"* Cu alte cuvinte care va fi sfârşitul sau judecata celor ce nu numai că ţin cu toată silinţa până la sfârşit, vie şi lucrătoare în suflet şi trup, în aplecarea voii şi în fire, naşterea lor de la Adam prin plăcere, ce stăpâneşte peste fire, dar nu primesc nici pe Dumnezeu şi Tatăl Fiului celui întrupat care ne cheamă, nici pe însăşi Mijlocitorul şi Fiul trimis al Tatălui care a primit cu voia Tatălui, de bunăvoie, moartea pentru noi ca să ne împace cu Tatăl? [...] *"Evanghelia lui Dumnezeu"* este solie şi

îndemn al lui Dumnezeu către oameni, trimisă prin Fiul Său, care S-a întrupat şi a dăruit ca răsplată a împăcării cu Tatăl, celor ce ascultă de El, îndumnezeirea nenăscută. [...]

Din pricina aceasta marele Apostol îi plânge pe cei neascultători zicând: *"Dacă dreptul abia se mântuieşte, unde se va arăta necredinciosul şi păcătosul?"*. *"Drept"* numeşte pe cel credincios şi pe cel ce păstrează harul dat lui la Botez. [...] Iar *"mântuire"* este harul deplin al dumnezeirii, pe care-l va da Dumnezeu celor vrednici şi pe care abia îl va primi cel ce stăruie cu toată puterea în toate cele dumnezeieşti. *"Necredincios"* şi *"păcătos"* numeşte pe cel străin de harul Evangheliei: *"necredincios"* pentru necredinţa în Hristos, iar *"păcătos"* pentru făptura cea veche, care se menţine vie în el prin stricăciunea patimilor. Sau poate *"necredincios"* a numit Scriptura pe cel lipsit cu totul numai de conştiinţa cea întru Hristos, iar *"păcătos"* pe cel ce crede, dar calcă poruncile Evanghelice, care păstrează curată cămaşa nestricăciunii primită prin Sfântul Botez. Locul acestora, al necredinciosului şi al păcătosului, nu e necunoscut celor ce cultivă cât de cât cunoştinţa tainică. Căci cuvântul *"unde"* indică desigur un loc, care nu e lipsit de o circumscriere spaţială. Faţă de locul acestora, locul dreptului se deosebeşte prin aceea că el nu mai e înfăţişat prin cuvântul *"unde"*, căci dreptul a primit prin har, ca loc mai presus de *"unde"*, pe Dumnezeu însuşi. Căci Dumnezeu nu este *"undeva"*, ci în chip absolut dincolo de orice *"unde"* şi în El este locaşul tuturor celor mântuiţi. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 333).

"Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă har".

I Petru V, 5

Altele sunt ispitirile fiilor spre înţelepţire şi învăţătură şi altele ale duşmanilor spre pierzare, mai ales când cineva e făcut de ocară

din pricina mândriei lui. [...] Tot necazul care se suferă cu răbdare este bun şi folositor, iar cel care nu e suferit astfel, e semn al lepădării de la Dumnezeu şi e fără folos. Şi dacă nu se vindecă cineva de aceasta prin smerita cugetare, nu are alt leac. Fiindcă cel cu cuget smerit se ocărăşte şi se învinovăţeşte pe sine când îi vin necazuri şi nu pe altcineva. Şi răbdând astfel cere de la Dumnezeu dezlegare şi aflând-o se bucură şi rabdă cu mulţumire. Şi câştigând cercarea din acestea, priveşte cunoştinţa. Iar cunoscând neputinţa şi neştiinţa sa, caută cu stăruinţă pe doctor şi căutând află vindecarea, cum a zis însuşi Hristos. Şi aflând-o pe aceasta, o doreşte şi dorind-o o dobândeşte şi mai mult; şi curăţindu-se pe sine, după putinţă, se nevoieşte să facă loc Celui dorit. Iar Acela aflând loc se sălăşluieşte. Şi sălăşluindu-se păzeşte casa Sa şi începe să o umple de strălucire. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 109).

"Căci diavolul umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită".

I Petru V, 8

Să nu înceteze niciodată atenţia inimii, trezvia, împotrivirea şi rugăciunea către Hristos Iisus Dumnezeul nostru. Căci ajutor mai mare, afară de Iisus nu vei afla în toată viaţa ta. Fiindcă numai Domnul singur cunoaşte ca Dumnezeu vicleniile, meşteşugirile şi înşelăciunile dracilor. [...]

Cei neîncercaţi trebuie să ştie că noi cei greoi şi povârniţi spre pământ cu trupul şi cu cugetul nu putem în nici un alt chip, decât prin necontenita trezvie a minţii şi prin chemarea lui Iisus Hristos, Dumnezeul şi Făcătorul nostru, să biruim pe vrăjmaşii netrupeşti şi nevăzuţi care ne vreau răul şi sunt iscusiţi a ni-l face, care sunt ageri şi uşori şi încercaţi în războiul pe care-l poartă din anii de la Adam şi până astăzi. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 51).

"Prin care El ne-a hărăzit mari şi preţioase făgăduinţe, ca prin ele să vă faceţi părtaşi dumnezeieştii firi, scăpând de stricăciunea poftei celei din lume".

II Petru I, 4

Cei ce au plăcut lui Dumnezeu şi au ajuns la ţinta pentru care au fost făcuţi, adică la îndumnezeire, sunt în Dumnezeu ca cei ce sunt îndumnezeiţi de El şi Dumnezeu în ei, ca Cel ce îi îndumnezeieşte pe ei. Drept aceea şi aceştia se împărtăşesc de lucrarea dumnezeiască, măcar că în alt chip, dar nu de fiinţa lui Dumnezeu. De aceea şi cuvântătorii de Dumnezeu spun că îndumnezeirea este un nume al lucrării dumnezeieşti. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 494).

"Va veni ziua Domnului ca un fur noaptea în care cerurile arzând se vor desface şi stihiile arzând se vor topi".

II Petru III, 10

"Aşteptăm ceruri noi şi pământ nou potrivit făgăduinţei".

II Petru III, 13

Când sufletul iese şi se desparte de trup, îndată se predau şi trupurile acestea stricăciunii şi se desfac puţin câte puţin. Dar cele ce persistă ani îndelungaţi nu rămân nici total nestricăcioase şi nu se fac total stricăcioase, ci menţin în ele atât semnele stricăciunii cât şi pe ale nestricăciunii, fiind păstrate spre a fi făcute total nestricăcioase şi înnoite la înviere.

În ce scop şi pentru ce? Pentru că nu se cuvenea să învie şi să fie făcute nestricăcioase trupurile oamenilor înainte de înnoirea făpturilor; şi precum a fost adusă întâi creaţia la existenţă în stare nestricăcioasă şi apoi omul, tot aşa trebuie să fie schimbată şi mutată de la stricăciune la nestricăciune întâi creaţia, apoi împreună cu ea şi odată cu ea să se înnoiască şi trupurile descompuse ale oamenilor pentru ca iarăşi omul devenit spiritual şi nemuritor să

locuiască într-un loc nestricăcios şi veşnic. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 7, pag. 135).

"Şi aceasta este vestirea pe care am auzit-o de la El şi v-o vestim: că *Dumnezeu este lumină* şi nici un întuneric nu este întru El".

I Ioan I, 5

"Iar dacă umblăm întru lumină, precum El este în lumină, atunci avem împărtăşire unul cu altul şi sângele lui Iisus, Fiul Lui, ne curăţeşte pe noi de orice păcat".

I Ioan I, 7

În ce înţeles spune despre Acelaşi aici că *"este lumină"*, aici că *"este în lumină"* ca ceva în altceva?

Dumnezeu, care este cu adevărat lumină după fiinţă, se face cu adevărat lumină în cei ce umblă în El, prin virtuţi. Precum lumina prin participare, cu alte cuvinte orice sfânt, ajunge prin iubirea de Dumnezeu de se află în lumina cea după fiinţă, tot aşa lumina cea după fiinţă primeşte pentru iubirea de oameni să se afle în lumina cea după participare.

Dacă, aşadar, ne aflăm prin virtute şi cunoştinţă în Dumnezeu, adică în lumină, şi Dumnezeu aflându-se ca lumină în noi, se află în lumină. Căci Dumnezeu care e lumină prin fire se află în noi care suntem lumină prin imitare, precum se află modelul în chipul care-i făcut după El.

Sau, mai bine zis, Dumnezeu şi Tatăl este lumină în lumină, întrucât se află în Fiul şi în Duhul Sfânt, nefiind altă şi altă şi altă lumină, ci una şi aceeaşi după fiinţă, luminând în trei după modul subzistenţei personale. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 37).

Când mintea e simplă sau goală de orice înţeles şi intră întreagă în lumina dumnezeiască, simplă, fiind acoperită de ea, nu mai are să afle altceva în afară de lumina în care este, ca să fie mişcată spre înţelegerea acelui altceva, ci rămâne în abisul luminii dumnezeieşti nemaiîngăduindu-i-se să privească nicidecum în afară. Aceasta este ceea ce s-a spus: *"Dumnezeu este lumină"* şi lumina supremă şi odihna de orice vedere pentru cei ce au ajuns în ea. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 55).

"Vă scriu vouă tinerilor, fiindcă aţi biruit pe cel viclean; vă scriu vouă copiilor, că aţi cunoscut pe Cel ce este de la început".

I Ioan II, 13

Cei ce s-au făcut copii în răutate, s-au făcut luptători împotriva vrăjmaşului. Că cei goliţi de armele aceluia, care sunt armele răutăţii, s-au făcut părinţi şi au ajuns la măsurile desăvârşirii spre a li se încrede descoperirile şi tainele, până vor ajunge la înţelepciune, la unitate, la bunătate, la blândeţe şi la curăţie. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 199).

"Nu iubiţi lumea, nici cele ce sunt în lume.
Pofta trupului, pofta ochilor şi trufia vieţii nu sunt de la Dumnezeu, ci de la lume".

I Ioan II, 15-16

Din pricina lor ni s-a poruncit *"să nu iubim lumea şi cele din lume"*. Iar aceasta s-a zis nu ca să urâm fără judecată făpturile lui Dumnezeu, ci ca să tăiem prilejurile celor trei patimi. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 239).

"Lume" numeşte Scriptura lucrurile materiale; iar lumeşti sunt cei ce zăbovesc cu mintea în aceasta. [...] Monah este cel ce şi-a desfăcut mintea de lucrurile pământeşti şi prin înfrânare, prin dragoste, prin cântare de psalmi şi prin rugăciune se lipeşte statornic de Dumnezeu. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 66).

Cel ce a urât cu mânie pofta trupului, pofta ochilor şi trufia vieţii cu toată lumea lor de nedreptate, prin a căror prietenie ne facem duşmani ai lui Dumnezeu şi s-a lepădat de ele, şi-a răstignit sieşi lumea şi el s-a răstignit ei (Galateni VI, 14) desfiinţând vrăjmăşia dintre Dumnezeu şi suflet, aflătoare în trupul său şi făcând între amândoi pace (Efeseni II, 15-16). Căci cel ce a murit faţă de acestea, prin dezbrăcarea de puterea cugetului trupesc, s-a împăcat pe sine cu Dumnezeu, risipind vrăjmăşia lumii prir omorârea plăcerilor, prin viaţa răstignită lumii şi a îmbrăţişat prietenia lui Iisus. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 230).

"Iubiţilor, acum suntem fii ai lui Dumnezeu şi ce vom fi nu s-a arătat până acum. Ştim că dacă El se va arăta, noi vom fi asemenea Lui, fiindcă Îl vom vedea cum este".

I Ioan III, 2

"Iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său, fiindcă Duhul toate le cercetează, chiar şi adâncurile lui Dumnezeu".

I Corinteni II, 10

Sf. Evanghelist Ioan spune că nu cunoaşte chipul îndumnezeirii viitoare a celor ce au devenit aici fii ai lui Dumnezeu, prin virtuţile din credinţă, deoarece nu s-a arătat încă ipostasul văzut şi de sine stătător al bunurilor viitoare. *"Căci aici umblăm prin credinţă, nu prin vedere"* (II Corinteni V, 7). Iar Sf. Pavel spune că a primit prin descoperire un semn dumnezeiesc spre care trebuie să alerge dacă

vrea să dobândească bunurile viitoare, nu că ar cunoaşte însuşi chipul dumnezeirii în temeiul acelui semn dumnezeiesc. De aceea zice limpede tâlcuindu-se pe Sine: *"Spre semn alerg, spre cununa chemării de sus"* (Filipeni III, 14). Aceasta o face vrând să cunoască prin pătimire modul împlinirii în fapt a semnului dumnezeiesc, făcut lui cunoscut aici prin descoperire, adică a puterii îndumnezeitoare a celor învredniciţi. Deci Apostolii mărturisesc la fel, vădind acelaşi cuget în învăţăturile care par opuse, ca unii ce sunt mişcaţi de unul şi acelaşi Duh. Cel dintâi îşi mărturiseşte neştiinţa cu privire la chipul îndumnezeirii viitoare după har; al doilea vesteşte în chip măreţ ştirea despre semnul ce i-a fost descoperit. Că aceasta este socotinţa Sf. Apostol, ne-o mărturiseşte el însuşi prin toate dumnezeieştile sale cuvinte, spunând odată că toată ştiinţa şi proorocia va înceta (I Corinteni XIII, 9), altădată că vede cele viitoare ca prin oglindă şi ghicitură, dar va veni vremea când se va bucura de darul mare şi mai presus de înţelegere al vederii celor nădăjduite faţă către faţă; altădată iarăşi mărturiseşte că din parte cunoaşte şi din parte prooroceşte şi, în sfârşit, altădată strigă cu tărie că va trebui să cunoască precum însăşi este cunoscut, întrucât nu cunoaşte încă cele ce va avea să le cunoască. Pe scurt, cuvântul Apostolului *"când va veni ceea ce-i desăvârşit, va înceta ceea ce este frântură"* are acelaşi înţeles cu ceea ce spune Teologul: *"nu s-a arătat încă ce vom fi"*. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 38).

"Cel ce se naşte din Dumnezeu nu face păcat, că sămânţa Lui rămâne în el şi nu poate păcătui".

I Ioan III, 9

Dacă după Sf. Ioan *"Cel ce se naşte din Dumnezeu nu face păcat, că sămânţa Lui rămâne în el şi nu poate păcătui"*, iar cel născut din apă şi din duh s-a născut din Dumnezeu, cum noi cei născuţi din Dumnezeu prin Botez putem păcătui?

Chipul naşterii noastre din Dumnezeu este îndoit; unul dă celor născuţi întreg harul înfierii, ca să-l aibă prezent ca potenţă; celălalt le dă să aibă întreg harul în lucrare, ca să preschimbe şi să modeleze aplecarea voii celui născut din Dumnezeu, încât să tindă liber spre Cel ce l-a născut.

Chipul dintâi are prin credinţă numai harul prezent ca potenţă; celălalt sădeşte pe lângă credinţă şi asemănarea atotdumnezeiască cu Cel cunoscut, asemănare ce lucrează însoţită de cunoaştere în cel ce cunoaşte. Cei în care se află primul chip al naşterii, neavând încă aplecarea voii deplin desfăcută de pornirile trupeşti, şi de aceea nefiind străbătută în întregime de Duhul, ca să se împărtăşească în mod actual de tainele cunoscute în chip dumneziesc, nu e exclus să încline spre păcat dacă vreau. Căci nu naşte Duhul o aplecare a voii fără voie, ci pe una voită o modelează până la îndumnezeire. Iar cel ce a cunoscut-o pe aceasta prin experienţă nu poate să mai cadă de la ceea ce a cunoscut odată cu adevărat şi propriu prin trăire, spre altceva. [...] Altfel este însă cu cei ce s-au împărtăşit de al doilea chip al naşterii. Duhul Sfânt cucerind întreaga aplecare a voinţei acestora, le-a mutat-o cu totul de pe pământ la cer, iar prin cunoaşterea adevărată şi trăită le-a transformat mintea, străbătând-o cu razele fericite ale lui Dumnezeu şi Tatăl, încât să fie socotită ca un alt Dumnezeu, ce pătimeşte prin har, stări ce i-au devenit o deprindere, ceea ce Dumnezeu nu pătimeşte, ci este după fiinţă. Dar prin aceasta, aplecarea voinţei s-a făcut slobodă de păcat, câştigând prin deprindere aptitudinea virtuţii şi a cunoştinţei şi nemaiputând să tăgăduiască ceea ce au cunoscut prin experienţă cu lucrul. Prin urmare, deşi avem Duhul înfierii, care este sămânţa ce-i face pe cei născuţi după asemănare cu Cel ce seamănă, totuşi nu-I predăm Lui plăcerea voii noastre curăţită de înclinarea şi afecţiunea faţă de orice alt lucru; aceasta e pricina pentru care şi după ce ne-am născut din apă şi din Duh păcătuim cu voia. Dar dacă ne pregătim voinţa să primească prin cunoştinţă şi lucrarea apei şi a Duhului, atunci apa cea tainică săvârşeşte prin fapte curăţirea conştiinţei, iar Duhul cel de viaţă făcător produce în noi desăvârşirea neschimbabilităţii în bine prin cunoştinţa prin experienţă. Rămâne,

aşadar, în seama fiecăruia din noi, care putem încă să păcătuim, să vrem să ne predăm deplin cu înclinarea voii noastre Duhului. [...]

Credinţa nelucrătoare are, zice, harul înfierii în potenţă, ca una ce nu e pusă în mişcare de cei ce o au prin împlinirea poruncilor.

Sunt arătate două chipuri ale naşterii. Primul e cel după fiinţă, [...] care e al omului întreg. Prin aceasta se sădeşte în suflet desăvârşirea înfierii în potenţă. Al doilea e cel după buna plăcere şi după hotărârea voinţei. Prin acesta Duhul Sfânt, preluând opţiunea şi hotărârea voinţei, o modelează până la îndumnezeire, unind-o întreagă cu Dumnezeu. Primul chip al naşterii lasă putinţa ca cei născuţi să încline spre păcat dacă nu voiesc să traducă în faptă potenţa înfierii sădită în ei, fiind împătimiţi de cele trupeşti. Căci hotărârea voinţei este aceea care întrebuinţează un lucru. Potenţa înfierii e ca o unealtă care rămâne nefolosită dacă voinţa nu se hotărăşte să o întrebuinţeze. După chipul acesta al naşterii e cu putinţă aşadar ca cei născuţi să păcătuiască. După al doilea însă este cu neputinţă, odată ce înclinarea voinţei şi hotărârea sunt îndumnezeite. Acest chip al naşterii îl are aşadar Apostolul în vedere când zice că *"cel născut din Dumnezeu nu face păcat"*. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 31).

"Noi suntem din Dumnezeu; cine cunoaşte pe Dumnezeu ascultă de noi; cine nu este din Dumnezeu nu ascultă de noi. Din aceasta cunoaştem Duhul adevărului şi duhul rătăcirii".

I Ioan IV, 6

Când vede mintea că se mândreşte cu experienţa simţirii ei, atrage sufletul cu unele mângâieri părute bune, pentru ca învăluindu-l în moleşeala aceea şi într-o dulceaţă mustoasă, să-i rămână necunoscută amestecarea vicleană. Din aceasta vom cunoaşte *"Duhul adevărului"* şi *"duhul înşelăciunii"*. Desigur e cu neputinţă să guste cineva cu simţirea bunătatea dumnezeiască sau să cunoască în chip simţit ispita şi amărăciunea dracilor, dacă nu e

încredinţat că harul s-a sălăşluit în adâncul minţii, iar duhurile cele viclene se ţin în jurul mădularelor inimii. Dar acest lucru dracii nu voiesc niciodată să fie crezut de oameni ca nu cumva mintea, ştiind-o aceasta în chip sigur, să folosească împotriva lor arma pomenirii lui Dumnezeu. (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 169).

"Cel ce nu iubeşte, n-a cunoscut pe Dumnezeu, pentru că *Dumnezeu este iubire*".

I Ioan IV, 8

Fereşte-te de a osândi greşeala fratelui tău, ca să nu cazi din bunătate şi dragoste. Căci cel ce nu are bunătate şi dragoste pentru fratele, nu a cunoscut pe Dumnezeu. [...] Dacă Hristos, Mântuitorul tuturor şi-a pus sufletul Său pentru noi, datori suntem şi noi să ne punem sufletele pentru fraţii noştri. (Teodor al Edesei, Filocaliaa 4, pag. 227).

Începutul, mijlocul şi sfârşitul [...] şi dăruitoarele şi călăuzitoarele tuturor bunătăţilor (virtuţilor) sunt credinţa, nădejdea şi dragostea, această întreită frânghie ţesută de Dumnezeu şi mai mult decât toate dragostea, pentru că *"Dumnezeu este iubire"*. După Sf. Isaac Sirul *"desăvârşirea multor roade ale Duhului o primeşte cineva atunci când se învredniceşte de iubirea desăvârşită"*. Iar Sf. Ioan Scărarul zice: *"După toate cele spuse înainte, rămân acestea trei, legătura care strânge şi ţine toate: credinţa, nădejdea şi dragostea. Iar mai mare decât toate este dragostea căci* ***«Dumnezeu este iubire»****. De aceea eu văd pe prima ca rază, pe a doua ca lumină, iar pe a treia ca cerc. Dar toate sunt o unică lumină şi strălucire. Căci cea dintâi toate le poate face şi zidi; a doua îmbrăţişează mila lui Dumnezeu şi nu ne face de ruşine. Iar cea de a treia, niciodată nu cade, nici nu încetează de a vedea (contempla), nici nu lasă pe cel hrănit de ea să se liniştească de*

nebunia ei".

Iar Sf. Diadoh spune: *"Socoteşte frate că fiecărei vederi duhovniceşti îi premerge credinţa, nădejdea şi dragostea, dar mai mult dragostea. Căci cele dintâi învaţă să se dispreţuiască toate bunurile văzute. Dar iubirea uneşte sufletul însuşi cu virtuţile lui Dumnezeu, adulmecând printr-o simţire a minţii pe nevăzutul Dumnezeu"*. Şi iarăşi: *"Alta este dragostea naturală a sufletului şi alta este cea care se adaugă ei de la Sfântul Duh. Cea dintâi se mişcă din voinţa noastră, pe măsură, când voim. De aceea e şi răpită uşor de duhurile cele rele, când nu o ţinem cu tărie cu voinţa noastră. Cea de a doua aprinde atât de mult sufletul spre dragostea lui Dumnezeu, încât toate părţile sufletului nostru se lipesc de negrăita bunătate a dorului de Dumnezeu, într-o nesfârşită simplitate a simţirii. Mintea ajunsă atunci ca una care a zămislit din lumina duhovnicească a harului, s-a făcut izvor de iubire şi de bucurie"*. (Monahii Calist şi Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 195).

"Dumnezeu este iubire şi cel ce rămâne în iubire, rămâne în Dumnezeu".

I Ioan IV, 16

Cel ce vrea să spună ceva despre dragoste, îndrăzneşte să grăiască despre Dumnezeu însuşi. [...] Această cea mai de căpetenie dintre virtuţi, este proprie firii. Pentru aceea o pomeneşte legea printre cele dintâi poruncind: *"Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău..."*. [...] *"Din tot sufletul"* înseamnă că din raţiune, mânie şi poftă. Pentru că din acestea trei se alcătuieşte sufletul: mintea cugetă pururea la cele dumnezeieşti; pofta Îl pofteşte numai pe El neîncetat şi nu pe altcineva odată ce legea a spus că *"din tot"*; iar mânia se pune în mişcare în chip firesc împotriva celor ce împiedică această poftă şi numai împotriva lor. [...]

Dacă deci vede Dumnezeu cele trei puteri ale sufletului, avându-şi dorul numai spre El, cum a poruncit, neapărat că şi El,

bun fiind, nu numai că iubeşte pe om, ci se şi sălăşluieşte în el şi petrece în el, precum a zis prin venirea Duhului. Iar trupul se va supune chiar fără voie raţiunii ca neraţional şi nu va mai pofti împotriva Duhului. Ci precum soarele şi luna se călăuzesc după porunca Domnului pentru a lumina lumea, măcar că sunt neînsufleţite, aşa şi trupul va lucra după voia sufletului faptele luminii.

Şi precum soarele călătorind de fiecare dată de la răsărit până la apus dă o zi, iar lipsind el se face noapte, aşa şi fiecare virtute pe care o săvârşeşte omul luminează sufletul, iar ascunzându-se ea se face patimă şi întuneric, până ce agoniseşte omul iarăşi virtutea şi prin aceasta vine lumina. De asemenea, precum soarele începând de la marginea răsăritului şi mutându-şi pe încetul lumina până la cealaltă margine se împlineşte vremea, aşa şi omul crescând pe încetul de la începutul virtuţilor, se face nepătimitor. Şi precum discul lunii creşte şi scade în cursul unei luni, aşa şi omul creşte şi se micşorează cu fiecare virtute, până ce ajunge la deprinderea virtuţii cu pricina: aici suferă necazuri după Dumnezeu, aici se veseleşte mulţumind lui Dumnezeu, fiind nevrednic de dobândirea virtuţilor. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 241).

Iubirea de Dumnezeu e susţinută de lipsa de patimi şi de bogăţia virtuţilor. Căci ura faţă de cele rele de la care vine lipsa patimilor, aduce în schimb dorul şi bogăţia bunătăţilor. Iar cel ce iubeşte şi dobândeşte virtuţile (bunătăţile) cum nu va iubi mai ales pe Stăpânul care e prin Sine bun şi singurul dătător şi păzitor a tot binele, în care este El într-un chip deosebit. (Sf. Grigorie Palama. Filocalia 7, pag. 465).

"În iubire nu este frică, ci iubirea desăvârşită alungă frica, pentru că frica are cu sine pedeapsa, iar cel ce se teme nu este desăvârşit în iubire".

I Ioan IV, 18

Nimeni nu poate să iubească pe Dumnezeu din toată inima, dacă nu se va teme de El mai întâi întru simţirea inimii. Căci numai curăţindu-se şi înmuindu-se sufletul prin înrâurirea temerii, vine la dragoste lucrătoare. Dar nu va veni la cineva temerea de Dumnezeu în chipul arătat dacă nu va părăsi toate grijile lumeşti. Căci numai când ajunge mintea la linişte multă şi la negrijă, o strâmtorează frica de Dumnezeu, curăţind-o întru simţire multă de toată grosimea pământească, ca astfel să o aducă la marea dragoste a bunătăţii lui Dumnezeu. Astfel frica este o stare proprie a drepţilor care încă se curăţesc, fiind împreunată pe jumătate cu dragoste. Iar dragostea desăvârşită este proprie drepţilor curăţiţi deplin în care nu mai este frică, [...] ci o ardere neîncetată şi o alipire a sufletului de Dumnezeu prin lucrarea Duhului Sfânt. (Diadoh al Foticeei, Filocalia 1, pag. 340).

Ordinea cea bună a Sf. Scripturi, care urmează rânduielii mântuitoare a Duhului, deosebind treptele celor ce înaintează de la învălmăşeala dinafară a patimilor spre unitatea divină, pe cei începători care se află la porţile curţii dumnezeieşti a virtuţilor, i-a numit temători; pe cei ce au dobândit o deprindere măsurată a raţiunilor şi a chipurilor virtuţii i-a numit înaintaşi; iar pe cei care au ajuns prin cunoaştere la vârful însuşi al adevărului, care se face întrevăzut prin virtuţi, îi numeşte desăvârşiţi. Aşadar nici cel ce se teme de Domnul, odată ce s-a întors cu totul de la petrecerea veche în stricăciunea patimilor şi şi-a închinat din pricina temerii inima poruncilor dumnezeieşti, nu e lipsit de vreunul din bunurile care se cuvin începătorilor, chiar dacă n-a dobândit încă deprinderea nestrămutată a virtuţilor şi nu s-a făcut părtaş de înţelepciunea ce grăieşte din cei înţelepţi. Dar nici înaintatul nu e lipsit de vreunul din bunurile ce aparţin treptei sale chiar dacă nu a dobândit încă cunoştinţa lucrurilor dumnezeieşti care covârşeşte şi pe cei desăvârşiţi. Iarăşi putem socoti ca temători pe cei ce se îndeletnicesc bărbăteşte cu înţelepciunea lucrătoare şi nu şi-au

slobozit încă sufletul de frica şi de gândul viitoarelor judecăţi dumnezeieşti. [...]

Acestora pe de o parte nu le lipseşte nimic odată ce luptă pentru adevăr împotriva puterii duşmane. Totuşi, pe de altă parte, sunt lipsiţi de vederile tainice de care se împărtăşeşte mintea celor desăvârşiţi. Iar cei ce s-au învrednicit în chip tainic de cunoaşterea contemplativă a lui Dumnezeu şi şi-au făcut mintea curată de orice închipuire materială şi toată şi-au făcut-o chip al frumuseţii dumnezeieşti, prin imitarea aceleia, să socotim că sunt cei iubitori. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 39).

Sunt două feluri de frici: una începătoare şi una desăvârşită. Una este a începătorilor, a cinstitorului de Dumnezeu, iar alta a celor sfinţi şi desăvârşiţi, a celor ce au ajuns la măsura iubirii. De pildă: cineva face voia lui Dumnezeu din frica de chinuri; acesta e încă începător. El nu face încă binele pentru el însuşi, ci de frica bătăilor. Altul face voia lui Dumnezeu, iubindu-L pe Dumnezeu însuşi, dorind în chip deosebit să-I placă lui Dumnezeu. Acesta ştie ce este binele însuşi, acesta a cunoscut ce înseamnă a fi cu Dumnezeu.

(Binele însuşi este Dumnezeu ca persoană izvorâtoare de iubire desăvârşită şi deci şi de putere sau de viaţă la nesfârşit. Pe orice persoană o iubeşti pentru ea însăşi, pentru că din ea izvorăşte sau poate izvorî iubire şi deci viaţă. Cu atât mai mult pe Dumnezeu. Numai lucrul îl iubeşti pentru tine. În iubirea unei persoane nu poţi face deosebire între iubirea de tine şi iubirea faţă de ea. Totul e dat la un loc. Tu eşit fericit când eşti cu cealaltă persoană. Dar numai cu Dumnezeu poţi fi veşnic şi numai în El poţi fi şi cu celelalte persoane veşnic, rămânând şi tu însuţi veşnic prin iubirea lor şi prin iubirea ta fără sfârşit faţă de ei). Acesta este cel ce are iubirea adevărată pe care sfântul o numeşte desăvârşită.

Unul ca acesta nu se mai teme şi păzeşte voia lui Dumnezeu nu pentru bătăi, nu pentru a nu fi pedepsit, ci pentru că a gustat din dulceaţa de a fi împreună cu Dumnezeu. Îi este frică să nu cadă din

dragostea lui Dumnezeu şi să fie lipsit de ea. [...] Această frică scoate afară frică începătoare. (Avva Dorotei, Filocalia 9, pag. 513).

"Iar îngerii care nu şi-au păzit vrednicia, ci au părăsit locaşul lor, i-a pus la păstrare sub întuneric, în lanţuri veşnice, spre judecata zilei celei mari".

Iuda I, 6

Starea dintâi a Îngerilor pe care n-au păzit-o este poate raţiunea după care au fost creaţi sau puterea naturală dată lor spre îndumnezeirea cea după har sau iarăşi poate treapta stării lor după demnitatea harului. Locuinţa este sau cerul sau înţelepciunea pe temeiul deprinderii cu bunurile mai presus de înţelegere, în care au fost destinaţi să petreacă, dat fiind că Scriptura obişnuieşte să numească înţelepciunea şi casă. Dar mai poate fi şi supravegherea cu care îşi păzeau bunurile naturale şi câştigate ale îndumnezeirii preacurate, pe care au părăsit-o prin răzvrătire. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 43).

Lanţurile veşnice sunt nemişcarea totală şi continuă a voii lor spre bine, din care pricină niciodată nu vor avea parte de iertarea lui Dumnezeu sau puterea care-i împiedică, potrivit Providenţei lui Dumnezeu şi pentru mântuirea noastră, în turbarea lor împotriva noastră, neîngăduindu-le să-şi ducă la capăt meşteşugurile răutăţilor lor împotriva noastră. Întunericul este ignorarea totală şi deplină a harului dumnezeiesc, ignoranţă de care fiind străbătuţi cu totul prin buna plăcere a voii lor, nu se pot bucura de primirea fericită şi prea strălucită a luminii celei atotcurate, cheltuindu-şi toată puterea cugetării dată lor după fire în preocuparea cu nimicul. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 44).

"Pe alţii smulgându-i din foc, mântuiţi-i; de alţii însă fie-vă milă cu frică urând şi cămaşa spurcată de pe trupul lor".

Iuda I, 23

Cămaşa mânjită este viaţa întinată de multele greşeli ale patimilor trupului. Căci fiecare om se străvede ca dintr-o haină din purtarea lui în viaţă, fie că e drept, fie nedrept. Cel dintâi are viaţa virtuoasă ca o cămaşă curată; celălalt îşi face viaţa mânjită prin faptele rele. Sau cămaşa mânjită de trup este deprinderea şi dispoziţia conştiinţei care dă sufletului o anumită formă prin amintirile lăsate de imboldurile şi faptele rele pornite din trup. Această deprindere văzând-o sufletul, ca pe o cămaşă mereu în jurul său, se umple de putoarea patimilor. Căci precum din virtuţile ţesute întreolaltă ne face Duhul o cămaşă frumoasă şi cinstită a nestricăciunii, la fel din patimile ţesute întreolaltă ne face trupul o cămaşă necurată şi mânjită, care arată prin ea sufletul, după ce i-a dat o altă formă şi un alt chip decât cel dumnezeiesc. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 44).

"Şi a venit un alt înger şi a stat la altar, având cădelniţă de aur şi i s-a dat lui tămâie multă ca s-o aducă împreună cu rugăciunile tuturor sfinţilor pe altarul de aur dinaintea tronului".

Apocalipsa VIII, 3

Cuvântul că îngerul aduce tămâie ca să o adauge la rugăciunile sfinţilor este harul acesta, care e lucrat prin înger. Căci el sădeşte cunoştinţa adevăratei rugăciuni, încât mintea stă de aici înainte în afară de orice clintire şi nepăsare.

Năstrapele cu tămâie sunt rugăciunile sfinţilor pe care le purtau cei douăzeci şi patru de bătrâni (Apocalipsa V, 8).

Dar năstrapă trebuie socotită prietenia cu Dumnezeu sau dragostea desăvârşită şi duhovnicească, în care se lucrează

rugăciunea în Duh şi Adevăr. (Evagrie Ponticul, Filocalia 1, pag. 115).

"Împăratul împăraţilor şi Domnul domnilor".

Apocalipsa XIX, 16

Oricine slujeşte în oastea împăratului are pe mantia lui un semn de porfiră. Fiindcă împăratul poartă porfiră, toţi ostaşii lui pun porfiră pe mantaua lor, adică poartă o haină împărătească ca să arate prin aceasta că sunt ai împăratului şi slujesc în oastea lui.

Aşa şi noi: luăm semnul de porfiră pe colovionul nostru, arătând că am intrat în oastea lui Hristos şi suntem datori să răbdăm toate pătimirile Lui, câte le-a răbdat El pentru noi. (Ava Dorotei, Filocalia 9, pag. 489).

"Şi moartea şi iadul au fost aruncate în râul de foc. Aceasta e moartea cea de a doua: iezerul cel de foc".

Apocalipsa XX, 14

E un semn al iubirii de oameni a lui Dumnezeu. De ea se vor lipsi, vai, ceata celor osândiţi la judecata viitoare. Căci celor ce nu s-au folosit bine de talantul harului dumnezeiesc, dat de Dumnezeu, le rămâne o înviere unită în veci cu acea a doua moarte, care e mai rea ca moartea. Iar dacă aceia trăiesc fără de moarte şi în acelaşi timp sunt morţi, sunt mulţi care trăiesc şi aici morţi cum a arătat Domnul vieţii şi al morţii.

Există deci şi o moarte a sufletului, măcar că după fire acesta rămâne nemuritor. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 383).

"Şi va şterge orice lacrimă din ochii lor şi moarte nu va mai fi; nici plângere, nici strigăt, nici durere nu vor mai fi, căci cele dintâi au trecut".

Apocalipsa XXI, 4

Omoară păcatul şi lacrima îndurerată a ochilor sensibili va fi de prisos. Căci nu e nevoie de brici unde nu e rană. Nu era în Adam lacrima înainte de călcarea poruncii, precum nu va fi nici după înviere când va fi încetat păcatul, dacă acolo nu va fi *"nici durere, nici întristare, nici suspin"*. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 177).

"Şi cel ce şedea pe tron a grăit: Iată noi le facem pe toate. Şi a zis: Scrie fiindcă aceste cuvinte sunt vrednice de crezare şi adevărate".

Apocalipsa XXI, 5

"Deci dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă, cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi".

II Corinteni V, 17

Astfel nu numai la îngeri, ci şi în noi, au loc vederi ale lui Dumnezeu nu numai în chip mijlocit şi prin alţii, ci şi vederi nemijlocite care nu trec de la cei din primul rând la cei din al doilea prin transmitere. Căci Domnul domnilor nu e supus legilor creaţiei. După sfintele noastre predanii, Gavriil e primul şi singurul care e introdus în taina coborârii (chenozei) negrăite a Cuvântului, deşi nu face parte din ceata îngerească aşezată în rândul întâi şi nemijlocit în jurul lui Dumnezeu. Trebuia doar să fie nou începutul creaţiei celei noi. Căci Cel ce s-a coborât pentru noi până la noi, toate le-a făcut nouă. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 300).

CUPRINS

ISBN 973-96666-6-3

Redactor: Pr. Nicolae DASCĂLU
Tehnoredactare, culegere computerizată:
inf. Daniela IFRIM
Corector: inf. Daniela IFRIM, ing. Rema ZUGRAVU
Coperta: Victor CHECHERIŢĂ

Tiparul executat la:
Tipografia mitropolitană TRINITAS.